
Mediaberichtgevingen over de stedelijke problematiek en de notie van morele paniek.

Een onderzoek naar morele paniek in de berichtgeving van de landelijke dagbladen over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken.

Erasmus Universiteit, faculteit Sociale Wetenschappen

Scriptie Master Groot Stedelijke Vraagstukken en Beleid

Student:	Vanessa Meijer
Studentnummer:	292417
Begeleider:	Dr. E. Snel
Tweede Beoordelaar:	Prof.Dr. G. Engbersen
Datum:	11 oktober 2011
Plaats:	Rotterdam

i. Voorwoord

Voor deze scriptie is er een onderzoek gedaan naar de wijze van berichtgeving over stedelijke problematiek in de Rotterdamse stadswijken en de notie van morele paniek. Deze scriptie is geschreven in het kader van de afronding van de Master Groot Stedelijke Vraagstukken en Beleid.

De reden dat ik voor dit onderwerp heb gekozen, is dat mijn interesse altijd al is uitgegaan naar de aanpak van de stedelijke problematiek in de Rotterdamse wijken en de manier waarop de media hierover berichten. De afgelopen jaren zijn de Rotterdamse wijken, met name Tussendijken, Pendrecht, Hillesluis en Lombardijen regelmatig in het nieuws geweest. De media hebben in hun berichtgeving veel aandacht besteed aan de vele problemen die hier zouden plaatsvinden. Ik had door het lezen van krantenberichten en het zien van beelden op de televisie een beeld gevormd over deze vier Rotterdamse wijken. Voorts wilde ik weten hoe de kranten hadden geschreven over de gebeurtenissen en incidenten die in deze wijken zouden hebben plaatsgevonden. Hierdoor werd mijn nieuwsgierig geprikkeld en heb ik besloten om een onderzoek te verrichten naar de manier waarop de media nieuwsfeiten berichten.

Achteraf gezien was dit een complex onderzoek om uit te voeren en is het een echte uitdaging gebleken. Mede dankzij de emotionele steun en hulp van mijn familie, partner en vrienden, ben ik er toch in geslaagd om het onderzoek af te ronden. Ook wil ik mijn scriptiebegeleider Erik Snel bedanken voor zijn feedback, geduld en het meedenken.

ii. Abstract

In het kader van de afronding van de Master Groot Stedelijke Vraagstukken en Beleid is dit onderzoek gedaan naar de mediaberichtgeving over de stedelijke problematiek in Rotterdam. Hierbij is onderzocht of de media in hun berichtgeving morele paniek bewerkstelligen. Het doel van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de wijze waarop de media ofwel de landelijke dagbladen berichten over de stadsproblematiek.

Om het onderzoek af te bakenen is er gekozen voor een casestudy waarin vier Rotterdamse wijken, Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken, zijn bestudeerd. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *“Hoe wordt er in de landelijke dagbladen geschreven over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken Tussendijken, Pendrecht, Lombardijen en Hillesluis in de periode 1991-2007 en is er sprake van morele paniek?”* Om dit kwalitatief onderzoek te kunnen uitvoeren, zijn de berichtgevingen over de Rotterdamse wijken uit zes landelijke dagbladen namelijk - het Rotterdams Dagblad opgegaan in- Algemeen Dagblad, de Telegraaf, Trouw, het Parool, de Volkskrant en het NRC Handelsblad in de periode 1991-2007 geanalyseerd.

Relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant, omdat de relatie tussen de geschreven pers en het verschijnsel morele paniek inzichtelijk wordt gemaakt. Ook is het maatschappelijk relevant, omdat we dagelijks worden bloot gesteld aan de media en wellicht zelf te maken kunnen hebben met morele paniek. Bovendien zijn de verwachtingen dat er in de berichtgevingen van de landelijke dagbladen morele paniek is vast te stellen.

Bevindingen

De landelijke dagbladen de Trouw, de Telegraaf, het NRC Handelsblad, de Volkskrant, Algemeen Dagblad en het Parool hebben op verschillende manieren over de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken geschreven. Hiervoor hebben zij gebruik gemaakt van selecteren, overdrijving en verdraaiing, symboliseren en voorspelling in de berichtgevingen. Het onderzoek toont aan dat de landelijke dagbladen nieuwsfeiten hebben bericht over de stedelijke problematiek in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. Zo zijn er veelvoudig berichten geschreven over de problemen op het gebied van vervuiling, overlast, criminaliteit en burgerparticipatie die zich in de vier Rotterdamse wijken zouden voordoen. De resultaten uit het onderzoek naar morele paniek in de landelijke dagbladen tonen aan dat er in de berichtgeving sprake is van morele paniek. Om de notitie van het proces van morele paniek in de landelijke dagbladen vast te stellen, zijn de teksten uit de berichtgevingen geanalyseerd op het selecteren van nieuwsfeiten, het overdrijven en verdraaien van nieuwsfeiten, het gebruik maken van symbolisering in de berichtgeving en het doen van voorspellingen over nog te volgen gebeurtenissen. Met deze notie wordt in het onderzoek aangetoond dat de media gebeurtenissen en incidenten overdrijven, verdraaien, symboliseren en voorspellen, waardoor zij morele paniek kunnen veroorzaken. Bovendien tonen onderzoeksresultaten aan dat in de berichtgevingen het proces van morele paniek wordt gestart en zelfs in een aantal berichten eindigt door een nieuwe wetgeving van de overheid. Echter, geven de landelijke dagbladen een eenzijdige voorstelling van de gebeurtenissen en incidenten.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Het stedelijk beleid en morele paniek in de media.....	8
§ 2.1 Repressief beleid	8
§ 2.2 Rol van de media	10
§ 2.3 Morele paniek	11
§ 2.4 Media selecteren en morele paniek	12
§ 2.5 Begripsverduidelijking	13
§ 2.6 Samenvatting.....	14
3. Onderzoeksopzet en uitvoering	15
§ 3.1 Casestudy	15
§ 3.2 Onderzoeksvragen	15
§ 3.3 Methode van onderzoek en strategieën	16
§ 3.4 Operationalisering	16
§ 3.5 Validiteit en betrouwbaarheid	17
§ 3.6 Type onderzoek en dataverzamelmethode	18
§ 3.7 Procedure dataverzameling	18
4. De strengere aanpak van overlast en criminaliteit in Rotterdam sinds 2002.....	19
§ 4.1 Politieke omslag	19
§ 4.2 Initiatieven en maatregelen.....	19
§ 4.3 De sociale herovering	20
§ 4.4 De media en beeldvorming.....	21
§ 4.5 Samenvatting	21
5. De Rotterdamse wijken.....	22
§ 5.1 De achtergrond van de voor - en naoorlogse wijken.....	22

§ 5.2	Selectieve migratie.....	24
§ 5.3	Meervoudige problematiek in de wijken.....	24
§ 5.4	Herstructureringsbeleid.....	26
§ 5.5	Krachtwijken.....	27
§ 5.6	Samenvatting.....	28
6.	Resultaten uit de berichtgevingen van de landelijke dagbladen.....	30
§ 6.1	Stedelijke problematiek in de berichtgevingen.....	30
§ 6.2	Conclusie.....	44
7.	Morele paniek in de berichtgevingen.....	46
§ 7.1	Strategie: Selecteren.....	46
§ 7.2	Strategie: Overdrijving.....	58
§ 7.3	Strategie: Verdraaiing.....	59
§ 7.4	Strategie: Symboliseren.....	67
§ 7.5	Strategie: Voorspellen.....	69
§ 7.6	Conclusie.....	70
8.	Conclusie & discussie.....	71
§ 8.1	De hoofd- en deelvragen.....	71
§ 8.2	Conclusie.....	77
§ 8.3	Discussie.....	78
	Bibliografie.....	79
	Bijlagen.....	84
	Bijlage 1: <i>Totaal aantal berichtgevingen uit de Landelijke dagbladen.</i>	85
	Bijlage 2: <i>Data krantenberichten Landelijke dagbladen met zoekterm Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken.</i>	86
	Bijlage 3: <i>Onderzoeksresultaten uit de berichtgevingen van de Landelijke dagbladen.</i>	89

1. Inleiding

In het kader van de afronding van de Master Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid heb ik een onderzoek verricht naar de wijze waarop de media berichten over de stedelijke problematiek en de notie van morele paniek in de landelijke dagbladen. Hierbij is de onderliggende vraag of de media morele paniek creëren in hun berichtgevingen. Zodoende zal in deze scriptie de theorie van morele paniek verder worden uitgediept. Een bespreking van de invloed van de media in ruime zin valt buiten de scope van deze scriptie.

Hedendaags ondervinden steden veel problemen op het gebied van veiligheid en overlast. Dagelijks staan de dagbladen vol met gebeurtenissen en incidenten die in de wijken plaatsvinden. Evenals de Amerikaanse steden hebben de Rotterdamse wijken te maken met veiligheidsincidenten, gebeurtenissen en crimineel gedrag. Hierdoor is de veiligheidssituatie in het gedrang gekomen, waardoor wijken onveiliger zijn geworden. Zo besluit het Rotterdamse stadsbestuur in 2002 om meer aandacht te besteden aan de veiligheidssituatie en onderneemt daarin actie. *“Rotterdam heeft zich vanaf het jaar 2002 getransformeerd van een niet daadkrachtige stad naar één die van aanpakken weet.”*¹ In dat jaar heeft er een omwenteling plaatsgevonden op het gebied van politiek, beleid en veiligheid, waarbij het stadsbestuur van Rotterdam meer aandacht heeft voor de problematiek rondom veiligheid in de wijken. Op beleidsmatig niveau wordt dan ook een nieuwe koers gevaren, namelijk een zogenaamde zero tolerance beleid met repressieve- en preventieve maatregelen.

De omslag in het stedelijk beleid zorgt ervoor dat de problemen op het gebied van veiligheid en overlast in steden steeds harder worden aangepakt. Uit de literatuur en de praktijk blijkt dat steden niet meer tolerant reageren op de problemen die de veiligheid in het gedrang brengen. De repressieve aanpak is het gevolg van een brede maatschappelijke verontrusting over de wanorde in de steden en over de problemen op het gebied van veiligheid en overlast. Vaak gaat dit gepaard met angsten van bewoners. Daarnaast berichten de media regelmatig over de stadsproblematiek met het gevolg dat zij angsten en onzekerheden in de samenleving kunnen versterken. Zij kunnen morele paniek creëren door de wijze waarop zij in hun berichten gebeurtenissen en incidenten selectief weergeven, gebruik maken van overdrijving en verdraaiing, symboliseren en voorspellen. Daarnaast zorgen de media ervoor dat er een beeld en een opvatting gevormd kan worden bij het publiek.

In deze scriptie staat de krantenberichtgeving over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken centraal en zijn deze bestudeerd. Naast de bestudering van deze berichten over gebeurtenissen en incidenten die in de Rotterdamse wijken zouden hebben plaatsgevonden, wordt er ook gekeken of de media morele paniek kunnen bewerkstelligen middels hun berichtgevingen. Hiervoor is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop de stadsproblematiek in de berichtgeving van de landelijke dagbladen is beschreven. Dit onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van een casestudy, waarbij de berichtgeving door de landelijke dagbladen in de periode 1991-2007 over vier Rotterdamse wijken Hillesluis, Lombardijen, Pendrecht en Tussendijken als cases zijn bestudeerd. Eveneens is onderzocht of er sprake is van morele paniek in de berichtgeving door de wijze waarop over deze wijken is geschreven.

Naar aanleiding hiervan is dan ook de volgende onderzoeksvraag geformuleerd; *“Hoe wordt er in de landelijke dagbladen geschreven over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken Tussendijken, Pendrecht, Lombardijen en Hillesluis in de periode 1991-2007 en is er sprake van morele paniek?”*

Het doel van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de wijze waarop de media ofwel de landelijke dagbladen berichten over de stadsproblematiek. Het onderzoek zal uitwijzen of er daadwerkelijk veel wordt bericht over de incidenten en gebeurtenissen in de Rotterdamse wijken of dat de media de stadsproblematiek overdrijven door de selectieve weergave die zij geven in hun berichtgeving, waardoor zij morele paniek teweeg kunnen brengen in de samenleving.

¹ http://www.rotterdam.nl/Rotterdam/Internet/Collegesites/collegeprio_final_lr.pdf

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant, omdat de relatie tussen de geschreven pers en het verschijnsel morele paniek inzichtelijk wordt gemaakt. Het antwoord op de onderzoeksvraag zal weergeven of de landelijke dagbladen een bijdrage leveren aan morele paniek. Ook zal het antwoord bijdragen aan de beeldvorming van de vier Rotterdamse wijken. Daarnaast is het onderzoek ook maatschappelijk relevant, omdat we dagelijks worden bloot gesteld aan de berichtgevingen van de media en wellicht zelf te maken kunnen hebben met morele paniek.

Bovendien zijn de verwachtingen dat er in de berichtgevingen van de landelijke dagbladen morele paniek is vast te stellen. Met deze notie zou aangetoond kunnen worden dat de media gebeurtenissen en incidenten overdrijven, verdraaien, symboliseren en voorspellen, waardoor zij maatschappelijke reactie kunnen oproepen.

Het theoretisch kader is gebaseerd op de stedelijke beleid theorie van Engbersen & Snel (2009), Smith (1996; 2002), Uitermark & Duyvendak (2008), Tops (2007) en de morele paniek theorie van Garland (2008), Cohen (1972) en De Haan (2007). Deze theorieën worden besproken in hoofdstuk twee.

Er heeft een bestudering van krantenberichten in de periode van 1991-2007 plaatsgevonden. De berichtgevingen zijn geselecteerd uit zes landelijke dagbladen namelijk Algemeen Dagblad (voorheen het Rotterdams Dagblad), de Telegraaf, Trouw, het Parool, de Volkskrant en het NRC Handelsblad. Om de validiteit en betrouwbaarheid te bewaken, is er voor dit onderzoek gebruik gemaakt van een aantal criteria die voortkomen uit het werk van Cohen (1972). Ten behoeve van de validiteit, wordt de geformuleerde doelstelling van het onderzoek gemeten aan de hand van de theorie morele paniek. Om te weten of er sprake is van morele paniek, worden de krantenberichten getoetst aan de morele paniek theorie van Cohen (1972), waarbij hij voor het vaststellen van dit proces uitgaat van de volgende criteria namelijk: selecteren, overdrijven en verdraaiing, voorspelling en symbolisering (paragraaf 3.4).

In hoofdstuk twee wordt het theoretisch kader beschreven. Uit dit hoofdstuk zal duidelijk worden dat er door de toename van de stadsproblematiek een omslag heeft plaatsgevonden in het stedelijk beleid en de uitvoering. Ook zal duidelijk worden welke rol de media hierin spelen en dat zij morele paniek kunnen creëren. Daarna wordt er in hoofdstuk drie de opzet en uitvoering van het onderzoek uiteengezet en op welke wijze de vier Rotterdamse wijken worden getoetst aan de hand van de criteria uit de theorie morele paniek. De strengere aanpak van overlast en criminaliteit in Rotterdam wordt in hoofdstuk vier beschreven en wordt in hoofdstuk vijf de ontwikkelingen van de vier Rotterdamse wijken weergegeven. Vervolgens worden in hoofdstuk zes en zeven de onderzoeksresultaten beschreven. Tot slot komt in hoofdstuk acht de conclusie aan bod en wordt de scriptie afgesloten met een discussie.

2. Het stedelijk beleid en morele paniek in de media

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader weergegeven dat gebaseerd is op de theoretische concepten van het stedelijk beleid uit het werk van Engbersen & Snel (2009), Smith (1996; 2002), Uitermark & Duyvendak (2008), Tops (2007), en de theorie van morele paniek uit het werk van Garland (2008), Cohen (1972) en De Haan (2007). Aangezien - vier wijken uit - de stad Rotterdam in dit onderzoek als casestudy wordt gebruikt en de theorie voortkomt uit de ontwikkelingen in Noord Amerikaanse steden, worden zowel Rotterdam als Amerika in dit theoretisch hoofdstuk als cases gebruikt.

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 2.1 het repressief beleid beschreven, waarna in paragraaf 2.1.1 het revanchisme in Amerika aan bod komt. In paragraaf 2.1.2 wordt kort aandacht besteed aan de omslag in het beleid van Rotterdam en vervolgens in paragraaf 2.1.3 worden de verschillen tussen het repressief beleid van Amerika en Rotterdam weergegeven. De rol van de media zal in paragraaf 2.2. worden besproken. Daarna wordt in paragraaf 2.3 een beschrijving gegeven van morele paniek. In paragraaf 2.4 wordt weergegeven dat media selecteren en komt in paragraaf 2.5 de operationalisering van morele paniek aan bod. Tot slot volgt er in paragraaf 2.6 een samenvatting.

§ 2.1 Repressief beleid

Uit de sociologische literatuur over stedelijk beleid blijkt dat er een verandering heeft plaatsgevonden in het hedendaagse beleid. Deze beleidsverandering heeft te maken met de problemen die de steden ondervinden op het gebied van veiligheid en overlast. Uit de theorie van Snel & Engbersen (2009) is te herleiden dat er hedendaags een repressief beleid wordt gevoerd – door overheidinstanties – om deze problemen in de steden aan te pakken. In de steden wordt er dan ook niet meer tolerant omgegaan met deviant gedrag, nalatige jongeren, kleine criminelen, drugsgebruikers en drugshandelaren, daklozen en prostituees enz. (Snel & Engbersen, 2009:149). De stedelijke problemen vergen een hardere aanpak, waardoor er een verschuiving van aandachtspunten in het beleid heeft plaatsgevonden. Voorheen was het beleid hoofdzakelijk gericht op het bestrijden van de deprivatie in benadeelde buurten en benadeelde groepen in de steden. Nu is het stedelijk beleid gericht op het beheersen van plaatsen waar wanorde heerst (Cochrane 2007). Bemerkt wordt dan ook dat de publieke opinie, kranten, beleidsmakers en sociale wetenschappers zich nu richten op nieuwe stedelijke problemen die zich in achterstandsgebieden voordoen, zoals de concentratie van armoede in de ruimte, werkloosheid, probleemgezinnen, overlast, geweld en ander crimineel gedrag (Snel & Engbersen, 2009:149). Deze problemen zorgen voor wanorde in de samenleving en worden gezien als een bedreiging van de sociale orde.

De steden ondervinden al jaren problemen op het gebied van veiligheid en overlast, met als gevolg dat de (binnen)stad ontoegankelijker wordt om te betreden en door burgers steeds meer als onveilig wordt ervaren. Als reactie hierop wordt er een repressieve benadering toegepast op degenen die deze problemen veroorzaken. Uit het artikel van Smith (1996:230) blijkt dat deze benadering oftewel revanchisme al vanaf de jaren '90 in Amerika wordt toegepast. Het revanchisme zal dan ook nader worden toegelicht aan de hand van de stedelijke revanchisme theorie van Smith (1996;1998;2002).

In de jaren '90 was er een economische depressie in Amerika en werden steden overspoeld door een golf van criminaliteit, geweld, drugs, werkloosheid, immigratie en deprivatie (Smith,1996:211). Hierdoor namen de problemen nog meer toe en ontstond er wanorde in de binnensteden. Door deze wanorde stagneerden de steden en namen de onzekerheden over de toekomst toe. Ook ontstond er bij de middenklasse een grote maatschappelijke bezorgdheid en angst voor het gevaar en geweld in de samenleving. Bovendien was zij bang dat ze haar privilege kwijt zou raken en de veiligheid van buurten, de moraliteit en familiewaarden in de stad verloren zouden gaan. Immers, de middenklasse zag de stad als haar bezit waar ze vanaf de geboorte recht op had (Smith, 1998:1). Nu leek het alsof zij door de groeiende groep armen die de stad in hun ogen afbraken dat recht had verloren. Daarom

beschuldigde zij de achterstandsgroepen van het 'stelen' en bezetten van de stad en werden deze groepen gecriminaliseerd en veroordeeld tot dieven van de stad.

De middenklasse had het gevoel dat de kwaliteit en de beschaafdheid van het dagelijks leven in het gedrang kwamen. Zij ervaarde de kwetsbare groepen dan ook als een bedreiging voor de maatschappelijke normen en waarden in de binnensteden. Als reactie hierop wilde de middenklasse wraak nemen op de veroorzakers van de wanorde. Smith (1996) geeft dit als volgt weer in zijn stedelijk beleid theorie: *"It is a reaction against minorities, the working class, homeless people, the unemployed, gays, lesbians, immigrants"* (Smith, 1996:211). Deze kwetsbare groepen worden gezien als de vijanden van de publieke orde en beschaafdheid van de samenleving. Derhalve wilde de overheid de wanorde herstellen, omdat zij immers verantwoordelijk was voor het garanderen van een beschaafd bestaan. Er werd dan ook een stedelijk revanchisme gevoerd om de problemen en voornamelijk de veroorzakers hard aan te pakken.

Uit de theorie van Smith (1996;2002) over het stedelijk beleid is te herleiden dat revanchisme een strategie is die de overheid toepast ten gunste van het kapitaal en de middenklasse om de stad terug te veroveren. Uitermark & Duyvendak (2008) voegen hieraan toe dat het revanchisme is gebaseerd op de interesse en de normen en waarden van de blanke middenklasse. Zo blijkt uit het volgende citaat: *"Revanchism in its purest form, we would suggest, is predicated on a belief system that naturalises as universal the interests and cultural codes of the white middle class while at the same time essentialises marginal individuals into subjects that cannot be reformed"* (Uitermark en Duyvendak 2008:148).

De kwetsbare groepen worden verantwoordelijk gehouden voor de achterstandspositie, waarin zij verkeren en moeten zichzelf hieruit zien te redden. In dit beleid is geen sociale verzorging opgenomen (Uitermark & Duyvendak, 2005:1). Het revanchisme is dan ook een reactie op de kwetsbare groepen die de stad in beslag hebben genomen.

Evenals de Amerikaanse steden hebben de Rotterdamse wijken te maken met veiligheidsincidenten, gebeurtenissen en criminaliteit. Hierdoor is de veiligheidssituatie in het gedrang gekomen, waardoor de Rotterdamse wijken onveiliger zijn geworden. Zo schrijft Tops (2007) in zijn werk over regimeverandering in Rotterdam dat het Rotterdamse stadsbestuur in 2002 besluit om meer aandacht te besteden aan de veiligheidssituatie in wijken en actie te ondernemen. In dat jaar heeft er een omslag plaatsgevonden in het Rotterdamse beleid, waarbij het nieuwe stadsbestuur meer aandacht heeft voor de problematiek rondom veiligheid in de wijken. Op beleidsmatig niveau wordt een nieuwe koers gevaren, namelijk een zero tolerance beleid waarbij in de aanpak en uitvoering van dit beleid repressieve- en preventieve maatregelen zijn genomen. De politieke partij, Leefbaar Rotterdam, toen nog o.l.v. Pim Fortuyn heeft in 2002 deze maatregelen kunnen doorvoeren vanwege de problemen die niet zijn opgelost in de wijken en het gebrek aan vertrouwen van de burgers in de sociaal democratische partijen.

Uit de theorieën van Smith (1996) en Tops (2007) over het stedelijk beleid blijkt dat er in tegenstelling tot Amerika in Rotterdam geen stedelijk revanchisme heeft plaatsgevonden. Echter, er is wel sprake van een repressieve aanpak waaruit een toon van revanchisme in het Rotterdamse beleid blijkt. Tops (2007:66) onderschrijft dit door aan te geven dat er een revanchistische toon in Rotterdam wordt gevoerd op het gebied van veiligheid en leefbaarheid. Daaropvolgend komt uit de stedelijk revanchisme theorie van Uitermark & Duyvendak (2008) naar voren dat in tegenstelling tot Amerika de stad Rotterdam de kwetsbare groepen in de zogeheten achterstandswijken liever wil resocialiseren dan uitsluiten. De overheid houdt hen wel verantwoordelijk voor de achterstandspositie waarin zij verkeren. Immers, deprivatie gaat gepaard met criminaliteit, waardoor de onveiligheid in de stad toeneemt. In Amerika wil de overheid dan ook criminele delicten hard afstraffen en criminelen, na hun straf, niet meer resocialiseren. Dit is in tegenstelling tot het *"penal welfare system"* uit de theorie van Garland, (2001:34) – waarbij resocialisatie en rehabilitatie centraal stonden – dat voorheen in Amerika werd gehanteerd. Hieruit blijkt dat er verschillen zijn tussen het repressief beleid van Amerika en Rotterdam. Deze verschillen zullen aan de hand van de

theorie van Uitermark & Duyvendak (2008) ondersteund door de theorieën van Tops (2007) en Snel & Engbersen (2009) nader worden toegelicht.

Volgens Uitermark & Duyvendak (2008:6-7) zijn er drie verschillen in het gevoerde repressief beleid. Het eerste verschil dat zij weergeven, is dat het revanchisme in Amerika gebaseerd is op een topdown benadering, omdat het initiatief vanuit de overheidsinstituties is voortgekomen ten gunste van het kapitaal en de middenklasse. In Nederland is er sprake van een bottom-up benadering, omdat het initiatief voor een hardere optreden vanuit het beleid is voortgekomen vanuit de bewonersorganisaties uit gedepriveerde buurten in Rotterdam. Immers, zij vroegen om repressieve acties. De roep om acties werd steeds luider na de opkomst van Leefbaar Rotterdam en Pim Fortuyn. Bovendien werd deze politieke partij meer gesteund door de lage inkomensgroepen dan de middenklasse.

Een tweede verschil is de uitvoering van de maatregelen. In Amerika is er sprake van een repressief beleid dat gericht is op uitsluiting, verwijdering, straffen en segregatie van kwetsbare groepen. Daarentegen is het beleid in Rotterdam repressief op het gebied van veiligheid en gericht op zorg en preventie. De eerste en voornaamste reden voor een repressief beleid was om meer publieke veiligheid te creëren en het verbeteren van de leefbaarheid in met name de meest achtergestelde buurten van Rotterdam. Het repressief beleid van Rotterdam gaat gepaard met sociale verzorging. Tops (2007:290) voegt hieraan toe dat het beleid bestaat uit drie strategieën: repressief, sociale verzorging en preventie. Uitermark & Duyvendak (2008) geven in hun theorie weer dat in tegenstelling tot Amerika waar drugsverslaafden en daklozen zijn weggedreven uit de stad, in Rotterdam geïnvesteerd is in daklozencentra in verschillende delen van de stad. Bovendien blijkt uit de theorie van Uitermark & Duyvendak (2008) dat het beleid in Rotterdam zich niet richt op exclusie of segregatie, zoals in de theorie van Smith (1996) en Davis (1990) – waar in Los Angeles ‘gated communities’ waren – in Amerika, maar op disciplineren en het civiliseren van de kwetsbare groepen. In Rotterdam wordt het disciplineren en het civiliseren van kwetsbare groepen bereikt door repressie, sociale verzorging en het creëren van een gemixte woningaanbod in buurten, om er zeker van te zijn dat de middenklasse terugkeert naar de stad. Volgens Snel & Engbersen (2009:165) was de aanname dat gemixte buurten zouden leiden tot disciplineren en beschaving. Rotterdam wilde immers meer groepen uit de middenklasse aantrekken.

Het derde verschil dat Uitermark & Duyvendak (2008) aankaarten, is de focus op aandachtspunten. In Rotterdam ligt de focus op de veiligheid in de stad, omdat burgers zich onveilig voelden in hun wijk en van de overheid eisten acties te nemen tegen de onveilige situatie. Daarentegen richt Amerika zich op het kapitaal en de middenklasse. Bovendien worden deviante gedragingen – die niet stroken met de normen en waarden van de beschaafde middenklasse – gezien als ongewenst en hebben alle gevolgen van dien, zoals straffen, verdrijven, segregatie of sociale uitsluiting in Amerika. Dit brengt met zich mee dat stedelijke problemen ook overdreven worden door de middenklasse in Amerika, omdat zij er alles aan wil doen om de situatie beheersbaar te houden en wraak te nemen op degenen die de stad bezetten. Immers, de kwetsbare groepen zorgden voor wanorde en afbraak van de stad, wat gepaard gaat met gevoelens van angst, in die visie.

§ 2.2 Rol van de media

De eerder genoemde angsten voor de problemen in de stad werden ook gevoed door de media in Amerika. Immers, de stedelijke problematiek is ook niet aan de aandacht van de media ontkomen. Doordat de media dagelijks de problemen van de stad aan het publiek presenteerden, bevestigden zij het gevaar en geweld voor het publiek. Uit het artikel van Smith (1996:211) over het stedelijk beleid blijkt dat de media een obsessieve representatie weergaven van het gevaar en geweld van het dagelijks leven in hun berichtgevingen. Zo werd er door televisie- en radioprogramma's zoals “Cops”, “911” en “militia radio” een weergave gegeven van de problemen in de stad. Door aandacht aan de

problemen te besteden, maakten de media kenbaar dat zij zich zorgen maakten om de normen en waarden van de samenleving.

Garland (2008) zijn zienswijze hierop is dat er sprake was van: *“The anxious concern on the part of the certain social actors that an established value system is being threatened”* (Garland,2008:11).

Uit zijn theorie blijkt dat de media hun zorgen en bedreigingen over de samenleving uitten in de nieuwsberichten. Ook verbonden de media een morele dimensie aan de bedreigingen die ze weergaven in hun nieuwsberichten. Hierbij kun je denken aan de bedreiging van de geldende normen en waarden door de criminaliteit en problemen die zich in de stad voordeden. Het gevolg hiervan was dat de problemen werden uitvergroot en angsten door de media werden opgeroepen. Kortom de media geven hun zorgen en bedreigingen van de samenleving weer in hun berichtgevingen om de veiligheid te kunnen waarborgen. Hierdoor kunnen zij morele paniek creëren.

§ 2.3 Morele paniek

Morele paniek wordt door Garland (2008:10) als volgt gedefinieerd: *“ A sudden and excessive feeling of alarm or fear, usually affecting a body of persons, and leading to extravagant or injudicious effort to secure safety.”* Volgens Garland (2008:19) stamt de term ‘morele paniek’ uit het werk van Stanley Cohen (1972), waarin de nadruk lag op de bezorgdheid in de samenleving en de rol van de media in het waarnemen van stereotypering en het verkeerd voorstellen van afwijkingen, die zouden kunnen bijdragen tot een versterking van deviantie in hun rapportages.

Cohen (1972) definieert morele paniek als volgt; *“Societies appear to be subject, every now and then, to periods of moral panic. A condition, episode, person or group of persons emerges to become defined as a threat to societal values and interests; its nature is presented in a stylized and stereotypical fashion by the mass media; the moral barricades are manned by editors, bishops, politician and other right thinking people; socially accredited experts pronounce their diagnoses and solutions; ways of coping are evolved or (more often) resorted to; the condition then disappears, submerges or deteriorates and becomes more visible. Sometimes the subject of the panic is quite novel and at other times it is something which has been in existence long enough, but suddenly appears in the limelight. Sometimes the panic passes over and is forgotten, except in folklore and collective memory; at other times it has more serious and long-lasting repercussions and might produce such changes as those in legal and social policy or even in the way society conceives itself”*(Cohen, 1972:9 en 2004:1).

Uit Cohen’s (1972:9) definitie is te herleiden dat morele paniek ontstaat wanneer een bepaalde conditie, episode, persoon of groep van personen als een zodanige bedreiging van maatschappelijke waarden en belangen worden beschouwd en de aard ervan op een gestileerde en stereotype wijze door de massamedia wordt gepresenteerd. Cohen (1972:31) laat met zijn werk zien wat de rol van de media is in het creëren van ‘folk devils’, hoe de media reageren op kleinschalige gebeurtenissen en de manier waarop zij deze buiten proporties blazen. In verschillende literatuur wordt de term morele paniek gebruikt om een beschrijving of een verklaring te geven van de (overtrokken) maatschappelijke reacties op vormen van deviantie en crimineel gedrag.

Uit het werk van Thompson (1998:8) over morele paniek komt naar voren dat Cohen’s (1972) morele paniek theorie bestaat uit een vijftal sleutelementen. Aansluitend hierop stelt Garland (2008:14) dat er een aantal voorwaarden is die hieraan gerelateerd kunnen worden.

Ten eerste wordt er volgens Cohen (1972:22) iets of iemand (een persoon of een groep personen) gedefinieerd als een bedreiging voor de (normen en) waarden of belangen. De voorwaarde die Garland (2008:14) daarbij stelt, is dat gemarginaliseerde en buitenstaande groepen worden geportretteerd als “folk devils”, een groep mensen die als duivels of kwaad wordt geassocieerd of zelfs gestigmatiseerd.

Ten tweede geeft Cohen (1972:44-45) in zijn theorie weer dat de bedreiging herkenbaar wordt geportretteerd door de media. De voorwaarde die zich hierbij volgens Garland (2008:14) aandient, is de ontdekking en rapportage van nieuwe vormen van deviantie, waarover nog niet eerder is geschreven.

Ten derde is er volgens Cohen (1972:65-66) een snelle opbouw in de zorg van het publiek. Het publiek maakt zich snel zorgen. De voorwaarde die Garland (2008:14) stelt, is dat er hierbij wel al een beïnvloedbaar publiek aanwezig is.

Ten vierde vermeldt Cohen (1972:85) in zijn theorie dat er een reactie is van autoriteiten of opiniemakers op morele paniek. Hierop aansluitend stelt Garland (2008:14) dat de massamedia sensationeel erover berichten en er een beïnvloedbaar publiek aanwezig dient te zijn. Tot slot geeft Cohen (1972:166) aan dat de paniek resulteert in sociale veranderingen in de maatschappij.

In navolging op de theorie van Cohen (1972:22-23), stelt Garland (2008:11) dat morele paniek te herkennen is aan zeven kenmerken: 1) zorg; gedrag dat wordt vermeld of een gebeurtenis dat heeft plaatsgevonden, 2) vijandigheid; daders worden als folk devils geportretteerd, een groep mensen die als duivels of kwaad wordt geassocieerd of zelfs gestigmatiseerd, 3) disproportionaliteit; bedreigingen worden overdreven weergegeven, 4) consensus; de negatieve reactie uit de samenleving wordt breed en gezamenlijk gedragen door de media, 5) vluchtig; kortstondig paniek veroorzaken, maar deze ook weer snel wegnemen, 6) morele dimensie van de sociale reactie en 7) het idee dat het afwijkend gedrag symptoom vormend is.

Ook stelt Garland (2008:19) dat morele paniek een zelfversterkend proces is. Morele paniek is een overdreven reactie op de bestaande dan wel vermeende problemen in de samenleving. De Haan (2007:253) voegt hier nog aan toe dat morele paniek een vijandige reactie is op een omstandigheid, persoon of groep, die als een bedreiging van maatschappelijke waarden en normen wordt ervaren. Deze vijandige reactie kan door de media worden gecreëerd.

§ 2.4 Media selecteren en morele paniek

Media kunnen morele paniek creëren door in hun berichtgevingen beelden en teksten te selecteren van de werkelijkheid, waardoor zij bedreigingen kunnen weergeven en angsten kunnen oproepen. Volgens Cohen (1972/80:30) is de wijze waarop een situatie ofwel een gebeurtenis door de media worden geïnterpreteerd en gepresenteerd hierbij de meest belangrijke factor, omdat zij de beelden van deviantie en vernieling bepalen. De reacties van de ontvanger doen zich voor op basis van de interpretatie, geselecteerde beelden en geschreven teksten die door de media worden gepresenteerd. Smelik, Buikema & Meijer (1999:7) vullen hierbij aan dat ook de interpretatie door de media van een situatie ofwel gebeurtenis van invloed is op de opinie en beeldvorming van het publiek. Van Zoonen (2004:15) onderschrijft dit en geeft weer dat media hiervoor gebruik maken van selecties en vertalingen van situaties, gebeurtenissen, verhalen, ideeën en visies, waarover het publiek een beeld kan vormen. Gamson 's (2004: 305–307) visie sluit hierbij aan, want hij stelt dat media invloed hebben op de wijze waarop een publieke opvatting wordt gecreëerd. Elridge; Kitzynger; Williams (1997:61) gaan hierin nog een stap verder en geven in hun theorie weer dat *“de massamedia dramatiseren of overdrijven het probleem en vragen om actie en straf tegen degenen die zijn gedefinieerd als probleemveroorzaker”*.²

Volgens Hall (1973:508) geven media met behulp van definities, constructies en specifieke waarnemingen een selectieve weergave van de werkelijkheid, waaraan hun eigen interpretatie wordt gegeven. Ook selecteren en vertalen media onder meer gebeurtenissen, verhalen en ideeën en voorzien deze met (visuele) codes en signalen om een media -inhoud begrijpelijk te maken, dat ook wel het encoderen wordt genoemd (Hall, 1973:54). Deze (visuele) codes en signalen worden in de vorm van woorden, conventies, beelden of symbolen toegepast om een voorkeursbetekenis aan de

² Elridge, J. Kitzynger, J. Williams, K. (1997), *The mass media power in modern Britain*: Oxford University Press, p61.

media-inhoud te geven (Elridge ea., 1997:6). Echter, van Zoonen (2004:15) geeft weer dat alvorens de media-inhoud geïnterpreteerd kan worden, de ontvangers deze eerst zullen moeten decoderen oftewel moeten ontcijferen om het te begrijpen en relevant te maken.

Kortom, doordat de media gebeurtenissen selecteren en een vertaalslag hiervan maken, geven zij met behulp van een communicatiemiddel, zoals in dit onderzoek de landelijke dagbladen, op eigen wijze een weerspiegeling van de werkelijkheid. Zo zullen journalisten van de landelijke dagbladen hun interpretatie geven van een gebeurtenis en deze op eigen wijze berichten.

Uit de morele paniek theorie van Cohen (1972:31-38) en De Haan (2007:253) blijkt dat de media hiervoor in hun berichtgeving gebruik maken van overdrijving en verdraaiing van een gebeurtenis. Ook doen media voorspellingen over een gebeurtenis en maken zij gebruik van een aantal symbolische elementen in de publiciteit die zij aan de gebeurtenissen hebben geschonken. Of er sprake is van morele paniek in berichtgevingen kun je vaststellen aan de hand van deze vier criteria te weten selecteren, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symbolisering.

§ 2.5 Begripsverduidelijking

Om de notie van morele paniek in de mediaberichtgeving vast te stellen worden de reeds genoemde begrippen selecteren, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symbolisering nader toegelicht.

- Selecteren

De journalisten van de landelijke dagbladen verzamelen, selecteren en presenteren nieuws.³ Zij kunnen specifieke nieuwsfeiten uitkiezen, waarvan zij een voorstelling kunnen geven van de gebeurtenissen en incidenten in de landelijke dagbladen. Door de specifieke selectie van nieuwsfeiten kunnen de journalisten ervoor zorgen dat er een bepaald beeld van de wijk wordt gecreëerd. Een andere selectie dan de gekozen nieuwsfeiten zou ervoor kunnen zorgen dat er een (totaal) ander beeld van de wijk zou kunnen worden gevormd. Een gevolg van deze selectie van nieuwsfeiten in de landelijke dagbladen is dat morele paniek kan worden bewerkstelligd, omdat zij een eenzijdige voorstelling van de gebeurtenissen en incidenten weergeven. Volgens de Haan (2007:253) doorloopt morele paniek in vier fasen. De eerste fase is dat er eerst een nieuw probleem wordt gecreëerd en hieraan een naam is gegeven. Hiermee begint meestal de morele paniek. In de tweede fase worden er steeds meer verschijnselen onder dezelfde noemer gebracht. Vervolgens wordt in de derde fase de berichtgeving overtrokken weergegeven. Tot slot eindigt de morele paniek in een aparte wetgeving tegen het nieuwe probleem.⁴

- Overdrijving en verdraaiing

Volgens Cohen (1972:31) maken de media gebruik van overdrijving en verdraaiing om de gebeurtenis te versterken. In de berichtgeving wordt het aantal gebeurtenissen en incidenten die plaatsvindt vermeld. Ook wordt de omvang en de effecten van gebeurtenissen en incidenten beschreven. Verder is overdrijving en verdraaiing ook te herleiden uit de stijl en presentatie van de berichtgeving. Hiervoor wordt in een bericht gebruik gemaakt van sensationele krantenkoppen (titels), melodramatische woorden, opzettelijk belichten van elementen uit het verhaal die als nieuws worden beschouwd. Zo worden vaak bepaalde woorden en zinnen gebruikt (metaforen en synoniemen) in de tekst. Ook worden gebeurtenissen meervoudig vermeld in plaats van het daadwerkelijke feit. Daarnaast kunnen media twee keer hetzelfde soort incident rapporteren, zodat het lijkt alsof er twee verschillende incidenten hebben plaatsgevonden.

³ <http://www.nvi.nl/ethiek/code-voor-de-journalistiek>

⁴ <http://deventer.christenunie.nl/pooierboys>: Bovenkerk. F, e.a., *Loverboys of modern pooierschap*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006.

- Voorspelling

Voorts geeft Cohen (1972:38-40) in zijn morele paniek theorie weer dat de media voorspellingen doen over een gebeurtenis. Ze doen uitspraken over de gebeurtenis, waarin ze voorspellen dat er nog meerdere (soortgelijke dramatische) gebeurtenissen zullen volgen, waarvan de gevolgen veel erger zijn. Door deze voorspellingen nemen de verwachtingen van het publiek toe. Het wordt aantrekkelijker voor het publiek gemaakt om naar de dramatische gebeurtenissen die – volgens de media – nog zullen volgen, uit te kijken.

- Symbolisering

Ook is uit Cohen's (1972:40-44) morele paniek theorie te herleiden dat media gebruik kunnen maken van symbolisering in hun berichtgevingen. Zij kunnen doen dit door een symbolische element aan de tekst toe te voegen. Zo kan een woord een symbool worden van een bepaalde status zoals de toevoeging van het woord kansarm aan de doelgroep migranten in een tekst. Één van de effecten van het symboliseren van deviantie in de berichtgeving is dat het mensen gevoelig maakt voor de signalen van bedreiging. Incidenten en gebeurtenissen die anders niet zouden worden beschouwd als bedreigend, worden nu door het gebruik van symboliek gerelateerd aan symptomen van de bedreigende vorm van deviantie.

§ 2.6 Samenvatting

Steden ondervinden al jaren problemen op het gebied van veiligheid en overlast, met als gevolg dat de (binnen)stad ontoegankelijker wordt om te betreden en steeds meer als onveilig wordt ervaren door burgers. Als reactie hierop wordt er een repressieve benadering toegepast op degenen die deze problemen veroorzaken. Deze benadering wordt al jaren in Amerika toegepast. Ook wordt er, vanwege een omslag in het beleid, in Rotterdam een repressieve benadering toegepast. In tegenstelling tot het revanchisme in Amerika worden er in de aanpak van Rotterdam repressieve- en preventieve maatregelen genomen die deel uitmaken van het zero tolerance beleid. Ook maken burger zich zorgen om de problemen die zich voordoen in de samenleving en de media versterken deze zorgwekkendheid. Doordat de media gebeurtenissen selecteren en een vertaalslag hiervan maken, geven zij met behulp van een communicatiemiddel, zoals de landelijke dagbladen een eigen voorstelling ofwel op eigen wijze een weerspiegeling van de werkelijkheid. In de berichtgeving wordt er aandacht besteed aan de nieuwsfeiten die de media belangrijk vinden. Ook kunnen zij nieuwsfeiten selecteren, deze overdrijven of verdraaien, voorspelling doen en gebruik maken van symbolisering waardoor zij morele paniek kunnen bewerkstelligen. Het proces van morele paniek doorloopt een viertal fasen. De eerste fase is dat er eerst een nieuw probleem wordt gecreëerd en hieraan een naam is gegeven. Hiermee begint meestal de morele paniek. In de tweede fase worden er steeds meer verschijnselen onder dezelfde noemer gebracht. Vervolgens wordt in de derde fase de berichtgeving overtrokken weergegeven. Tot slot eindigt de morele paniek in een aparte wetgeving tegen het nieuwe probleem.

3. Onderzoeksopzet en uitvoering

In dit onderzoek ligt de nadruk op de wijze waarop de stadsproblematiek in de wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken door de landelijke dagbladen worden gepresenteerd. Ook wordt onderzocht of er in de geschreven berichtgevingen een notie van morele paniek vast te stellen is. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. In paragraaf 3.1 wordt de casestudy behandeld. Daarna wordt in paragraaf 3.2 de onderzoeksvragen beschreven. In paragraaf 3.3 wordt aandacht besteed aan de validiteit en betrouwbaarheid, waarna in paragraaf 3.4 het type onderzoek en de dataverzameling aan bod komt. Tot slot wordt in paragraaf 3.5 de procedure van de dataverzameling weergegeven.

§ 3.1 Casestudy

Om dit onderzoek af te bakenen, is er gebruik gemaakt van een casestudy. Een casestudy wordt omschreven *als een onderzoeksstrategie waarvan het voornaamste kenmerk is dat er sprake is van een intensieve bestudering van een sociaal verschijnsel bij een of enkele onderzoekseenheden (vgl. Swanborn, 1996:22 geciteerd in Braster, 2000:2)*. Voor dit onderzoek zijn er vier Rotterdamse wijken namelijk Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken als casestudy gekozen. Deze Rotterdamse wijken zijn om twee redenen als casestudy gekozen. Ten eerste zijn de vier Rotterdamse wijken gekozen, omdat zij in 2007 door de overheid als aandachtswijken en krachtwijken zijn aangeduid. Volgens de overheid dreigen er problemen in deze wijken te ontstaan of zijn problemen aanwezig die aandacht behoeven. Deze wijken hebben veel media bekendheid verworven. Zo hebben de landelijke dagbladen een voorstelling gegeven van de problemen die zich in deze zouden voordoen. Het is interessant om de nieuwsfeiten over deze wijken te bestuderen, om na te gaan hoe er over deze wijken wordt bericht. Ook zijn de vier Rotterdamse wijken als case gekozen, omdat zij behoren tot twee relatief veilige- en twee relatief onveilige aandachtswijken. Het Veiligheidsindex rapport 2008 van de gemeente Rotterdam rapporteert dat Lombardijen en Tussendijken tot twee relatief veilige wijken behoren en Pendrecht en Hillesluis tot relatief onveilige wijken zijn benoemd. Uit hetzelfde rapport komt naar voren dat Pendrecht een bedreigde wijk is en Hillesluis een probleemwijk. Door twee relatief veilige- en twee relatief onveilige aandachtswijken als case te bestuderen, kan er inzicht worden verkregen in het verschijnsel morele paniek in de berichtgevingen over de stedelijke problematiek in deze wijken. Ten tweede hebben de landelijke dagbladen meer berichten geschreven over deze vier wijken dan over andere aandachtswijken in Rotterdam. Daarom zijn Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken meer interessant om als case te bestuderen.

Voor deze casestudy zijn de berichtgevingen over deze Rotterdamse wijken geanalyseerd op de wijze waarop er over de stedelijke problematiek is geschreven en of de media gebruik maken van morele paniek in hun berichtgevingen. Om dit te kunnen analyseren, heeft er een intensieve bestudering van de berichtgeving over de stedelijke problematiek en de morele paniek in de landelijke dagbladen in de periode van 1991-2007 over de Rotterdamse wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken plaatsgevonden.

§ 3.2 Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag binnen deze casestudy is; *“Hoe wordt er in de landelijke dagbladen geschreven over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken Tussendijken, Pendrecht, Lombardijen en Hillesluis in de periode 1991-2007 en is er sprake van het creëren van morele paniek?”*

Deze beschrijvende onderzoeksvraag is geoperationaliseerd in een aantal deelvragen:

1. Op welke manier wordt de stedelijke problematiek in de dagbladen verwoord?
2. Hoe worden de wijken aangeduid in de berichtgeving? En welke metaforen worden hiervoor gebruikt?
3. In hoeverre is de berichtgeving over de vier wijken in de loop der jaren veranderd?

-
4. In hoeverre is er in de berichtgeving sprake van het creëren van morele paniek (vastgesteld volgens de indicatoren selecteren, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symbolisering) en is dit in de loop der jaren veranderd?

§ 3.3 Methode van onderzoek en strategieën

Deze casestudy kenmerkt zich door een kwalitatieve aanpak en bestaat uit twee delen. Het eerste deel van het onderzoek richt zich op mediaberichtgeving over de stedelijke problemen die zich in de vier wijken zouden voordoen. Voor de beantwoording van de deelvraag op welke manier de stedelijke problematiek in de dagbladen is verwoord, zijn alle berichten uit de landelijke dagbladen eerst geanalyseerd op de door hen beschreven stedelijke problematiek die in de vier wijken zouden voorkomen. Om een overzicht te krijgen, zijn hiervoor de berichtgevingen onderverdeeld in thema's. Vervolgens is er gekeken welke vormen van problemen zijn beschreven. Daarna is de tekst bestudeerd op de manier waarop deze problemen in de landelijke dagbladen zijn verwoord.

Het tweede deel van het onderzoek richt zich op de morele paniek in de berichtgevingen. Hier wordt nader ingegaan op de vraag of er sprake is van het creëren van morele paniek door de landelijke dagbladen. Om de notie van het creëren van morele paniek in de berichtgevingen na te gaan, wordt er op basis van het fasemodel van morele paniek van de Haan (2007:253) en de vier criteria selecteren van nieuwsfeiten, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symboliseren uit de morele paniek theorie van Cohen (1972:31-44) vastgesteld of er morele paniek wordt bewerkstelligd in de berichtgeving van de landelijke dagbladen. Deze criteria zijn in dit onderzoek verwerkt in vier strategieën die op de berichtgevingen worden toegepast om morele paniek vast te stellen.

§ 3.4 Operationalisering

Om de criteria uit de theorieën meetbaar te maken, zijn deze voor het onderzoek verwerkt in vier strategieën: 1) de strategie voor selecteren, 2) de strategie voor overdrijving en verdraaiing, 3) de strategie voor voorspelling en 4) de strategie voor symboliseren. De eerste strategie is gebaseerd op het fasemodel van de Haan (2007:253) en de andere drie strategieën zijn te herleiden uit de theorie van Cohen (1972:31-44). Deze strategieën zijn als volgt geoperationaliseerd.

A). De strategie voor selecteren

De media selecteren de nieuwsfeiten waar zij over willen berichten. In deze nieuwsfeiten wordt er een voorstelling gegeven van een gebeurtenis of incident die zou hebben plaatsgevonden. Hierdoor kunnen zij een selectieve weergave geven van de gebeurtenis of incident. Om na te gaan welke nieuwsfeiten door de journalisten van de landelijke dagbladen zijn geselecteerd, worden de berichtgevingen geanalyseerd op nieuwsonderwerpen. Ook wordt er nagegaan of er een notie van morele paniek vast te stellen is in de berichtgeving. Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van het fasemodel van morele paniek van de Haan (2007) dat gebaseerd is op de morele paniek theorie van Cohen (1972). Het sociaal verschijnsel morele paniek verloopt volgens de Haan (2007) in vier fasen: 1) het creëren van een nieuw probleem en dit een naam geven, 2) steeds meer verschijnselen onder dezelfde noemer brengen, 3) de berichtgeving is overtrokken en 4) vaak eindigt de morele paniek in een aparte wetgeving tegen het nieuwe probleem.⁵ Kortom, om de notie van morele paniek in de berichtgeving vast te stellen aan de hand van de selectie van nieuwsfeiten, is er voor dit deel van het onderzoek gebruik gemaakt van het morele paniek fasemodel van de Haan (2007). Er is gekeken of de geselecteerde nieuwsfeiten de fasen van morele paniek doorlopen.

B). De strategie voor overdrijving en verdraaiing bestaat uit een tweeledige analyse

Naast het selecteren van nieuwsfeiten heeft de media nog een manier om het proces van morele paniek in gang te zetten, namelijk door nieuwsfeiten te overdrijven. De landelijke dagbladen kunnen de ernst van de gebeurtenissen en incidenten overdrijven door een weergave te geven van de aard

⁵ http://w.j.m.de.haan/Morele_paniek_of_cultureel_trauma.pdf

en omvang en de effecten die hierdoor zouden hebben plaatsgevonden. Zij kunnen in getallen, woorden en zinsdelen een overtrokken reactie weergeven, waardoor er een bijdrage geleverd kan worden aan het proces van morele paniek. In het onderzoek van Cohen (1972) naar 'Folks devils and moral panics; Mods and Rockers' zijn overdrijving en verdraaiing in de mediaberichtgevingen vast te stellen door de gebeurtenissen ofwel incidenten te analyseren en de teksten te bestuderen op stijl en presentatie (Cohen,1972:31-38). In dit onderzoek zal dezelfde strategie worden toegepast. Daarom worden in het eerste deel van de analyse de berichtgevingen over de gebeurtenissen ofwel incidenten, die in de vier Rotterdamse wijken zouden plaatsvinden, geanalyseerd op overdrijving. Om dit te kunnen vaststellen wordt er gebruik gemaakt van de volgende vragen.

- Welke gebeurtenis/incident vindt plaats?
- Worden gebeurtenissen/incidenten meervoudig vermeld als dit een enkelvoudig feit betreft?
- Hoe vaak wordt dezelfde gebeurtenis/hetzelfde incident op een andere manier vermeld (zodat het lijkt alsof er twee verschillende gebeurtenissen/incidenten hebben plaatsgevonden)?
- Worden de effecten van de gebeurtenis/het incident beschreven?

In het tweede deel van de analyse wordt de tekst van de berichten bestudeerd op verdraaiing. Om dit vast te kunnen stellen, zijn de teksten geanalyseerd op stijl en presentatie. Hiervoor zijn de volgende vier vragen geformuleerd.

- Wordt er gebruik gemaakt van sensationele koppen of titels bovenaan de berichtgeving?
- Worden er metaforen en synoniemen in het bericht gebruikt?
- Is er een dramatisch of een persoonlijk element in de berichtgeving?
- Wordt er in de berichtgeving gebruikt gemaakt van (melo)dramatische woorden of *namecalling*?

C). De strategie voor voorspelling

Ook kunnen media gebruik maken van voorspellingen in hun berichtgevingen (Cohen,1972:38-40). In dit onderzoek zal de tekst in de berichtgeving geanalyseerd worden op voorspelling van gebeurtenissen of gevolgen. Hierbij wordt de vraag gesteld:

- Worden er voorspellingen gedaan over nog te volgen (dramatische) gebeurtenissen?

D). De strategie voor symboliseren

Daarnaast kunnen media gebruik maken van symbolisering in hun berichtgevingen (Cohen,1972:40-44). In dit onderzoek zal de tekst in de berichtgeving geanalyseerd worden woorden die symbool staan voor symboliseren deviantie/ongewenst gedrag. Symboliseren zal worden vastgesteld aan de hand van de volgende vraag:

- Worden incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus? (M.a.w.: staan er signalen van bedreiging in de tekst van de berichtgeving als bedreigend beschouwd of een dreigende vorm van deviantie?)

§ 3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Belangrijke kwaliteitscriteria voor het doen van onderzoek is validiteit en betrouwbaarheid. Om te weten of het onderzoek hieraan voldoet, vindt er een beoordeling plaats. Ten eerste is er gekeken naar de validiteit van het onderzoek. Om dit kwaliteitscriterium te beoordelen, is er gekeken of het onderzoek de daadwerkelijk geformuleerde doelstelling meet en of het representatief is. Ten tweede is er gekeken naar de betrouwbaarheid van het onderzoek. Om dit kwaliteitscriterium te beoordelen, is er gekeken of het onderzoek een nauwkeurig meetinstrument is en de kans op toevalsresultaten zoveel mogelijk worden geminimaliseerd.

- Validiteit

Het doel van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de wijze waarop de landelijke dagbladen berichten over de stadsproblematiek en het sociaal verschijnsel morele paniek in de berichtgevingen. Ten behoeve van de validiteit, wordt de geformuleerde doelstelling van het onderzoek gemeten aan de hand van de theorie morele paniek. Daarnaast is het onderzoek representatief, omdat de vier Rotterdamse wijken een weerspiegeling geven van de problemen die zich in de stad voordoen. Zij zijn dan ook als cases bestudeerd om de berichtgeving over stadsproblematiek weer te geven.

- Betrouwbaarheid

De kans dat het gemeten resultaat aan toeval kan worden toegeschreven is bij dit onderzoek minimaal. Om te weten of er sprake is van morele paniek, worden de krantenberichten getoetst aan de hand van de morele paniek theorie van Cohen (1972). Deze theorie is verwerkt in strategieën die uiteen zijn gezet in toetsingsvragen (die in paragraaf 3.4 zijn beschreven). Op deze wijze kan morele paniek nauwkeurig worden gemeten en worden toevalsresultaten geminimaliseerd.

§ 3.6 Type onderzoek en dataverzamelmethode

De onderzoeksvraag is beschrijvend van aard en zodoende is er gekozen voor een kwalitatief onderzoek. In dit onderzoek is er een content -analyse toegepast om de data te analyseren. *“Content analysis remains an underutilized research method with great potential for studying beliefs, organizations, attitudes and human relations. The limited application and development of content analysis is due more to unfamiliarity with the method and to its historic isolation from mainstream social science than to its inherent limitations” (Woodrum, 1984:1).*

De data zijn verkregen uit de berichtgeving van de landelijke dagbladen. In deze casestudy is de context van de mediateksten geanalyseerd, waarbij is gelet op de onderzoeksvraag en deelvragen. De media hebben in hun berichtgevingen aandacht besteed aan de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken. Zo hebben zij regelmatig berichten geschreven over de ontwikkelingen rondom de leefbaarheid en veiligheid in de Rotterdamse wijken. Voor dit onderzoek zijn dan ook de berichtgevingen uit de zes landelijke dagbladen geanalyseerd, namelijk (Rotterdams Dagblad opgegaan in) Algemeen Dagblad, de Telegraaf, Trouw, het Parool, de Volkskrant en het NRC Handelsblad. Uit deze landelijke dagbladen zijn de berichten geselecteerd die verschenen zijn in de periode van 1991-2007. De berichten zijn afkomstig van de digitale databank Lexis Nexis Academic. Voor de periode is gekozen vanwege het feit dat er vanaf het jaar 1991 digitale berichten over de wijken zijn opgeslagen, waarbij 2007 als eindjaar is genomen om de tijdslijn van het onderzoek af te bakenen.

§ 3.7 Procedure dataverzameling

De digitale databank Lexis Nexis Academic geeft de mogelijkheid om onder andere op data en trefwoorden een zoekopdracht uitvoeren. Voor dit onderzoek is er op trefwoord een zoekopdracht uitgevoerd. De vier namen van de wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken zijn de trefwoorden waarop is gezocht. De zoekopdracht is niet beperkt tot jaartallen. Hierdoor zijn alle mediaberichten uit de databank te voorschijn gekomen, waarin de naam van de vier respectievelijke wijken verwerkt was. Dit betekent dat de mediaberichten uiteenlopende onderwerpen betreffen. Een opmerkelijk gegeven is dat er tot heden nog steeds veel mediaberichten verschijnen over de wijk Pendrecht. Dit heeft geleid tot het vaststellen van een einddatum, anders kon de dataverzameling eindeloos doorgaan. Daarom is 26 januari 2007 als einddatum van het onderzoek genomen, omdat op deze datum het laatste bericht met de naam Pendrecht is verschenen in de maand januari. Voor de overige wijken geldt dit niet, want het laatste bericht is in het jaar 2006 verschenen.

4. De strengere aanpak van overlast en criminaliteit in Rotterdam sinds 2002

De afgelopen jaren heeft de stad Rotterdam te maken met incidenten op het gebied van veiligheid, overlast en criminaliteit. Deze incidenten gaan gepaard met gevoelens van angst en onzekerheid. De burgers uit de middenklasse hebben angst voor de wijze waarop groepen de publieke ruimte benutten. Ook voelen zij zich bedreigd en onveilig in hun buurt. Ze zijn bang voor de veranderende sociale orde en de wanorde die in hun werkende klasse buurten niet beheersbaar blijkt voor het stadsbestuur. Echter, het stadsbestuur heeft meer aandacht voor het ontwikkelen van beleid en het aantrekkelijk maken van de stad (Tops, 2007) dan de aanpak van de problemen op het gebied van veiligheid en overlast in wijken. Ondertussen is de veiligheidssituatie in het gedrang gekomen, waardoor wijken onveiliger zijn geworden. Dit mondt zich uit in klachten die burgers hebben over de leefbaarheid en de veiligheid in hun wijken, maar deze worden onvoldoende serieus genomen door het stadsbestuur. De burgers tonen hun onvrede over de wijze waarop het stadsbestuur en de politie te werk gaan. Zij hebben geen vertrouwen meer in het stadsbestuur en tonen zelf daadkracht door burgerinitiatieven. Een aantal voorbeelden hiervan is de burgerwacht in de wijk Spangen om de drugshandelaren en gebruikers te bestrijden in 1999, de demonstratie voor het stadhuis tegen de onveilige situatie in de stad en de petitie die door verschillende bewonersorganisaties aan de toenmalige burgemeester Opstelten is aangeboden, waarin is aangegeven dat de veiligheidssituatie in de stad is verslechterd en acties ondernomen moeten worden om de stad weer leefbaar te maken. Burgers geven met deze petitie aan, dat de knop om moet (Tops, 2007). Op deze wijze proberen zij het stadsbestuur te dwingen om meer daadkracht te laten zien.

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 4.1 de politieke omslag behandeld. Daarna wordt in 4.2 de initiatieven en maatregelen van de gemeente Rotterdam beschreven en in 4.3 wordt aandacht besteed aan de sociale herovering. Vervolgens komt in 4.4 de media en beeldvorming aan bod. Tot slot volgt in paragraaf 4.5 een samenvatting.

§ 4.1 Politieke omslag

Op 6 maart 2002 wint de politieke partij Leefbaar Rotterdam onder leiding van wijlen Pim Fortuyn de gemeenteraadsverkiezingen in Rotterdam. Leefbaar Rotterdam had kritiek op de oude politiek waarin de zogenaamde elite partijen alle macht hebben en normale burgers weinig hebben te zeggen. Daarnaast borduurde zij voort op publieke veiligheid als eerste en centrale prioriteit. Daarom eiste zij ook een sterke uitvoering van de wet- en regelgeving (Oosthoek, 2005:44-80 geciteerd in Snel & Engbersen, 2009). Immers, Rotterdam moest een veiligere plek worden en hiervoor moest de stad sociaal heroverd worden.

Leefbaar Rotterdam wil de veiligheidssituatie in de onveilige wijken verbeteren. Zij wilde een beleid voeren waarin de veiligheid moest worden aangepakt door de stad te heroveren met preventieve- en repressieve maatregelen die gericht zijn op zorg. De publieke veiligheid werd dan ook een absolute prioriteit van de nieuwe coalitie Leefbaar Rotterdam, VVD en CDA. Zij voerde een beleid dat was gericht op twee speerpunten. Het eerste punt was de strikte benadering van antisociaal gedrag en gebrek aan veiligheid in de stad. Het tweede speerpunt was het herstellen en het versterken van de sociale cohesie in de stad. Er werd een nieuwe stijl van beleid gevoerd, waarin de nadruk lag op het aanpakken van problemen en het boeken van resultaten.

§ 4.2 Initiatieven en maatregelen

Aansluitend hierop zijn er verschillende initiatieven genomen. Zo zijn er wijkveiligheidsprogramma's per deelgemeente opgesteld en samenwerkingsverbanden aangegaan met alle betrokken partijen, waaronder GGD, Roteb, Brandweer, Openbaar Ministerie en Politie. Tevens zijn er stadsmariniers aangesteld en interventieteams geïntroduceerd die de problemen in de wijken moeten aanpakken. Ook wordt er een persoonsgerichte aanpak aangekondigd voor overlastgevende verslaafden, criminelen en jongeren. Daarnaast worden de onveilige gebieden in de wijken afgebakend en wordt

er streng gecontroleerd middels het nieuwe instrument van de politie, genaamd het preventief fouilleren. Een dergelijk gebied wordt ook wel een hotspot genoemd, *“een gebied van een of meer straten waarin verpaupering, criminaliteit, vervuiling en verloedering het beeld bepalen”*.⁶

De repressieve maatregelen van het nieuwe stedelijke beleid kunnen opgesomd worden als meer toezicht, betere doelstellingen die meer gericht zijn op het verbeteren van het monitoren van wat er echt in de stad speelt door middel van het observeren van gedrag, cameratoezicht, markeren van groepen hangjongeren, preventief fouilleren, een kijk nemen achter de voordeur en hardere interventies. Ook worden er sociale projecten zoals ‘het Opzoomeren’ (Uitermark en Duyvendak, 2005:13) en andere wijkactieprogramma’s opgezet om de wijken veiliger te maken en burgers te laten participeren. Een actief burgerparticipatie -programma is ‘Hand in hand in Hillesluis’⁷. Daarnaast zijn er diverse projecten gestart, zoals het ‘Pact op Zuid’, om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in buurten. De stad Rotterdam werd op deze wijze sociaal heroverd. Kortom, *“sociale herovering staat voor een proces van verbetering van de leefbaarheid en samenhang in achterstandsbuurten”* (Vlg. Engbersen, Snel & Weltevrede, 2005:125).

§ 4.3 De sociale herovering

De strategie van de sociale herovering van de stad Rotterdam heeft een vijftal kenmerken. Het eerste kenmerk is het gebruik van nieuwe oorlogsmetaforen; stadsmarinier, interventieteams, hotspot gebieden, taskforces en frontliniewerkers. Het tweede kenmerk is het benadrukken van het herontdekken van de stedelijke problemen door de wijk in te gaan (Snel&Engbersen, 2009:160). Het derde kenmerk is dat de maatregelen van het nieuwe beleid repressief en moralistisch zijn en interveniëren in het privé domein van mensen (Snel&Engbersen, 2009:161). In de uitvoering van het zero tolerance beleid wordt duidelijk dat deviant gedrag niet meer wordt getolereerd en wordt gestraft. Ook wordt de wet- en regelgeving strakker door de overheid nageleefd. In Rotterdam wordt dan ook een repressief beleid gevoerd ten behoeve van de verbetering van de veiligheid in wijken. Bovendien worden er met de maatregelen duidelijk gemaakt dat de overheidsinstanties, waaronder de politie, veronderstellen dat er standaard normen en gedragingen nodig zijn voor de interactie in buurten. Zij vinden deze morele normen en gedragingen dermate belangrijk dat deze worden afgedwongen bij burgers, ook al dringen deze hun privé domein binnen. Een vierde kenmerk is de integrale benadering van het oplossen van problemen door het gebruik van multidisciplinaire coördinatie van samenwerken partijen zoals maatschappelijk werkers en politie. De bureaucratie wordt vervangen door straatwerkers in de vorm van buurtwachters, wijkpolitie, stadsmariniers etc. (Snel & Engbersen, 2009:162). Het vijfde kenmerk van de sociale herovering is het oplossen van stedelijke problemen met beleidsacties op verschillende niveaus.

Echter, met de sociale veroveringsstrategie gaan er wel risico’s gepaard. Het beleid kan een bijdrage leveren aan het creëren van een verdeelde stad (Snel & Engbersen, 2009:166), waarin de verschillen tussen (midden en lage) klassen en buurten steeds groter worden.

Er kan geconcludeerd worden dat er een omwenteling heeft plaatsgevonden op het gebied van politiek, beleid en veiligheid in het stadsbestuur van Rotterdam. Het nieuwe stadsbestuur heeft meer aandacht voor de problematiek rondom veiligheid in buurten. Bovendien staat het thema veiligheid bovenaan de lijst en behoeft een intensieve aanpak in de uitvoering. In de aanpak zijn er repressieve en preventieve maatregelen genomen die deel uitmaken van het zero tolerance beleid. Er was nu sprake van een fundamentele regimeverandering of paradigma verschuiving in de Rotterdamse politiek (Tops, 2007:68).

⁶<http://www.rotterdam.nl/smartsite1144.dws?channel=182&style=2125&goto=2087260&ct=65&substyle=251101>

⁷<http://www.expertisecentrumveilig.nl/Media/Deelgemeenten/Feijenoord/1.011%20Hand%20in%20Hand%20in%20Hillesluis.pdf>

§ 4.4 De media en beeldvorming

De ontwikkelingen rondom het veiligheidsbeleid in Rotterdam hebben zowel in het politieke debat als in het publieke debat veel discussie met zich meegebracht. De media hebben ook een cruciale rol gespeeld ten tijde van de politieke omslag. Zij hebben middels hun wijze van rapporteren in de berichtgevingen een bijdrage geleverd aan het publieke debat. Vanuit de politiek wordt de media vaak ingezet als instrument om de aandacht van het publiek te krijgen. De gemeente Rotterdam heeft haar preventief en repressief beleid voor de problematiek in de stad en de resultaten van de uitvoering in de wijken via de media onder de aandacht van het publiek weten te brengen. Immers, de gemeente wilde aandacht hebben om het publiek te informeren over haar beleid en uitvoering omtrent de veiligheid in de wijken. Met behulp van de media kunnen de politieke partijen invloed uitoefenen op de politieke opvatting van de burgers. Daarnaast hebben media onder meer invloed op de beeldvorming van de politieke partijen en de stadsproblematiek in Rotterdam. De media zijn een middel geweest om een positief imago van de politieke partijen te creëren en aan te tonen dat de partijen in hun beleving goed werk verrichten. De behaalde resultaten moeten dan ook extra bij het publiek onder de aandacht worden gebracht. Media hebben een dermate invloed dat zij morele paniek kunnen veroorzaken in de samenleving.

§ 4.5 Samenvatting

Rotterdam heeft te maken met incidenten op het gebied van veiligheid, overlast en criminaliteit. Om deze problemen aan te pakken, heeft er een omslag plaatsgevonden in de werkwijze en uitvoering van het voorgaande beleid. De Leefbaren willen de veiligheidssituatie in de onveilige wijken verbeteren. Veiligheid staat dan ook hoog in het vaandel. Daarom worden er dan ook preventie en repressieve maatregelen genomen die deel uitmaken van het zero tolerance beleid, met als doel de stad sociaal te heroveren. Mede daardoor zijn er verschillende initiatieven genomen. Zo zijn er wijkveiligheidsprogramma's per deelgemeente opgesteld en samenwerkingsverbanden aangegaan met alle betrokken partijen. Tevens zijn er stadsmariniers aangesteld en interventieteams geïntroduceerd. Er wordt een persoonsgerichte aanpak aangekondigd voor overlastgevende verslaafden, criminelen en jongeren. Daarnaast worden de onveilige gebieden in de wijken afgebakend en wordt er streng gecontroleerd middels het preventief fouilleren. Ook hebben de ontwikkelingen rondom het veiligheidsbeleid in Rotterdam zowel in het politieke debat als in het publieke debat veel discussie met zich meegebracht. De media hebben een cruciale rol gespeeld ten tijde van de politieke omslag. Media hebben een bijdrage geleverd aan het publieke debat door de wijze van rapporten in hun berichtgevingen. Zij hebben invloed op de beeldvorming en opvatting van burgers en kunnen morele paniek creëren.

5. De Rotterdamse wijken

In dit hoofdstuk wordt de situatie in de vier Rotterdamse wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken beschreven. Uit de literatuur en rapporten van de gemeente blijkt dat deze vier wijken een aantal ontwikkelingen heeft ondergaan. In dit hoofdstuk zullen achtergrondinformatie en ontwikkelingen van de vier wijken en de problemen die zich hier voordoen tot en met het jaar 2007 worden beschreven. Dit om de gebeurtenissen uit de krantenberichten in een breder perspectief te kunnen plaatsen. Allereerst wordt de achtergrond van de voor – en naoorlogse wijken in paragraaf 5.1 beschreven. Daarna komt in 5.2 de selectieve migratie aan bod. In paragraaf 5.3 wordt aandacht besteed aan de meervoudige problematiek in de wijken, waarna vervolgens in 5.4 het herstructureringsbeleid wordt weergegeven. In paragraaf 5.5 worden de zogenaamde krachtwijken nader toegelicht, om tot slot in 5.6 een samenvatting te geven.

§5.1 De achtergrond van de voor - en naoorlogse wijken

De vooroorlogse wijk Tussendijken – in de volksmond ‘Bospolder’ genoemd – is gebouwd in het jaar 1910 en gelegen in deelgemeente Delfshaven te Rotterdam West. Bospolder is eerder gebouwd dan Tussendijken. De naam Tussendijken is ontstaan door het knooppunt van de dijken die voor het jaar 1900 zijn aangelegd. In de jaren 1920 en 1930 zijn er in deze stadswijk, sociale woningen bestaande uit gesloten woonblokken gebouwd.⁸ Er is weinig groen te vinden in deze wijk. Na een vergissingsbombardement in het jaar 1943 ten tijde van Wereldoorlog II zijn de sociale woningen in Tussendijken in de jaren '50 herbouwd. De jaren daarna heeft er weinig nieuwbouw plaatsgevonden. Begin 2006 staan er iets meer dan 3.100 woningen, waarvan meer dan de helft voor de oorlog is gebouwd (COS, 2007:15). De meeste woningen in deze stadswijk hebben een lage huurprijs en behoren tot de goedkopere huursector. Daarnaast zijn er veel sociale woningen in de wijk.

Tussendijken telt 6.300 inwoners (COS,2007:14), waarvan een relatief klein gedeelte bestaat uit autochtonen en een groot deel bestaat uit mensen van Marokkaanse, Turkse afkomst en afkomstig uit overige niet- westerse landen.⁹ Door de komst van de immigranten met een andere culturele achtergrond zijn er verschillende typen winkels ontstaan (Briegoos, 2000:5). Uit documentatie van het Kenniscentrum Stedelijke Vernieuwingen blijkt dat de wijken Tussendijken en Bospolder tezamen 14.500 inwoners hebben, waarvan 75% van allochtone afkomst is (KEI,2007). De multiculturele wijk bestaat uit jonge mensen, waaronder alleenstaanden en gezinnen met jonge kinderen. Volgens het Kenniscentrum Stedelijke Vernieuwingen verdienen de meeste mensen in deze wijk een laag of een modaal inkomen (KEI,2007). Een relatief groot deel van de mensen heeft een bijstandsuitkering (COS,2007:15). Verder heeft Tussendijken een wijkcentrum waar sociale, maatschappelijke en culturele voorzieningen aanwezig zijn. Daarentegen is de vooroorlogse wijk Hillesluis ingericht naar een winkelgebied ook wel bekend als Boulevard Zuid. Dit is een lange winkelstraat die sinds de jaren '60 wordt gevormd door een gedeelte van de groene Hilledijk samen met de Beijerlandse laan (de Does, 2006:5). Deze wijk bestaat uit vier woonbuurten en is met openbaar vervoer makkelijk te bereiken. Hillesluis ligt in deelgemeente Feijenoord te Rotterdam Zuid en is gebouwd in de jaren 1910-1930.¹⁰ In de jaren 1970 en 1980 zijn de woningen dicht op elkaar gebouwd en gerenoveerd. Eind jaren '70 vertrokken winkeliers en andere bewoners uit Hillesluis vanwege de verloedering (De Does, 2006:54).

In de huidige tijd bestaat de lange winkelstraat veelal uit woon- en werkeenheden waar relatief veel winkels (14%) staan. Uit de statistieken van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek blijkt dat een aantal internet - en belwinkels (4%) leeg staan (Feijenoord in Beeld, 2007). Hillesluis heeft in totaal 5000 woningen waarvan een klein deel koopwoningen zijn. De huurwoningen zijn meer (zelfs over-)

⁸ http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1897&item_type=project&item_id=216

⁹ <http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Delfshaven%20in%20beeld%202007.pdf>

¹⁰ <http://www.woonbron.nl/wijken/hillesluis.asp>

bewoond dan de koopwoningen vanwege de lage huurprijs.¹¹ Dit is vanwege het feit dat het vooroorlogse huurhuizen zijn die slecht onderhouden zijn en voor een lage prijs worden verhuurd. Het slechte onderhoud heeft ook weer effect op de leefbaarheid van de wijk. Het aanzicht van de wijk wordt hierdoor aangetast en kan verval tonen. De wijk ziet er niet aantrekkelijk uit voor de welgestelde klassen om zich hier te vestigen. De lage huurprijzen hebben weer effect op de pluiimage van bewoners, omdat de lage inkomensgroepen de huizen kunnen permitteren. De mensen met een laag inkomen krijgen in deze wijk eerder een woning toegewezen en zullen zich sneller hier vestigen.

Een ander gegeven is dat de wijk een hoog aantal werklozen heeft, die een bijstandsuitkering hebben. Het gemiddelde jaarinkomen van de bewoners ligt lager dan het stedelijk gemiddelde inkomen (Deelgemeente Feijenoord, Wijkactieprogramma 2006:4). Uit de statistieken van het COS 2007, blijkt dat deze wijk 11.000 bewoners telt, waar relatief veel Marokkanen, Surinamers en Turken wonen. Daarnaast zijn er relatief weinig autochtonen woonachtig in de wijk (COS, 2007:9). Hillesluis wordt door de ligging ten opzichte van het centrum van Rotterdam en de bebouwing, ook wel een stadswijk genoemd. De stadswijk bestaat voor 25% uit huishoudens van tweeoudergezinnen met tenminste een kind (COS, 2007:8).

Twee andere wijken in Rotterdam Zuid zijn de naoorlogse wijken Lombardijen en Pendrecht. Lombardijen ligt in deelgemeente IJsselmonde en is in de jaren '60¹² evenals de andere tuinstad Pendrecht aan de rand van de stad Rotterdam gebouwd als een zelfstandige stadswijk. De zelfstandige stadswijk is opgebouwd uit buurten die werden gevormd door drie elementen namelijk; twee woongroepen met daartussen een groene wig, "de buurttuin". De twee woongroepen zijn de middenstand- en de arbeidersgroep. De buurttuin zorgde voor een scheiding in de woonomgeving tussen deze twee groepen. Uit de literatuur van Freie en Altenburg (1991) blijkt dat; *"Door de concentratie van etagewoningen en eengezinswoningen zou de eigen woonhabitus van de verschillende bevolkingscategorieën kunnen worden geëerbiedigd, zonder tot separatisme te leiden. Deze manier van geleden maakte, aldus de ontwerper, het bepalen van middenstand- dan wel arbeidersgroepen gemakkelijk uitvoerbaar"* (Freie en Altenburg, 1991:8).

In de wijk Lombardijen zijn nu veel goedkope kleine eengezinswoningen en verouderde appartementen te vinden die een opknappbeurt nodig hebben. Lombardijen bestaat uit 13.500 inwoners, waaronder relatief veel 65 plussers¹³. In de wijk Lombardijen zijn 145 personen, waarvan een relatief groot deel van Arubaanse of Antilliaanse en Turkse afkomst is, die korter dan twee jaar in Nederland wonen (COS, 2007:7). Er heeft een verkleuring van de bevolkingsamenstelling plaatsgevonden (Masterplan Lombardijen 2007:7). Lombardijen heeft 7.200 woningen die op 15 % na, voor 1968 zijn gebouwd (COS, 2007:8). De onderbezetting van deze woningen is relatief hoog. In vergelijking met de andere wijken (Beverwaard en oud- IJsselmonde) van de deelgemeente IJsselmonde heeft Lombardijen het grootste aandeel huishoudens met een laag inkomen. De wijk heeft veel uitstroom van niet werkende mensen met een bijstand- of een Wet Werk en Bijstanduitkering (WWB) die nog op zoek zijn naar werk (COS, 2007).

De tuinstad Pendrecht ligt in deelgemeente Charlois en is ontstaan in de jaren '50. Midden in de wijk ligt een plein dat functioneerde als centraal punt, waar lage woningen met tuinen omheen waren gebouwd. Deze wijk is opgebouwd uit buurten. Iedere buurt bestaat uit twee (portiek) etageblokken en drie blokken laagbouw die zijn gegroepeerd om een gemeenschappelijke groene ruimte.¹⁴ Het plein en de tuinen erom heen moesten fungeren als ontmoetingsplek voor de bewoners. De wijk was gebouwd als stadsdeel en werd beschouwd als tuinstad. Het was niet bedoeld als tuindorp of forenzen-nederzetting aldus stedenbouwkundige Stam – Beese (1953:122). De wijk had brede straten en er was veel groen aangelegd. Deze tuinstad had hoge huurlasten en werd bewoond door

¹¹ <http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Feijenoord%20in%20beeld%202007.pdf>

¹² <http://www.woonbron.nl/wijken/lombardijen.asp>

¹³ <http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20IJsselmonde%20in%20beeld%202007.pdf>

¹⁴ http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1897&item_type=project&item_id=215

veel arbeiders. Pendrecht wordt dan ook gekenmerkt als arbeiderswijk. De huurprijzen lagen in de jaren '50 erg hoog. Dit is nu niet meer het geval, want nadien zijn er veel sociale woningen gebouwd. De wijk Pendrecht heeft 6.018 woningen, waarvan driekwart dateert uit de periode van 1946-1968 (COS, 2007:8). Daarnaast heeft deze wijk veel winkels erbij gekregen. Er zijn hier veel beluizen te vinden (COS, 2007). Pendrecht heeft sinds 1 januari 2007 11.999 inwoners, waarvan relatief veel van Arubaanse of Antilliaanse en niet –westerse afkomst. De wijk heeft relatief weinig autochtone bewoners.¹⁵ Een relatief groot deel van de huishoudens heeft een laag inkomen. Uit onderzoek van COS blijkt dat relatief veel gezinnen met minderjarige kinderen kansarm zijn in deze wijk (COS, 2007:9).

§5.2 Selectieve migratie

De wijken zijn niet alleen van karakter veranderd, maar er heeft ook een ontwikkeling plaatsgevonden in de bevolkingssamenstelling. Uit de literatuur van Engbersen e.a.(2005) blijkt dat er in Rotterdam een selectieve migratie heeft plaatsgevonden die aantoonbaar is in de bevolkingssamenstelling van deze wijken. Het vertrek van de autochtone middenstandklasse naar de rand van de stad en de trek van migranten naar deze wijken heeft geleid tot een relatief klein aantal achterblijvende autochtone bewoners. De vertrokken bewoners zagen de komst van de migranten als verval van de stad en als sociale reactie hierop besloten zij te verhuizen naar de rand van de gemeenten. Deze vorm van migratie is te vergelijken met de welgestelde bewoners – de middenklasse – die uit de steden verhuisden ten tijden van het proces van industriële herstructurering (de omschakeling van industriële productie naar productie van diensten) dat zich in de jaren '70 in de Noord Amerikaanse steden heeft voorgedaan (Wilson,1987). Door het vertrek van deze bewoners kwamen veel woningen en winkels leeg te staan. De wijken raakten door leegstand verloederd. Daarom werden woningen en winkels tegen een lage huur of koopprijs verhuurd of verkocht aan lage inkomensgroepen en etnische minderheden die zich wel graag in de Rotterdamse wijken wilden vestigen.

In de respectievelijke wijken Tussendijken, Hillesluis, Lombardijen en Pendrecht wonen vooral groepen met een laag inkomen, waaronder de achterblijvende autochtonen, laaggeschoolde bewoners en migranten. Zij vestigen zich sneller in deze wijken vanwege de lage huur- en koopwoningen. De achterblijvende – autochtone – groepen in de wijken Tussendijken, Hillesluis, Lombardijen en Pendrecht zijn door verschillende redenen niet in staat om uit deze buurten te verhuizen. Een van deze redenen zijn de ontoereikende financiën, waardoor mensen het zich niet kunnen permitteren om uit de buurt te verhuizen naar een andere “betere” wijk vanwege de hogere huurprijs of het kopen van een duurdere woning. Bij betere vooruitzichten op financieel gebied zouden zij sneller de stap wagen om uit de wijk te verhuizen.

§5.3 Meervoudige problematiek in de wijken

Een andere ontwikkeling is de meervoudige problematiek die in de wijken plaatsvindt. In de huidige samenleving hebben de wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken te maken met verschillende structurele, maatschappelijke- en sociale problemen. De kwaliteit van de leefbare omgeving wordt aangetast door complexe en cumulatieve problemen in de wijk. De meest voorkomende problemen doen zich voor op het gebied van veiligheid, leefbaarheid en volkshuisvesting. De vier wijken hebben of dreigen problemen te krijgen op deze drie gebieden. Deze problemen zijn zeer nauw met elkaar verweven.

De veiligheid wordt gemeten aan de hand van een veiligheidsindex. Bij de meting van de subjectieve veiligheidsbeleving is er onderzocht hoe de bewoners de veiligheid in de wijk ervaren. De objectieve veiligheid is beoordeeld op basis van waarneembare zaken als strafbare delicten of verstoring van de

¹⁵ <http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Charlois%20in%20beeld%202007.pdf>

openbare orde. Een aantal voorbeelden hiervan is vandalisme, inbraken, brand, geluidsoverlast en vervuiling. Om dit te kunnen inventariseren is er gebruik gemaakt van de registratiesystemen van de politie en de gemeentelijke diensten waaronder brandweer, Gemeentewerken en Roteb.¹⁶ Tevens zijn (autochtone en allochtone)buurt bewoners voor het veiligheidsonderzoek ondervraagd. De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt in een Veiligheidsindex Rapport. Middels dit meetinstrument toont de gemeente aan dat zij de klachten en onvrede van de burgers serieus neemt. De gemeente maakt met behulp van deze veiligheidsindex kenbaar dat de veiligheidssituatie in de wijken wordt aangepakt. Het indexcijfer geeft aan in welke categorieën de veiligheidssituatie in de wijken worden geplaatst. De categorieën zijn een onveilige (<3,9)-, een probleem (3,9 tot 5,0)-, een bedreigde (5,0 tot 6,0) -, een aandacht (6,0 tot 7,0)- of een (redelijk)veilige wijk (>7,1).¹⁷ Deze index wordt ook gebruikt als sturingselement. De veiligheidsindex geeft aan welke wijken onveilig zijn en meer aandacht en ondersteuning (middelen en geld) behoeven. Het stadsbestuur streeft ernaar om in 2006 geen onveilige wijken meer te hebben in de stad.

De leefbaarheid in de wijk kan op basis van verschillende indicatoren worden vastgesteld. Een indicator die hierin meespeelt, is de veiligheidssituatie waaronder wordt verstaan: de veiligheidsbeleving, de mate waarin de bewoners zich veilig voelen in hun woning en omgeving en de objectieve veiligheid die kan worden gemeten op basis van delicten, overlast en verstoring van de openbare ruimte en orde door bewoners, verkeer, geluid of vervuiling (Veiligheidsindex 2008). Deze indicatoren worden met behulp van de veiligheidsindex van de gemeente vastgesteld. Aanvullende indicatoren zijn de woningvoorraad, het eenzijdig aanbod en het onderhoud hiervan in wijken (volkshuisvesting). Deze indicatoren zijn door de gemeente Rotterdam meegenomen in het veiligheidsrapportcijfer voor de wijken.

De tabel geeft de veiligheidsrapportcijfers weer van de wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken in de periode 2004-2007.

Tabel 1 Veiligheidsrapport

Deelgemeente / Wijk	Positionering 2007	2004	2005	2006	2007
Charlois	Bedreigd	5,5	5,4	5,8	5,9
Pendrecht	Bedreigd	4,8	4,9	4,7	5,4
Feijenoord	Aandacht	5,5	6	6,3	6,2
Hillesluis	Probleem	4,5	5,5	5,6	4,9
IJsselmonde	Aandacht	7,1	6,9	7,5	7
Lombardijen	Aandacht	7,4	6,3	7,9	6,8
Delfshaven	Aandacht	5,5	5,6	6	6,5
Tussendijken	Aandacht	5,8	6,6	6	6,9

Bron: Gegevens afkomstig van Gemeente Rotterdam, Veiligheidsrapport 2008

Uit tabel 1 is op te maken dat Charlois wordt gepositioneerd als een deelgemeente waarin problemen dreigen te ontstaan. Dit geldt ook voor de wijk Pendrecht. In de deelgemeente Feijenoord, IJsselmonde en Delfshaven zijn er problemen aanwezig die aandacht behoeven. De wijken Lombardijen en Tussendijken behoeven dan ook nog aandacht. Daarentegen behoort Hillesluis tot een probleemwijk.

Ook uit de wijkonderzoeken van het COS (2007) blijkt dat er in Hillesluis duidelijk problemen aanwezig zijn. Zo zijn in 2007 twaalf hennepkwekerijen opgerold en een op de vijf inwoners schijnt drugsoverlast te ervaren (COS,2007:9). Hillesluis krijgt in het jaar 2007 rapportcijfer 4.9, waardoor zij

¹⁶ <http://www.rotterdamveilig.nl/Media/pdf/rapveiligheidsindex2008.pdf>

¹⁷ <http://www.rotterdamveilig.nl/Media/pdf/rapveiligheidsindex2008.pdf>

tot een probleemwijk behoort. Ook de wijk Tussendijken ondervindt drugsoverlast. Uit het onderzoek van COS in het jaar 2007 komt naar voren dat de bewoners van de wijk Tussendijken meer drugsoverlast en overlast van het verkeer ervaren dan de gemiddelde Rotterdammer (COS,2007:15). Bovendien zijn er in Tussendijken zes hennepkwekerijen ontruimd. De wijk Tussendijken heeft voor 2007 het rapportcijfer 6.9 en moet aandacht blijven behouden. Tussendijken behoort hiermede tot een aandachtswijk.

In Pendrecht ervaart een relatief groot deel van de bewoners meer overlast van groepen jongeren, agressief verkeersgedrag of te hard rijden en drugsgerelateerde overlast (Vlg COS, 2007:9). In deze wijk zijn 7 hennepkwekerijen ontruimd. Voor het jaar 2007 krijgt Pendrecht het rapportcijfer 5,4 en wordt gezien als een bedreigde wijk. Daarentegen heeft de wijk Lombardijen in 2007 relatief weinig problemen. Twee procent van de bewoners ervaart drugsoverlast (COS, 2007:8). Lombardijen krijgt in 2007 het rapportcijfer 6.8 en behoort hiermee tot een aandachtswijk. Laatstgenoemde vier wijken behoren in 2002-2006 dan ook tot prioriteitswijken, waar meervoudige vormen van problematiek in de wijken heersen of dreigen te ontstaan.

Uit de theorie van Engbersen e.a.(2005:19) komt naar voren dat de gemeente Rotterdam wijken sociaal wil heroveren. De gemeente wil wijken op sociaal gebied reorganiseren, zodat zij de leefbaarheid en veiligheid in de publieke ruimte kan vergroten en een evenwichtige samenleving kan realiseren, waarin stedelijke ongelijkheid wordt aangepakt. Door de terugkomst van de hoge inkomensgroepen naar wijken hoopt de gemeente dat zij de lage inkomensgroepen kunnen stimuleren en vooruit te helpen. De lage inkomensgroepen zouden kunnen profiteren van de sociale netwerken van de hoge inkomensgroepen. Een ander doel is dat zij gemeenschappelijke gedragsregels en competenties wil formuleren (Engbersen e.a.,2005:19) om de sociale verhoudingen en contact tussen de burgers te bevorderen. De gemeente Rotterdam zal door middel van beleid en de hieruit voortvloeiende aanpak de stad trachten te heroveren. Zij heeft de beheersbaarheid en controle over de stad verloren en wil deze weer in handen hebben. Volgens Snel&Engbersen (2009) wil de gemeente Rotterdam de stad en met name de gemarginaliseerde wijken op sociaal gebied heroveren. Hiervoor probeert de gemeente de veiligheidssituatie te verbeteren en hoopt zij ook de midden- klasse weer terug te krijgen in de stad.

§ 5.4 Herstructureringsbeleid

Uit de literatuur van Engbersen, Snel & Weltevrede (2005:17) is te herleiden dat de gemeente Rotterdam een herstructureringsbeleid uitvoert om het eenzijdige woningaanbod en de segregatie in de stad aan te pakken. Zij beoogt met behulp van een herstructureringsbeleid diversiteit en kwaliteit, het woningaanbod in de wijken te generaliseren. Hiermee wil de gemeente Rotterdam de eenzijdige bevolkingssamenstelling aanpakken en de welgestelde burgers weer in de wijken terug krijgen. De sociale herstructurering van buurten zal moeten zorgen voor een gemengde bevolkingssamenstelling, waarin een mix zou ontstaan van de lage inkomensgroepen, etnische minderheden, laaggeschoolden, midden- en hoge inkomensgroepen. De lage inkomensgroepen staan vaak onder aan de sociale- en maatschappelijke ladder en zijn voor een relatief groot deel werkloos of uitkeringsafhankelijk. Zij zouden kunnen profiteren van de sociale netwerken van de midden- en hoge inkomens groepen die zich in de wijken vestigen. De midden – en hoge inkomensgroepen kunnen de lage inkomensgroepen stimuleren en vooruit helpen. Zij kunnen hen helpen met het vinden van een baan. Door de komst van de hoge inkomensgroepen zou er ook meer sociale cohesie kunnen ontstaan tussen de verschillende groepen (Musterd, 2008:897).

In de praktijk telt de stad Rotterdam in totaal 19 herstructureringswijken waaronder de vier bestudeerde wijken. De gemeente Rotterdam wil het aantal kansarmen verminderen en het aantal kansrijken vermeerderen in wijken door gebruik te maken van een vestigingsbeleid, economische kanszones en groeibriljantjes.¹⁸ Voor het vestigingsbeleid is er op 16 februari 2006 een

¹⁸ <http://www.groeibriljanten>

Rotterdamwet¹⁹ aangenomen, die een inkomensgrens stelt aan nieuwe bewoners die zich willen vestigen in deze wijken. Een ieder die een inkomen heeft onder de gestelde inkomensgrens van de gemeente wordt geweerd en mag zich niet in deze wijken vestigen oftewel deze persoon krijgt geen woning toegewezen. Door de invoering van deze maatregel worden kansarme groepen geweerd. Daarnaast worden huurhuizen omgezet tot koopwoningen en zijn er nieuwe koopwoningen gebouwd te midden van de sociale woningen. Er worden steeds meer bedrijfspanden gebouwd om de bedrijvigheid in de wijken te stimuleren. Daarnaast is het project kanszones geïntroduceerd, waarin het programma economische kanszones in werking is gesteld. Middels dit programma wordt ondernemerschap in achterstandswijken en economische ontwikkeling gestimuleerd, zodat woon-, werk- en leefklimaat in deze wijken worden verbeterd.²⁰

Met al deze maatregelen wil de gemeente Rotterdam de wijken aantrekkelijk maken voor bedrijven en bewoners om zich te vestigen. Tevens kunnen door economische regelingen kansen voor mensen gecreëerd worden. De wijken kunnen kanszones worden, optimaal groeien en vitaal worden op economisch gebied. Dit beleid sluit aan op de revanchisme theorie van Smith (2002), waarin hij aangeeft dat steden steeds minder gevoelig worden voor de behoeften van de zwakke bewoners. Zij richten zich meer op strategieën die toegepast moeten worden om de stad te reorganiseren oftewel heroveren naar de wensen en behoeften van de middenklasse (Smith,2002:20). *“De kwetsbare groepen die zich bevinden in achtergestelde wijken hebben dit aan zichzelf te danken. Marginale groepen zoals drugsdealers, delinquenten, alleenstaande moeders, gangsters, sekswerkers bijvoorbeeld prostituees, werklozen en etnische minderheden hebben de stad van de nette blanke middenklasse afgepakt”*(Smith,2002:20). In de theorie van Uitermark & Duyvendak (2005:2) over het revanchisme komt naar voren dat deze groepen verantwoordelijk worden gehouden voor hun marginale status of positie.

Zo zien we in de praktijk dat maatschappelijk ongewenst gedrag of crimineel gedrag niet wordt geaccepteerd door de gemeente Rotterdam. Zij voert dan ook integrale controles uit in de publieke ruimte. Zo zijn er in Rotterdam hotspot gebieden aangewezen die gemarginaliseerde plekken in de stad aanduiden. Deze gebieden worden door middel van preventief fouilleren en cameratoezicht beheersbaar gehouden. Op deze wijze worden ook groepen met een maatschappelijke achterstandspositie die zich in deze gebieden bevinden in kaart gebracht en gecontroleerd.

§5.5 Krachtwijken

In het jaar 2007 worden er wederom ook op nationaal niveau maatregelen genomen. Zo heeft voormalig minister Vogelaar van VROM, Wonen, Wijken en Integratie het over de aanpak van 40 aandachtswijken in 18 steden, die binnen acht tot tien jaar krachtwijken moeten worden.²¹ De komende jaren zal extra in deze wijken worden geïnvesteerd. Volgens voormalig minister Vogelaar ondervinden de aangewezen 40 aandachtswijken, sociale, fysieke en economische problemen (VROM, 2007). Deze aandachtswijken worden ook wel aangeduid als *‘krachtwijken’*, *‘prachtwijken’* of *‘Vogelaarwijken’* en zijn geselecteerd op basis van een aantal indicatoren die opgedeeld zijn in twee thema’s; achterstand en problemen. Het thema achterstand is onderverdeeld in sociaal economisch en fysiek.²² Voor sociaal economisch worden opleiding, werk en inkomen van huishoudens als indicatoren genomen. De term fysiek duidt op de woningvoorraad binnen een woonwijk. De indicatoren hiervoor zijn kleine, oude en goedkope woningen. Het thema problemen is onderverdeeld in sociaal/leefbaarheid en fysiek. Voor sociaal/leefbaarheid gelden vandalisme, sociale overlast en onveiligheid als indicatoren. Voor fysiek is gelet op de woon- en wijk tevredenheid van de bewoners. Tevens worden geluidsoverlast, veiligheid, verkeer en vervuiling als indicatoren meegenomen voor fysieke overlast.²³

¹⁹ <http://www.rotterdam.nl/smartsite2094121.dws>

²⁰ Beek, ter H. Kroon, P. Ernst&Young, Real Estate Advisory Services, Karres, M. Siemons, J. Midterm Review Kansenzones Rotterdam: Achtergrondrapport (september 2007), Regioplan Beleidsonderzoek

²¹ <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=32954>

²² <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31051>

²³ Dgws2007027019bindicatoren{1}.pdf

“De kracht in de wijken zit in de mensen” aldus voormalig minister Vogelaar.²⁴ Er zal daarom primair ingezet worden op vijf speerpunten in wijken namelijk wonen, werken, leren, integreren en veiligheid.²⁵ Door op deze speerpunten actie te ondernemen, worden in deze gebieden kansen gecreëerd en zouden de wijken weer prettig moeten worden om te wonen.²⁶ Wijkbewoners, scholen, politie, bedrijven, woningcorporaties en welzijnswerk zullen samen met de gemeente wijkactieplannen opstellen om de problemen in de wijk aan te pakken teneinde de aandachtswijken te transformeren naar krachtwijken.²⁷ De gemeente heeft met het Rijk charters afgesproken, waarin de taken en doelen zijn vastgelegd. Derhalve worden actieplannen bekostigd door drie geldstromen vanuit het gemeentefonds, woningcorporaties en ministeries (Actieplan krachtwijken, 2007).

Er kan geconcludeerd worden dat er in de wijken Hillesluis, Tussendijken, Pendrecht en Lombardijen zich op grote schaal complexe problemen voordoen op het gebied van onder meer drugs- en verkeersoverlast, hangjongeren, geweld, vervuiling, veiligheid en vandalisme. Om de problemen aan te pakken worden er onder meer integrale controles uitgevoerd. In de wijken wonen voornamelijk minderheden, laaggeschoolden en lage inkomensgroepen waarvan een relatief groot deel werkloos of (bijstand)uitkering afhankelijk is. Deze groepen hebben door het lage inkomen niet voldoende financiële middelen om een hoge huur of koopprijs te betalen voor een betere woning en komen snel in aanmerking voor sociale woningen in deze buurten. Bovendien zijn de woningen vaak voor de oorlog gebouwd en slecht onderhouden, waardoor de wijk al snel verloedering en verval toont. De gemeente Rotterdam voert een herstructureringsbeleid uit om het eenzijdige woningaanbod en de segregatie in de stad aan te pakken. Zij wil de hogere inkomensgroepen weer in de wijk terugbrengen, zodat er een heterogene bevolkingssamenstelling ontstaat en lage inkomensgroepen kunnen profiteren van hun sociale netwerken. Zo wordt er een inkomensgrens gesteld voor bepaalde groepen, worden er koopwoningen gebouwd en allerlei projecten opgezet om ondernemerschap en economische ontwikkelingen in de wijken te stimuleren, zodat woon-, werk- en leefklimaat in deze wijken worden verbeterd. Daarnaast hebben de gemeente en het Rijk de media gebruikt om aandacht te krijgen voor hun beleid en plannen voor de vier wijken. De wijken hebben veel media bekendheid verworven door de vele berichtgevingen van de landelijke dagbladen. Het volgende hoofdstuk zal nader ingaan op deze berichtgevingen.

§5.6 Samenvatting

De wijken Pendrecht, Hillesluis, Lombardijen en Tussendijken zijn afzonderlijk getransformeerd van tuinbuurt naar stadswijk, van werkwijk naar probleemwijk of aandachtswijk. In de wijken wordt de leefbaarheid, veiligheid en volkshuisvesting aangetast door de complexe en cumulatieve problemen die zich op deze gebieden voordoen. Ook doen zich in de loop der tijd een aantal ontwikkelingen voor. De woningvoorraad is eenzijdig, in de zin dat er sprake is van sociale woningbouw en goedkope huur- en koopwoningen. De meeste woningen zijn slecht onderhouden waardoor deze tegen een lage prijs worden verhuurd. Dit geeft een vertekend beeld van de wijk waardoor deze al snel verval toont. Een tweede ontwikkeling die heeft plaatsgevonden is selectieve migratie. Door de relatief grote toestroom van migranten naar de vier wijken hebben veel welgestelde autochtone bewoners de wijken verlaten. Hierdoor is een eenzijdige bevolkingssamenstelling in de wijken. Door de vele problemen die zich hier voordoen wil de overheid deze wijken transformeren naar prachtwijken c.q. krachtwijken. Het Rijk, waaronder minister Vogelaar en de gemeente gaan over tot een sociale herovering van de wijken door van de aandachtswijken weer prachtwijken te maken. De wijken zijn door de overheid gepresenteerd als wijken die extra aandacht behoeven vanwege de complexe en intense problemen die aanwezig zijn of dreigen te ontstaan. Daarom krijgen de wijken aandacht van

²⁴ <http://www.werkenaanwonen.nl/krachtwijken.php>

²⁵ http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=4758

²⁶ <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31001>

²⁷ <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=32954>

de overheid door middel van beleid en wijkactieplannen. Zij wil de bevolkingsamenstelling en het woningaanbod variëren, zodat er diversiteit en kwaliteit worden gerealiseerd.

6. Resultaten uit de berichtgevingen van de landelijke dagbladen

Zoals in de onderzoeksopzet is beschreven, bestaat het onderzoek uit twee delen. In dit hoofdstuk wordt het eerste deel van de empirische analyse van de berichtgevingen uit de landelijke dagbladen Algemeen Dagblad, de Telegraaf, Trouw, het Parool, de Volkskrant en het NRC Handelsblad besproken. Dit deel omvat een algemene beschrijving over de stedelijke problemen die zich in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken zouden voordoen en de verwoording ervan in de berichtgevingen.

§ 6.1 Stedelijke problematiek in de berichtgevingen

Voor dit eerste deel van het onderzoek zijn thema's als uitgangspunt genomen om de stedelijke problematiek in de berichtgeving te kunnen analyseren. Uit de empirische analyse blijkt dat er een aantal gemeenschappelijke thema's te weten vervuiling, overlast, criminaliteit en burgerparticipatie te vinden zijn in de berichtgeving van de landelijke dagbladen. Deze thema's zijn af te leiden uit de weergegeven gebeurtenissen en incidenten die zich in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken zouden voordoen. In deze paragraaf wordt er aan de hand van de reeds genoemde thema's een weergave gegeven van de stedelijke problematiek die in de landelijke dagbladen wordt verwoord. Zo wordt er in §6.1.1 een algemene beschrijving gegeven van vervuiling in de vier wijken, omdat zij met dezelfde vorm van vervuiling te maken hebben. Daarna wordt in §6.1.2 de overlast per wijk toegelicht, omdat er verschillen hiertussen zijn. Vervolgens is in §6.1.3 de criminaliteit per wijk beschreven en in tabellen overzichtelijk gemaakt. In de tabellen worden alleen de jaartallen weergegeven waarin een criminele activiteit heeft plaatsgevonden. Tot slot volgt in §6.1.4 een algemene beschrijving van burgerparticipatie per wijk.

Het eerste thema waarover veelvuldig is geschreven in alle landelijke dagbladen, is vervuiling, met name straatvervuiling. Uit de teksten in de berichtgeving van de landelijke dagbladen is op te maken dat er in de Rotterdamse stadswijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken sprake is van straatvervuiling door rondzwerfend afval en op een verkeerde manier aanbieden van huisvuil door de bewoners. De gemeente probeert de vervuiling in de wijken aan te pakken, omdat deze steeds meer toeneemt. Daarom worden er in de Rotterdamse stadswijken projecten, zoals 'Opzoomeren'²⁸ en 'Mensen maken de stad'²⁹ ingezet, waarin bewoners het heft in handen nemen en zelf de straat opknappen. Zo wordt, in 2001, in een krantenbericht van het NRC Handelsblad vermeld dat bewoners uit Hillesluis hun wijk schoonmaken; *"2 Turkse vrouwen organiseren de schoonmaakactie"*(NRC Handelsblad:17 mei,2001).

Voorts, neemt de gemeente maatregelen om bewoners aan te pakken op vervuiling van de straten in de vier Rotterdamse wijken. Als maatregel plaats de gemeente reinigingsagenten, milieucontrollers en veiligheidsassistenten, in dienst van stadstoezicht, die controle en toezicht moeten houden op de vervuiling van de straat en of het huisvuil op de juiste manier door bewoners wordt aangeboden in de wijken. Deze zogenoemde inspectieteams hebben het recht om boetes van € 45,- op te leggen aan bewoners die op een verkeerde wijze vuil op straat aanbieden. In navolging hierop worden bewoners streng gecontroleerd op het aanbieden van (huis)vuil en rondzwerfend afval in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. De landelijke dagbladen verwoordden de vervuiling van de straat en de aanpak hiervan in deze vier wijken als volgt; *"De gemeente Rotterdam zet de inspectieteams vooral in probleemwijken in, zodat die gebieden er op den duur schoner uit zullen zien. Het gaat om Spangen, het Oude Westen, Hillesluis/Bloemhof, Tussendijken, Tarwewijk en het Oude Noorden (Telegraaf:26 mei, 2004). "Aanleiding voor de maatregel was de 'excessieve vervuiling van de buurt. Veel mensen zetten hun afval naast de verplichte containers, een hardnekkig probleem dat zich ook elders in de stad voordoet"*(Algemeen Dagblad bericht: 17 mei, 2003). In deze

²⁸ <http://www.rotterdam.nl/pdc:opzoomeren>

²⁹ http://www.perspect.nu/projecten/mensen_maken_de_stad

berichtgeving wordt de problematiek omtrent vervuiling verwoord door *'excessieve vervuiling van de buurt'* en *'een hardnekkig probleem'*. Deze woordkeus benadrukt de omvang van straatvervuiling en geeft weer dat het een probleem is in de wijken.

Andere voorbeelden die vervuiling in de wijken weergeven zijn; *"De twee milieucontroleurs rijden dagelijks door Pendrecht en Zuidwijk, door de deelgemeente Charlois aangemerkt als wijken met veel huisvuiloverlast. In totaal zijn zes milieucontroleurs actief in Rotterdam – Zuid. Zij reageren op meldingen en klachten van de bewoners."* *"Volgens Cees is het de laatste tijd 'wel wat schoner' op straat. "We wonen hier al 46 jaar en er is nu wel wat minder rommel op straat dan voorheen. Maar van grof afval hebben we nog steeds last (Algemeen Dagblad, 2004)." "Daarenboven zijn de controleteams ook in de niet- probleemwijken Kralingen- Crooswijk, Overschie en Lombardijen operationeel"(Telegraaf: 26 mei 2004). "Inmiddels is dit beleid ook in andere wijken (Lombardijen, Tarwewijk, Spangen, Tussendijken en Oude Westen) ingevoerd" (Algemeen Dagblad: 11 september, 2003).*

Uit de analyse van de teksten uit de berichtgevingen blijkt dat het thema vervuiling alle vier de wijken betreft. In de berichten wordt er een voorstelling gegeven van de straatvervuiling en de aanpak van de vervuiling door de gemeente, waarbij de uitvoering van de strenge controle en toezicht op het zwerfval en het verkeerd aanbieden van straatvuil door bewoners wordt beschreven.

Het tweede thema waarover alle landelijke dagbladen regelmatig berichten, is overlast. Zij berichten dat drugsoverlast, brandstichting, hangjongeren en (voetbal) vandalisme ofwel vernielingen zich in de wijken zouden voordoen. Verder brengen de dagbladen onder woorden dat de bewoners klagen over de overlast en dat de gemeente en politie hiervoor maatregelen treffen. In deze subparagraaf zal per wijk worden beschreven welke vormen van overlast zich hier zouden voordoen en hoe deze worden verwoord in de dagbladen.

Hillesluis:

In de berichten wordt beschreven dat de wijk Hillesluis te maken zou hebben met drugsoverlast, (voetbal)vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting. Deze vormen van overlast in de wijk Hillesluis worden als volgt in de dagbladen verwoord; *"Er is drugsoverlast en vandalisme en op straat ligt troep"(NRC Handelsblad:13 oktober,2001). "Rotterdam- Zuid was gisteravond de locatie waar rondrennende gemaskerde jongeren met benzinebommen een spoor van brandende en beschadigde auto's achterlieten. De ongeregelde heden vonden zaterdagavond plaats in de wijken Vreewijk en Hillesluis" (de Telegraaf:14 november, 2005). "Een groep jongeren die in noordelijke richting riep stak vier auto's in brand in Vreewijk, Hillesluis en de Afrikaanderwijk. Nog eens elf andere werden beschadigd. Ook werd er een steen door een ruit gegooid" (Algemeen Dagblad: 15 november,2005). "Dit weekeinde werden in de Zuid gelegen wijken Vreewijk en Hillesluis vier auto's met molotovcocktails in brand gestoken en elf andere beschadigd, terwijl zonder gevolgen, een molotovcocktail tegen een woonhuis werd gegooid" (Trouw: 16 november, 2005.)" "Na afloop van de wedstrijd kwam het vervolgens ook in de woonwijken Bloemhof en Hillesluis tot ongeregelde heden. Hooligans van Feijenoord bekogelden agenten onder meer met stenen, waarna de mobiele eenheid een einde maakte aan de provocaties" (Trouw: 22 oktober, 1998). "In de wijk Hillesluis werd opnieuw een auto in brand gestoken" (de Telegraaf: 15 november, 2005). " Alle buurtagenten worden geïnstrueerd om 'vanuit het perspectief van de gebeurtenissen in Frankrijk' te kijken naar ontwikkelingen in hun wijk" (de Telegraaf: 15 november, 2005).*

Uit de berichtgeving blijkt dat de problemen zich zouden voordoen op het gebied van drugsoverlast, (voetbal)vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting in de wijk Hillesluis. Ook wordt er een vergelijking gemaakt met Frankrijk. De gebeurtenissen en incidenten lijken overeen te komen met de rellen in de "banlieues", voorsteden, van de grote steden in Frankrijk van medio 2005 waar eveneens auto's in brand werden gestoken en vernielingen werden aangericht. Sterker nog, er wordt in de

berichtgeving met de woorden *'geïnstreerd om vanuit het perspectief van de gebeurtenissen in Frankrijk 'te kijken'* zelfs verwezen naar de gebeurtenissen in Frankrijk.

Lombardijen:

In Lombardijen speelt deze problematiek niet. De overlast in Lombardijen lijkt zich te concentreren rondom het treinstation Lombardijen. Door het benoemen van de naam Lombardijen lijkt het idee op te wekken dat vandalisme ofwel vernieling in deze wijk zouden voorkomen. Een voorbeeld van zo'n een berichtgeving is de beschrijving van een incident door de dagbladen de Volkskrant en Algemeen Dagblad in 2003. *"Het treinverkeer tussen Rotterdam – Centraal en Rotterdam -Lombardijen heeft zaterdagavond vanaf elf uur stilgelegen nadat vandalen twee brandmelders hadden ingeslagen in de spoortunnel bij Blaak"* (de Volkskrant: 11 augustus,2003 en Algemeen Dagblad:11 augustus,2003). Opmerkelijk uit deze berichtgeving is dat vandalisme ofwel vernieling niet direct plaatsvindt in de wijk, maar in het treinverkeer tussen Rotterdam Centraal en Rotterdam- Lombardijen. Het benoemen van de naam Lombardijen in de berichtgeving veronderstelt dat het incident in de wijk Lombardijen zou hebben plaatsgevonden, terwijl dit niet het geval is.

Pendrecht:

Volgens de berichtgevingen zouden vormen van overlast met betrekking tot vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting zich ook hebben voorgedaan in de wijk Pendrecht. De dagbladen berichten onder meer de volgende incidenten over deze vormen van overlast; *"De politie heeft dinsdagavond rond elf uur in de Sliedrechtstraat in Rotterdam- Pendrecht een verdachte aangehouden van het vernielen van diverse auto's"* (Algemeen Dagblad: 9 augustus, 2006). *" De politie heeft zeventien jongeren aangehouden die van oktober tot medio februari tal van vernielingen hebben aangericht in Rotterdam- Pendrecht. De verdachten zijn tussen de 12 en 20 jaar oud. Ze opereerden in groepen van wisselende samenstelling. Ze richtten zich voornamelijk op scholen. Ze richtten vernielingen aan, braken er in en stichtten brand "* (NRC Handelsblad: 24 maart, 2005). In deze berichtgevingen wordt met het woord *'aangehouden'* aangeduid dat de veroorzakers van de incidenten door de politie zijn opgepakt. Hierdoor zou er uit de context van de berichtgeving kunnen worden afgeleid dat de politie de overlast in de wijk aanpakt.

Ook schrijven de dagbladen dat de wijk Pendrecht te maken zou hebben met overlast die wordt veroorzaakt door illegalen en verslaafden uit Carnisse. *' De Pendrecht- bewoners klagen met name over de overlast die komt van illegalen en verslaafden uit de wijk Carnisse. Nu daar door woningcorporatie, politie en deelgemeente fors wordt ingezet om de wijk veiliger te maken en de overlast te bestrijden, komen ze gespuis Pendrecht binnen'*(Algemeen Dagblad: 8 januari,2004). In deze berichtgeving wordt er gebruik gemaakt van een synoniem. Door het gebruik van het woord *gespuis* worden illegalen en verslaafden aangeduid als schorem ofwel tuig.

Daarnaast zou de wijk overlast hebben van hangjongeren en scooterraces. Dit is af te leiden uit de volgende berichtgevingen; *'De gemeente Rotterdam steekt vier jaar lang in totaal acht miljoen euro in de bestrijding van overlast, criminaliteit en achterstanden van jonge Antillianen in de stad. Pendrecht en Katendrecht zijn proeftuin"* (Algemeen Dagblad: 7 februari, 2006). *"De 17-jarige Chantal was hard op weg af te glijden naar een kansloos bestaan in de Rotterdamse wijk Pendrecht. Totdat ze daar in de armen liep van 'Thuis op straat' (TOS), een project om stadspleinen terug te veroveren op hangjongeren en criminele ettertjes die de openbare ruimte onveilig maken. Vroeger hing ik maar rond, ik was niet verzekerd en zat niet op school (...)"*(Trouw: 10 januari, 2006). *" De Pendrecht Hot Brassband werd jaren geleden opgericht om overlastgevende Antilliaanse jongeren van de straat te houden"* (de Telegraaf: 7 januari, 2004). *"De 'pokkenherrie' en overlast die scooterraces veroorzaken is afgelopen weekeinde op verschillende plaatsen in Rotterdam door de politie aangepakt. Vooral Zuidwijk, Pendrecht, de Waalhaven en Rhooon worden geplaagd door een harde kern van racers"* (Algemeen Dagblad: 22 juli, 2003).

Uit deze berichtgevingen zijn twee punten op te merken. Ten eerste is de verwoording van het doel van de verschillende instanties *Thuis op straat* en *Pendrecht Hot Brassband* en de vermelding van *'door de politie aangepakt'* kunnen het beeld geven dat de overlast van jongeren en scooters wordt tegengegaan in de wijk Pendrecht. Ten tweede blijkt dat de dagbladen de etniciteit van jongeren weergeven door de woorden *'in de bestrijding van overlast, criminaliteit en achterstanden van jonge Antillianen'* en *'overlastgevendende Antilliaanse jongeren'*. Uit de woorden zou verder kunnen worden opgemaakt dat deze groep jongeren overlast veroorzaken in de wijk Pendrecht.

Tussendijken:

In tegenstelling tot de berichtgevingen over de wijk Lombardijen, schrijven de landelijke dagbladen dat de wijk Tussendijken, in hun teksten ook wel Bospolder –Tussendijken genoemd, te kampen zou hebben met drugsoverlast. *"De Millinxbuurt, Spangen, Bospolder – Tussendijken: ze zijn synoniem geworden voor overlast van straatjunkies, runners, dealers en drugstoeristen (Het Parool: 9 mei, 1998)."* Zij berichten gebeurtenissen en incidenten over drugstoerisme en prostituees van de Keileweg, de overgewaaid drugsoverlast van junkies van de Mathenesserweg, de legale- en niet legale drugspanden en het drugstoerisme van de Grote Visserijstraat. Ook geven de landelijke dagbladen weer dat bewoners zich onveilig voelen, de overlast beu zijn en klachten indienen bij de politie. Als reactie hierop doet de politie invallen bij drugspanden en sluit zij deze om de overlast hiervan tegengaan. Zo heeft de politie bijvoorbeeld intensieve campagnes gevoerd en invallen gedaan bij dealhuizen op de Grote Visserijstraat om de drugsoverlast te bestrijden. De dagbladen berichten het volgende hierover; *"De Maasstad heeft in de afgelopen maanden een intensieve campagne, de operatie Victor, gevoerd om de overlast door de drugshandel in een aantal wijken (waaronder Spangen en Bospolder- Tussendijken) terug te dringen"* (Algemeen Dagblad:26 april,1996). *"Bewoners zijn de drugsoverlast in de omgeving meer dan beu. Honderden politiemensen van wie er 70 kogelvrije vesten droegen hebben invallen gedaan op de Grote Visserijstraat in de wijk Tussendijken. De omgeving was hermetisch afgesloten. De buit bestond uit ruim een halve kilo harddrugs, 2 vuurwapens, gestolen goederen en een nog onbekende hoeveelheid buitenlandse valuta"* (Trouw: 3 juni, 1993).

De drugsoverlast van Spangen zou door de politie zijn verminderd door invallen in drugspanden en het dichttimmeren van de woningen. In navolging hierop zou de drugsbestrijding in Spangen er toe hebben geleid dat de drugsoverlast is overgewaaid naar de omliggende wijken waaronder Tussendijken. *"Ik denk dat 80 procent van de wijk drugsvrij is. Maar in de resterende 20 procent is het alleen maar erger geworden. Alsof wat eerst heel Spangen aanging, zich nu rond de Mathenesserweg en een stukje van Tussendijken concentreert"* (Algemeen Dagblad:20juni,1998). In deze berichtgeving wordt de emotie van de bewoners verwoord door woorden als *'alleen maar erger geworden en meer dan beu'*. Deze woorden geven in overtreffende trap de emotie van de bewoners weer. Door de gedetailleerde beschrijving van *'de buit'* en de opsomming van *'straatjunkies, runners, dealers en drugstoeristen'* wordt er verwoord op welke manier de overlast ontstaat en wie de veroorzakers hiervan zijn.

Volgens de berichtgevingen zou in de wijk Tussendijken ook straatprostitutie overlast geven. Op 2 november 1994 berichten de dagbladen dat de straatprostituees verhuizen van de G.J. de Jonghweg naar de Keileweg. Zo berichten de dagbladen dat de straatprostituees met shuttlebussen worden vervoerd naar het nieuwe werkgebied, de Keileweg. *"De prostituees die hier een nieuw werkgebied krijgen, vormen samen de tippelaarsters van de G.J. de Jonghweg, de gedoogzone bij de Euromast, die vandaag, na de ochtendspits, ophoudt te bestaan. Zonder toespraken of bloemen, maar met door de gemeente gehuurde shuttlebussen, zullen de vrouwen vanavond rond zes naar hun nieuwe plek worden vervoerd. "Ze kunnen dan juist getuige zijn van de 'begrafenis' die enkele honderden boze bewoners van de wijken Spangen, Delfshaven-Schiemonnd en Bospolder- Tussendijken bij Rotterdams nieuwste prostitutie -vrijplaats op dat tijdstip organiseren"*(Trouw: 1 november, 1994).

Voorts berichten de dagbladen dat de bewoners zouden hebben geprotesteerd tegen de komst van deze straatprostituees. *"Angie opende gisteravond de gemeentelijke tippelzone, terwijl naar schatting 350 burgers uit de wijken Spangen, Bospolder -Tussendijken en Delfshaven- Schiemond de ingang blokkeerden. Achter een antieke rouwkoets zijn ze om half zes naar de Keileweg gelopen, de volwassenen met rouwbanden, de kinderen met kaarsen.'Ze verdienen allemaal de doodstraf, die junkies', brult een dikke dame uit Spangen"* (NRC Handelsblad: 2 november, 1994). De bewoners zijn het zat en vertrekken uit de buurt, omdat de situatie volgens de berichtgevingen zou zijn verergerd. Zo bericht Algemeen Dagblad het volgende; *"Bewoners vertrekken uit de wijk.'Ik heb altijd afgegeven op de vertrekkers die de buurt in de steek lieten en werden opgevolgd door tuig. Maar je moet reëel blijven.'Jeanne heeft geen idee waar de plotselinge golf van ellende vandaan komt. Wellicht is het de opening van de tippelzone aan de Keileweg. Of de sluiting van Perron Nul. Of het offensief tegen drugspanden. Of de extreem lage cokeprijs. Of de hulpverlening die meer aandacht heeft voor zielige junkies dan voor uitgeputte buurtbewoners. Het effect is duidelijk. Het is niet meer te harden"*(Algemeen Dagblad: 21 juli,1995).

Uit de beschrijving van deze gebeurtenissen blijkt dat er veel bijvoeglijke naamwoorden worden gebruikt. In de tekst wordt een nadruk gelegd op de handelingen en personen in de beschreven gebeurtenissen. Ook wordt het aantal bewoners weergegeven *'enkele honderden en naar schatting 350 burgers'*. Met de verwoording van deze getallen wordt aangeduid dat het om grote groepen bewoners gaat. Verder wordt er weer de nadruk op de emoties van de bewoners gelegd door de woorden *'boze bewoners, uitgeputte buurtbewoners en het is niet meer te harden'*.

Na de komst van de straatprostituees op de Keileweg berichten de dagbladen dat de wijk weer zou worden geteisterd door drugsoverlast, inbraken en diefstal. Drugsverslaafden, ook wel in de berichten junkies genoemd, zouden door de straten lopen en overlast veroorzaken. Een aanleiding hiervan zijn de drugspanden, die onder meer voor verkrotting in de wijk zouden zorgen. Voorts, nemen de gemeente en de woningcorporaties maatregelen. Zij screenen nieuwe huurders alvorens zij een woning toegewezen krijgen. Ook worden huisbazen die voor verkrotting van de wijk zouden zorgen aangepakt door gemeente en politie. Zo is er een van de grootste huisjesmelkers, genaamd de krottenkoning 'Engel' opgepakt. Het Parool (1998) bericht hierover het volgende; *"De verkrotting is een drama voor de buurt. De wijken waarin de huizen van de verhuurder staan, worden gekenmerkt door drugsoverlast, rommel op straat en een groot aantal allochtone bewoners. In Spangen, de Millinxbuurt en Bospolder-Tussendijken is Engel in de loop der jaren neergestreken"*(Volkskrant, 1998). *"Nooit eerder werd een verhuurder van huizen op deze manier aansprakelijk gesteld voor de drugsoverlast die Rotterdam- west teistert"* (Het Parool; 9 mei,1998). In deze berichtgeving worden de negatieve eigenschappen van de wijk Tussendijken beschreven. Dit kan er toe leiden dat er een negatief beeld over de wijk Tussendijken wordt gevormd.

Uit de berichtgevingen blijkt dat in de wijken Tussendijken, Pendrecht en Hillesluis overlast door drugs aan de orde zou zijn. In het bijzonder worden de berichtgevingen over Pendrecht en Lombardijen (en omgeving) gekenmerkt door vandalisme, vernielingen, en overlast door bepaalde groepen waaronder Antillianen en Feyenoord Hooligans. Over de wijk Tussendijken worden onder meer gebeurtenissen beschreven met betrekking tot de overlast door straat-/drugspanditie. De landelijke dagbladen hebben in het bijzonder meer geschreven over drugsoverlast dat zich in de wijk Tussendijken zou hebben plaatsgevonden dan in de wijk Hillesluis. Uit de berichtgevingen over Tussendijken blijkt dat de verhuizing van de straatprostituees naar de Keileweg hiervoor de aanleiding zou zijn. Deze vorm van drugsoverlast door straatprostitutie komt niet voor in de berichtgeving over de andere wijken.

Het derde thema dat voorkomt in de landelijke dagbladen is de criminaliteit in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. Volgens de berichtgevingen zouden er verschillende vormen van criminaliteit in de wijken hebben plaatsgevonden. In deze paragraaf wordt er een compilatie gegeven van alle beschreven gebeurtenissen en incidenten omtrent de vormen van

criminaliteit in de vier wijken. Vervolgens wordt er nader ingegaan op de verwoording van de gebeurtenissen en incidenten omtrent het thema criminaliteit.

Hillesluis:

In de wijk Hillesluis zouden met name moord, (gewapend) overval, misbruik van minderjarige en mishandeling hebben plaatsgevonden. In tabel 2 wordt er een overzicht gegeven van het aantal berichten dat de dagbladen hebben geschreven over moord.

Tabel 2 Moorden Hillesluis

Dagblad	1995	2002	2004	2005	Totaal berichten moorden
Trouw	1				1
NRC Handelsblad		1			1
Algemeen Dagblad			1	3	4
Het Parool				1	1
De Volkskrant					0
De Telegraaf				1	1

Uit de analyse van de dagbladen is af te leiden dat er in de loop der jaren van 1995-2005 een toename is in de berichtgeving over moord. In 2005 hebben de dagbladen meer dan de jaren ervoor over een moord bericht. In 1995, 2002 en 2004 is er een keer over een moord bericht en in 2005 is er vijf keer over een moord geschreven. Een aantal voorbeelden van de berichtgeving over moord is; *'Liefst vijf van de tien wijken met het hoogste moordcijfer in Nederland, liggen in Rotterdam- Zuid. De Tarwewijk en Hillesluis voeren in deze stad de ranglijst aan. De meeste moorden hebben te maken met drugs'* (Algemeen Dagblad: 23 december, 2005). *"Op de Beijerlandse laan in Hillesluis wordt in december 2004 de 15-jarige Fabian doodgestoken"* (Algemeen Dagblad: 21 september, 2005).

De landelijke dagbladen hebben ook berichten geschreven over een (gewapende) overval. In tabel 3 vind je een overzicht van de berichtgevingen over een (gewapende) overval.

Tabel 3 (Gewapende) Overval Hillesluis

Dagblad	1992	1993	1994	2003	2004	Totaal berichten (gewapende) overval
Trouw	1	1	1			3
NRC Handelsblad						0
Algemeen Dagblad					2	2
Het Parool						0
De Volkskrant						0
De Telegraaf				1	1	2

Van 1992-2004 zijn er berichten geschreven over een (gewapend) overval. In de loop der jaren is er een toename van het aantal berichtgevingen over een (gewapend) overval op te merken. Uit de analyse komt naar voren dat er in het jaar 2004 meer berichten zijn verschenen over een (gewapende) overval. In dit jaar is er drie keer hierover geschreven. Een aantal voorbeelden van een berichtgeving over een (gewapende) overval is uit de Telegraaf en de Trouw. *"Twee onbekenden drongen het schoolgebouw binnen en dwongen een 30-jarige medewerker onder bedreiging van een vuurwapen de kluis van de school te openen en het daarin aanwezige geld af te geven"* (de Telegraaf: 4 maart, 2004). *"Want het aantal overvallen op winkels en geldinstellingen in Rotterdam groeide, ook in zijn eigen wijken, Hillesluis en Bloemhof. De overvallers hadden het vooral gemunt op de winkeliers van Boulevard- Zuid, een drukke winkelstraat"* (Trouw: 18 augustus, 1992).

Verder hebben de dagbladen berichten voornamelijk geschreven over misbruik en mishandeling. In tabel 4 en 5 wordt er een overzicht van het aantal berichten over deze gebeurtenissen weergegeven.

Tabel 4 Mishandeling Hillesluis

Dagblad	1994	2002	Totaal berichten mishandeling
Trouw			0
NRC Handelsblad		1	1
Algemeen Dagblad			0
Het Parool			0
De Volkskrant	1		1
De Telegraaf			0

Tabel 5 Misbruik Hillesluis

Dagblad	1998	2004	Totaal berichten misbruik
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad		2	2
Het Parool			0
De Volkskrant	1		1
De Telegraaf		2	2

Volgens de dagbladen zouden er in 1994 en 2002 mishandeling hebben plaatsgevonden. Uit de berichtgevingen komt naar voren dat er in 2004 meer berichten, namelijk vier keer, over het misbruiken van kinderen zijn verschenen dan in de jaren '90. In 1998 is hierover een bericht geschreven. Hieruit kan worden afgeleid dat er in de loop der jaren een toename is van het aantal berichten over het misbruik van kinderen.

De gebeurtenissen over misbruik en mishandeling zijn als volgt verwoord in de landelijke dagbladen. **Misbruik:** "Een 38-jarige Rotterdammer is aangehouden op verdenking van misbruik van vier minderjarige jongens in Hillesluis" (Algemeen Dagblad:23 september, 2004). "Justitie verdenkt de Rotterdammer ervan de afgelopen jaren ten minste zeven jongetjes seksueel te hebben misbruikt. Ze waren allen van Marokkaanse afkomst. Sommigen waren minderjarig. Het tweetal zou in de woning van De G. in de wijk Hillesluis jarenlang jonge jongens hebben overgehaald tot het ondergaan en uitvoeren van ontuchtige handelingen" (de Telegraaf:16 december, 2004). **Mishandeling:** "Wel dat politieagenten zaterdagavond om acht uur naar de Costa del Sol werden geroepen, een café in een van de probleemwijken in Rotterdam- Zuid, Hillesluis. Zij troffen daar, op de hoek van de Putselaan, een zwaargewonde man voor de deur van het café. De mishandelde 46-jarige man bezweek in het ziekenhuis aan zijn verwondingen aan hoofd en buik (NRC Handelsblad: 30 oktober, 2002).

De berichten over de criminaliteit in de wijk Hillesluis dateren van 15 juli 1992 tot en met 8 augustus 2006. Er zijn 40 berichten geschreven over de criminaliteit in deze wijk of omgeving. Een opmerkelijk gegeven is dat in de berichtgeving de etniciteit van de dader(s) nauwelijks wordt vermeld. Van de 40 berichten wordt er vijf keer de etniciteit van de dader weergegeven. De landelijke dagbladen Trouw, de Telegraaf, Algemeen Dagblad en de Volkskrant hebben in hun berichten de etniciteit van de dader vermeld. Desalniettemin heeft de Volkskrant dit twee keer gedaan. De berichten vermelden de etniciteit ofwel afkomst van de daders te weten Antilliaans, Duitser, Antilliaans en allochtoon. Volgens de berichtgevingen zouden Antilliaanse vrouwen hebben gehandeld in drugs (de Volkskrant: 29 januari, 2000), een Duitser kinderen hebben misbruikt (de Volkskrant: 23 juli, 1998) en heeft een allochtoon een moord gepleegd (Algemeen Dagblad;10 maart,2004). In de jaren '90 wordt er in 1998 voor het eerst de etniciteit van de dader vermeld in de berichtgeving. Daarna wordt er in het jaar 2000 door de Volkskrant en in 2004 een keer door het Algemeen Dagblad de etniciteit vermeld. Tevens is er in 2005 door drie dagbladen te weten de Volkskrant (1 december,2005), de Telegraaf (14 november, 2005) en Trouw (16 november, 2005), de etniciteit, 'Marokkaans', vermeld van de aanstichters van branden en vernielingen in Hillesluis. Ook wordt in de dagbladen de leeftijd en de sekse van de dader in de berichtgevingen vermeld. De berichten geven weer dat de daders zich zouden bevinden in de leeftijd van 21 tot en met 51 jaar. Uit de analyse blijkt dat de dagbladen veelvuldig hebben bericht over criminele activiteiten in de wijk Hillesluis. Ondanks dat de etniciteit van de daders weinig wordt bericht, wordt de groep Antillianen merendeels vermeld in de dagbladen. Hierdoor kunnen de media een negatief beeld vormen over de groep Antillianen. Verder wordt in twee berichten bij de vermelding van de criminaliteit ook aangegeven dat Hillesluis een van de meest criminele buurten van Rotterdam –Zuid' (Trouw: 1 september,1994) is en 'een van de onveiligste buurten van Rotterdam –Zuid'(de Telegraaf: 9 augustus,2005). Hierdoor wordt de nadruk

gelegd op een aantal negatieve eigenschappen van de buurt. Dit kan leiden tot een negatief beeld van de wijk Hillesluis.

Pendrecht:

Volgens de dagbladen zouden in de wijk Pendrecht de volgende criminele activiteiten voornamelijk hebben plaatsgevonden; mishandeling, moord (door schiet- en steekpartijen), (groeps)verkrachting, straatroof, woninginbraak en (illegaal) wapenbezit. In de tabellen 6, 7 en 8 wordt er een overzicht gegeven van de berichtgevingen over mishandeling, moord en verkrachting.

Tabel 6 Moord Pendrecht

Dagblad	2000	2003	2005	2006	Totaal berichten moord
Trouw					0
NRC Handelsblad		1	1		2
Algemeen Dagblad	1		1	2	4
Het Parool		1			1
De Volkskrant		1	2		3
De Telegraaf			1		1

Tabel 7 Verkrachting Pendrecht

Dagblad	2005	2006	Totaal berichten verkrachting
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad	2	2	4
Het Parool			0
De Volkskrant			0
De Telegraaf		1	1

Tabel 8 Mishandeling Pendrecht

Dagblad	2000	2006	Totaal berichten mishandeling
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad	1		1
Het Parool			0
De Volkskrant			0
De Telegraaf		1	1

De landelijke dagbladen hebben in het jaar 2000 één keer bericht over ontvoering. In de jaren 2000 en 2006 is er een bericht geschreven over mishandeling. De meeste berichtgevingen gaan over moord. In totaal wordt er elf keer geschreven over moord, in 2002, 2003, 2005 en 2006. De berichten in 2003 en 2005 gaan met name over het schietincident, waarbij het dertienjarige jongetje Soares in Slinge in 2003 om het leven is gekomen. Deze gebeurtenis wordt in totaal zeven keer bericht. In 2005 wordt de gebeurtenis kort samengevat en het proces tegen de dader in de dagbladen weergegeven. Verder berichten de dagbladen over (groeps)verkrachtingen die zouden hebben plaatsgevonden in 2005 en 2006. De resultaten laten zien dat in de loop der jaren meer berichten over moord zijn geschreven dan over ontvoering en mishandeling.

In de dagbladen worden de geanalyseerde gebeurtenissen als volgt verwoord. Ontvoering: "Een arrestatieteam heeft gisteravond een ontvoerd Chinees echtpaar bevrijd in de Rotterdamse wijk Pendrecht. Twee Chinezen zijn ter plaatse aangehouden" (Algemeen Dagblad: 28 november, 2000). Mishandeling: "Een 55jarige- vrouw uit Rotterdam is aangehouden, nadat zij haar ex-vriend (52) met een vleeshakbijl te lijf was gegaan" (de Telegraaf: 19 januari, 2006). Moord: "Het was op die plek, in de wijk Pendrecht, dat Seder zaterdagavond met vier vrienden sneeuwballen gooide naar auto's die naar beneden langs reden. Tegen 22.00u klonken vier of vijf schoten. De jongens doken naar de grond. Seder stond niet meer op. Hij bleek in het hoofd geraakt" (de Volkskrant: 4 februari, 2003). Schietpartij: "Hij zit een straf uit voor een schietpartij bij een familieruzie op 20 mei. Hierbij schoot hij in de Rotterdamse wijk Pendrecht een 27-jarige vrouw uit Spijkenisse in het oor" (Algemeen Dagblad: 30 november, 2002). Steekpartij: "De gewelddadige dood van de 26-jarige Suzi Zink, gisteravond in een woning aan de Oldegaarde in Rotterdam- Pendrecht. „Ze was duidelijk neergestoken"(Algemeen Dagblad: 19 juli, 2006). Verkrachting: "Voor de verkrachting van een 14-jarige medescholier eind

maart in een kelderbox in Rotterdam- Pendrecht (..)geëist” (Algemeen Dagblad:6 september, 2005). “Rotterdammers die vastzitten voor de recente groepsverkrachting (gangbang) van een 13-jarige stadsgenote, worden al sinds begin dit jaar in de gaten gehouden door plaatselijke hulpverleners. Die hebben niet kunnen verkomen dat ze zich in de wijk Pendrecht vergrepen aan het meisje” (Algemeen Dagblad:12 november, 2005).

Ook zijn er berichten verschenen over straatroof, woninginbraak en (illegaal) wapenbezit. In de tabellen 9, 10 en 11 wordt hiervan een overzicht gegeven.

Tabel 9 (Straat) Roof Pendrecht

Dagblad	2003	2006	Totaal berichten (straat)roof
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad		1	1
Het Parool			0
De Volkskrant			0
De Telegraaf	1		1

Tabel 10 Inbraak Pendrecht

Dagblad	1996	Totaal berichten inbraak
Trouw	1	1
NRC Handelsblad		0
Algemeen Dagblad		0
Het Parool	1	1
De Volkskrant		0
De Telegraaf		0

Tabel 11 Wapenbezit Pendrecht

Dagblad	2003	2005	2006	Totaal berichten wapenbezit
Trouw				0
NRC Handelsblad				0
Algemeen Dagblad	2	2	1	5
Het Parool				0
De Volkskrant				0
De Telegraaf				0

Zo hebben de landelijke dagbladen in 2003 en in 2006 één keer een bericht geschreven over een straatroof. In 1996 hebben zij twee keer bericht over een woninginbraak en is er in 2003,2005 en 2006 een aantal berichten verschenen over het (illegaal) wapenbezit. Uit de analyse blijkt dat in de loop der jaren meer berichten zijn verschenen over het illegaal wapenbezit dan over straatroof en inbraak.

In de landelijke dagbladen zijn de reeds besproken gebeurtenissen als volgt verwoord. Straatroof: “Een 15-jarige Rotterdammer nam dinsdagmiddag op de Slinge in Pendrecht de benen, toen hij door twee straatrovers werd bedreigd met een mes” (Algemeen Dagblad: 11 januari, 2006). Woninginbraak: “Met de aanhouding van twee verdachten heeft het speciale woninginbrakenteam Charlois van de Rotterdamse politie zo’n 100 inbraken in woningen worden opgelost. De verdachten, 28 en 29jaar oud, hadden het vooral gemunt op portiekwoningen in de wijken Carnisse, Pendrecht en Tarwewijk” (Trouw: 22 november,1996). (Illegaal) wapenbezit: Twee inzittenden van een auto die zich uit de voeten maakten tijdens een politieactie hebben- met behulp van een politiehond- uiteindelijk geleid tot de vondst van een vuurwapen. Dit gebeurde zaterdag tijdens een actie preventief fouilleren in Rotterdam- Pendrecht, rondom metrostation Slinge” (Algemeen Dagblad:26 november,2006).

Ook berichten de landelijke dagbladen dat de gemeente en politie preventief fouilleren zou hebben toegepast in de wijk Pendrecht. Zo meldt het Algemeen Dagblad; “Vanaf 1 april mag de politie bezoekers van de Rotterdamse tippelzone aan de Keileweg fouilleren op wapens” (Algemeen Dagblad: 27 februari, 2003.) “De Rotterdamse politie wil ook in de wijk Pendrecht voorbijgangers

preventief fouilleren op wapens en drugs. In Pendrecht werd twee weken geleden de 13-jarige Seder Soares doodgestoken" (Algemeen Dagblad: 14 februari, 2003). Een maand later meldt het Algemeen Dagblad; "In de Rotterdamse wijk Pendrecht, waar vorige maand de 13 jarige Sedar Soares werd doodgeschoten, mag de politie vanaf volgende maand passanten zonder verdenking fouilleren"(Algemeen Dagblad: 28 maart, 2003).

De dagbladen hebben 42 berichten geschreven over verschillende vormen van criminaliteit die in de wijk Pendrecht of in de omgeving zouden hebben plaatsgevonden. Deze berichten zijn geschreven in de periode van 22 november 1996 tot en met 26 november 2006. Uit de analyse van de landelijke dagbladen blijkt dat de afkomst van de daders die deze criminele activiteiten zouden hebben gepleegd, 11 keer wordt vermeld. Zo beschrijft bijvoorbeeld het Algemeen Dagblad de *Antiliaanse verdachten* (Algemeen Dagblad: 7 februari, 2006) in de berichtgeving. Ook vermelden de dagbladen NRC Handelsblad, de Volkskrant en het Algemeen Dagblad in 2003 de *Antilliaanse* etniciteit bij misdaden die aan drugs gerelateerd zijn. Verder vermeldt het Algemeen Dagblad de etniciteit van de dader ook bij berichtgevingen over ontvoering en mishandeling. Uit de berichten kunnen we opmaken dat de dader van mishandeling en ontvoering van *Chinese* afkomst is "Twee Chinezen zijn ter plaatse aangehouden" (Algemeen Dagblad: 28 november, 2000). De Telegraaf bericht dat een man van *Italiaanse* afkomst een moord heeft begaan "Italiaanse drugs crimineel en moordenaar" (Telegraaf: 25 oktober, 2005). Uit deze berichtgevingen kan worden opgemerkt dat de criminele activiteiten zouden zijn gepleegd door daders van allochtone afkomst. Een ander opmerkelijk punt is dat ook de leeftijd en sekse van de dader vaker worden vermeld dan de etniciteit. De daders zijn in de leeftijd van 11 tot en met 55 jaar en voornamelijk van het mannelijke geslacht. Hiermee geven de berichten weer dat criminele activiteiten al op jonge leeftijd worden gepleegd in de wijk Pendrecht.

Ook maken de dagbladen een aantal keer gebruik van het woord 'niet'. Dit woord kan een ontkenning weergeven, maar in de berichtgevingen wordt het woord 'niet' gebruikt in de zinsdelen 'Seder stond niet meer op', en 'plaatselijke hulpverleners. Die hebben niet kunnen verkomen' om een terecht wijzing in de berichtgeving aan te duiden. De dagbladen geven in hun berichtgevingen ook versterkingen van de gebeurtenissen weer door het gebruik van de woorden 'duidelijk neergestoken' en de 'gewelddadige dood'.

Lombardijen:

In de wijk Lombardijen en omgeving zoals, het station Lombardijen en het treintraject zouden er, volgens de berichtgevingen voornamelijk, diefstal, overval, beroving, moord door wurging en messteken, mishandeling en schietpartij hebben plaatsgevonden. Er zal eerst worden ingegaan op diefstal, overval en beroving. In tabel 12, 13 en 14 wordt er hiervan een overzicht gegeven.

Tabel 12 Diefstal Lombardijen

Dagblad	2003	2005	2006	Totaal berichten diefstal
Trouw				0
NRC Handelsblad				0
Algemeen Dagblad		1		1
Het Parool				0
De Volkskrant	1			1
De Telegraaf			3	3

Tabel 13 Overval Lombardijen

Dagblad	1994	2003	2005	Totaal berichten overval
Trouw				0
NRC Handelsblad				0
Algemeen Dagblad	1	2		3
Het Parool				0
De Volkskrant				0
De Telegraaf			1	1

Tabel 14 Beroving Lombardijen

Dagblad	2003	2004	Totaal berichten beroving
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad		1	1
Het Parool			0
De Volkskrant	1		1
De Telegraaf			0

De Volkskrant bericht dat er in 2003, 2005 en 2006 diefstal zou hebben plaatsgevonden. Opmerkelijk is dat er in 2006 drie keer over de diefstal van laven is geschreven door de Telegraaf. In 1994 wordt er een keer bericht over een overval, in 2003 twee keer, waarvan in een berichtgeving wordt weergegeven dat drie overvallen hebben plaatsgevonden en in 2005 is er een bericht. Verder berichten de dagbladen over berovingen in 2003 en 2004. De resultaten laten zien dat de berichtgeving over diefstal in de loop der jaren is toegenomen. In totaal zijn er vijf berichten over diefstal geschreven.

De gebeurtenissen zijn als volgt verwoord in de landelijke dagbladen:

Diefstal: "Er stond geen enkele laaf meer in de tuin. Een of andere bizar brutale boef had die nacht op z'n dooie gemakkie een paar honderd laven uit de tuin staan plukken en is ermee weggewaggeld" (de Telegraaf: 20 april, 2006). Overval: "De Rotterdamse ondernemer kreeg bezoek van een onbekende man die de winkel aan de Pliniusstraat in de wijk Lombardijen (Rotterdam- Zuid) binnenkwam en onder bedreiging van een vuurwapen geld eiste" (de Telegraaf: 23 september, 2005). Beroving: "Tussen de NS- stations Lombardijen en Zuid zijn negen mensen onder bedreiging van vuurwapens en messen beroofd van geld, mobiele telefoons en andere bezittingen (Algemeen Dagblad: 30 oktober, 2003). "Een 33-jarige vrouw is maandagavond laat in Rotterdam- Lombardijen beroofd van haar tas" (Algemeen Dagblad: 25 februari, 2004). In de berichtgeving over de diefstal van laven is er gebruikt gemaakt van de woorden 'bizar, op z'n dooie gemakkie en weggewaggeld'. Deze woorden geven een voorstelling van de gebeurtenis. In de berichtgeving over overval en beroving wordt met de woorden *onder bedreiging* de ernst van de gebeurtenis verwoord.

Naast de reeds genoemde gebeurtenissen zijn er ook berichtgevingen geschreven over moord door wurging en messteken, mishandeling en schietpartij. In de tabellen 15, 16 en 17 wordt er een overzicht gegeven van deze gebeurtenissen.

Tabel 15 Moord Lombardijen

Dagblad	1991	1994	2002	2005	Totaal berichten moord
Trouw					0
NRC Handelsblad	2				2
Algemeen Dagblad		1		2	3
Het Parool					0
De Volkskrant					0
De Telegraaf			1	1	2

Tabel 16 Mishandeling Lombardijen

Dagblad	2002	2004	2005	2006	Totaal berichten mishandeling
Trouw					0
NRC Handelsblad	1				1
Algemeen Dagblad	1		1	1	3
Het Parool		1			1
De Volkskrant	1				1
De Telegraaf					0

Tabel 17 Schietpartij Lombardijen

Dagblad	1999	2005	Totaal berichten schietpartij
Trouw			0
NRC Handelsblad			0
Algemeen Dagblad	1	1	2
Het Parool			0
De Volkskrant			0
De Telegraaf			0

Er zijn zeven berichten over moord verschenen. In 1991 bericht het NRC Handelsblad twee keer over moord door wurging, waarna in 1994 een poging tot moord wordt beschreven. Daarna schrijft de Telegraaf in 2002 over een moord en in 2005 verschijnen drie berichten over moord door doodsteking. In 2002, 2004 en in 2006 berichten de dagbladen over mishandeling. In totaal zijn er zes berichten hierover verschenen. Verder is er in 1999 en in 2005 een bericht geschreven over een schietpartij. Uit de analyse van de landelijke dagbladen blijkt dat er in de loop der jaren een toename is in de berichtgevingen over moord en mishandeling.

De reeds genoemde gebeurtenissen worden in de dagbladen als volgt verwoord. Moord door wurging en messteken: "Een 33-jarige man uit Den Haag heeft zich gisteren bij de politie in zijn woonplaats gemeld en bekend donderdag een 28-jarige inwonster van de Rotterdamse wijk Lombardijen te hebben gewurgd" (NRC Handelsblad: 30 maart,1991). " In het ziekenhuis werd ontdekt dat de man bovendien verschillende steekwonden had" (Algemeen Dagblad: 24 juli,2006). " Na een ruzie stak de 31-jarige vader zijn twee jaar oudere vrouw ongeveer vijftien keer met een mes (..)"(Algemeen Dagblad: 16 december,2005). Mishandeling: "De Spoorwepolitie heeft gisteren twee mannen gearresteerd, een op station Rotterdam- Lombardijen en een op Rotterdam CS. Een minderjarige verdachte zou een conductrice hebben mishandeld die om zijn plaatsbewijs vroeg" (Algemeen Dagblad:2juli,2005). "De 8-jarige Jasmijn Bax uit Rotterdam blijkt twee jaar lang stelselmatig te zijn mishandeld door een leeftijdsgenootje. De mishandelingen vonden plaats in het Kinderdagcentrum (KDC) Lombardijen, een opvangcentrum voor verstandelijk gehandicapte kinderen"(de Volkskrant: 14 oktober,2002). Schietpartij: "Een 21-jarige Rotterdammer die betrokken zou zijn geweest bij een schietpartij aan de Spinozaweg in Rotterdam is gistermiddag opgepakt"(Algemeen Dagblad: 25 april,2005).

Er zijn in totaal 32 berichten geschreven over de criminaliteit die in de wijk Lombardijen zouden hebben plaatsgevonden of op station Lombardijen of het treintraject. Deze berichten zijn gedateerd van 29 maart 1991 tot en met 24 juli 2006. Uit de analyse van de dagbladen blijkt dat in berichten over criminaliteit vier keer de etniciteit van de dader wordt genoemd, namelijk *Marokkaans* (Algemeen Dagblad:30 oktober, 2003), *Turks* (Algemeen Dagblad:15 maart,1994), *Roemeens* (Telegraaf:10 september, 2002)en *Italiaans* (Volkrant:7 februari, 2003).

Tussendijken:

De landelijke berichten dat in de wijk Tussendijken voornamelijk de volgende vormen van criminele activiteiten zouden hebben plaatsgevonden te weten; mishandeling, schietpartij en (gewapende) overval. In de onderstaande tabellen vind je hiervan een overzicht.

Tabel 18 Mishandeling Tussendijken

Dagblad	2004	Totaal berichten mishandeling
Trouw		0
NRC Handelsblad		0
Algemeen Dagblad	2	2
Het Parool		0
De Volkskrant		0
De Telegraaf	1	1

Tabel 19 Schietpartij Tussendijken

Dagblad	1998	Totaal berichten schietpartij
Trouw		0
NRC Handelsblad		0
Algemeen Dagblad		0
Het Parool	1	1
De Volkskrant	2	2
De Telegraaf		0

Tabel 20 (Gewapende) Overval Tussendijken

Dagblad	1998	Totaal berichten (gewapende) overval
Trouw		0
NRC Handelsblad		0
Algemeen Dagblad		0
Het Parool		0
De Volkskrant	2	2
De Telegraaf		0

In 2004 is er drie keer een bericht geschreven over mishandeling. Ook is er in 1998 drie keer een bericht gewijd aan een schietpartij en twee keer over een (gewapende) overval. Uit de analyse van de dagbladen komt naar voren dat de berichtgevingen in de jaren '90 met name gaan over schietpartijen en (gewapende) overvallen. In 2004 berichten de dagbladen met name over mishandeling.

Hierbij een aantal voorbeelden van de beschreven berichten uit de landelijke dagbladen; mishandeling: "Voor de tweede keer binnen een maand is huiselijk geweld een zeer jong kind fataal geworden. Het slachtoffer- een anderhalf jaar oud jongetje uit Rotterdam- overleed zaterdag. Zijn lichaam vertoonde verscheidene sporen van mishandeling" (Algemeen Dagblad: 18oktober,2004.)" Het baby-drama in Rotterdam speelde zich af in de galerijwoning van de 18-jarige moeder aan de Roesener Manzstraat, in de wijk Tussendijken in het westelijk stadsdeel" (deTelegraaf:18oktober,2004). Schietpartij: " Voorlopig dieptepunt was dat een tienjarige jongen begin februari werd getroffen door een verdwaalde kogel tijdens een ruzie tussen coffeeshopeigenaren" (Het Parool:31maart,1998). " Op de stoep voor zijn winkel vuurde een Turk na een gokruzie vijf kogels op enkele landgenoten af. Een projectiel raakte een tienjarig spelend kind in het been" (de Volkskrant:11maart,1998). (Gewapende) overval: "Een tijdje geleden werd hijzelf achter zijn toonbank beschoten bij een gewapende overval" (De Volkskrant: 11 maart 1998).

Ook berichten de landelijke dagbladen dat de gemeente en politie preventief fouilleren zouden hebben toegepast in de wijk Tussendijken. Zo meldt het Algemeen Dagblad; " Vanaf 1 april mag de politie bezoekers van de Rotterdamse tippelzone aan de Keileweg fouilleren op wapens" (Algemeen Dagblad:27 februari, 2003).

In tegenstelling tot de andere wijken zijn er in totaal 10 berichten geschreven over de criminaliteit die in de wijk Tussendijken zouden hebben plaatsgevonden. Deze berichten zijn gedateerd van 21juli 1995 tot en met 18oktober 2004. In deze berichten wordt de etniciteit van de dader vermeld, namelijk vier keer, te weten *Marokkaans* (Algemeen Dagblad en Telegraaf:18 oktober,2004) en *Turken, Irakezen en Bulgaren* (NRC Handelsblad: 27 augustus, 2004). Uit de analyse van de dagbladen is gebleken dat er een opmerkelijk verschil is in de berichtgeving over de plaats van delict in Tussendijken en de andere wijken. In tegenstelling tot de berichtgevingen over de delicten in de andere wijken, is er in een aantal berichten de plaats van delict niet aangegeven. Daarentegen wordt

er wel aangegeven dat het slachtoffer in de wijk Bospolder – Tussendijken woonde. Uit de analyse zou kunnen worden afgeleid dat in de berichtgevingen over de wijken Hillesluis, Pendrecht en Lombardijen de criminele activiteiten in de wijk zelf zouden zijn gepleegd en de slachtoffers in de wijk zouden zijn gevonden. In de berichten over de wijk Tussendijken zouden de criminele activiteiten niet altijd zelf in de wijk Tussendijken hebben plaatsgevonden, maar zouden de slachtoffers wel afkomstig zijn uit de wijk.

De overeenkomst in de berichtgevingen over de criminele activiteiten in Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken is, dat in alle wijken diefstal en (kinder)mishandeling zou hebben plaatsgevonden. En de verschillen in de berichtgevingen zijn dat er in Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen een aantal moorden heeft plaatsgevonden, al dan niet door doodslag of een schietincident. Alleen in Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken worden er in de berichtgevingen melding gemaakt van steekpartijen. Uit de analyse blijkt dat er een ontwikkeling is in de berichtgeving over criminaliteit in de vier wijken. In de loop der jaren blijkt er een toename te zijn van het aantal berichtgevingen over moord, (gewapend) overval, misbruik, illegaal wapenbezit, diefstal en mishandeling in de landelijke dagbladen.

Tot slot wordt het thema burgerparticipatie behandeld. De overheid start projecten om de burgerparticipatie te bevorderen in de wijken. Hierdoor zouden de bewoners maatschappelijk betrokken raken. Bovendien kunnen zij de handen in een slaan om de problemen in de wijk aan te pakken. Daarnaast melden de landelijke dagbladen dat de bewoners op verschillende manieren participeren in het leveren van een bijdrage aan de wijk, met als gevolg dat sommige bewoners dichter tot elkaar zijn gekomen, zoals in de wijk Hillesluis door het project Opzomereren en het project Mensen maken de Stad. De dagbladen NRC Handelsblad en Trouw berichten het volgende hierover; *“Bewoners van de Riederlaan groeten elkaar. “Laten we hopen dat we het met z'n allen mooi en schoon kunnen houden, en dat andere straten volgen zodat we trots kunnen zijn op onze woonomgeving”. “Riederlaan is sinds kort een Mensen maken de Stad-straat (straten in onveilige wijken). Iedereen is positief die hier door de straat komt. Er is veel meer contact nu. We hebben het hier gezellig met elkaar”(NRC Handelsblad, 2005). “(..) tot voor kort met dezelfde problemen kampte als de Millinxbuurt”, “Door de goede samenwerking tussen gemeente en bewoners ondergaat deze buurt een ware metamorfose.” “(..) verschillende participatieprojecten” (Trouw, 1999).*

Net zoals in Hillesluis, zouden er in de wijk Lombardijen vormen van burgerparticipatie door de overheid in gang zijn gezet. De Volkskrant verwoordt dat *“Het gaat om alle activiteiten die het sociale leven in de buurt meer vitaliteit kunnen geven”(Volkskrant: 28 november, 1998)*. Zo zijn er jeugdserviceteams die bestaan uit jongeren die woonachtig zijn in de wijk. Deze jongeren inspecteren de wijk en omgeving op straatvervuiling en vandalisme. Eveneens is het project Opzomereren door de overheid ingezet, waar zowel Lombardijen als omliggende buurten aan meedoen. Voorts participeren bewoners in de bewonersorganisatie. Verder wordt er in de dagbladen vermeld dat de bewoners in de omliggende wijken binding met elkaar hebben, zoals in Katendrecht waar een zogeheten neighbourhood watch is opgericht. Een groep bewoners vormen de buurtwacht en dragen hun steentje bij aan hun wijk. Zij verzamelen collectief heroïnespuiten van de straat, richten een jeugdsoos in en doen schilderklusjes in de wijk.

Daarnaast geeft het Algemeen Dagblad weer dat bewoners participeren in protesten die te maken hebben met het vertrek van organisaties die voorzieningen aanbieden in de wijk. *“Ze zijn in het geweer gekomen tegen de verhuisplannen van woningcorporatie De Nieuw Unie die de vestigingen aan het Plein 1953 wil sluiten samen met de kantoren in het Entrepot gebied en in Alexander. Bien Hofman, een van de actievoerders in Pendrecht, vreest dat de service achteruitgaat als het kantoor uit de wijk vertrekt. “Bellen? Het is hier een achterstandswijk. Mensen hebben vaak geen beltegoed. Laat staan internet!” (Algemeen Dagblad: 6 januari, 2006).*

Ook bericht de Telegraaf, dat de bewoners van Pendrecht individueel participeren in verschillende activiteiten. Zo is er een bewoonster die de rol van buurtmoeder op zich heeft genomen. Zij zou zorgen voor de opvang van kinderen in haar eigen woning. Trouw verwoordt dit als volgt; *“Volgens een woordvoerder van de woningcorporatie is het goed voor de buurt dat Claudette er is. Ze durft namelijk ook vervelende kinderen aan te spreken op hun gedrag. Die luisteren wel naar haar en laten het vervolgens wel uit hun hoofd om rottigheid in de buurt uit te halen”* (Telegraaf: 15 mei, 2003). Een andere bewoner haalt geld op voor een school in Cambodja (Trouw: 11 september, 1995 en 6 december, 1996). Ook doen bewoners mee aan het organiseren van eigen activiteiten in de wijk. Zij kunnen hiervoor een beroep doen op stichting Opzoomer Mee. Desalniettemin levert de overheid, zo vermeldt het NRC Handelsblad, ook een bijdrage aan burgerparticipatie door bijvoorbeeld jongeren die een uitkering hebben aangevraagd te verplichten om maatschappelijk werk in de wijk te verrichten. *“150 jongeren die al een uitkering hebben, gaan op proef in teamverband in hun eigen wijk maatschappelijk werk verrichten. Het gaat om Schiebroek, Pendrecht en Crooswijk”* (NRC Handelsblad: 15 januari 2005).

De berichtgevingen van het Algemeen Dagblad geven weer dat het project Work First ervoor zorgt dat deze jongeren onderhoud- en schoonmaakwerk verrichten in hun eigen wijk. Zo verwoordt zij; *“150 jongeren die al een uitkering hebben, gaan op proef in teamverband in hun eigen wijk maatschappelijk werk verrichten. Het gaat om onderhoudswerk, schoonmaakwerk en sortering van kleding”* (Algemeen Dagblad: 15 januari, 2005). Tegelijkertijd participeren bewoners en omwoners zich in protesten tegen organisaties die hun voorzieningen uit de wijk halen. Bewoners en omwoners voelen zich gedupeerd en verzamelen handtekeningen om als groep kenbaar te maken dat zij zich betrokken voelen bij de wijk en het niet eens zijn met beslissingen die van invloed zijn voor de woonomgeving. Zij hebben geprotesteerd tegen de verhuizing van de woningcorporatie de Nieuw Unie en bezuinigingen in het openbaar vervoer, waardoor enkele buslijnen kwamen te vervallen. *“Uit de wijk Pendrecht alleen al ontving wethouder Hulman ruim 700 protestformulieren tegen de effecten van de drastische ingrepen bij het vervoersbedrijf”* (Algemeen Dagblad: 17 april, 2004).

In tegenstelling tot de voorgaande berichten over participatie van de buurtbewoners in de wijken Hillesluis, Lombardijen en Pendrecht, wordt er in Tussendijken niet vanuit de overheid een vorm van burgerparticipatie geïnitieerd, maar is er een bewonersorganisatie waarin buurtbewoners en winkeliers actief participeren. *“De bewoners zijn actief en participeren in een bewonersorganisatie.”* (Trouw: 13 september, 1995). De bewonersorganisatie in Tussendijken lijkt zeer actief, omdat zij voortdurend in protest gaat tegen de plannen van de gemeente. Het Parool verwoordt dit als volgt; *“Het ongenoegen van de Rotterdammers over drugsoverlast neemt toe. Tot deze week was alleen Spangen het toneel van acties, maar maandagavond werd ook in de nabijgelegen wijk Bospolder-Tussendijken gedemonstreerd. Gemeente en politie maar ook meer gematigde buurtbewoners vrezden een kettingreactie van eigenrichting”* (Parool: 21 september, 1995).

De berichtgevingen van het Parool geven weer dat buurtbewoners hebben gedemonstreerd tegen de drugsoverlast. Ondanks vele demonstraties heeft de gemeente toch ingestemd met de straatprostitutie op de Keileweg en de gedoogde drugspannen waar drugsverslaafden hun drugs konden krijgen. Dit heeft blijkbaar geleid tot ongenoegen van alle buurtbewoners uit Tussendijken. Derhalve hebben zij een groep opgericht om de wijk zelf te beschermen, met als gevolg dat overlastgevendende drugsverslaafden en dealers door hen worden bedreigd of weg gejaagd uit de buurt. Dit wordt als volgt verwoordt door de Volkskrant; *“(..) bewonersorganisatie en winkeliersverenigingen van Rotterdam- West onder de naam ‘Victoria’* (de Volkskrant: 26 juli, 1995).

§ 6.2 Conclusie

In het eerste deel van de empirische analyse kunnen we uit de krantenberichten opmaken dat er in de periode 1991-2007 verscheidene gebeurtenissen en incidenten zich zouden hebben voorgedaan op het gebied van vervuiling van de straat, overlast, burgerparticipatie en criminaliteit in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. Uit de berichtgevingen kan worden vastgesteld

dat deze gebeurtenissen en incidenten als een probleem zijn beschreven door de woorden die hierbij zijn gebruikt. De landelijke dagbladen hebben met deze beschrijving een voorstelling gegeven van de problemen die zich in de vier Rotterdamse wijken zouden voordoen. Uit de analyse van de teksten uit de berichtgevingen blijkt dat in alle vier de wijken dezelfde vorm van vervuiling zou hebben plaatsgevonden en dezelfde maatregel door de gemeente wordt getroffen om dit probleem aan te pakken. In de berichten wordt er een voorstelling gegeven van de straatvervuiling en de aanpak van de vervuiling door de gemeente, waarbij de uitvoering van de strenge controle en toezicht op het zwerfval en het verkeerd aanbieden van straatvuil door bewoners wordt beschreven.

De wijken hebben met verschillende vormen van overlast te maken. Uit de berichtgeving blijkt dat de problemen zich zouden voordoen op het gebied van drugsoverlast, (voetbal)vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting in de wijk Hillesluis. Ook wordt er een vergelijking gemaakt met Frankrijk door de verwoording van de gebeurtenissen en incidenten. De overlast in Lombardijen lijkt zich te concentreren rondom het treinstation Lombardijen. Door het benoemen van de naam Lombardijen lijkt het idee op te wekken dat vandalisme ofwel vernieling in deze wijk zouden voorkomen. Pendrecht heeft overlast van vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting, Illegalen, hangjongeren en scooterraces. de landelijke dagbladen berichten dat de wijk Tussendijken, in hun teksten ook wel Bospolder –Tussendijken genoemd, te kampen zou hebben met drugsoverlast.

Ook kan er vast gesteld worden dat de wijken met verschillende vormen van criminaliteit hebben te maken. In de wijk Hillesluis zouden met name moord, (gewapend) overval, misbruik van minderjarige en mishandeling hebben plaatsgevonden. Uit de analyse van de dagbladen blijkt dat er in de loop der jaren van 1995-2005 een toename is in de berichtgeving over moord. In 2005 hebben de dagbladen meer dan de jaren ervoor over een moord bericht. Van 1992-2004 zijn er berichten geschreven over een (gewapend) overval. In de loop der jaren is er een toename van het aantal berichtgevingen over een (gewapend) overval op te merken. Uit de analyse blijkt dat er in het jaar 2004 meer berichten zijn verschenen over een (gewapende) overval. In 2004 berichten de landelijke dagbladen meer over het misbruiken van kinderen dan in de jaren '90. In de loop der jaren is er een toename van het aantal berichten over het misbruik van kinderen.

Volgens de dagbladen zouden in de wijk Pendrecht de volgende criminele activiteiten voornamelijk hebben plaatsgevonden; mishandeling, moord (door schiet- en steekpartijen), (groeps)verkrachting, straatroof, woninginbraak en (illegaal) wapenbezit. Uit de analyse blijkt dat in de loop der jaren meer berichten over moord zijn geschreven dan over ontvoering en mishandeling en er zijn meer berichten verschenen over het illegaal wapenbezit dan over straatroof en inbraak. In de wijk Lombardijen en omgeving zoals, het station Lombardijen en het treintraject zouden er, volgens de berichtgevingen voornamelijk, diefstal, overval, beroving, moord door wurging en messteken, mishandeling en schietpartij hebben plaatsgevonden. Uit de analyse blijkt dat de berichtgeving over diefstal, moord en mishandeling in de loop der jaren is toegenomen. De landelijke berichten dat in de wijk Tussendijken voornamelijk de volgende vormen van criminele activiteiten zouden hebben plaatsgevonden te weten; mishandeling, schietpartij en (gewapende) overval. Uit de analyse van de dagbladen blijkt dat de berichtgevingen in de jaren '90 met name gaan over schietpartijen en (gewapende) overvallen. In 2004 berichten de dagbladen met name over mishandeling.

Verder participeren de bewoners uit Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken op verschillende manieren in het leveren van een bijdrage aan de wijk. Zo is er in Hillesluis samenwerking tussen bewoners en gemeente, protesteren bewoners gezamenlijk in Lombardijen, is er in Pendrecht meer een individuele vorm van participatie en wordt er in Tussendijken gezamenlijk gedemonstreerd tegen de drugsoverlast.

7. Morele paniek in de berichtgevingen

In dit tweede deel van het onderzoek is er gekeken of er sprake is van het verschijnsel morele paniek in de berichtgevingen. Om de notie van morele paniek vast te stellen, is er voor dit deel van de empirische analyse gebruik gemaakt van de fasen van morele paniek zoals beschreven door de Haan (2007:253) en de vier strategieën uit de theorie van Cohen (1972:31-44) te weten selecteren, overdrijving en verdraaiing, symboliseren en voorspelling. In het tweede deel worden de volgende drie onderzoeksvragen beantwoord; 1) Hoe worden de wijken aangeduid in de berichtgeving? Welke metaforen worden gebruikt? 2) In hoeverre is de berichtgeving in de loop der jaren veranderd? 3) En in hoeverre is er in de berichtgeving sprake van het creëren van morele paniek?

§ 7.1 Strategie: Selecteren

Uit de analyse is gebleken dat er voornamelijk nieuwsfeiten zijn geselecteerd die over de onderwerpen leefbaarheid en veiligheid gaan in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. In deze paragraaf wordt er een compilatie van de selectie van nieuwsfeiten per wijk weergegeven, waarin er een voorstelling wordt gegeven van de gebeurtenissen en incidenten die zouden hebben plaatsgevonden op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. Deze nieuwsfeiten zijn per wijk en periode beschreven, zodat de veranderingen in de berichtgevingen worden weergegeven. Ook is er gekeken of de selectie van nieuwsfeiten een bijdrage hebben geleverd aan het ontstaan van morele paniek in de landelijke dagbladen. Hiervoor zijn de geselecteerde nieuwsfeiten getoetst aan de fasen van morele paniek, zoals beschreven door de Haan (2007), hierna door mij genoemd 'het fasemodel'.

Hillesluis:

Uit de analyse van de landelijke dagbladen blijkt dat er verscheidene nieuwsfeiten zijn beschreven over de wijk Hillesluis in 100 berichtgevingen in de periode van 21 mei 1992 tot en met 22 januari 2007. Deze selectie van nieuwsfeiten geven een voorstelling van de leefbaarheid in de wijk Hillesluis. Van 1992 tot en met 2000 (behalve in 1993 en 1997) zijn er nieuwsfeiten over verschillende tentoonstellingen in museum Hillesluis geselecteerd, te weten; *"Het Museum Hillesluis te Rotterdam staat van 31mei tot en met 5juli in het teken van modevorming"* (Algemeen Dagblad:29 mei,1992), *In Museum Hillesluis in Rotterdam geven zeven Rotterdamse fotografen hun visie op 'beeldmanipulatie' en mens in zijn omgeving* (de Volkskrant:21 oktober,1994), *"Oedipus 95 in Museum Hillesluis"* (de Volkskrant: 3 november,1995), *"Countercultures in museum Hillesluis (Riederlaan 200) toont sociale documentaire fotografie (...)"* (de Volkskrant: 28 november,12 en 19december:1996), *"Museum Hillesluis (010-4198698) Floortje Stehouwer Schilderijen en zeefdrukken (...)"* (NRC Handelsblad: 17 september,1998), *"In Museum Hillesluis begint maandag de tentoonstelling Kunststukjes, een memoryspel (...)"* (de Volkskrant: 4 februari, 1999), *"Human being in perspective"* (NRC Handelsblad:30 maart,2000). Door de selectie van deze nieuwsfeiten wordt er een voorstelling gegeven van de verschillende tentoonstellingen die in het museum in de wijk Hillesluis zouden plaatsvinden.

In 1992 en 1993 zijn er in de landelijke dagbladen nieuwsfeiten geselecteerd over de vorming van een nieuwe deelraad en de zorgen over de wijk. Dit blijkt uit de volgende nieuwsfeiten uit de Trouw; *"Behalve in het oude Westen is de gemeente Rotterdam ook in het zuidelijk stadsdeel bezig met de vorming van een nieuwe deelraad. Daarbij zijn onder meer de wijken Feijenoord, Hillesluis en de Afrikaanderbuurt betrokken"* (Trouw:5 november,1992). *Over minder dan vier maanden zijn er raadsverkiezingen. "Drugsoverlast, uitkeringsfraude, politie- inzet bij voetbal, oude wijken, racisme, ze geven zorgen"* (Trouw:12 november,1993).

Vanaf 1994 gaan de nieuwsfeiten over de ontwikkelingen in de wijk Hillesluis. De nieuwsfeiten uit het dagblad Trouw en het Algemeen Dagblad geven weer dat er in de oude stadswijk Hillesluis een verandering in de samenstelling van de bevolking zou hebben plaatsgevonden. *“(..) de deftige Randweg, standplaats voor huis- en tandartsen, advocaten, notarissen. Nu een buurt, die ondanks de of misschien juist door de stadsvernieuwing, in vele opzichten lang niet meer is wat zij was, sterk is veranderd. Veel van de oudere bewoners zijn in het zicht van de renovatie naar elders vertrokken. De lege plaatsen zijn ingenomen door migranten, van wie mensen van Turkse afkomst veruit de meerderheid vormen. Ze hebben hun eigen cultuur en vrienden, en hoewel de etnische spanningen in Hillesluis achterwege blijven, zijn de contacten met de Rotterdammers altijd stroef gebleven”*(Trouw:14 januari,1994). *“De bevolking van Feijenoord is kleurrijk, met een nog steeds toenemend aantal allochtonen. Afrikaanderwijk, Bloemhof en Hillesluis zijn wat dat betreft rijker bedeed dan Vreewijk, Katendrecht en het Noordereiland”*(Algemeen Dagblad:3 juni, 1995).

Ook geven de nieuwsfeiten in 1994 weer dat bewoners en voormalig burgemeester Bram Peper de toekomst van Hillesluis somber inzien. Zo bericht Trouw de volgende nieuwsfeiten; *“Nu het racisme steeds verder toeneemt en de CD van Jan Maat in oude stadswijken als Katendrecht, Hillesluis en Bloemhof op veel response kan rekenen, zien Arie en Nel Mast de toekomst vaak somber in”*(Trouw:22 februari,1994) en *“Peper wil niet ‘dwars’ zijn, zegt hij. Maar de boodschap die hij in het twaalfde jaar van zijn burgemeesterschap uitdraagt, is een kritische. Over de toekomst van de Afrikaanderbuurt, Hillesluis, Katendrecht en andere wijken is hij somber”* (Trouw:2 maart,1994). *“De problemen: een laag opleidingsniveau, grote werkloosheid en een dichte bebouwing. Er wonen veel mensen op een klein gebied, onder wie een toenemend aantal nul- tot veertienjarigen. De wijk vergroent, zoals dat in ambtenarenjargon heet”* (Algemeen Dagblad:3 juni,1995).

Verder presenteren de nieuwsfeiten dat er in 1996 wordt geïnvesteerd in een aantal projecten. *“Volgens wethouder J.Kombrink kunnen de buurten ‘met de hoogste achterstandscores’op extra middelen rekenen: Feijenoord, het Oude Noorden, Hoogvliet, Hillesluis en Delfshaven. “Een reeks nieuwe en oude projecten krijgt bijna 31miljoen gulden. Het betreft onder meer het project Thuis op Straat, dat vooral voorziet in speelruimte voor kinderen in de wijk, een opknapbeurt voor winkelstraten en de inrichting van een terrein waar bedrijven zich tegen goedkope tarieven kunnen vestigen”* (de Volkskrant:20 juni,1996). Met behulp van deze investeringen wordt de winkelstraat in Hillesluis onder handen genomen. De selectie van deze nieuwsfeiten in de jaren '90 geven een selectieve weergave van de wijk.

In de nieuwsfeiten van 2001 tot en met 2007 wordt weergegeven dat de vervuiling en verloedering in Hillesluis onderhanden wordt genomen. In 2001 nemen de bewoners het heft zelf in handen en proberen zelf de wijk schoon te houden. Het jaar daarna blijkt dat de vervuiling in de wijk steeds meer toeneemt. De gemeente probeert de vervuiling van de wijk te reduceren door bewoners streng te controleren op het aanbieden van vuil. In het jaar 2003 gaat de gemeente nog een stap verder hierin en zet speciale controle teams in om rondzwervend afval in Hillesluis tegen te gaan. *“ Speciale controleteams van de gemeente die er in negen Rotterdamse wijken op toezien dat de bewoners hun huishoudelijk afval op goede wijze aanbieden, hebben vorig jaar bijna 2800 overtreders op de bon geslingerd.”* *“De gemeente Rotterdam zet inspectieteams vooral in probleemwijken in, zodat die gebieden er op den duur schoner uit zullen zien. Het gaat om Spangen, het Oude Westen, Hillesluis/Bloemhof, Tussendijken (..)”*(de Telegraaf: 26 mei,2004).*“Wel is besloten op diverse plaatsen in het land enkele proefprojecten te houden waarbij de kosten van het vervuilen in rekening worden gebracht bij de vervuiler. Het project in de wijk Hillesluis is daar een van. In die buurt controleren reinigingsagenten en veiligheidsagenten van de dienst Stadstoezicht of huisvuil op de juiste wijze wordt aangeboden (..). Sinds het begin van het project is het merkbaar schoner in delen van de wijk en is de maatregel het gesprek van de dag, meldt de dienst Stadstoezicht”*(Algemeen Dagblad:10 april, 2002).

Er worden niet alleen acties ondernomen op het gebied van vervuiling, maar ook blijkt uit de nieuwsfeiten dat de gemeente in het jaar 2004 maatregelen neemt op het gebied van woningvoorraad vanwege de illegale bewoning en de bevolkingssamenstelling in de wijk. De gemeente zet interventieteams en stadsmariniers in. Met behulp van de interventieteams en stadsmariniers controleert zij het onderhoud van huizen en het aantal bewoners die op het adres zijn ingeschreven. *“ In de wijken Bloemhof, Hillesluis en Riederbuurt-Noord (..) is gisteren officieel een proef van een half jaar begonnen met strengere controles van burgers die zich inschrijven voor een woning in deze onveilige wijken, de zogeheten hotspots”(de Telegraaf: 17 februari, 2004).*

De nieuwsfeiten over de repressieve maatregelen tegen vervuiling en verloedering geven enerzijds de problemen weer en anderzijds de maatregelen die genomen worden om de problemen aan te pakken. Hierdoor wordt er een totaal beeld geschetst van de problemen en de aanpak hiervan in de wijk Hillesluis.

In 2005 staan de dagbladen vol met nieuws over culturele activiteiten die in Hillesluis zullen plaatsvinden. Zo berichten de landelijke dagbladen de Telegraaf, de Volkskrant en het Algemeen Dagblad dat er een tentoonstelling is over beeldende kunst in het museum Hillesluis (*Volkskrant:3februari en 10 maart,2005*) en dat er activiteiten voor kinderen plaatsvinden zoals het maken van schilderijen (*Telegraaf: 22 juli, 2005*) en de speeltuin die omgebouwd is tot sportpark (*Algemeen Dagblad:7 oktober,2005*). De wijk Hillesluis wordt door de vermelding van de culturele activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en sport weer positief in het licht gebracht. Er worden nu weer positieve eigenschappen van de wijk onder de aandacht gebracht.

Het jaar erna brengen de geselecteerde nieuwsfeiten een ommekeer in deze positivisme. Er worden in het jaar 2006 weer negatieve eigenschappen van de wijk weergegeven. Zo vermeldt het NRC Handelsblad in 2006 in een nieuwsfeit over de kanskaart van Nederland dat de wijk Hillesluis een verloederde wijk is *“ (..) de meest verloederde wijken in willekeurige volgorde 3074 Hillesluis” (NRC Handelsblad:26 juli , 2006)* en dat zij te maken heeft met een toestroom van kansarmen. *“Deze stad gaat gebukt onder een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken”(NRC handelsblad:3 februari, 2006).*

Voorts wil de gemeente kansarme nieuwkomers en met name kansarme migranten werven tot toestroming naar deze wijk. Zij onderneemt hierin maatregelen en dient een verzoek hiervoor in bij de minister van VROM. Minister Dekker van VROM heeft toestemming gegeven voor het instellen van een inkomenseis voor woningzoekenden in Hillesluis. Dit blijkt uit het volgende nieuwsfeit uit de Telegraaf; *“Minister Sybilla Dekker (VROM) heeft de gemeente Rotterdam groen licht gegeven om voortaan inkomenseisen te stellen aan mensen die een woning zoeken in vier wijken op Zuid: Tarwewijk, Hillesluis, Carnisse en Oud-Charlois” (de Telegraaf: 16 juni, 2006).* *“ De inkomenseis is een van de maatregelen die Rotterdam neemt om het aantal kansarmen per wijk terug te dringen en te streven naar een gevarieerdere bevolkingssamenstelling. De maatregel is bekend geworden als de Rotterdam Wet, die in januari van kracht werd.” (Trouw: 16 juni,2006).* *“Dit is een pakket maatregelen waarmee de verloedering van achterstandswijken kan worden aangepakt”(de Volkskrant:3februari,2006).* *“We willen de inkomenseis een jaar toepassen om de wijk leefbaarder te maken” (Trouw:16 juni, 2006).* *“Wie minder verdient dan 120procent van het minimumloon, kan vanaf mei niet meer terecht in een aantal achterstandswijken” (Algemeen Dagblad: 6 maart, 2006).* De selectie van deze nieuwsfeiten geven een andere voorstelling van de wijk weer.

In januari 2007 schrijven de landelijke dagbladen weer over culturele activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en sport die in Hillesluis hebben plaatsgevonden, zoals een laagdrempelige expositie. Echter, komt er ook een eind aan het bestaan van museum Hillesluis. Andere nieuwsfeiten zijn de berichtgevingen over de sportuitslagen van de voetbal clubs. Deze nieuwsfeiten geven een selectieve weergave van Hillesluis door een voorstelling te geven van een aantal positieve eigenschappen van de wijk.

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over leefbaarheid Hillesluis

Uit de toetsing van het morele paniek fasemodel op de geselecteerde nieuwsfeiten in 2006 is gebleken dat de landelijke dagbladen morele paniek hebben bewerkstelligd in hun berichtgevingen. Morele paniek begint met het creëren van een nieuw probleem door dit een naam te geven. Uit de geselecteerde nieuwsfeiten blijkt dat er in 2006 een nieuw probleem in de wijk Hillesluis wordt gecreëerd en benoemd in de landelijke dagbladen namelijk kansarmen. De nieuwsfeiten geven weer dat Hillesluis nieuwe kansarmen wil weren uit de wijk. Hierin wordt de toestroom van kansarme nieuwkomers ofwel kansarme migranten naar de wijk Hillesluis genoemd als een probleem in de berichtgevingen. Uit de geselecteerde nieuwsfeiten is af te leiden dat de stad Rotterdam te maken heeft met een toestroom van kansarme nieuwkomers, vaak van allochtone afkomst. Deze toestroom van migranten naar steden is geen nieuw probleem voor Nederland. Dit probleem doet zich namelijk al voor op landelijk niveau en wordt het aangepakt middels het asielbeleid. Echter, is het wel een nieuw probleem op wijkniveau en kunnen we vaststellen dat zich hier een nieuw 'fenomeen' voordoet. Ook worden allochtone nieuwkomers en migranten steeds vaker onder dezelfde noemer gebracht. Uit de nieuwsfeiten blijkt dat deze groepen worden aangeduid onder de noemer kansarmen. Daarnaast is er sprake van een overtrokken reactie in de landelijke dagbladen. Dit blijkt uit de berichtgeving *'een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken'*. Hiermee wordt een overtrokken reactie weergegeven, omdat er een verband wordt gelegd tussen allochtone nieuwkomers en de verloedering van wijken. Al deze elementen zorgen ervoor dat er morele paniek gecreëerd kan worden. De morele paniek eindigt in een aparte wetgeving tegen het nieuwe probleem, in dit geval de kansarmen. Zo voert de gemeente een inkomenseis in voor woningzoekenden, in de wijk Hillesluis.

Nieuwsfeiten veiligheid

De landelijke dagbladen hebben ook nieuwsfeiten geselecteerd die in dit onderzoek onder de noemer veiligheid zijn geplaatst. Zo zijn er nieuwsfeiten op het gebied van veiligheid geanalyseerd uit 36 berichten in de periode van 17 februari 1994 tot en met 6 juni 2006. Uit de nieuwsfeiten in 1994 blijkt dat de wijk Hillesluis en omgeving te maken hebben met overlast. De landelijke dagblad Trouw meldt dat er *"(..)allerlei vormen van overlast in wijken als Hillesluis, Bloemhof en de Afrikaanderbuurt"* (Trouw: 17 februari,1994). Ook lijkt uit het nieuwsfeit van het dagblad Trouw in 1994 dat er agressiviteit heerst in Hillesluis. *"Vandaag gaan we met een mannetje of vijf winkelboulevard Zuid op, folders uitdelen. Met zin tweeën is te weinig, dan worden we zo in elkaar geslagen"* (Trouw: 25 februari,1994). In 1995 en 1997 nieuwsfeiten over een dodelijk slachtoffer bij een brand en over de aanwezigheid van voetbalsupporters aan de rand van de wijk. *"Bij een korte hevige brand in het trappenhuis van een portaalportiek in de Rotterdamse wijk Hillesluis is gisteravond vermoedelijk de bewoonster van het huis om het leven gekomen (..)"* (Het Parool:6 april,1995). *"Ondanks de sterk tegenvallende belangstelling van Spaanse zijde, treft de politie uitgebreide veiligheidsmaatregelen voor het duel."* *"De Fransen zullen waar mogelijk worden gedirigeerd naar de Colosseumweg, aan de rand van de dicht bij de Kuip gelegen wijk Hillesluis"* (Trouw: 13 mei,1997). Uit de berichtgevingen blijkt dat er in de jaren 1996,1998,1999 en 2002 geen nieuwsfeiten over de veiligheid in de wijk Hillesluis zijn geselecteerd door de landelijke dagbladen. Deze selectie van nieuwsfeiten geven weer dat de wijk Hillesluis in de jaren '90 te maken zou hebben met overlast die de veiligheid in het gedrang zouden kunnen brengen.

In 2001-2006 gaan de nieuwsfeiten over de veiligheidssituatie in de wijk Hillesluis. De gemeente meet de veiligheid met behulp van een veiligheidsindex en presenteert deze via de landelijke dagbladen aan het publiek. In 2001 tot en met 2004 staat de veiligheidsindex centraal in de berichten van de landelijke dagbladen. Uit de meting blijkt dat een aantal wijken tot onveilig zijn verklaard. *"Gepresenteerde nulmeting heeft de volgende wijken als onveilig benoemd: (..) Hillesluis"* (Volkskrant, 2001). Hillesluis wordt geïndexeerd als een onveilige wijk. *"De wijk scoort lager dan drie op de schaal van twee (onveilig) tot zes redelijk tot veilig van de veiligheidsindex"* (NRC Handelsblad,2001). De gemeente neemt maatregelen door een gebiedsgerichte aanpak toe te passen. Daarnaast worden er

stadsmariniers aangesteld om de veiligheidssituatie in de wijken aan te pakken. *"Hillesluis is voor het eind van 2004 geen onveilige wijk meer"*(Algemeen Dagblad,2004).

In 2003 blijkt de situatie in Hillesluis verslechterd te zijn *"(..) van een probleemgebied gepromoveerd tot onveilig. "Echter in negen wijken is de situatie verslechterd. Drie wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie 'probleemgebied' tot de categorie 'onveilige wijken'. Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis"* (de Telegraaf: 29 oktober,2003). *"In totaal zijn er in de Maasstad nu nog vijf buurten die het predicaat 'onveilig' krijgen. Behalve Hillesluis zijn dat het Oude Westen, de Tarwewijk (..)"* (de Telegraaf: 18 mei,2004). De nieuwsfeiten in 2004 uit het Algemeen Dagblad geven weer dat bewoners de wijk Hillesluis steeds meer onveiliger zouden vinden; *"Zodra de schemering invalt, wagen de dames zich niet meer buiten. 'Dat is absoluut niet vertrouwd hier', "...wijk de laatste jaren hard achteruit is gegaan", "durf niet alleen de straat op", "Iedereen waarschuwt er ook voor om dat vooral niet te doen", "Onze wijk is verschrikkelijk aan het verpauperen", "situatie in Hillesluis onhoudbaar is geworden", "het zijn altijd die jongetjes die rotzooi trappen", "Stadswacht...erkent dat het onveilig kan zijn in Hillesluis", "s' Avonds kan het hier een grote ellende zijn", "als ik geld had, was ik hier allang vertrokken"*(Algemeen Dagblad:18 mei,2004).

Er worden in de periode 2004 tot en met 2006 integrale controles gehouden. Hierbij worden bezoekers en buurtbewoners preventief gefouilleerd in de wijk. Zo blijkt onder andere uit het nieuwsfeit uit het Algemeen Dagblad; *"Bezoekers en bewoners van (..) Hillesluis (..) lopen het risico dat zij op straat hun zakken moeten leegmaken of de kofferbak moeten openen"* (Algemeen Dagblad: 14 maart,2006). De nieuwsfeiten in 2004-2006 gaan onder meer over de spullen die de politie vindt tijdens het preventief fouilleren zoals bijvoorbeeld *messen en drugs* (Telegraaf: 20 oktober,2004) en *wapens* (Algemeen Dagblad: 28 februari, 2005;14 maart, 2006).

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de veiligheid in Hillesluis

Als we de geselecteerde nieuwsfeiten uit de berichtgevingen in 2001-2006 toetsen aan de hand van het morele paniek fasemodel dan kan er worden geconcludeerd dat de landelijke dagbladen een bijdrage hebben geleverd aan het bewerkstelligen van morele paniek. Dit proces begint door de veiligheidssituatie in wijken te beschrijven en aan te duiden met de naam onveilige wijk in de berichtgevingen. De geselecteerde nieuwsfeiten geven weer dat de veiligheidssituatie in de wijk Hillesluis zou zijn verslechterd. Op landelijk niveau is dit geen nieuw probleem, maar nu wordt er kenbaar gemaakt er een probleem op het gebied van veiligheid is op wijkniveau. In de berichtgevingen worden steeds meer verschijnselen onder de noemer onveilig gebracht. Voorts worden de berichtgevingen overtrokken weergegeven door geselecteerde nieuwsfeiten als *'van een probleemgebied gepromoveerd tot onveilig', 'wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie 'probleemgebied' tot de categorie 'onveilige wijken'. Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis.'* De woorden *gepromoveerd* en *zelfs afgezakt* bekrachtigen het probleem onveilig en kunnen hiermee een overtrokken reactie weergeven. Ook wordt er een overtrokken reactie weergegeven door de cijfers van de veiligheidsindex van de gemeente. Deze selectie van nieuwsfeiten zorgen ervoor dat er morele paniek kan worden bewerkstelligd in de dagbladen. Vervolgens eindigt de morele paniek in een aparte wetgeving tegen het probleem onveilige wijken. Zo worden er integrale controles gehouden, waarbij preventief wordt gefouilleerd in de wijk Hillesluis.

Pendrecht:

Evenals Hillesluis zijn er over de wijk Pendrecht ook nieuwsfeiten geselecteerd in de berichtgevingen. In de landelijke dagbladen zijn er over de wijk Pendrecht 102 berichten verschenen in de periode van 27 januari 1993 tot en met 26 januari 2007. Hierbij wordt er een compilatie weergegeven van de nieuwsfeiten over de wijk Pendrecht. In 1993 zijn er nieuwsfeiten geselecteerd over verschillende culturele activiteiten als de *'Dag van de architectuur'* (Algemeen Dagblad:25juni,1993) en tentoonstellingen van ondermeer *de naoorlogse wijken* (Het Parool:7april,1993) die in Pendrecht zouden plaatsvinden. Ook blijkt uit de nieuwsfeiten dat er in de jaren '90 Kamerdebatten hebben plaatsgevonden over de aanleg van de Betuwelijn. *"Het debat over*

de aanleg van de Betuwelijn stond gisteren tot het laatst toe in het teken van de steun voor het goederenspoor" (Trouw:7 december,1993). "Op 19juni debatteert de Kamer over de Betuwelijn" (Het Parool:7 juni,1995). "Met over twee weken het einddebat over de goederenverbinding, wilden de Kamerleden zelf nog een keer zien welke knelpunten in de lijn resteren. Na de Rotterdamse wijk Pendrecht, waar het spoor vlakbij de huizen loopt, op naar Schelluinen" (Trouw:7 juni,1995).

Volgens de nieuwsfeiten zou de wijk Pendrecht milieuschade en geluidshinder ondervinden van de Betuwelijn. Met als gevolg, zo geven de nieuwsfeiten weer, dat bewoners in verzet gaan tegen de aanleg van de Betuwelijn. *"Het verzet tegen de bovengrondse aanleg van de Betuweroute klonk gisteren door in de vergaderzaal van de Tweede Kamer. Voor het eerst demonstreerden er honderden omwonenden van de toekomstige spoorlijn, onder wie tientallen kinderen (Algemeen Dagblad: 7 december,1993). Voorts zou het Kabinet maatregelen nemen tegen de geluidsoverlast van de Betuwelijn. "Met hun 'ja' tegen de Betuwelijn hebben de regeringsfracties CDA en PvdA gisteren een principe- besluit genomen. De spoorlijn zal bovengronds worden aangelegd, met maatregelen tegen geluidsoverlast en schade aan het milieu bij Barendrecht, Zevenaar, Tiel, Gorinchem, de Rotterdamse wijk Pendrecht (...)" (Trouw:7 december,1993). "Onder druk van de coalitie komen er extra voorzieningen bij (...) en de Rotterdamse wijk Pendrecht (omleiding spoorlijn)" (Algemeen Dagblad: 7 december, 1993). 'De Kamer wil nog een ander knelpunt aanpakken: bij Pendrecht in Rotterdam-Zuid. Van Jorritsma verlangen alle partijen dat zij een ander traject kiest dat 4.000 woningen van geluidsoverlast verlost" (Algemeen Dagblad: 7 juni,1995). Deze nieuwsfeiten geven een selectieve weergave weer van de last die de wijk Pendrecht zou kunnen ondervinden door de aanleg van de Betuwelijn. Echter, blijkt uit de analyse van de berichtgevingen dat de gebeurtenissen niet in de wijk plaatsvinden.*

In de periode 1996 tot en met 2003 geven de landelijke dagbladen enerzijds de ontwikkelingen weer van de bevolkingsamenstelling in Pendrecht. Zo meldt de Volkskrant in 1996' *de wijken zijn vergrijsd; in sommige wijken is meer dan de helft van de bevolking ouder dan 55jaar. Klijn:"De sfeer in de naoorlogse wijken verandert sterk. Het karakter wijzigt van een middenklasse wijk in een buurt voor lagere inkomensgroepen. Woningen in naoorlogse wijken zijn steeds moeilijker aan een brede groep te verhuren.' 'In Rotterdam keek Klijn onder meer naar de zuidelijke tuinsteden zoals Pendrecht, Zuidwijk en Lombardijen' (de Volkskrant:17 oktober, 1996). "In Pendrecht en Zuidwijk wonen 35duizend mensen. Dat zijn voornamelijk ouderen en allochtonen van de tweede en derde generatie. De laatste groep groeit sterk. Dat geeft soms spanningen met de oorspronkelijke bewoners. Vooral op de galerijflats kan het erom spannen. Tolerantieproblemen noemen we dat. " Er zijn beslist problemen in Pendrecht en Zuidwijk, maar de leefbaarheid is zeker niet onder de maat". "Pendrecht en Zuidwijk zijn demografisch scheef gegroeid. Er dreigt een concentratie van kanslozen plaats te vinden"(de Volkskrant:20 november, 1996).*

Daarna geven de geselecteerde nieuwsfeiten in 2000 een voorstelling van de groepen die in de wijk weer dat de middengeneratie is vertrokken. *"Pendrecht en Zuidwijk zijn twee typische wijken uit de wederopbouwperiode. Er zijn beslist problemen..(), maar de leefbaarheid is zeker niet onder de maat."De middengeneratie is er vertrokken"(Algemeen Dagblad, 2000). Ook zouden er, volgens de berichtgevingen, voor de renovatie veel ouderen wonen. "In wijken als Lombardijen, Pendrecht en Zuidwijk, waar tot voor kort veel alleenstaande ouderen woonden, worden de woningen momenteel gerenoveerd tot eengezinswoningen. Dat werkt ontgrijsing in de hand. Wil de gemeente Rotterdam het overschot aan vertrekkers beperken en meer gezinnen voor de stad behouden, dan moet de herstructurering nog voortvarender worden aangepakt, aldus Hooimeijer"(Algemeen Dagblad: 13 juni,2000).*

Volgens de nieuwsfeiten zijn de autochtone bewoners vertrokken uit de naoorlogse wijk Pendrecht en zijn er allochtonen en lage inkomensgroepen komen wonen. Zo schrijven het NRC Handelblad en Algemeen Dagblad het volgende hierover. *"Mensen van verschillende culturen kunnen niet met elkaar in een portiek samenleven", zegt meneer Tielemans, die 45jaar in een portiekwoning woonde in de Rotterdamse wijk Pendrecht.' In de jaren '50 voldeed de portiek nog. Maar toen in de jaren*

zestig en zeventig nieuwere buitenwijken in en rond de grote steden werden opgeleverd, trokken de oorspronkelijke bewoners van de portiekflats toch weg. Ze hadden meer te besteden en wilden een tuin. In de portiekwijken kwamen allochtonen wonen, en witte Nederlanders met een lager inkomen of een uitkering.” De problemen die de ‘nieuwe’ bewoners meenamen waren van een andere orde. Buren spraken elkaars taal niet. Leidden compleet verschillende levens. De nieuwelingen kenden bovendien de ‘regels van de portiek niet: samen schoonmaken en rekening houden met elkaar. (NRC Handelsblad:31oktober,2002). “Veel autochtone bewoners zijn uit de na-oorlogse portiekflats weggetrokken, naar buitenwijken met grotere huizen en minder verloedering” (NRC Handelsblad: 18 september, 2003).

In 2004 geven de nieuwsfeiten weer dat er een ongunstige concentratie van allochtonen in flatwijken plaatsvindt en de gemeente maatregelen treft. *“Waar een gunstige verhouding tussen huurprijs en aantallen vierkante meters in naoorlogse flatwijken heeft geleid tot een ongewenste concentratie van allochtone gezinnen, wordt sloop niet langer als de oplossing gezien. Jonge, werkende woningzoekenden krijgen voortaan voorrang. Maar waar moeten die grote, armlastige gezinnen wonen?” ‘Op veel plekken in Nederland wordt nu geëxperimenteerd met een nieuw toewijzingsbeleid. Nog dit jaar wil Rotterdam een flink stuk van de stad aanwijzen waar een aangescherpt vestigingsbeleid gaat gelden voor nieuwkomers van buiten de stadsregio; alleen werkenden zijn er nog welkom. Ook wordt voor een deel van de woningen een maximum gesteld aan de gezinsgrootte. In een aantal Rotterdamse wijken, zoals Pendrecht, is de maatregel al van kracht. Daar worden in bepaalde flats alleen werkenden met een klein gezin toegelaten” (Dagblad niet vermeld: 12 juni, 2004).*

Anderzijds geven de selectie van nieuwsfeiten weer dat er in de wijk culturele activiteiten plaatsvinden. In de jaren 1998, 2002 en 2003 hebben de landelijke dagbladen het Algemeen Dagblad, de Volkskrant en het Parool berichten geschreven over de uitreiking van de Pendrecht Cultuur Prijs. Deze prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan een persoon of een instelling die een culturele bijdrage hebben geleverd aan Rotterdam of omgeving. Het jaar erna wordt Pendrecht in 2004 door de gemeente aangewezen als een wijk met veel huisvuiloverlast. De gemeente wil de vervuiling in de wijk verminderen en zet milieucontroleurs in. *“ De twee milieucontroleurs rijden dagelijks door Pendrecht en Zuidwijk, door de deelgemeente Charlois aangemerkt als wijken met veel huisvuiloverlast (Algemeen Dagblad: 20 december, 2004).*

In 2005 begint de herstructurering van de wijk. Er worden huizen gesloopt en er komen nieuwe duurdere huur- en koopwoningen hiervoor in de plaats. *“De afgelopen 15jaar raakte de wijk in verval: de lage huren bleken een grote aantrekkingskracht te hebben op kansarme nieuwkomers. Het spreidingspleidooi vindt zijn oorsprong in Pendrecht”(NRC Handelsblad: 31 mei,2005).* De gemeente wil in 2006 de onderhoud van woningen aanpakken. Zij doet dit door de Vereniging van Eigenaren te vergroten. *“Achterstelling onderhoud doet zich voor bij kleine VVE's. In kwetsbare wijken zoals Charlois en Pendrecht is goed onderhoud van levensbelang om die buurten in de lift te krijgen. De wethouder wil daarom een speciale aanpak van de VVE (Trouw: 22 augustus,2006).* Uit de nieuwsfeiten blijkt dat gemeenten en woningcorporaties een prominente rol spelen in de herstructurering van Pendrecht om de woningen en de wijk te veranderen.

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de leefbaarheid in Pendrecht

Als we het fasemodel van morele paniek toepassen op de geselecteerde nieuwsfeiten kan er geconstateerd worden dat de landelijke dagbladen in 1996 tot en met 2006 morele paniek hebben bewerkstelligd. Door de selectie van nieuwsfeiten over de bevolkingssamenstellingen en woningen wordt er een nieuw probleem gecreëerd en genoemd in de berichtgevingen. Het nieuwe probleem is de concentratie van allochtonen in flatwijken dat wordt aangeduid met kansarme nieuwkomers. Morele paniek start bij het creëren en benoemen van dit nieuwe probleem. Ook worden in de geselecteerde nieuwsfeiten steeds meer verschijnselen onder dezelfde noemer gebracht. Zo worden kansarme nieuwkomers op verschillende manieren genoemd te weten mensen van verschillende culturen, allochtonen en de nieuwe bewoners. Voorts wordt het nieuwe probleem overtrokken,

omdat er in de geselecteerde nieuwsfeiten een relatie wordt gelegd tussen de concentratie van allochtone bewoners en de verval van -de woningen in- de wijk. De morele paniek eindigt in een aparte wetgeving, namelijk het vestigingsbeleid dat de gemeente invoert. Het vestigingsbeleid moet ervoor zorgen dat er een spreiding van kansarmen plaatsvindt. Daarnaast wil de wethouder een speciale aanpak van de VVE hebben om het onderhoud van woningen aan te pakken.

Nieuwsfeiten veiligheid

De volgende selectie van nieuwsfeiten uit 15 berichten in de periode 13 februari 1992 tot en met 14 maart 2006 gaan over de veiligheid in de wijk Pendrecht. Uit de nieuwsfeiten in 1992 blijkt dat het verval toeneemt in Pendrecht. *"In een angstwekkend hoog tempo neemt hier de laatste jaren het verval toe, schrijft drs. M.A. Lammertink van de Nationale Woningraad. 'Mevrouw B, die haar huis heeft beveiligd met drie sloten, vindt ook dat met de komst van de jongeren alles is veranderd. Voorzien van schilden kwam de politie pas in haar flatgebouw een jongen " weghalen", vertelt ze; diens voorganger werd een tijdje geleden ergens gevonden met doorgesneden hals. En dan te bedenken dat hier vroeger politie -agenten en gemeentebeambten woonden, allemaal nette mensen. Vind je het gek dat mijn zoon hier weg ging omdat de boel verpaupert?" (NRC Handelsblad: 30 mei, 1992).* Deze geselecteerde nieuwsfeiten geven een selectieve voorstelling van de wijk Pendrecht.

In het jaar 2003 zou er een aantal criminele delicten hebben plaatsgevonden in de wijk. Een daarvan is de schietpartij op station Slinge, waarbij een dertienjarige jongen, Seder Soares om het leven is gekomen. De maand erna startte de politie met het preventief fouilleren. *"In de Rotterdamse wijk Pendrecht waar vorige maand de 13-jarige Sedar Soares werd doodgeschoten, mag de politie vanaf volgende maand passanten zonder verdenking fouilleren. Pendrecht is het vijfde gebied waar de Rotterdamse burgemeester de bevoegdheid die de nieuwe Wet Wapens en Munitie sinds september biedt, inzet" (Algemeen Dagblad: 28 maart, 2003).* Ook worden er stadsmariniers ingezet. In hetzelfde jaar evalueert het College van Burgemeester en Wethouders de onveiligheidsgevoelens en veiligheidssituatie in de Rotterdamse wijken. De berichten vermelden dat *"3 Wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie probleemgebied tot de categorie onveilige wijken. Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis"(Telegraaf: 29 oktober, 2003).* Ook blijkt uit de berichten dat bewoners zich veiliger voelen door de aanwezigheid van de stadsmariniers. Verder vermelden de landelijke dagbladen in 2006 dat er minder wapens worden gevonden. *"Rotterdamers lijken in risicogebieden steeds minder met wapens over straat te lopen. Bij preventieve fouilleeracties die in deze gebieden in verband met de veiligheid wordt gehouden, worden steeds minder arrestaties verricht" (Algemeen Dagblad:14 maart,2006).*

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de veiligheid in Pendrecht

Deze nieuwsfeiten zijn getoetst aan de hand van het morele paniek fasemodel. Hieruit is gebleken dat er sprake is van morele paniek in de berichtgevingen. In de nieuwsfeiten wordt een identificatie van een nieuw fenomeen ofwel nieuw probleem weergegeven. Zij creëren morele paniek door een nieuw probleem een naam te geven in de berichtgevingen. Er is een probleem met de veiligheid in de wijk Pendrecht. De wijk wordt een veiligheidsrisicogebied genoemd in de nieuwsfeiten. Het nieuwe probleem in de geselecteerde nieuwsfeiten is de onveiligheid in de wijk door ondermeer de wapens die bezoekers en bewoners van de wijk op zak hebben. Dit wordt aangeduid met de naam onveilig. De morele paniek start bij het schietincident op station Slinge, waarbij een dertienjarige jongen om het leven is gekomen. Dit incident is veelvoudig beschreven en wordt steeds meer gedetailleerder weergegeven, waardoor het sterk wordt benadrukt in de dagbladen. Hierdoor kan het nieuwe probleem onveiligheid in de wijk door wapenbezit overtrokken worden. Naar aanleiding van het schietincident heeft de gemeente het preventief fouilleren ingezet om het probleem in Pendrecht aan te pakken. De morele paniek eindigt in een aparte wetgeving door de overheid. Om te mogen fouilleren heeft de gemeente een aparte wet voor Wapens en Munitie opgenomen. De geselecteerde nieuwsfeiten gaan door alle fasen van morele paniek. Er kan dus worden vastgesteld dat de landelijke dagbladen door deze selectie van nieuwsfeiten morele paniek hebben bewerkstelligd in de berichtgevingen.

Lombardijen:

In de periode van 5 maart 1991 tot en met 3 december 2006 zijn er in 98 berichten geselecteerde nieuwsfeiten gepresenteerd over de leefbaarheids situatie in de wijk Lombardijen.

De berichten daterend van 1991 en met 2001 gaan met name over de aanleg van de hoge snelheidstrein en de dienstregelingen van de Nederlandse Spoorwegen. "Tussen Rotterdam CS en Rotterdam Lombardijen rijdt de hoge snelheidstrein over bestaand spoor (...). Voor het tussenliggende gedeelte gelden twee alternatieven (...). Het kabinet moet daartussen nog kiezen" (NRC Handelsblad: 5 maart, 1991). Zo wordt er door Jorritsma, voormalig minister van Verkeer en Waterstaat veel gediscussieerd met de NS over de uitbreiding van de spoorwegen in 1996. De veranderende dienstregelingen van de NS in 2001 zijn van invloed op het treintraject waar Station Lombardijen is ingedeeld. De jaren erna staan de nieuwsfeiten in het teken van bus, tram en treinvervoer van en naar station Lombardijen.

Ook zouden er volgens de nieuwsfeiten in 1992 tot en met 2006, op 1994,1995,2001 en 2002 na, een aantal culturele activiteiten hebben plaatsgevonden zoals wandelingen, excursies en voorstellingen. "Metalfans naar optreden black metal groep in Rotterdamse jongerencentrum Baroeg"(Algemeen Dagblad:15 mei,1999). Ook geven selectieve nieuwsfeiten in 2003 weer dat de naoorlogse flatwijken een opknopbeurt ondergaan. "Tot 2010 zullen alle naoorlogse (flat) wijken in de Maasstad een ingrijpende opknopbeurt ondergaan. In totaal gaan er 17.000 woningen tegen de vlakte of worden ze gerenoveerd. Hiervan staan er 14.000 aan de zuidrand van Rotterdam, in Hoogvliet, Pendrecht, Zuidwijk, Lombardijen en Groot- IJsselmonde" (Algemeen Dagblad: 15 februari,2003). In 2003 en 2004 geven de nieuwsfeiten weer dat de stad Rotterdam vervuild raakt. Om deze vervuiling tegen te gaan worden er door de gemeente in 2003 maatregelen genomen. In de periode 2004 tot en met 2006 wordt de vervuiling in de niet-probleemwijk (de Telegraaf: 26 mei,2004) gecontroleerd door controleteams van de gemeente. Zij worden hierbij ondersteund door de jongeren uit Lombardijen. Zo blijkt uit de nieuwsfeiten in het Algemeen Dagblad dat jongeren hun buurt zelf inspecteren op zwerfvuil. "Jongeren uit Beverwaard en Lombardijen gaan vanaf half april zelf hun buurt tegen betaling inspecteren op bijvoorbeeld vandalisme en zwerfvuil"(Algemeen Dagblad:27 maart,2006). 'In groepjes van vier gaan jongeren uit de Beverwaard en Lombardijen als jeugdserviceteam twee keer per week op pad. Zij doen dat in de omgeving van complex 207 in Lombardijen en het gebied rond winkelcentrum Beverwaard" (Algemeen Dagblad: 28 maart,2006). " Zij zijn in opdracht van deelgemeente IJsselmonde op zoek naar vervuiling op straat en melden dat aan de Roteb, de politie of een andere instantie" (Algemeen Dagblad: 7 augustus,2006).

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de leefbaarheid in Lombardijen

Uit deze geselecteerde nieuwsfeiten over Lombardijen kan er aan de hand van het morele paniek fasemodel vastgesteld worden dat deze geen bijdrage hebben geleverd aan morele paniek. Er wordt geen nieuw probleem gecreëerd in de berichtgevingen. Het probleem vervuiling van de wijk is geen nieuw fenomeen, omdat dit al in een andere wijk, zoals Pendrecht is geconstateerd. In navolging hierop zijn er in Pendrecht speciale controleteams hiervoor ingezet. Voorts wordt de inzet van speciale controleteams nu uitgezet in Lombardijen. Uit deze geselecteerde nieuwsfeiten over Lombardijen blijkt dat er geen morele paniek wordt bewerkstelligd in de landelijke dagbladen.

Nieuwsfeiten veiligheid

Er zijn 46 berichten geschreven over de veiligheidssituatie in de periode van 23 juli 1992 tot en met 26 januari 2006. De geselecteerde nieuwsfeiten gaan voornamelijk over situaties die zich hebben voorgedaan in de trein op het treintraject van Rotterdam Centraal naar Lombardijen en de effecten die deze hebben gehad op het treinstation Lombardijen. De situaties hebben te maken met vertraging, stroomstoringen, ontspoorde goederentrein en brand die vertragingen hebben opgeleverd voor het treintraject. "Het stalen gevaarte beschadigde een portaal van een goederenspoor tussen Barendrecht en Rotterdam Lombardijen, al het treinverkeer tussen Rotterdam en Dordrecht viel uit" (Algemeen Dagblad, 1999).Tevens zijn er voornamelijk berichten over

gebeurtenissen die zich in het openbaar vervoer of in de omgeving van de wijk Lombardijen zoals de Spinozaweg en de Pascalweg hebben voorgedaan. Zo is er een *handtekeningactie van de buurtbewoners voor de terugkeer van de particuliere bewakingsdienst in het winkelcentrum (Algemeen Dagblad, 2003)*. De naam van de wijk wordt als plaats aangeduid.

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de veiligheid in Lombardijen

Ook uit deze geselecteerde nieuwsfeiten kan er aan de hand van het morele paniek fasemodel vastgesteld worden dat zij geen bijdrage hebben geleverd aan morele paniek. In deze nieuwsfeiten wordt er geen nieuw probleem gecreëerd, in de berichtgevingen, wat morele paniek kan veroorzaken. Ook worden de verschijnselen niet onder dezelfde noemer gebracht en worden nieuwsfeiten niet overtrokken weergegeven. De nieuwsfeiten geven een selectieve weergave van de gebeurtenissen die zich zouden hebben voorgedaan in het openbaar vervoer zoals bijvoorbeeld in de trein (treintraject) of in de omgeving van Lombardijen.

Tussendijken:

Over de wijk Tussendijken zijn 68 berichten verschenen in de periode van 12 februari 1992 tot en met 12 oktober 2006. In de geselecteerde nieuwsfeiten wordt Tussendijken ook wel Bospolder – Tussendijken genoemd. Bospolder- Tussendijken wordt een achterstandswijk genoemd (*Trouw: 13 november, 1996*). In de jaren '90 geven selectieve nieuwsfeiten de wijk Bospolder -Tussendijken weer als een wijk waarin meer dan de helft van de bevolking bestaat uit allochtonen. De bevolking heeft een lage opleidingsniveau en er heerst een grote werkloosheid, zo blijkt uit het nieuwsfeit van Trouw. *“Zestig procent is van allochtone afkomst. Het gemiddeld opleidingsniveau is laag en het werkloosheidspercentage is erg hoog” (Trouw: 13 november, 1996)*. Van 1993-2003 heeft de wijk te maken met drugsoverlast van drugstoeristen, junkies en drugspanden uit Spangen, de Grote Visserijstraat en straatprostitutie van de Keileweg. *“Inwoners van Spangen en Bospolder-Tussendijken klagen steen en been over de overlast. Vooral de drugstoeristen zijn een bron van ergernis” (Trouw: 27 september, 1995)*. Met als gevolg dat de burgers in protest gaan of uit de wijk vertrekken. In navolging hierop nemen de gemeente, woningcorporaties en politie maatregelen. Zo worden er invallen gedaan in drugspanden en worden verslaafden opgevangen door de GGD in een legaal drugspand.

In het jaar 2000 bericht het NRC Handelsblad dat er volgens het SCP in Tussendijken veel armoede heerst. *Tussendijken en de Schilderswijk -noord is de enige buurt in Nederland waar het aantal mensen dat onder de armoedegrens leeft toe neemt” (NRC Handelsblad, 2000)*. Veel mensen moeten van een laag inkomen zien rond te komen. Vanaf de jaren 2001 tot en met 2005 volgen er selectieve nieuwsfeiten over de veiligheidssituatie en vervuiling van de wijk. Dit is tegelijkertijd met de komst van de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam die hiermee de veiligheidssituatie in wijken heeft weergegeven. De dagbladen hebben hierop ingespeeld. Het Algemeen Dagblad brengt in de nieuwsfeiten van december 2001 dagelijks de onveiligste wijken in beeld en gebruikt deze woorden ook als kop. Uit de veiligheidsindex van het jaar 2003 is gebleken dat de bewoners ontevreden zijn over de schoonheid van hun straten. Als reactie hierop gemeente besluit meer maatregelen te nemen om de veiligheidssituatie in Tussendijken aan te pakken. *‘De controles zijn uitgebreid naar Spangen, Tussendijken, en het Oude Westen, buurten waar het stadsbestuur extra geld in pompt om de veiligheid te vergroten’ (Algemeen Dagblad: 17 mei, 2003)*. De gemeente plaatst toezichthouders om mensen te beboeten die op een verkeerde wijze vuil op straat aanbieden. Op deze wijze probeert zij het straatvuil te reduceren. Ook worden er controles gedaan op het huisvuil van bewoners. Daarnaast plaats zij stadsmariniers in de wijk om de veiligheid te vergroten. In de jaren 2004 tot en met 2006 worden er woningen gesloopt en nieuwe woningen gebouwd. Deze herstructurering van Tussendijken moet ervoor zorgen dat de wijk aantrekkelijker wordt voor midden- en hoge inkomensgroepen. *“Door wijken te slopen, vernieuwen door nieuwbouw en opnieuw inrichten van buitenruimte proberen de gemeente weer de midden en hoge inkomens aan te trekken die vertrokken waren en als kansrijk voor de wijken werden gekenmerkt” (Telegraaf, 2005)*.

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de leefbaarheid in Tussendijken

Uit de analyse van de geselecteerde nieuwsfeiten blijkt dat er geen bijdrage wordt geleverd aan morele paniek. De drugsoverlast wordt niet als een nieuw probleem gecreëerd en genoemd in de dagbladen. De nieuwsfeiten geven weer dat de Milinxbuurt met hetzelfde probleem te maken heeft. Zo blijkt uit het volgende nieuwsfeit uit de Trouw; *"Parallellen tussen de Milinxbuurt en Bospolder zijn makkelijk te trekken: 'Erg onveilig, maar ook erg gezellig', overlast waar eigenlijk niemand raad mee weet en een harde kern van bewoners die het weigert om zich door allerlei randfiguren uit hun buurt te laten jagen. En hoewel die harde kern heen en weer wordt geslingerd tussen hoop en vrees, zien ze toch niet zo veel in harde acties a la Milinxbuurt"*(Trouw:3 december,1999). Met deze acties wordt het preventief fouilleren bedoeld. Aangezien drugsoverlast geen nieuw fenomeen is, omdat dit ook in andere wijken voorkomt, wordt er geen morele paniek gecreëerd. De nieuwsfeiten geven een selectieve weergave van de problemen in de wijk weer.

Nieuwsfeiten veiligheid

Op het gebied van veiligheid zijn de volgende nieuwsfeiten uit 18 berichten verschenen in de periode van 26 juli 1995 tot 28 september 2004. In de jaren '90 berichten de landelijke dagbladen over de onveiligheid in de wijken Spangen, Bospolder-Tussendijken en de nieuwe Westen. De drugsoverlast is voornamelijk geconcentreerd op de Mathesserweg. De wijken die hier omheen liggen hebben hier ook overlast van. *"Het gaat sinds enige tijd weer bergafwaarts met Bospolder."Ik denk gewoon dat we te tolerant zijn." Het ene moment lijken de junks, dealers en runners te zijn verdwenen, terwijl bedreigingen, wapengekletter en andere drugsgerelateerde overlast op het ander moment niet van de lucht zijn."* *"Zodra er elders anti-overlastacties zijn, stroomt de Mathenesserweg in Bospolder met lieden uit de harddrugscene"* (Trouw: 3 december, 1999). De bewoners van de wijken Spangen, Bospolder -Tussendijken en het nieuwe Westen voelen zich niet meer veilig op straat. Zij zeggen *"in hoge mate hinder te ondervinden van de grote toeloop van drugsgebruikers. De bewoners klaagden vorige week massaal over onder meer de veiligheid op straat"*(Volkskrant:6 maart 1999). In het jaar 2001 wordt de veiligheid gemeten aan de hand van een veiligheidsindex. De jaren erna worden er maatregelen genomen door de gemeente. Het NRC Handelsblad geeft in een nieuwsfeit in 2003 een citaat van de winkeliers; *"Door de onveiligheid op straat loopt de klandizie terug.'s Avonds is de kop van de Mathenesserweg het domein van drugshandelaren die beschikken over tientallen dealpanden."* *"In de wijk Tussendijken waartoe de Mathenesserweg en de Grote Visserijstraat behoren, zijn het er nog veel meer"* (NRC Handelsblad: 8 mei,2003)" Het dagblad geeft hiermee weer dat zowel bewoners als winkelend publiek zich niet veilig voelen op straat.

Het nieuwsfeit uit de Volkskrant op 2003 presenteert dat de veiligheid volgens de gemeente en de politie zou zijn toegenomen. *"De verbetering van de veiligheid in Rotterdam werkt. Dat concluderen de Rotterdamse gemeente en politie op basis van de Veiligheidsindex 2003, die zij..presenteerden (..)"*(Volkskrant: 22 mei, 2003). Op dezelfde dag bericht het dagblad Trouw dat *"De veiligheid in Rotterdam het afgelopen jaar nauwelijks is toegenomen"* (Trouw: 22 mei,2003). De Volkskrant en Trouw geven hiermee aan dat de gemeente en politie vinden dat de veiligheid is toegenomen.

In 2004 wordt er door een nieuwsfeit in het Algemeen Dagblad weergegeven dat de problemen minder zijn door de komst van een stadsmarinier. *"Sinds de komst van de stadsmarinier zijn de problemen minder. In Tussendijken gaat het vooral om schoon"*(Trouw:28 september, 2004)" *"De tevredenheid over veiligheid in Tussendijken, Spangen, Nieuwe Westen en Middelland is toegenomen onder de bewoners"* (Algemeen Dagblad:29 oktober,2003). De wijk is veiliger geworden en de gemeente zal de komende jaren de woningen slopen en vervangen door nieuwbouw. *"Een groot deel van Tussendijken wordt de komende jaren gesloopt en vervangen door nieuwbouw."Veiliger is de buurt vast wel geworden maar of die er nou op vooruitgaat? Grote visserijstraat paar jaar geleden drugsriool, nu paradepaardje van Rotterdamse aanpak (aldus huisjesmelker)"*(Trouw:18 mei, 2004).

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten over de veiligheid in Tussendijken

Als we het fasemodel van morele paniek toepassen op de geselecteerde nieuwsfeiten van veiligheid dan kan er worden geconstateerd dat deze geen bijdrage leveren aan het proces van morele paniek.

De eerste stap in het fasemodel van morele paniek is het noemen of creëren van een nieuw probleem. In deze nieuwsfeiten over Tussendijken wordt er geen nieuw probleem genoemd noch gecreëerd. Echter wordt wel in de nieuwsfeiten weergegeven dat de wijk te kampen heeft met problemen. Deze problemen worden door gemeente en politie aangepakt. Door het benoemen van de problemen en de Rotterdamse aanpak hiervan, geven de nieuwsfeiten weer dat de wijk Bospolder- Tussendijken veiliger is geworden. Ook geven de nieuwsfeiten de tevredenheid van de veiligheid onder de bewoners weer, waardoor er een bevestiging wordt gegeven van de verbetering van veiligheid.

Uit de geselecteerde nieuwsfeiten over deze vier Rotterdamse wijken kan het volgende worden geconcludeerd. De geselecteerde nieuwsfeiten over Hillesluis en Pendrecht hebben twee keer een bijdrage geleverd aan het ontstaan van morele paniek. Om tot deze conclusie te kunnen komen, is de notie van morele paniek vastgesteld aan de hand van de morele paniek fasen van Bovenkerk (2006). Volgens deze fasen doorloopt morele paniek vier stappen te weten het creëren of benoemen van een nieuw probleem door het een naam te geven, verschijnselen worden steeds meer onder dezelfde noemer geplaatst, de gebeurtenissen worden overtrokken en de erkenning van de overheid, waardoor de paniek eindigt in een aparte wetgeving tegen het nieuwe probleem. Uit de geselecteerde nieuwsfeiten over het weren van kansarmen in de wijk Hillesluis en het spreiden van kansarmen in Pendrecht is gebleken dat zij hiermee een nieuw probleem creëren en noemen. Het nieuwe probleem is de toestroom van allochtone nieuwkomers ofwel migranten naar de wijk Hillesluis en spreiding van deze groep in de wijk Pendrecht. Dit probleem wordt aangeduid met de naam kansarm in de nieuwsfeiten over Hillesluis en nieuwe kansarmen in de nieuwsfeiten over Pendrecht. In de landelijke dagbladen wordt deze benaming veelvuldig gebruikt. Hierdoor start de eerste fase van morele paniek. De groep allochtonen ofwel migranten wordt onder de noemer kansarm aangeduid in de selectieve nieuwsfeiten over Hillesluis. Ook worden in de geselecteerde nieuwsfeiten over Pendrecht steeds meer verschijnselen onder dezelfde noemer gebracht. Zo worden kansarme nieuwkomers op verschillende manieren genoemd te weten mensen van verschillende culturen, allochtonen en de nieuwe bewoners. Daarnaast is er sprake van een overtrokken reactie, omdat allochtonen ofwel migranten al worden bestempeld als kansarm in de nieuwsfeiten over Hillesluis. Er wordt namelijk een negatief verband gelegd tussen de toestroom van deze groep en de snelle verloedering van de wijk door het nieuwsfeit *'een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken'*. Hiermee wordt een effect weergegeven van de toestroom van allochtone nieuwkomers.

Evenals Hillesluis wordt ook het nieuwe probleem in Pendrecht overtrokken, omdat er in de geselecteerde nieuwsfeiten een relatie wordt gelegd tussen de concentratie van allochtone bewoners en de verval van -de woningen in- de wijk. Voorts wordt het nieuwe probleem erkent door de overheid en eindigt de morele paniek in een aparte wetgeving. Zo wordt er een inkomenseis gesteld aan woningzoekenden om nieuwe kansarmen te kunnen weren in de wijk Hillesluis en wordt er een spreidingsbeleid in Pendrecht gevoerd om deze groep te spreiden over de wijk.

Toetsing morele paniek in geselecteerde nieuwsberichten

Ook leveren de nieuwsfeiten over de veiligheidssituatie in de wijk Hillesluis en Pendrecht een bijdrage aan het ontstaan van morele paniek. Deze morele paniek begint door het creëren en het geven van een naam aan het nieuwe probleem te weten 'onveilige wijk' in de berichtgevingen. De verschijnselen van dit probleem worden steeds meer onder de noemer onveilig gebracht. Ook worden de berichtgevingen overtrokken door geselecteerde nieuwsfeiten als *'van een probleemgebied gepromoveerd tot onveilig', 'wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie 'probleemgebied' tot de categorie 'onveilige wijken.' Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis'*, waardoor het probleem benadrukt worden. Daarnaast zorgt de weergave van de cijfers van de veiligheidsindex van de gemeente ook voor een overtrokken reactie. Als we kijken naar de nieuwsfeiten van Pendrecht dan start de morele paniek bij het schietincident op station Slinge, waarbij een dertienjarige jongen om het leven is gekomen. Dit incident is veelvoudig

beschreven en wordt steeds meer gedetailleerder weergegeven, waardoor de ernst hiervan sterk wordt benadrukt in de dagbladen. Hierdoor kan het nieuwe probleem onveiligheid in de wijk door wapenbezit overtrokken worden. Voorts wordt de morele paniek erkent door de overheid en eindigt het in een aparte wetgeving. In Hillesluis en Pendrecht worden integrale controles gehouden, waarbij de politie preventief mag bezoekers en bewoners mag fouilleren in de wijk. Om te mogen fouilleren heeft de gemeente een aparte wet voor Wapens en Munitie opgenomen.

In tegenstelling tot Hillesluis en Pendrecht hebben de geselecteerde nieuwsfeiten over Lombardijen en Tussendijken geen morele paniek bewerkstelligd in de berichtgevingen. Zij geven een selectieve weergave van de gebeurtenissen en incidenten die in deze wijken zouden hebben plaatsgevonden.

§ 7.2 Strategie: Overdrijving

In deze paragraaf zal aan de hand van deze vier vragen worden nagegaan of er sprake is van overdrijving in de krantenberichten. Om te kunnen vaststellen of er sprake is van overdrijving in de landelijke dagbladen, zijn de berichtgevingen geanalyseerd op de voorstelling van gebeurtenissen en incidenten, waarbij aard en omvang sterk worden overdreven. Hiervoor is er gebruik gemaakt van de volgende vier vragen:

1. Welke gebeurtenis/incident vindt plaats?
2. Worden gebeurtenissen/incidenten meervoudig vermeld als dit een enkelvoudig feit betreft?
3. Hoe vaak wordt dezelfde gebeurtenis/hetzelfde incident op een andere manier vermeld?
4. Worden de effecten van de gebeurtenis/het incident beschreven?

Zoals eerder beschreven, zouden er verscheidene gebeurtenissen en incidenten hebben plaatsgevonden in de vier Rotterdamse wijken. Uit de analyse blijkt dat merendeel van de gebeurtenissen en incidenten overdreven in woord en getallen worden weergegeven in de landelijke dagbladen. Hierbij een aantal voorbeelden van overdrijving. *“Volgens wethouder J. Kombrink kunnen de buurten ‘met de hoogste achterstandscores’ op extra middelen rekenen: Feijenoord, het Oude Noorden, Hoogvliet, Hillesluis en Delfshaven” (de Volkskrant: 20 juni,1996). “Waar Wil en Jeanette nog hun schouders onder de wijk willen zetten, is 99procent van de bewoners al afgehaakt” (Trouw: 3 december,1999).* Een opmerkelijk aspect is dat de dagbladen niet overdrijven met de uiteenzetting van een nieuwsfeit in een bericht. Immers kunnen media gebruik maken van enkelvoudige en meervoudige feiten in hun berichtgevingen. Hiermee wordt bedoeld dat een gebeurtenis afzonderlijk als een nieuwsfeit kan worden bericht of als een nieuwsfeit dat uiteen wordt gezet in meerdere gebeurtenissen, waardoor het lijkt alsof er meerdere feiten hebben plaatsgevonden. In de landelijke dagbladen worden de gebeurtenissen en incidenten als een enkelvoudig feit weergegeven. Daarentegen worden er wel meer gebeurtenissen vermeld in een krantenbericht.

Ook wordt eenzelfde gebeurtenis twee keer door hetzelfde dagblad bericht op dezelfde dag, in een maand. Opvallen hieraan is dat deze gebeurtenis op een andere wijze wordt gepresenteerd. Een voorbeeld hiervan is de berichtgeving van de Trouw op 18mei 2004, waarin zij de verbetering van de veiligheidssituatie in Rotterdam weergeeft. *“Rotterdam is het afgelopen jaar aanzienlijk veiliger geworden. Dat blijkt uit de resultaten van de jaarlijkse zogeheten veiligheidsindex, die de gemeente gisteren presenteerde. Het gemiddelde cijfer voor de gehele stad is omhooggegaan van een 5.6 in 2002 naar een 6.2 in 2003. In veertig van de in totaal 62 Rotterdamse wijken is de veiligheidssituatie ten opzichte van het jaar ervoor verbeterd. Alleen in Hillesluis trad een duidelijke verslechtering op.(..) (de Telegraaf: 18 mei,2004).* Het dagblad Trouw bericht 2x op dezelfde dag deze gebeurtenis. Hierdoor lijkt het alsof er twee verschillende gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Het gevolg hiervan is dat er een stereotype voorstelling van de gebeurtenis kan worden gegeven, waarbij de verslechtering van de wijk wordt overdreven.

Als we kijken naar de opbouw van tekst dan blijkt deze exact hetzelfde te zijn. Echter zijn er wel verschillen te vinden in de lay-out en de inhoud van de informatie die aan het eind van het bericht

wordt gegeven. Zo is er in de lay-out van de berichtgeving, bij de een de inleiding dikgedrukt en bij de ander niet. In berichtgeving, waarin de inleiding is dikgedrukt, wordt de gebeurtenis aangevuld met extra informatie zoals *“De stad maakt veel werk van het opknappen en herbouwen van verpauperde woningen en probeert de kansarme bevolking meer te spreiden (..)”* (de Telegraaf:18 mei, 2004). Ook is er een trend van het presenteren van gebeurtenissen te bespeuren. De dagbladen geven dezelfde gebeurtenissen weer alleen presenteren deze anders door middel van stijl en presentatie. Hierbij kun je denken aan sensationele koppen, synoniemen en metaforen, emotioneel taalgebruik en melodramatische woorden.

Verder worden de effecten van de gebeurtenissen en incidenten in de berichtgeving weergegeven. De berichten presenteren dat de gebeurtenissen en incidenten effecten zoals vergrijzing, concentratie van kanslozen en lage inkomensgroepen met zich kunnen meebrengen. Zo bericht het Algemeen Dagblad dat de naoorlogse wijken Pendrecht en Lombardijen vergrijsd raken en worden bewoond door groepen met een laag inkomen en de middengeneratie is vertrokken. *“In wijken als Lombardijen, Pendrecht en Zuidwijk, waar tot voor kort veel alleenstaande ouderen woonden, worden de woningen momenteel gerenoveerd tot eengezinswoningen. Dat werkt ontgrijzing in de hand”*(Algemeen Dagblad, 2000). De volkskrant meldt dat er *“voornamelijk ouderen en allochtonen van de 2e en 3e generatie wonen. Er dreigt een concentratie van kanslozen plaats te vinden”* (Volkskrant, 2004). *“De middengeneratie is er vertrokken”*(Algemeen Dagblad, 2000). *“De sfeer in de naoorlogse wijken verandert sterk. Het karakter wijzigt van een middenklasse wijk in een buurt voor lagere inkomensgroepen.”* *Woningen in naoorlogse wijken zijn steeds moeilijker aan een brede groep te verhuren”*(de Volkskrant: 17 oktober,1996). De berichtgevingen over Tussendijken tonen hetzelfde effect. *“Wil: ‘Mensen doen niets meer. Als je de politie belt en die pakken iemand op, dan staan die lui een halfuur later boos voor jouw deur. We hebben een tijdje een burgerwacht gehad, maar dat werd te gevaarlijk. Stonden ze op een gegeven moment met mobiele telefoontjes onze namen door te geven aan elkaar. Steeds meer bewoners hebben zoiets van: ‘het helpt allemaal toch niets’. Die trekken weg”* (Trouw: 3 december, 1999). *“Bewoners vertrekken uit de wijk.”* *Ik heb altijd afgegeven op de vertrekkers die de buurt in de steek lieten en werden opgevolgd door tuig. Maar je moet reëel blijven.”* *Jeanne heeft geen idee waar de plotselinge golf van ellende vandaan komt. Wellicht is het de opening van de tippelzone aan de Keileweg. Of de sluiting van Perron Nul. Of het offensief tegen drugsbanden. Of de extreem lage cokeprijs. Of de hulpverlening die meer aandacht heeft voor zielige junks dan voor uitgeputte buurtbewoners. Het effect is duidelijk. Het is niet meer te harden”*(Algemeen Dagblad: 21 juli,1995).

De berichtgeving over Hillesluis geeft het effect van een maatregel weer. *“Drie weken na de invoering van strengere controles op inschrijving in de Gemeentelijke Basisadministratie van Rotterdam zijn de eerste resultaten waarneembaar. In vier aangewezen gebieden- Tarwewijk, Bloemhof, Hillesluis en Riederbuurt- Noord- hadden tot voor kort 60 verhuizingen per week plaats. Dat aantal is afgenomen naar een gemiddeld aantal van 19 per week* (Algemeen Dagblad:8 maart,2004).

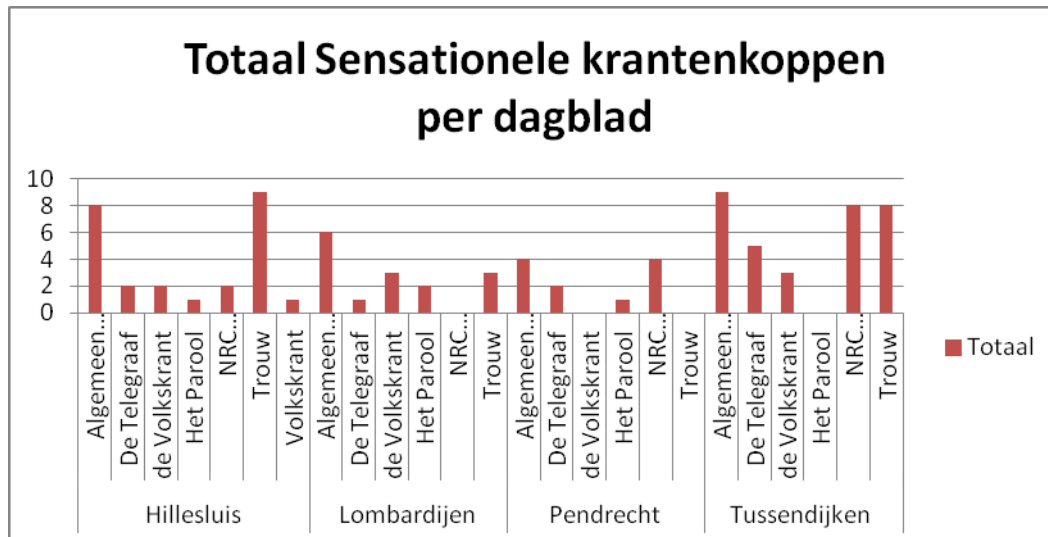
§7.3 Strategie: Verdraaiing

Naast overdrijving kunnen de dagbladen ook gebruik maken van verdraaiing door de stijl en de manier waarop zij gebeurtenissen en incidenten presenteren in de berichtgeving. Om vast te stellen of er sprake is van verdraaiing in de dagbladen, zijn de berichtgevingen bestudeerd op stijl en presentatie. Hiervoor is een aantal elementen uit de teksten geanalyseerd te weten sensationele krantenkoppen, synoniemen en metaforen, dramatisch of persoonlijk element en (melo)dramatische woorden. In deze paragraaf zal er aan de hand van de reeds genoemde elementen nader worden ingegaan op verdraaiing in de mediaberichten.

Door titels sensationeel te beschrijven kunnen de dagbladen hun berichtgevingen opzienbarend maken, waardoor zij de aandacht wekken bij de lezer. Sensationele koppen geven een verdraaiing van de media-inhoud, omdat de titel niet overeenkomt met de tekst uit de berichtgeving ofwel niet de lading van de context dekt. Dat wil zeggen dat een sensationele kop een andere voorstelling van

de tekst impliceert dan er daadwerkelijk is beschreven. Een aantal voorbeelden hiervan is; *Snelle trein: in de grond of door de lucht, Ben ik nou gek of hoe zit het?, Huisvuildumpers lopen tegen een lamp, Broers verschaffen Marokkaanse jongeren nieuw bewustzijn, Door geen duizend junks uit Spangen te verdrijven, Simons kan Spangen levend verlaten.* In grafiek 1 wordt het aantal sensationele koppen per dagblad en per wijk weergegeven.

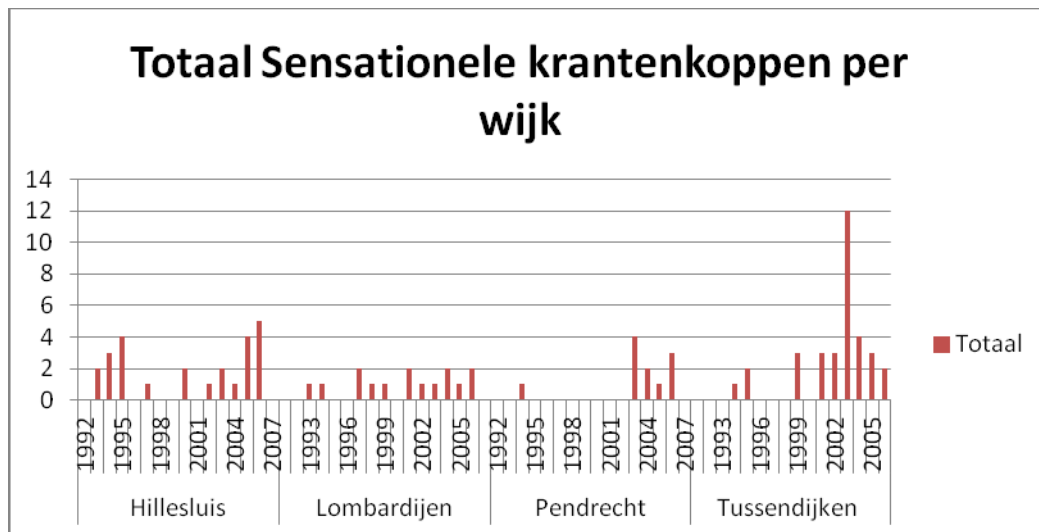
Grafiek 1 Sensationele krantenkoppen per dagblad/per wijk

Uit de analyse is gebleken dat het Algemeen Dagblad 8 en de Trouw 9 keer gebruik gemaakt hebben van sensationele koppen in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis. Ook geeft de grafiek weer dat het Algemeen Dagblad 6 keer gebruik heeft gemaakt van sensationele koppen in de berichtgevingen over de wijk Lombardijen. In de berichtgevingen over Pendrecht hebben het Algemeen Dagblad en het NRC Handelsblad 4 keer gebruik gemaakt van sensationele koppen. Voorts hebben de landelijke dagbladen het Algemeen Dagblad 9, Het NRC Handelsblad en de Trouw beiden 8 keer sensationele koppen boven hun berichtgevingen geplaatst. De onderzoeksresultaten tonen aan dat de berichtgevingen uit de Trouw over Hillesluis en uit het Algemeen Dagblad over Tussendijken merendeels sensationele koppen bevatten.

Grafiek 2 geeft het totaal aantal sensationele krantenkoppen per wijk en per jaar weer.

Grafiek 2 Sensationele krantenkoppen per wijk/per jaar

Uit de analyse is gebleken dat de landelijke dagbladen in het jaar 2006 meer sensationele krantenkoppen hebben gebruikt in de berichtgevingen over Hillesluis dan de jaren ervoor, namelijk 5keer. Er is een relatieve stijging van sensationele koppen waar te nemen in de berichtgevingen over deze wijk. Opmerkelijk is dat in de berichtgevingen over Lombardijen, het gebruik, 5keer, van de sensationele koppen gelijk is in de jaren 1997, 2001, 2004 en 2006. In de loop der jaren is er in de berichtgeving over Lombardijen ook een relatieve stijging van het aantal sensationele koppen. In de berichtgeving over Pendrecht is in het jaar 2003 meer sensationele koppen vermeld, 4keer, en in 2003 is er in de berichten over de wijk Tussendijken voornamelijk gebruik gemaakt van sensationele koppen. Er is een relatieve daling van het aantal sensationele koppen in de berichtgeving over deze wijk. De onderzoeksresultaten tonen aan dat de landelijke dagbladen in het jaar 2003 het meest gebruik hebben gemaakt van sensationele koppen in hun berichtgevingen over de wijk Tussendijken. Daarna is er een afname van het aantal sensationele koppen in de berichtgeving over deze wijk.

Voorts, is er bestudeerd hoe de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken worden aangeduid met synoniemen en welke metaforen ofwel beeldspraak worden gebruikt in de berichtgevingen? Voor de beantwoording van deze onderzoeksvragen zijn de teksten van de berichten geanalyseerd op de woorden waarmee de wijken zijn aangeduid en de beeldspraak die is gebruikt ter vergelijking. Om hiervan een goed beeld te geven, zijn de synoniemen en metaforen per wijk beschreven.

Hillesluis:

In de berichten wordt de wijk Hillesluis met verschillende namen aangeduid. De desbetreffende wijk wordt door 45 berichten positief aangeduid met de benaming Hillesluis of (woon)wijk. De woorden die hierbij kracht zetten en duiden op een positieve benadering zijn; een Rotterdamse volkswijk, Boulevard Zuid, vooroorlogse wijk, ondernemend stukje Zuid, echte Rotterdamse arbeidersbuurt, een dichtbevolkte arbeidersbuurt en economische kanszones. *“De vier wijken zijn bijvoorbeeld ook aangewezen als economische kanszones. Dat houdt onder meer in, dat ondernemers die daar een zaak beginnen, door de gemeente financieel worden gesteund”*(Telegraaf:3februari,2006). *“De wijken zijn kanszones op het gebied van veiligheid, onderwijs, ondernemerschap en zorg”* (Trouw: 3 februari,2006). *“Tarwewijk en Hillesluis, Carnisse en Oud-Charlois zijn ook aangewezen als economische kanszones, in de wijken zijn interventieteams actief en huisjesmelkers worden aangepakt”* (NRC Handelsblad:3 februari,2006).

Desalniettemin zijn er ook berichten die Hillesluis negatief aanduiden en de wijk benoemen tot achterstandswijk, kansarme wijk, dichtbetegelde wijk, oude stadswijk of verloederde buurt. Deze benamingen voor de wijk Hillesluis worden bekrachtigd met woorden als hotspot gebied criminele

buurt, veiligheidsrisicogebied, onveilig en probleemwijk. Een aantal voorbeelden hiervan zijn; "Hillesluis is een van de meest criminele buurten van Rotterdam- Zuid"(Trouw,1994). Voorlopig is de controle alleen nog in een proefproject in een aantal onveilige wijken in Rotterdam-Zuid" (Algemeen Dagblad:17 februari, 2004). "In de wijken Bloemhof, Hillesluis (..) in deze onveilige wijken, de zogeheten hotspots"(de Telegraaf:17 februari,2004). Hillesluis is een van de meest criminele buurten van Rotterdam (..)" (Trouw: 14 januari,1994). Volgens de landelijke dagbladen wordt Hillesluis door de gemeente geïndexeerd als een onveilige wijk en op deze manier in de berichtgevingen aangeduid. "Gepresenteerde nulmeting heeft de volgende wijken als onveilig benoemd:(..) Hillesluis" (Volkskrant:13 oktober,2001). " De wijk scoort lager dan drie op de schaal van twee (onveilig) tot zes redelijk tot veilig van de veiligheidsindex" (NRC Handelsblad:13 oktober, 2001). In 2003 blijkt Hillesluis van een onveilige weg gepromoveerd te zijn tot een probleemwijk. "Zo raakten Hillesluis en Tussendijken,....., het predicaat 'onveilige wijk' kwijt. Nu vallen beiden in de minder ernstige categorie 'probleemwijk' "(Trouw:22 mei, 2003).

De wijk Hillesluis wordt in de berichtgevingen vergeleken met een *tijdbom*, *ghetto's*, *slagader*. "Oude stadswijken zijn een tijdbom"(Trouw:31 maart, 1995). 'de slagader van Zuid'(Trouw:15 februari, 1994). Daarnaast wordt de omgeving van Hillesluis vergeleken. Zo wordt deelgemeente Feijenoord, waarin Hillesluis ligt, vergeleken met Casablanca en worden gekleurde allochtone kinderen geassocieerd met chocola. "Feijenoord lijkt soms 'Casablanca' wel, het heeft iets exotisch. Als ik m'n sportwagen uit de garage haal, drommen chocoladebruine kindertjes er omheen"(Trouw:31 maart, 1995).

Pendrecht:

De wijk Pendrecht wordt in de landelijke dagbladen ook op verschillende manieren aangeduid. Zo wordt de wijk Pendrecht positief aangeduid met woorden als; kinderrijk, kleurrijke wijk, economische kanszone, naoorlogse (flat) wijk, aantrekkelijke woonwijk, tuinstad en een kansrijke plek/wijk. Een aantal voorbeelden van de positieve aanduiding van Pendrecht in de berichtgevingen zijn; "Een aansprekend voorbeeld- los van haar project, overigens vindt Boon de woonwijk Pendrecht in Rotterdam waar een galerijflat is opgeknapt met zonnecellen" (Algemeen Dagblad: 16 augustus, 2002). "Naoorlogse wijken als Pendrecht stonden indertijd bekend als het schoolvoorbeeld van het nieuwe bouwen" (NRC Handelsblad:31 oktober,2002). " Tot 2002 willen we nog een paar van deze projecten realiseren. Als dat lukt zijn Pendrecht en Zuidwijk vijftig jaar na dato opnieuw heel aantrekkelijke woonwijken" (de Volkskrant: 20 november, 1996). De woorden economische kanszone en kansrijk kunnen het beeld vormen dat er nog mogelijkheden en kansen zijn voor de wijk Pendrecht. " De economische kanszones zijn onder meer de Afrikaanderwijk, Oud Charlois, Carnisse, Tarwewijk en Pendrecht" (Algemeen Dagblad:5 juli, 2005). Ook wordt de positieve aanduiding van Pendrecht bekrachtigd door het woord aantrekkingskracht in de berichtgeving van het NRC Handelsblad."Ondanks alle schrikverhalen over monotone, levenloze nieuwbouwuurten, is de animo zich daar te vestigen groter dan bewoners van stadcentra denken. Wijken als Pendrecht hebben een aanzienlijke aantrekkingskracht", verzekeren Hanneke van der Ven en Mark Verhey van de dienst van Stedebouw en Volkshuisvesting in Rotterdam" (NRC Handelsblad:30 mei, 1992).

Echter, wordt de wijk Pendrecht ook negatief aangeduid in de landelijke dagbladen. De negatieve aanduidingen voor de wijk Pendrecht zijn door deze te benoemen tot een; achterstandswijk, meest verloederde wijk, kwetsbare wijk, veiligheidsrisicogebied, probleemgebied, onveilige wijk, oude volkswijk en deprimerende wijk. Deze woorden kunnen zorgen voor een negatief beeld over de wijk of zelfs deze versterken. Hierbij een aantal voorbeelden van negatieve aanduidingen. *Drie wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie 'probleemgebied' tot de categorie 'onveilige wijken'. Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis" (Telegraaf:29 oktober,2003). "In kwetsbare wijken zoals Charlois en Pendrecht is goed onderhoud van levensbelang om die buurten in de lift te krijgen" (Trouw:22 augustus,2006). "De acties werden gehouden in door de driehoek van burgemeester, politie en openbaar ministerie aangewezen 'veiligheidsrisicogebieden', zoals Nieuwe Binnenweg, Tarwewijk, Pendrecht en Keileweg" (NRC Handelsblad:24 oktober,2003). "De preventieve acties vonden plaats in*

de probleemgebieden Tarwewijk, Pendrecht, bij de Toppelzone aan de Keileweg en in het centrum” (Trouw:24 oktober,2003).

De deelgemeente Charlois waarin Pendrecht ligt, wordt vergeleken met een getto. *“Die deelgemeente dreigt een ghetto te worden:herrie, zwerfvuil, criminaliteit en veel, heel veel allochtonen, waar spreiding van kansarme nieuwkomers een oplossing voor moet bieden”(NRC Handelsblad:18 september,2003).* Het metafoor getto zou kunnen leiden tot een negatieve beeldvorming van de wijk Hillesluis. Een metafoor dat voor Pendrecht zelf wordt gebruikt is *‘Klein Curacao’*. *“ Antilliaanse C. de agua Rosada wist na haar komst in Pendrecht in 1982 goed haar plaats te vinden in de toen overwegend witte wijk. In het huidige ‘Klein Curacao’, zoals zij het noemt, voelt ze zich bedreigd door haar eigen cultuur” (Algemeen Dagblad:22 oktober, 2003).*

Volgens de berichtgevingen wonen er veel Antillianen in Pendrecht.

Lombardijen:

Lombardijen wordt over het algemeen positief aangeduid in de berichtgevingen. De wijk wordt vaak positief aangeduid met woorden als niet probleemwijk, zuidelijke tuinstad en naoorlogse (flat) wijk. *“Net als na de oorlog moet Nederland ook nu veel huizen bouwen en verder verstedelijken. In dat opzicht valt er voor stedenbouwkundigen veel te leren van de ‘zuidelijke tuinsteden’ (Trouw: 24 juni, 1994 “ Daarenboven zijn de controleteams ook in de niet-probleemwijken Kralingen, Overschie en Lombardijen operationeel” (de Telegraaf:26 mei,2004).”* De wijkaanduiding wordt versterkt met woorden als interessant in de berichtgeving. *“Lombardijen, Pendrecht en Zuidwijk zijn ook interessant, omdat ze gebouwd zijn vanuit zekere idealen” (Trouw:24 juni, 1994).*

Ook wordt de wijk negatief aangeduid door woorden als verpauperende buurt, overvolle wijk, volksbuurt en deprimerende wijk. *“ Ongetwijfeld had Deelder de deprimerende wijken als Pendrecht, Zuidwijk en Lombardijen voor ogen” (Trouw: 24 juni, 1994).* Er zijn merendeels berichtgevingen over gebeurtenissen en incidenten die te maken hebben met bus -,metro, tram- en treinvervoer of de hoge snelheidslijn die door Lombardijen heen gaan. Uit de landelijke dagbladen blijkt dat de wijk goed bereikbaar zou zijn met het openbaar vervoer. Ook kan geconcludeerd worden dat de naam Lombardijen in de kranten slechts als aanduiding wordt benoemd voor hetgeen dat in de omgeving van de wijk plaatsvindt of op en bij het station. Lombardijen wordt in de kranten als een knooppunt of verbindingspunt genoemd. *Bij het station-Lombardijen is aansluiting op de treinen naar Den Haag en Amsterdam” (Algemeen Dagblad: 20 augustus, 1997).”**Als de metro in gebruik wordt genomen, krijgt Lombardijen de ‘interregiostatus’ en een nieuw dak” (Algemeen Dagblad:10 juli, 1995).* Het station wordt vaak genoemd als stationhalte in het treintraject en als aanknooppunt om de wijk Lombardijen of de culturele activiteiten die hier plaatsvinden te bereiken. *‘Volgens de organisatie heeft de NS toegezegd treinen te laten stoppen op Station Lombardijen, zodat de bezoekers minder last hebben van de staking van het openbaar vervoer in Rotterdam’(NRC Handelsblad:28 juni, 2005).* Ook wordt het station genoemd als herkenningspunt dat dichtbij in de buurt ligt van de voorzieningen in de omgeving.

In 2003 wordt de wijk genoemd in het renovatieplan van de naoorlogse wijken in Rotterdam Zuid waar straten zijn verpauperd. *“Het woningbestand is verouderd, hele straten zijn verpauperd en problemen als vervuiling en onveiligheid steken de kop op”(Algemeen Dagblad, 2003).* Er wordt niet expliciet in het bericht aangegeven of dit ook voor Lombardijen geldt maar de wijk wordt wel in deze berichtgeving genoemd. Ook behoort Lombardijen tot een naoorlogse (flat)wijk en is zij gelegen in Rotterdam Zuid. Aangezien de naam van de wijk in de context van deze berichten wordt genoemd, kan er een negatieve beeldvorming over de wijk worden gevormd, omdat de wijk in verband zou kunnen worden gebracht met gebeurtenissen die niet in de wijk plaatsvinden.

In tegenstelling tot de andere wijken wordt er in de berichtgevingen over Lombardijen geen gebruik gemaakt van metaforen. De wijk wordt nergens mee vergeleken en voornamelijk aangeduid met de naam Lombardijen of de Rotterdamse wijk Lombardijen. Uit de geschreven berichtgevingen blijkt dat

de wijk Tussendijken op twee manieren wordt omschreven in de dagbladen. Enerzijds wordt Bospolder- Tussendijken als een verzamelnaam voor de wijk gebruikt. Anderzijds wordt Tussendijken als een afzonderlijke wijk genoemd in de dagbladen. De wijk Tussendijken wordt zowel positief als negatief aangeduid in de krantenberichten. Er zal hier nader op in worden gegaan. Tussendijken wordt positief aangeduid door woorden als naburige wijk, nieuwe wijk Le Medi, oude stadswijk, Rotterdam- West, omliggende woonwijk, Rotterdamse (oude)stadswijk, woonwijk en wijk in Rotterdam- West. In positieve zin wordt de ligging van de wijk aangeduid. De landelijke dagbladen geven dan duidelijk aan dat de wijk in deelgemeente Delfshaven ligt of in Rotterdam –West. Ook wordt er vaak aangegeven dat de oude stadswijk een naburige of omliggende woonwijk is van Spangen.

De negatieve woorden die voor de Tussendijken ook wel Bospolder- Tussendijken worden gebruikt zijn: onveilig(st)e wijk, haveloze oude wijk, achterstandswijk, probleemwijk, dichtbevolkte stadswijk, aanpalende buurt, getto van Rotterdam, verloederde woonwijk, kwetsbare woonwijk en andere verpauperde achterbuurt. *“ Een zogenaamde achterstandswijk” (Trouw: 13 november, 1996), “ (..) kwetsbare woonwijken” (Algemeen Dagblad: 19 februari, 2001). “ (..) probleebuurtten” (Trouw: 8 augustus, 2000).* Er worden in de berichtgevingen meer negatieve - dan positieve aanduidingen gebruikt voor de wijk Tussendijken. Hierdoor zouden de berichtgevingen over de problemen die rondom de wijk afspeelen, ervoor kunnen zorgen dat Tussendijken in het negatieve daglicht komt.

Tussendijken:

In de berichtgevingen over Tussendijken wordt een aantal metaforen gebruikt voor de wijk te weten minipolitiestaat, wildernis, illegalenwijk en het wilde Westen. *“Het gebied ziet eruit als een minipolitiestaat. Politie te paard, marechaussee, agenten met honden: alles met een pet patrouilleert een rondje extra” (Het Parool: 12 juli, 1997). “Het is een zeer onveilige omgeving, een wildernis geworden, zegt Visser” (Algemeen Dagblad: 19 februari, 2001).” De meeste illegalen vestigen zich in wijken waar veel legale landgenoten wonen. Ze profiteren van de informele economie die hierdoor is ontstaan. Bospolder- Tussendijken is zo’n ‘illegalenwijk’ (NRC Handelsblad: 27 augustus, 2004).* Tussendijken wordt vergeleken met het wilde westen, zo bericht het Parool (1998); *“Veilig voelt men zich nog niet in de halfdichtgespijkerde wijk Bospolder- Tussendijken, in de volksmond ‘het wilde westen’ (Het Parool: 31 maart, 1998).* Ook wordt de wijk vergeleken met de Millinxbuurt in Rotterdam- Zuid. Beide buurten worden door de dagbladen als hotspotgebieden aangewezen, waar preventief fouilleren plaatsvindt. Volgens de landelijke dagbladen ondervindt de wijk Tussendijken net als de Millinxbuurt drugoverlast die gepaard gaat met criminele activiteiten. In de berichten worden verslaafden *“ zielige junks” (Algemeen Dagblad: 21 juli, 1995)* genoemd.

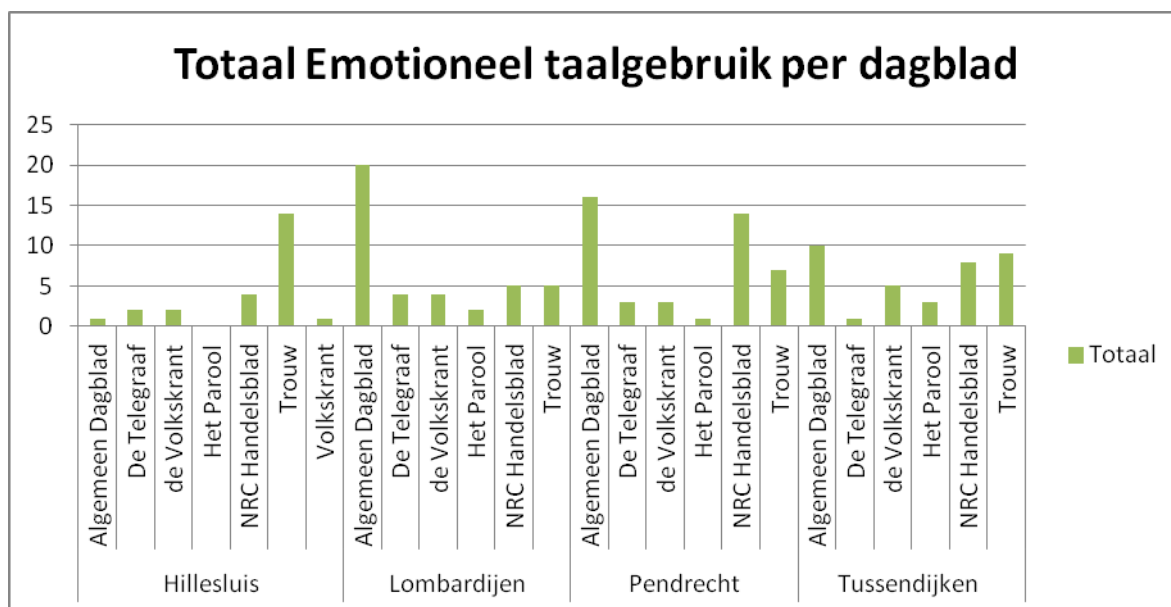
Verder wordt ook de omgeving van Tussendijken vergeleken met een getto. *“Ik leef zelf tussen een hele lading ‘probleemwijken’, in een ghetto van Rotterdam op loopafstand van Spangen en Bospolder- Tussendijken” (NRC Handelsblad: 21 februari, 2004).* Deze berichtgeving kan ervoor zorgen dat de wijk Tussendijken in een negatief daglicht komt te staan.

Tijdens het onderzoek is er ook nagegaan of de landelijke dagbladen gebruik hebben gemaakt van emotioneel taalgebruik, waardoor er verdraaiing van de gebeurtenis of incident kan ontstaan. Om de notie hiervan te kunnen vaststellen, is er gekeken of de landelijke dagbladen een dramatisch of persoonlijk element in de berichtgeving hebben verwerkt. Hiervoor is de tekst van de berichtgeving onderzocht op woorden en zinnen die gevoelens en ontroering presenteren in de dagbladen. Hierbij een aantal voorbeelden die in de landelijke dagbladen zijn weergegeven. In de berichten worden de gevoelens van de bewoners weergegeven. Hillesluis: *“ (..) durf niet alleen de straat op”, “Iedereen waarschuwt er ook voor om dat vooral niet te doen” (Algemeen Dagblad, 2004).* Pendrecht: *“Nooit ben ik hier bang geweest; ook niet toen er ‘s nachts zwervers in de hal sliepen. Dat vond ik zelfs wel een veilig idee, dat ze je konden helpen als er iets aan de hand was” (Algemeen Dagblad: 27 december, 1994).* Lombardijen: *‘s Avonds durf ik niet meer alleen over straat (..). Zelf ben ik in deze kleine ruimte ook wel ‘s overstuur geraakt, ik vond het vreselijk dat ik mijn kinderen geen eigen*

slaapkamer kon geven (NRC Handelsblad:30mei,1992). *Tussendijken*: 'Waar blijven de stadsmariniers' en Wij willen zonder angsten en beven in onze wijken leven' schreeuwen de spandoeken haar toe, begeleid door de leus van het schoolklasje uit Bospolder- Tussendijken: 'Drugs? Nee! Opzomer mee' (Algemeen Dagblad: 14 september, 1995). De drugsbestrijding in Spangen heeft er toe geleid dat de drugsoverlast is overgewaaid naar de omliggende wijken waaronder Tussendijken. "Daar wordt een mens moedeloos van"(Algemeen Dagblad:20 juni, 1998).

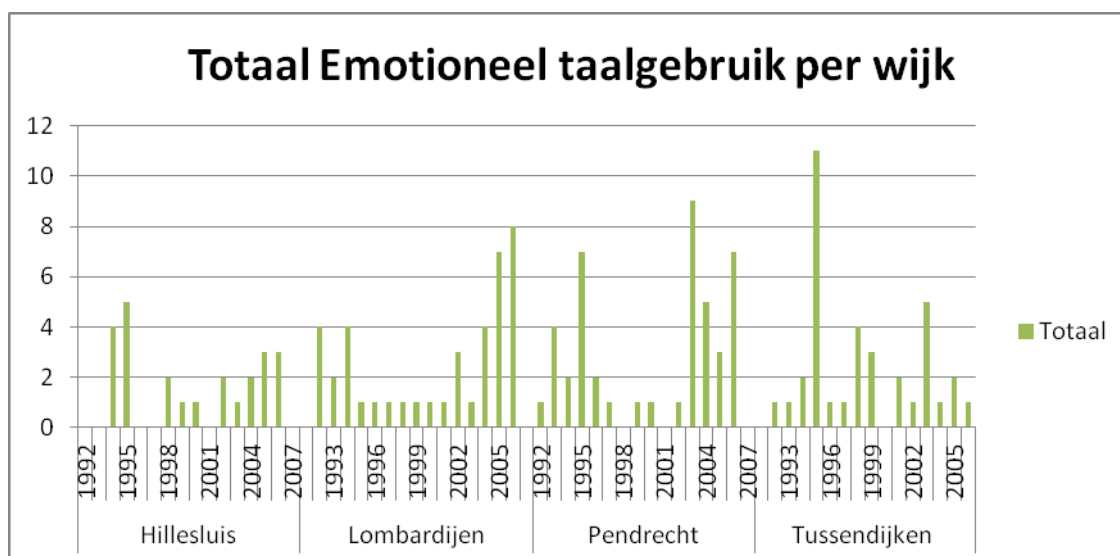
In grafiek 3 en 4 wordt het emotioneel taalgebruik uit de landelijke dagbladen weergegeven.

Grafiek 3 Emotioneel taalgebruik per dagblad/per wijk

De derde grafiek geeft weer dat het landelijk dagblad Trouw het meest gebruik maakt van emotioneel taalgebruik in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis, namelijk 14 keer. Ook blijkt uit de analyse dat het Algemeen Dagblad, in de berichtgevingen over Lombardijen, 20 keer, Pendrecht, 16 keer en Tussendijken 10 keer, het meest gebruik heeft gemaakt van emotionele woorden.

Grafiek 4 Emotioneel taalgebruik per wijk/per jaar

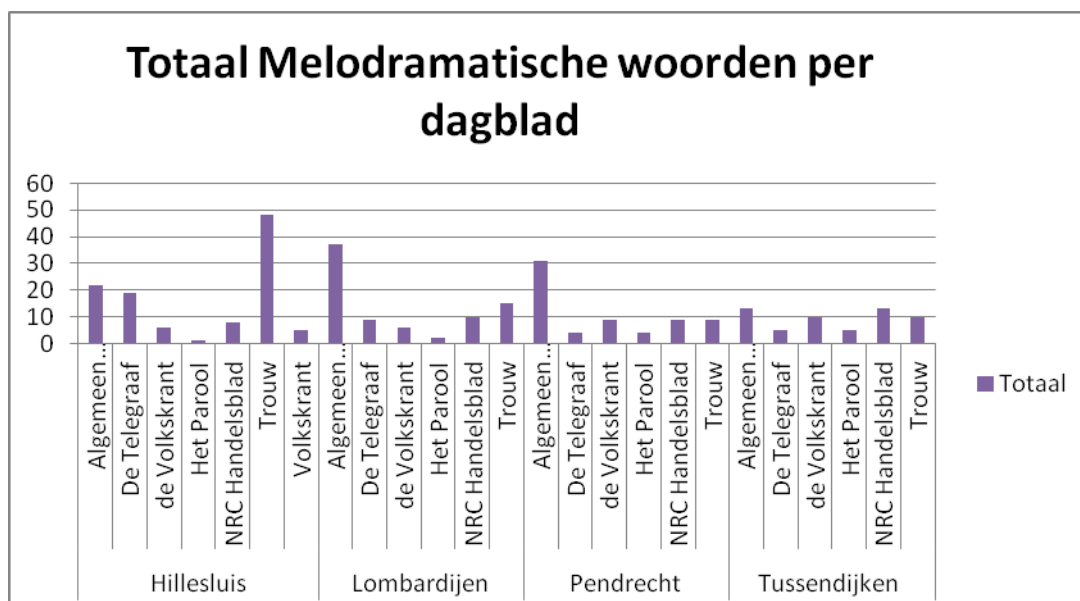

Uit de analyse is naar voren gekomen dat in het jaar 1995 het meest emotionele woorden zijn gebruikt in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis, namelijk 5 keer. Het gebruik van emotionele woorden is in de berichtgeving over deze wijk in de loop der jaren relatief afgenomen. In de berichtgeving over Lombardijen kan worden afgeleid dat de landelijke dagbladen in 2006 het meest gebruik hebben gemaakt van emotionele woorden, te weten 8 keer. Er is een stijging van emotionele woorden in de loop der jaren. Voorts tonen de onderzoeksresultaten in 2003 aan dat er in de berichtgeving over de wijk Pendrecht het hoogst aantal emotionele woorden zijn gebruikt, namelijk 9 keer. De onderzoeksresultaten tonen aan dat er een relatieve daling is in het gebruik van emotionele woorden in de berichtgeving over Pendrecht in de loop der jaren. Tot slot is in 1995, 11 keer gebruik gemaakt van emotionele taal in de berichtgeving over Tussendijken. Deze resultaten geven weer dat er in de berichtgeving over de wijk Tussendijken het meest gebruik is gemaakt van emotioneel taalgebruik. In de loop der jaren is het gebruik van emotionele woorden afgenomen in de berichtgeving over Tussendijken.

Tot slot is er voor verdraaiing in het onderzoek gekeken naar het gebruik van melodramatische woorden in de landelijke dagbladen. Melodramatische woorden zijn woorden die overdreven op het gevoel kunnen inwerken. Hierdoor kan er een verdraaiing van de gebeurtenis of incident plaatsvinden, omdat de nadruk niet meer ligt op een feitelijke beschrijving. Om de notie van melodramatische woorden vast te stellen, is er gekeken naar de sentimentele woorden die in de berichtgevingen zijn gebruikt. In de landelijke dagbladen zijn onder meer de volgende melodramatische woorden te vinden. Hillesluis: "Deze stad gaat gebukt onder een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken"(NRC Handelsblad: 3 februari, 2006). Pendrecht:"Pendrecht werd 'hemels' genoemd toen het in de jaren Vijftig verrees, met veel groen en brede straten. En ja, de problemen kwamen pas toen in de wijk steeds meer nieuwkomers kwamen. De meesten van buitenlandse afkomst, zonder binding met de buurt, vaak afgekomen op de lage huur. Nu is er sprake van onbegrip, agressie, bedreigingen, scooterlawaai en drugshandel. Een kleine groep zorgt weliswaar voor overlast, maar velen trekken zich terug achter de eigen voordeur." (Trouw: 21 oktober, 2003). Lombardijen: "We dachten dat we in de veiligste buurt van Rotterdam woonden, maar kennelijk stelen ze hier dus ook als de laven...(de Telegraaf:20 april, 2006). Tussendijken: " Het is nooit zo slecht geweest hier" (Trouw: 27 september, 2002).

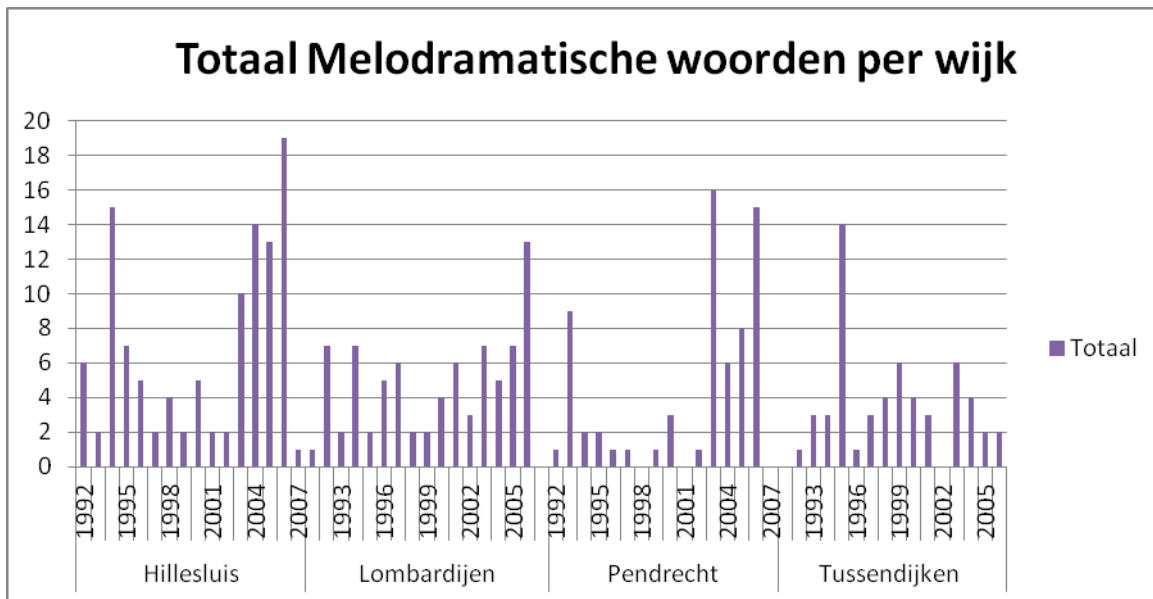
In grafiek 5 en 6 is het aantal melodramatische woordgebruik per dagblad, per wijk en per jaar weergegeven.

Grafiek 5 melodramatische woordgebruik per dagblad/ per wijk

De grafiek geeft weer dat het dagblad Trouw in de berichtgeving over Hillesluis het meest gebruik maakt van melodramatische woorden. In de berichtgevingen maakt zij 49 keer hiervan gebruik. Ook is uit de grafiek af te leiden dat het Algemeen Dagblad 38 keer melodramatische woorden heeft gebruikt in de berichtgevingen over Lombardijen en 31 keer in de berichten over Pendrecht. Een opmerkelijk resultaat is het gebruik van melodramatische woorden in de berichtgevingen over de wijk Tussendijken in het Algemeen Dagblad en het NRC Handelsblad. Zij maken 11 keer gebruik van melodramatische woorden in hun berichtgevingen.

Grafiek 6 melodramatische woorden per wijk/per jaar

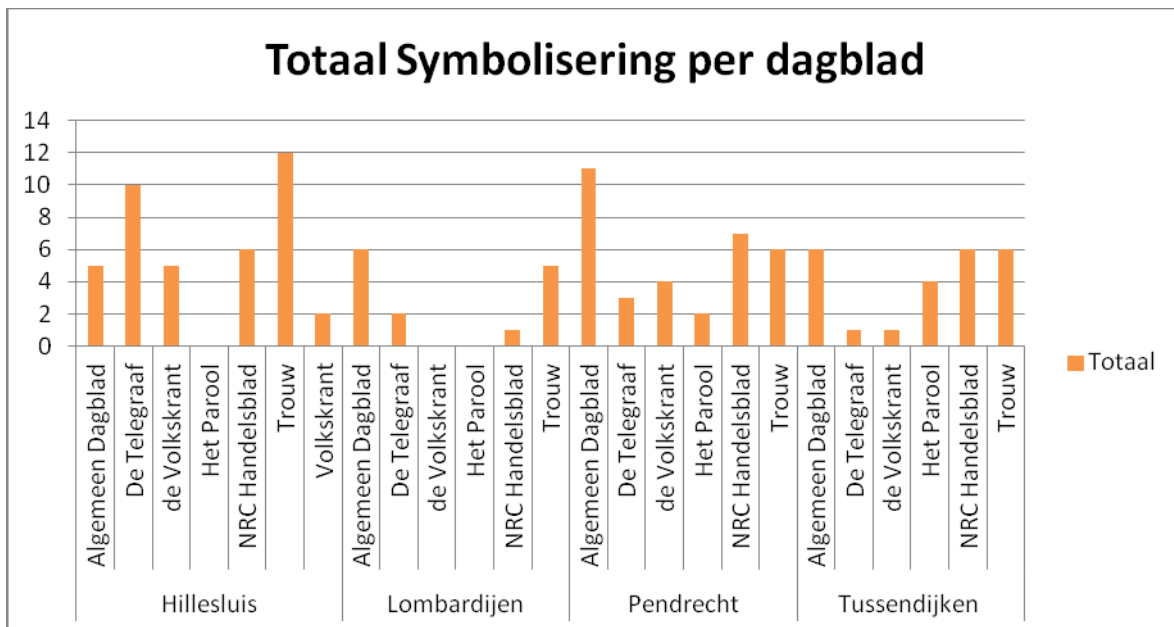
Uit de analyse is gebleken dat in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis in het jaar 2006 het meest gebruik is gemaakt van melodramatische woorden. In de loop der jaren is het gebruik van melodramatisch taalgebruik in de loop der jaren toegenomen. Evenals Hillesluis is er in 2006 ook het hoogst aantal melodramatische woorden af te leiden uit de berichtgevingen over de wijk Lombardijen. Ook is uit de analyse gebleken dat het gebruik van melodramatische woorden in de berichten over Lombardijen in de loop der jaren is toegenomen. De resultaten uit de berichtgevingen over Pendrecht tonen aan dat in 2003 het vaakst melodramatische woorden zijn verwerkt. Er kan uit de berichten worden afgeleid dat het melodramatisch taalgebruik in de loop der jaren relatief is gedaald. Daarentegen is uit de berichtgevingen over Tussendijken gebleken dat in 1995 het hoogst aantal melodramatische woorden te vinden zijn. In de loop der jaren is het gebruik van melodramatische woorden in de berichtgeving over Tussendijken juist afgenomen.

§ 7.4 Strategie: Symboliseren

De berichtgevingen zijn bestudeerd op symbolisering. Hiermee worden signalen van bedreiging of dreigende vorm van deviantie in de tekst bedoeld. Om de notie van symbolisering te kunnen vaststellen, is de berichtgeving geanalyseerd op woorden die symbool staan voor deviantie en ongewenst gedrag. De vraag die bij deze analyse gesteld is: Worden incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus? Hierbij een aantal voorbeelden van symbolisering in de berichtgeving van de landelijke dagbladen. *Zuid werd een immigrantenwijk (Algemeen Dagblad:3 juni, 1995), maatschappelijk isolement (de Volkskrant: 25 april, 1997), wijken zijn sociaal door elkaar gewoeld (Trouw: 2 maart, 1994), criminaliteit (Trouw:14 januari, 1994), verloedering (NRC Handelsblad: 26 juli, 2007), kansarmen (NRC Handelsblad:15juni,2006), kansarme nieuwkomers (NRC Handelsblad: 3 februari, 2006), huisjesmelkers (NRC Handelsblad: 3 februari, 2006).*

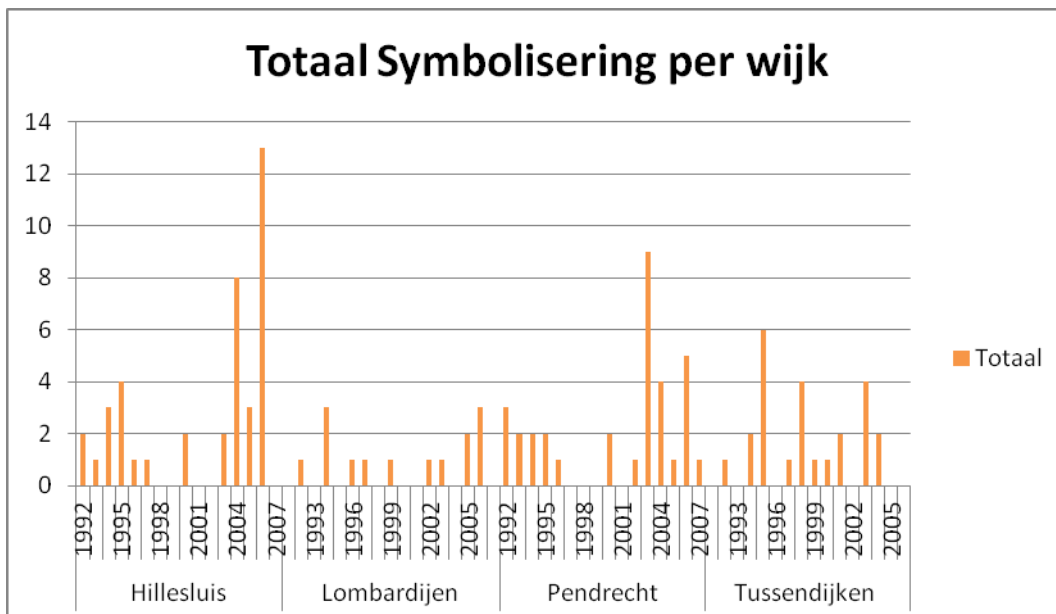
In de grafieken 7 en 8 is het gebruik van symboliseren in de berichtgeving van de landelijke dagbladen te zien.

Grafiek 7 Symbolisering per dagblad

Uit de analyse van de landelijke dagbladen is gebleken dat in de berichtgeving over de wijk Hillesluis het meest, 12 keer, gebruik is gemaakt van symboliseren door het dagblad Trouw. In de grafiek is te zien dat het Algemeen Dagblad het meest gebruik maakt van symboliseren in de berichtgeving over Lombardijen, 6 keer en Pendrecht, 11 keer. De onderzoeksresultaten van de wijk Tussendijken tonen aan dat het Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad en Trouw gelijkmatig, 6 keer, gebruik maken van symboliseren in hun berichtgevingen.

Grafiek 8 Symbolisering per wijk/per jaar

Uit grafiek 8 is op te merken dat in 2006 het meest gebruik is gemaakt van symbolisering in de berichtgeving over Hillesluis. We zien bij Hillesluis in de tabel ook een stijging van symbolisering in de loop der jaren. Verder is er in de berichtgeving over Lombardijen in de jaren 1994 en 2006 een

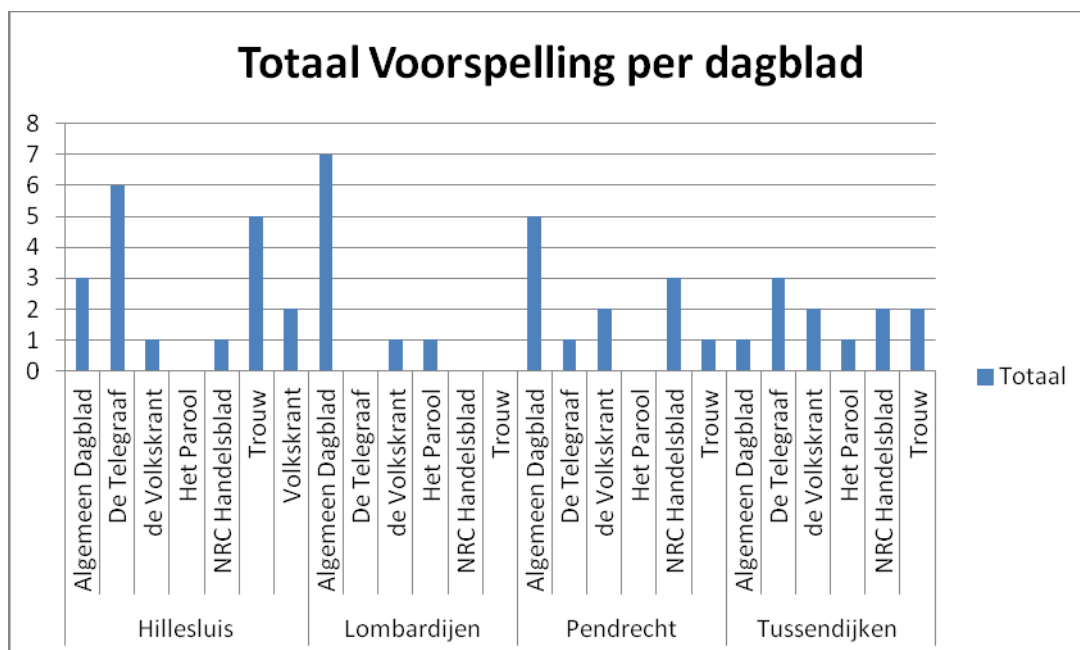
gelijkmatig gebruik van symbolisering op te merken. Uit de analyse is gebleken dat er in de loop der jaren een relatieve stijging van symbolisering is waar te nemen in de berichtgeving over Lombardijen. Een opmerkelijk verschil is dat de landelijke dagbladen in 2003, 9 keer gebruik maken van symbolisering in hun berichtgeving over Pendrecht. In 1995 is het meest gebruik van symbolisering in de berichten over de wijk Tussendijken. Er kan uit deze onderzoeksresultaten afgeleid worden dat er in de loop der jaren een relatieve daling is in het gebruik van symbolisering in de berichtgeving over Tussendijken.

§ 7.5 Strategie: Voorspellen

Tot slot is de tekst in de berichtgeving geanalyseerd op voorspelling van gebeurtenissen of gevolgen. Om voorspelling te kunnen vaststellen in de berichtgevingen, is er in het onderzoek gebruik gemaakt van de volgende vraag. Worden er voorspellingen gedaan over nog te volgen (dramatische) gebeurtenissen? Uit het onderzoek is gebleken dat er in de berichtgevingen gebruik wordt gemaakt van voorspelling. Een aantal voorbeelden van voorspelling uit de landelijke dagbladen is; Hillesluis: *“De gemeente verwacht dat door het 'tijdelijk ontzien' van de vier wijken door toepassing van de Rotterdam- Wet 'het sociale en economische klimaat zal verbeteren'.”* (NRC Handelsblad: 3 februari, 2006). Pendrecht: *“Pendrecht zou er zelfs op vooruit gaan”* (NRC Handelsblad: 7 juni, 1995) Lombardijen: *“En er gaan meer zaken volgen”* (Algemeen Dagblad: 5 juli, 1999.) Tussendijken: *Gemeente en politie, maar ook meer gematigde buurtbewoners vrezen een kettingreactie van eigenrichting* (Parool: 21 september, 1995).

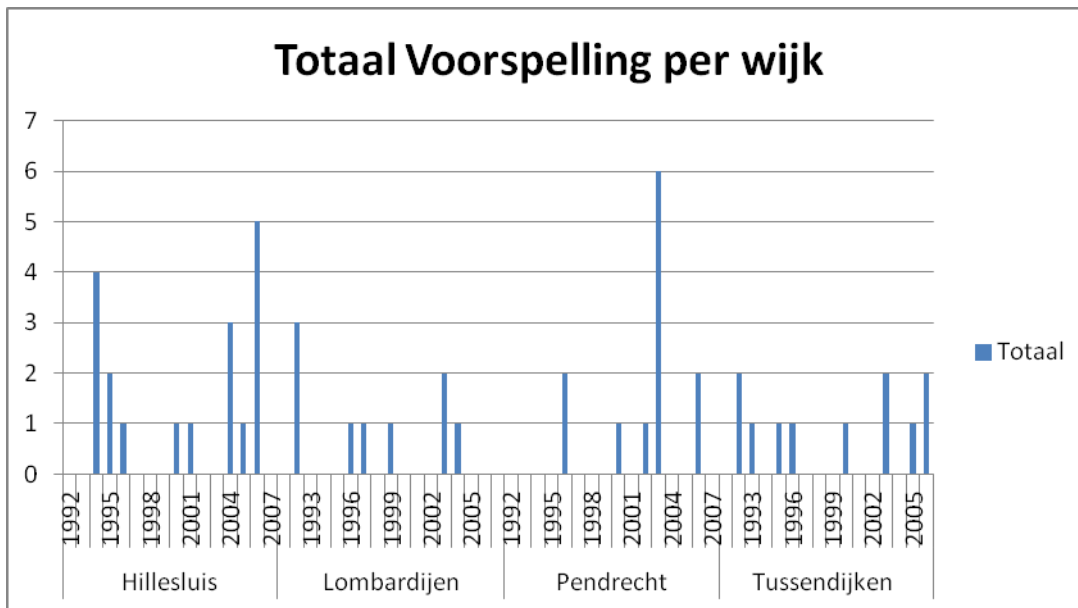
In de grafieken 9 en 10 worden de voorspellingen per dagblad, per wijk en per jaar weergegeven.

Grafiek 9 Voorspelling per dagblad

Uit grafiek 9 is af te leiden dat in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis de meeste voorspellingen worden gedaan in de Telegraaf. Ook is uit de grafiek af te leiden dat het Algemeen Dagblad het vaakst voorspellingen doet over de nog te volgen gebeurtenissen of gevolgen in de berichtgeving over de wijk Lombardijen en Pendrecht. De onderzoeksresultaten tonen aan dat het Algemeen Dagblad, vergeleken met de andere dagbladen, de meeste voorspellingen doet, namelijk 7 keer, over gebeurtenissen of incidenten in haar berichtgevingen. Verder maakt de Telegraaf het meest gebruik van voorspellingen in de berichtgevingen over Tussendijken.

Grafiek 10 Voorspelling per wijk/per jaar

Grafiek 10 geeft de voorspellingen in de berichtgevingen per wijk en per jaar weer. Uit deze grafiek is af te leiden dat in 2006 het vaakst is geschreven over de nog te volgen gebeurtenissen en incidenten in de wijk Hillesluis. Er is in de loop der jaren een relatieve stijging van voorspellingen in de landelijke dagbladen over Hillesluis. Verder geeft de tabel weer dat in 1992, 5 keer voorspellingen zijn gedaan over de gebeurtenissen en incidenten in Lombardijen. Ook is uit de analyse gebleken dat er in de loop der jaren een relatieve afname is in het aantal voorspellingen in de berichtgeving over de wijk Lombardijen. In 2003 worden de meeste voorspellingen, 6 keer, gedaan in de berichtgeving over Pendrecht. Er kan worden vastgesteld dat er in deze berichtgevingen een relatieve daling is van het aantal voorspellingen in de loop der jaren. Voorts geeft de tabel weer dat in 1992, 2003 en 2006 de meeste voorspellingen zijn gedaan in de berichtgevingen over Tussendijken. In de loop der jaren is er een relatieve stijging van het aantal voorspellingen in de berichtgeving over deze wijk.

§ 7.6 Conclusie

Uit de empirische analyse kan geconcludeerd worden dat de landelijke dagbladen een bijdrage leveren aan het proces van morele paniek door selecteren, overdrijving en verdraaiing, symbolisering en voorspelling. Zo blijkt uit de analyse dat de start van dit sociaal verschijnsel begint bij de selectie van de nieuwsfeiten. De landelijke dagbladen selecteren de nieuwsfeiten op de gebeurtenissen en incidenten die in de vier Rotterdamse wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken zouden hebben plaatsgevonden. De manier van rapporteren en presenteren van de geselecteerde nieuwsfeiten is bepalend voor de start van morele paniek en de beeldvorming van de lezer. Dat wil zeggen dat de manier waarop de dagbladen schrijven en de wijken presenteren van invloed kunnen zijn op het ontstaan van morele paniek en het vormen van een positief of een negatief beeld van de vier Rotterdamse wijken. Ook is uit de onderzoeksresultaten af te leiden dat de berichtgevingen in de loop der jaren veranderd zijn.

8. Conclusie & discussie

Ter afsluiting van het onderzoek wordt in dit hoofdstuk het antwoord op de onderzoeksvraag uiteengezet in de beantwoording op de deelvragen. Vervolgens volgt er een conclusie en tot slot wordt dit hoofdstuk afgesloten met een discussie.

§ 8.1 De hoofd- en deelvragen

In dit onderzoek werd de onderzoeksvraag onderzocht; "Hoe wordt er in de landelijke dagbladen geschreven over de stadsproblematiek in de Rotterdamse wijken Tussendijken, Pendrecht, Lombardijen en Hillesluis in de periode 1991-2007 en is er sprake van het creëren van morele paniek?" Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag is deze geoperationaliseerd in een aantal deelvragen. Het antwoord op deze vragen zal in deze paragraaf worden beschreven.

1. Op welke manier wordt de stedelijke problematiek in de dagbladen verwoord?

De stedelijke problematiek wordt in de landelijke dagbladen verwoord in aard en omvang. De landelijke dagbladen beschrijven in hun berichtgevingen de verscheidene gebeurtenissen en incidenten die zich zouden hebben voorgedaan op het gebied van vervuiling van de straat, overlast, burgerparticipatie en criminaliteit in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. Uit het onderzoek kan worden afgeleid dat deze gebeurtenissen en incidenten als een probleem zijn beschreven door de woorden die hierbij zijn gebruikt. De landelijke dagbladen hebben met deze beschrijving een voorstelling gegeven van de problemen die zich in de vier Rotterdamse wijken zouden voordoen. Uit de analyse van de woorden in de teksten uit de berichtgevingen blijkt dat in alle vier de wijken dezelfde vorm van vervuiling zou hebben plaatsgevonden en dezelfde maatregel door de gemeente wordt getroffen om dit probleem aan te pakken. In de berichten wordt er een voorstelling gegeven van de straatvervuiling en de aanpak van de vervuiling door de gemeente, waarbij de uitvoering van de strenge controle en toezicht op het zwerfval en het verkeerd aanbieden van straatvuil door bewoners wordt beschreven.

De wijken hebben met verschillende vormen van overlast te maken. Uit de berichtgeving blijkt dat de problemen zich zouden voordoen op het gebied van drugsoverlast, (voetbal)vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting in de wijk Hillesluis. Ook wordt er een vergelijking gemaakt met Frankrijk door de verwoording van de gebeurtenissen en incidenten. De overlast in Lombardijen lijkt zich te concentreren rondom het treinstation Lombardijen. Door het benoemen van de naam Lombardijen lijkt het idee op te wekken dat vandalisme ofwel vernieling in deze wijk zouden voorkomen. Pendrecht heeft overlast van vandalisme ofwel vernielingen en brandstichting, Illegalen, hangjongeren en scooterraces. De landelijke dagbladen berichten dat de wijk Tussendijken, in hun teksten ook wel Bospolder –Tussendijken genoemd, te kampen zou hebben met drugsoverlast. Ook kan er uit de krantenbericht worden afgeleid dat de wijken met verschillende vormen van criminaliteit hebben te maken. In de wijk Hillesluis zouden met name moord, (gewapend) overval, misbruik van minderjarige en mishandeling hebben plaatsgevonden. Uit de analyse van de dagbladen blijkt dat er in de loop der jaren van 1995-2005 een toename is in de berichtgeving over moord. In 2005 hebben de dagbladen meer dan de jaren ervoor over een moord bericht. Van 1992-2004 zijn er berichten geschreven over een (gewapend) overval. In de loop der jaren is er een toename van het aantal berichtgevingen over een (gewapend) overval op te merken. Uit de analyse blijkt dat er in het jaar 2004 meer berichten zijn verschenen over een (gewapende) overval. In 2004 berichten de landelijke dagbladen meer over het misbruiken van kinderen dan in de jaren '90. In de loop der jaren is er een toename van het aantal berichten over het misbruik van kinderen.

Volgens de dagbladen zouden in de wijk Pendrecht de volgende criminele activiteiten voornamelijk hebben plaatsgevonden; mishandeling, moord (door schiet- en steekpartijen), (groeps)verkrachting, straatroof, woninginbraak en (illegaal) wapenbezit. Uit de analyse blijkt dat in de loop der jaren meer

berichten over moord zijn geschreven dan over ontvoering en mishandeling en er zijn meer berichten verschenen over het illegaal wapenbezit dan over straatroof en inbraak. In de wijk Lombardijen en omgeving zoals, het station Lombardijen en het treintraject zouden er, volgens de berichtgevingen voornamelijk, diefstal, overval, beroving, moord door wurging en messteken, mishandeling en schietpartij hebben plaatsgevonden. Uit de analyse blijkt dat de berichtgeving over diefstal, moord en mishandeling in de loop der jaren is toegenomen. De landelijke berichten dat in de wijk Tussendijken voornamelijk de volgende vormen van criminele activiteiten zouden hebben plaatsgevonden te weten; mishandeling, schietpartij en (gewapende) overval. Uit de analyse van de dagbladen blijkt dat de berichtgevingen in de jaren '90 met name gaan over schietpartijen en (gewapende) overvallen. In 2004 berichten de dagbladen met name over mishandeling.

Tot slot participeren de bewoners uit Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken op verschillende manieren in het leveren van een bijdrage aan de wijk. Zo is er in Hillesluis samenwerking tussen bewoners en gemeente, protesteren bewoners gezamenlijk in Lombardijen, is er in Pendrecht meer een individuele vorm van participatie en wordt er in Tussendijken gezamenlijk gedemonstreerd tegen de drugsoverlast.

De overeenkomst in de berichtgevingen over de criminele activiteiten in Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken is, dat in alle wijken diefstal en (kinder)mishandeling zou hebben plaatsgevonden. En de verschillen in de berichtgevingen zijn dat er in Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen een aantal moorden heeft plaatsgevonden, al dan niet door doodslag of een schietincident. Alleen in Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken worden er in de berichtgevingen melding gemaakt van steekpartijen. Uit de analyse blijkt dat er een ontwikkeling is in de berichtgeving over criminaliteit in de vier wijken. In de loop der jaren blijkt een toename te zijn van het aantal berichtgevingen over moord, (gewapend) overval, misbruik, illegaal wapenbezit, diefstal en mishandeling in de landelijke dagbladen.

2. Hoe worden de wijken aangeduid in de berichtgeving? En welke metaforen worden hiervoor gebruikt?

De onderzoeksresultaten tonen aan dat de wijken op verschillende manieren worden aangeduid door synoniemen en metaforen, waardoor er een verdraaiing van een gebeurtenis of incident kan plaatsvinden. Ook kan er door het gebruik van synoniemen en metaforen een positief of een negatief beeld over de wijk worden gevormd. In de berichten wordt de wijk Hillesluis met verschillende namen aangeduid. De desbetreffende wijk wordt door 45 berichten positief aangeduid met de benaming Hillesluis of (woon)wijk. De woorden die hierbij kracht zetten en duiden op een positieve benadering zijn; een Rotterdamse volkswijk, Boulevard Zuid, vooroorlogse wijk, ondernemend stukje Zuid, echte Rotterdamse arbeidersbuurt, een dichtbevolkte arbeidersbuurt en economische kanszones. Desalniettemin zijn er ook berichten die Hillesluis negatief aanduiden en de wijk benoemen tot achterstandswijk, kansarme wijk, dichtbetegelde wijk, oude stadswijk of verloederde buurt. Deze benamingen voor de wijk Hillesluis worden bekrachtigd met woorden als hotspot gebied criminele buurt, veiligheidsrisicogebied, onveilig en probleemwijk. De wijk Hillesluis wordt in de berichtgevingen vergeleken met een *tjedbom*, *getto's*, *slagader*. Ook wordt de wijk Pendrecht positief aangeduid met woorden als; kinderrijk, kleurrijke wijk, economische kanszone, naoorlogse (flat) wijk, aantrekkelijke woonwijk, tuinstad en een kansrijke plek/wijk. De negatieve aanduidingen voor de wijk Pendrecht zijn door deze te benoemen tot een; achterstandswijk, meest verloederde wijk, kwetsbare wijk, veiligheidsrisicogebied, probleemgebied, onveilige wijk, oude volkswijk en deprimerende wijk. Deze woorden kunnen zorgen voor een negatief beeld over de wijk of zelfs deze versterken. De deelgemeente Charlois waarin Pendrecht ligt, wordt vergeleken met een getto.

De wijk Lombardijen wordt vaak positief aangeduid met woorden als niet probleemwijk, zuidelijke tuinstad en naoorlogse (flat) wijk. Ook wordt de wijk negatief aangeduid door woorden als verpauperende buurt, overvolle wijk, volksbuurt en deprimerende wijk. In tegenstelling tot de andere wijken wordt er in de berichtgevingen over Lombardijen geen gebruik gemaakt van metaforen. De wijk wordt nergens mee vergeleken en voornamelijk aangeduid met de naam Lombardijen of de Rotterdamse wijk Lombardijen. Uit de geschreven berichtgevingen blijkt dat de

wijk Tussendijken op twee manieren wordt omschreven in de dagbladen. Enerzijds wordt Bospolder-Tussendijken als een verzamelnaam voor de wijk gebruikt. Anderzijds wordt Tussendijken als een afzonderlijke wijk genoemd in de dagbladen. De wijk Tussendijken wordt zowel positief als negatief aangeduid in de krantenberichten. Tussendijken wordt positief aangeduid door woorden als naburige wijk, nieuwe wijk Le Medi, oude stadswijk, Rotterdam- West, omliggende woonwijk, Rotterdamse (oude)stadswijk, woonwijk en wijk in Rotterdam- West. In positieve zin wordt de ligging van de wijk aangeduid. De landelijke dagbladen geven dan duidelijk aan dat de wijk in deelgemeente Delfshaven ligt of in Rotterdam –West. Ook wordt er vaak aangegeven dat de oude stadswijk een naburige of omliggende woonwijk is van Spangen. De negatieve woorden die voor de Tussendijken ook wel Bospolder- Tussendijken worden gebruikt zijn: onveilig(st)e wijk, haveloze oude wijk, achterstandswijk, probleemwijk, dichtbevolkte stadswijk, aanpalende buurt, getto van Rotterdam, verloederde woonwijk, kwetsbare woonwijk en andere verpauperde achterbuurt. In de berichtgevingen over Tussendijken wordt een aantal metaforen gebruikt voor de wijk te weten minipolitiestaat, wildernis, illegalenwijk en het wilde Westen. Verder wordt ook de omgeving van Tussendijken vergeleken met een getto.

3. In hoeverre is de berichtgeving over de vier wijken in de loop der jaren veranderd?

Uit het onderzoek is gebleken dat er verscheidene gebeurtenissen en incidenten zouden hebben plaatsgevonden in de vier Rotterdamse wijken. De berichtgevingen is in de loop der jaren veranderd. Zo blijkt uit de analyse van de krantenberichten dat er voornamelijk gebeurtenissen en incidenten zijn beschreven over leefbaarheid en veiligheid.

Hillesluis:

Er zijn verscheidene nieuwsfeiten beschreven over de wijk Hillesluis in 100 berichtgevingen in de periode van 21 mei 1992 tot en met 22 januari 2007. Deze selectie van nieuwsfeiten geven een voorstelling van de leefbaarheid in de wijk Hillesluis.

Van 1992 tot en met 2000 (behalve in 1993 en 1997) zijn er nieuwsfeiten over verschillende tentoonstellingen in museum Hillesluis geselecteerd. In 1992 en 1993 zijn er in de landelijke dagbladen nieuwsfeiten geselecteerd over de vorming van een nieuwe deelraad en de zorgen over de wijk. Vanaf 1994 gaan de nieuwsfeiten over de ontwikkelingen in de wijk Hillesluis. De nieuwsfeiten uit het dagblad Trouw en het Algemeen Dagblad geven weer dat er in de oude stadswijk Hillesluis een verandering in de samenstelling van de bevolking zou hebben plaatsgevonden. Ook geven de nieuwsfeiten in 1994 weer dat bewoners en voormalig burgemeester Bram Peper de toekomst van Hillesluis somber inzien. Verder presenteren de nieuwsfeiten dat er in 1996 wordt geïnvesteerd in een aantal projecten. In de nieuwsfeiten van 2001 tot en met 2007 wordt weergegeven dat de vervuiling en verloedering in Hillesluis onderhanden wordt genomen. Er worden niet alleen acties ondernomen op het gebied van vervuiling, maar ook blijkt uit de nieuwsfeiten dat de gemeente in het jaar 2004 maatregelen neemt op het gebied van woningvoorraad vanwege de illegale bewoning en de bevolkingssamenstelling in de wijk. De gemeente zet interventieteams en stadsmariniers in. In 2005 staan de dagbladen vol met nieuws over culturele activiteiten die in Hillesluis zullen plaatsvinden. In 2006 berichten de landelijke dagbladen dat de gemeente kansarme nieuwkomers en vooral kansarme migranten wil weren tot toestroming naar deze wijk. In januari 2007 schrijven de landelijke dagbladen weer over culturele activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en sport die in Hillesluis hebben plaatsgevonden.

De landelijke dagbladen hebben ook nieuwsfeiten geselecteerd die in dit onderzoek onder de noemer veiligheid zijn geplaatst. Zo zijn er nieuwsfeiten op het gebied van veiligheid geanalyseerd uit 36 berichten in de periode van 17 februari 1994 tot en met 6 juni 2006. Uit de nieuwsfeiten in 1994 blijkt dat de wijk Hillesluis en omgeving te maken hebben met overlast. In 2001-2006 gaan de nieuwsfeiten over de veiligheidssituatie in de wijk Hillesluis. De gemeente meet de veiligheid met behulp van een veiligheidsindex en presenteert deze via de landelijke dagbladen aan het publiek. Ook berichten de dagbladen dat in de periode 2004 tot en met 2006 integrale controles worden gehouden, waarbij bezoekers en buurtbewoners preventief worden gefouilleerd in de wijk.

Pendrecht:

Evenals Hillesluis zijn er over de wijk Pendrecht ook nieuwsfeiten geselecteerd in de berichtgevingen. In de landelijke dagbladen zijn er over de wijk Pendrecht 102 berichten verschenen in de periode van 27 januari 1993 tot en met 26 januari 2007. In 1993 zijn er nieuwsfeiten geselecteerd over verschillende culturele activiteiten en nieuwsfeiten over de milieuschade en geluidshinder die Pendrecht zou ondervinden van de Betuwelijn. In de periode 1996 tot en met 2003 geven de landelijke dagbladen enerzijds de ontwikkelingen weer van de bevolkingssamenstelling in Pendrecht. Daarna geven de geselecteerde nieuwsfeiten in 2000 een voorstelling van de groepen die in de wijk weer dat de middengeneratie is vertrokken. In 2004 geven de nieuwsfeiten weer dat er een ongunstige concentratie van alloctonen in flatwijken plaatsvindt en de gemeente maatregelen treft. Anderzijds geven de selectie van nieuwsfeiten weer dat er in de wijk culturele activiteiten plaatsvinden. In 2005 begint de herstructurering van de wijk. Er worden huizen gesloopt en er komen nieuwe duurdere huur- en koopwoningen hiervoor in de plaats. De volgende selectie van nieuwsfeiten uit 15 berichten in de periode 13 februari 1992 tot en met 14 maart 2006 gaan over de veiligheid in de wijk Pendrecht. Uit de nieuwsfeiten in 1992 blijkt dat het verval toeneemt in Pendrecht. In het jaar 2003 zou er een aantal criminele delicten hebben plaatsgevonden in de wijk. Een daarvan is de schietpartij op station Slinge, waarbij een dertienjarige jongen, Seder Soares om het leven is gekomen. De maand erna startte de politie met het preventief fouilleren. Ook worden er stadsmariniers ingezet. In hetzelfde jaar evalueert het College van Burgemeester en Wethouders de onveiligheidsgevoelens en veiligheidssituatie in de Rotterdamse wijken.

Lombardijen:

In de periode van 5 maart 1991 tot en met 3 december 2006 zijn er in 98 berichten geselecteerde nieuwsfeiten gepresenteerd over de leefbaarheidsituatie in de wijk Lombardijen.

De berichten daterend van 1991 en met 2001 gaan voornamelijk over de aanleg van de hoge snelheidstrein en de dienstregelingen van de Nederlandse Spoorwegen. Ook zouden er volgens de nieuwsfeiten in 1992 tot en met 2006, op 1994, 1995, 2001 en 2002 na, een aantal culturele activiteiten hebben plaatsgevonden. Er zijn 46 berichten geschreven over de veiligheidssituatie in de periode van 23 juli 1992 tot en met 26 januari 2006. De geselecteerde nieuwsfeiten gaan voornamelijk over situaties die zich hebben voorgedaan in de trein op het treintraject van Rotterdam Centraal naar Lombardijen en de effecten die deze hebben gehad op het treinstation Lombardijen. De situaties hebben te maken met vertraging, stroomstoringen, ontspoorde goederentrein en brand die vertragingen hebben opgeleverd voor het treintraject.

Tussendijken:

Over de wijk Tussendijken zijn 68 berichten verschenen in de periode van 12 februari 1992 tot en met 12 oktober 2006. In de geselecteerde nieuwsfeiten wordt Tussendijken ook wel Bospolder – Tussendijken genoemd. In de jaren '90 geven selectieve nieuwsfeiten de wijk Bospolder - Tussendijken weer als een wijk waarin meer dan de helft van de bevolking bestaat uit alloctonen. In het jaar 2000 bericht het NRC Handelsblad dat er volgens het SCP in Tussendijken veel armoede heerst. Vanaf de jaren 2001 tot en met 2005 volgen er selectieve nieuwsfeiten over de veiligheidssituatie en vervuiling van de wijk. Dit is tegelijkertijd met de komst van de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam die hiermee de veiligheidssituatie in wijken heeft weergegeven.

Op het gebied van veiligheid zijn de volgende nieuwsfeiten uit 18 berichten verschenen in de periode van 26 juli 1995 tot 28 september 2004. In de jaren '90 berichten de landelijke dagbladen over de onveiligheid in de wijken Spangen, Bospolder-Tussendijken en de nieuwe Westen. De drugsoverlast is voornamelijk geconcentreerd op de Mathesserweg. De wijken die hier omheen liggen hebben hier ook overlast van. In 2003 wordt er een voorstelling gegeven van de veiligheid die volgens de gemeente en de politie zou zijn toegenomen. In 2004 wordt er in de berichten weergegeven dat de problemen minder zijn door de komst van een stadsmarinier.

-
4. In hoeverre is er in de berichtgeving sprake van het creëren van morele paniek (vastgesteld volgens de indicatoren selecteren, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symbolisering) en is dit in de loop der jaren veranderd?

Selecteren

Van 1991 tot en met 2006 hebben de landelijke dagbladen verscheidene nieuwsfeiten geselecteerd om een voorstelling te geven van de gebeurtenissen van incidenten die in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken zouden hebben plaatsgevonden. De gebeurtenissen en incidenten geven een selectieve weergave van de ontwikkelingen van de vier Rotterdamse wijken. Uit de geselecteerde nieuwsfeiten over deze vier Rotterdamse wijken kan het volgende geconcludeerd worden. De geselecteerde nieuwsfeiten over Hillesluis en Pendrecht hebben twee keer een bijdrage geleverd aan het ontstaan van morele paniek. In tegenstelling tot Hillesluis en Pendrecht hebben de geselecteerde nieuwsfeiten over Lombardijen en Tussendijken geen morele paniek bewerkstelligd, omdat de problemen die hierin zijn beschreven niet nieuw zijn en zich al langere tijd voor zouden doen op stadsniveau en in andere buurten, waarvoor al een nieuwe vorm van wetgeving is geïmplementeerd. Deze nieuwsfeiten geven een selectieve weergave van de gebeurtenissen en incidenten die in deze wijken zouden hebben plaatsgevonden. De beschreven gebeurtenissen en incidenten geven een voorstelling van de stedelijke problematiek. Echter kunnen deze gebeurtenissen en incidenten eenzijdig zijn weergegeven door de journalisten van de landelijke dagbladen. Dit kan komen doordat journalisten een eigen interpretatie hebben, waardoor zij hun beschrijving kunnen geven van de feitelijke gebeurtenissen en incidenten die in de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken zouden hebben plaatsgevonden. Daaruit volgt dat zij een selectieve weergave kunnen geven van de feitelijke gebeurtenissen en incidenten in de berichtgevingen van de landelijke dagbladen. Deze eenzijdige weergave kan er voor zorgen dat er een bepaald beeld over de wijken kan worden gevormd. Als er een andere keuze van selectie van nieuwsfeiten zoals het niet veelvoudig beschrijven van de problemen zou zijn gemaakt, maar juist meer over de culturele activiteiten die zich in de wijk Tussendijken zouden voordoen, dan zou de nadruk worden gelegd op de positieve eigenschappen. Hierdoor zou er een ander beeld van de wijk gevormd kunnen worden ofwel een meer positieve beeld.

Overdrijving

Er kan uit de berichtgevingen worden afgeleid dat de landelijke dagbladen gebruik maken van overdrijving door het weergeven van een stereotype voorstelling van de gebeurtenissen en incidenten die in de wijken zouden plaatsvinden. Door het presenteren van dezelfde gebeurtenissen en incidenten in hetzelfde dagblad kan de omvang hiervan groter gemaakt worden dan het daadwerkelijk is. Daarbij draagt de weergave van getallen en het gebruik van de overtreffende trap van werkwoorden bij aan het vergroten van de gebeurtenis en incident. Door het presenteren van de effecten, worden de problemen in de tekst uitvergroot. Met als gevolg dat de lezer een negatief beeld kan vormen over de wijk. Ook worden de aard en omvang van de gebeurtenissen en incidenten overdreven, waardoor deze als bedreigend kunnen worden ervaren. Zodoende kan er een bijdrage worden geleverd aan het proces van morele paniek. Uit de analyse blijkt dat merendeel van de gebeurtenissen en incidenten overdreven in woord en getallen worden weergegeven in de landelijke dagbladen. Ook wordt eenzelfde gebeurtenis twee keer door hetzelfde dagblad bericht op dezelfde dag, in een maand. Verder worden de effecten van de gebeurtenissen en incidenten in de berichtgeving weergegeven.

Verdraaiing

De dagbladen maken gebruik van verdraaiing in hun berichtgevingen door gebruik te maken van onder meer sensationele koppen, emotioneel taalgebruik en melodramatische woorden.

Sensationele koppen:

Uit de analyse is gebleken dat de landelijke dagbladen in het jaar 2006 meer sensationele krantenkoppen hebben gebruikt in de berichtgevingen over Hillesluis dan de jaren ervoor, namelijk 5keer. Er is een relatieve stijging van sensationele koppen waar te nemen in de berichtgevingen over deze wijk. Opmerkelijk is dat in de berichtgevingen over Lombardijen, het gebruik, 5keer, van de sensationele koppen gelijk is in de jaren 1997, 2001, 2004 en 2006. In de loop der jaren is er in de berichtgeving over Lombardijen ook een relatieve stijging van het aantal sensationele koppen. In de berichtgeving over Pendrecht is in het jaar 2003 meer sensationele koppen vermeld, 4keer, en in 2003 is er in de berichten over de wijk Tussendijken voornamelijk gebruik gemaakt van sensationele koppen. Er is een relatieve daling van het aantal sensationele koppen in de berichtgeving over deze wijk. De onderzoeksresultaten tonen aan dat de landelijke dagbladen in het jaar 2003 het meest gebruik hebben gemaakt van sensationele koppen in hun berichtgevingen over de wijk Tussendijken. Na dit jaar is er een afname van het aantal sensationele koppen in de berichtgeving over deze wijk.

Emotioneel taalgebruik:

De onderzoeksresultaten geven weer dat in het jaar 1995 het meest emotionele woorden zijn gebruikt in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis, namelijk 5 keer. Het gebruik van emotionele woorden is in de berichtgeving over deze wijk in de loop der jaren relatief afgenomen. In de berichtgeving over Lombardijen kan worden afgeleid dat de landelijke dagbladen in 2006 het meest gebruik hebben gemaakt van emotionele woorden, te weten 8 keer. Er is een stijging van emotionele woorden in de loop der jaren. Voorts tonen de onderzoeksresultaten in 2003 aan dat er in de berichtgeving over de wijk Pendrecht het hoogst aantal emotionele woorden zijn gebruikt, namelijk 9 keer. De onderzoeksresultaten tonen aan dat er een relatieve daling is in het gebruik van emotionele woorden in de berichtgeving over Pendrecht in de loop der jaren. Tot slot is in 1995, 11 keer gebruik gemaakt van emotionele taal in de berichtgeving over Tussendijken. Deze resultaten geven weer dat er in de berichtgeving over de wijk Tussendijken het meest gebruik is gemaakt van emotioneel taalgebruik. In de loop der jaren is het gebruik van emotionele woorden afgenomen in de berichtgeving over Tussendijken.

Melodramatische woorden:

Uit de analyse is gebleken dat in de berichtgevingen over de wijk Hillesluis in het jaar 2006 het meest gebruik is gemaakt van melodramatische woorden. In de loop der jaren is het gebruik van melodramatisch taalgebruik in de loop der jaren toegenomen. Evenals Hillesluis is er in 2006 ook het hoogst aantal melodramatische woorden af te leiden uit de berichtgevingen over de wijk Lombardijen. Ook is uit de analyse gebleken dat het gebruik van melodramatische woorden in de berichten over Lombardijen in de loop der jaren is toegenomen. De resultaten uit de berichtgevingen over Pendrecht tonen aan dat in 2003 het vaakst melodramatische woorden zijn verwerkt. Er kan uit de berichten worden afgeleid dat het melodramatisch taalgebruik in de loop der jaren relatief is gedaald. Daarentegen is uit de berichtgevingen over Tussendijken gebleken dat in 1995 het hoogst aantal melodramatische woorden te vinden zijn. In de loop der jaren is het gebruik van melodramatische woorden in de berichtgeving over Tussendijken juist afgenomen.

Symboliseren

De onderzoeksresultaten tonen aan dat in 2006 het meest gebruik is gemaakt van symbolisering in de berichtgeving over Hillesluis. We zien bij Hillesluis in de tabel ook een stijging van symbolisering in de loop der jaren. Verder is er in de berichtgeving over Lombardijen in de jaren 1994 en 2006 een gelijkmatig gebruik van symbolisering op te merken. Uit de analyse is gebleken dat er in de loop der jaren een relatieve stijging van symbolisering is waar te nemen in de berichtgeving over Lombardijen. Een opmerkelijk verschil is dat de landelijke dagbladen in 2003, 9 keer gebruik maken van

symbolisering in hun berichtgeving over Pendrecht. In 1995 is het meest gebruik van symbolisering in de berichten over de wijk Tussendijken. Er kan uit deze onderzoeksresultaten afgeleid worden dat er in de loop der jaren een relatieve daling is in het gebruik van symbolisering in de berichtgeving over Tussendijken.

Voorspellen

Uit de analyse is af te leiden dat in 2006 het vaakst is geschreven over de nog te volgen gebeurtenissen en incidenten in de wijk Hillesluis. Er is in de loop der jaren een relatieve stijging van voorspellingen in de landelijke dagbladen over Hillesluis. Verder geeft de tabel weer dat in 1992, 5 keer voorspellingen zijn gedaan over de gebeurtenissen en incidenten in Lombardijen. Ook is uit de analyse gebleken dat er in de loop der jaren een relatieve afname is in het aantal voorspellingen in de berichtgeving over de wijk Lombardijen. In 2003 worden de meeste voorspellingen, 6 keer, gedaan in de berichtgeving over Pendrecht. Er kan worden vastgesteld dat er in deze berichtgevingen een relatieve daling is van het aantal voorspellingen in de loop der jaren. Voorts geeft de tabel weer dat in 1992, 2003 en 2006 de meeste voorspellingen zijn gedaan in de berichtgevingen over Tussendijken. In de loop der jaren is er een relatieve stijging van het aantal voorspellingen in de berichtgeving over deze wijk.

§ 8.2 Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat de landelijke dagbladen de Trouw, de Telegraaf, het NRC Handelsblad, de Volkskrant, het Algemeen Dagblad en het Parool op verschillende manieren over de wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken hebben geschreven. Hiervoor hebben zij gebruik gemaakt van selecteren, overdrijving en verdraaiing, symboliseren en voorspelling in de berichtgevingen. Uit het onderzoek is gebleken dat zij in hun berichtgeving gebruik hebben gemaakt van het selecteren van nieuwsfeiten, het overdrijven van gebeurtenissen en incidenten door de aard en omvang overtrokken weer te geven, het verdraaien van de feitelijke gebeurtenis of incident door sensationele koppen te plaatsen die de lading van de context niet dekt, emotionele taal door gevoelens van personen weer te geven en melodramatische woorden die overdreven op het gevoel in kunnen spelen. Middels deze aspecten hebben de landelijke dagbladen de feitelijke gebeurtenissen en incidenten anders kunnen weergegeven in de berichtgeving, waardoor er een eenzijdige voorstelling is gegeven. Daarnaast hebben de resultaten uit dit onderzoek aangetoond dat de landelijke dagbladen morele paniek creëren in hun berichtgevingen. Ook is uit de tekst van de berichtgevingen te herleiden waar de morele paniek start en hoe het eindigt in een nieuwe vorm van wetgeving door de gemeente Rotterdam. Uit de geselecteerde nieuwsfeiten over deze vier Rotterdamse wijken kan er worden geconcludeerd dat de geselecteerde nieuwsfeiten over Hillesluis en Pendrecht twee keer een bijdrage hebben geleverd aan het creëren van morele paniek in de landelijke dagbladen. Daarentegen hebben de berichtgevingen over Lombardijen en Tussendijken geen morele paniek bewerkstelligd, omdat de problemen niet nieuw zijn en zich al langere tijd voor zouden doen op stadsniveau en in andere buurten en hiervoor al een nieuwe vorm van wetgeving is geïmplementeerd. De nieuwsfeiten over Lombardijen en Tussendijken geven een selectieve weergave van de gebeurtenissen en incidenten die in deze wijken zouden hebben plaatsgevonden.

Kortom, de beschreven gebeurtenissen en incidenten over de wijken Lombardijen en Tussendijken geven een voorstelling van de stedelijke problematiek in de landelijke dagbladen. Als we de informatie uit de onderzoeksrapporten en de theorieën vergelijken met de berichtgeving uit de landelijke dagbladen, kan er worden afgeleid dat de media in de periode 1991-2007 over het algemeen feitelijk heeft bericht over de gebeurtenissen en incidenten die zouden hebben plaatsgevonden in de Rotterdamse wijken Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken. Wel geven ze een selectieve weergave van de gebeurtenissen en incidenten, omdat ze gebruik maken van selecteren, overdrijving en verdraaiing, voorspelling en symbolisering in de berichtgevingen. Hierdoor worden de feitelijke berichtgevingen eenzijdig weergegeven door de wijze waarop de gebeurtenissen en incidenten zijn beschreven en gepresenteerd.

§ 8.3 Discussie

In dit onderzoek is de relatie tussen de geschreven pers en het verschijnsel morele paniek inzichtelijk geworden. De resultaten uit het onderzoek naar morele paniek in de landelijke dagbladen tonen, zoals verondersteld, aan dat er in de berichtgeving sprake is van morele paniek. Om de notitie van het proces van morele paniek in de landelijke dagbladen vast te stellen, zijn de teksten uit de berichtgevingen geanalyseerd op het selecteren van nieuwsfeiten, het overdrijven en verdraaien van nieuwsfeiten, het gebruik maken van symbolisering in de berichtgeving en het doen van voorspellingen over nog te volgen gebeurtenissen. Met deze notie wordt in het onderzoek aangetoond dat de media gebeurtenissen en incidenten overdrijven, verdraaien, symboliseren en voorspellen, waardoor zij morele paniek kunnen veroorzaken. Bovendien tonen onderzoeksresultaten aan dat in de berichtgevingen het proces van morele paniek wordt gestart en in zelfs in een aantal berichten eindigt door een nieuwe wetgeving van de overheid. Deze notie is in het onderzoek vastgesteld met behulp van het morele paniek fasemodel van Bovenkerk (2006). Ook kunnen de landelijke dagbladen maatschappelijke reacties oproepen door het beschrijven van bepaalde vormen van deviant of crimineel gedrag die in de vier Rotterdamse wijken zouden plaatsvinden. Daarnaast kunnen zij een selectieve weergave geven van de gebeurtenissen en incidenten die in de wijken zouden hebben plaatsgevonden. Hierdoor kunnen dagbladen een eenzijdige voorstelling geven van de werkelijkheid, met als gevolg dat de lezer een positief of negatief beeld kan vormen over de wijken. Immers worden we met regelmaat blootgesteld aan de berichtgevingen van kranten.

Het doel van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de wijze waarop de media ofwel de landelijke dagbladen berichten over de stadsproblematiek. Dit onderzoek is valide en betrouwbaar. Ten eerste is de doelstelling gemeten aan de hand van de theorie morele paniek van Cohen (1972). Daarnaast is het onderzoek representatief, omdat de vier Rotterdamse wijken een afspiegeling zijn van de stad. Zij zijn dan ook als cases bestudeerd om de berichtgeving over stadsproblematiek weer te geven. Ten tweede is het onderzoek betrouwbaar, omdat de kans dat het gemeten resultaat aan toeval kan worden toegeschreven minimaal is bij dit onderzoek. Om te weten of er sprake is van morele paniek, worden de krantenberichten getoetst aan de hand van vragen die in de strategieën selecteren, overdrijving en verdraaiing, symbolisering en voorspelling zijn opgenomen. Op deze wijze is morele paniek nauwkeurig gemeten en zijn toevalsresultaten geminimaliseerd. In dit onderzoek is de geformuleerde doelstelling daadwerkelijk gemeten.

Het onderzoek wijst uit dat de landelijke dagbladen veelvuldig hebben bericht over de incidenten en gebeurtenissen in de Rotterdamse wijken. Daarnaast toont het onderzoek ook aan dat de dagbladen de stadsproblematiek overdrijven door de selectieve weergave die zij geven in hun berichtgeving, waardoor zij morele paniek teweeg hebben gebracht in de krantenberichten. Helaas wijst het onderzoek niet uit of het proces van morele paniek teweeg is gebracht in de samenleving. Het verdient aanbeveling om het proces van morele paniek in de berichtgeving en de effecten hiervan op de samenleving nader te onderzoeken.

Bibliografie

- Braster, J.F.A.(2000),De kern van casestudy's; de kern van organisatieonderzoek. Van Gorcum & Comp:Assen
- Briegoos, B. (2000), Bospolder – Tussendijken in vroegere tijden; Rotterdam – West. Uitgeverij: Deboektant
- Cohen, S. (1972), Folk Devils and moral panics; the creation of the Mods and Rockers, MacGibbon &Kee: London
- Cohen, S. (1987), Folk Devils and moral panics; the creation of the Mods and Rockers, Oxford: Blackwell ISBN 0-631-15782-4 pbk
- Cohen, S. (2004) *Folk Devils and Moral Panics* (3rd edn). London: Routledge.
- Davis,M. (1992) Fortress Los Angeles: The Militarization of Urban Space.pp155-177. New York: Vintage Books
- Does,de T,(2006),Rotterdam – Hillesluis in vroeger tijden deel 1. Uitgeverij: Deboektant
- Does,de T,(2006),Rotterdam – Hillesluis in vroeger tijden deel 2. Uitgeverij: Deboektant
- Eijk van,H.(1999), Rotterdam – Pendrecht 1950-1970.Uitgeverij: Deboektant
- Elridge, J. Kitzinger , J. Williams,K.(1997),The mass media power in modern Brittain: Oxford University Press, chapter 5,6,7,8
- Engbersen, G. Snel, E. Weltevrede, A.(2005), Sociale heroveringen in Amsterdam en Rotterdam; Een verhaal over twee wijken. Amsterdam University Press: Amsterdam
- Garland, D.(2001), The Culture of control; crime and social orders in contemporary society. Oxford: University press
- Garland, D. Sparks, R.(2000), Criminology and social theory. Oxford: University press
- Garland,D.(2008),On the concept of moral panic. Crime Media Culture 4:9.Sage Publications: New York University.
- Hall, S. Hobson, D. Lowe, A. Willis, P. (eds.),(1973),Encoding/decoding: Culture, Media, Language. London: Hutchinson
- Hall, S. (1973) Encoding and decoding in the television discourse : paper for the Council of Europe Colloquy on "Training In The Critical Reading Of Televisual Language" : organized by the Council & The Centre for Mass Communication Research. Birmingham: University of Birmingham, Centre for contemporary cultural studies ; SP. no. 7
- Hall, S., Jefferson,T. (1993) Resistance through rituals youth subcultures in post-war Britain. London: Routledge

Musterd, S (2008), Residents' Views on Social Mix, Social Networks and Stigmatization in Post-war Housing Estates in Europe, *Urban Studies*,45, p897-915

Smelik, A. Buikema, R. Meijer ,M. (1997), 'Effectief beeldvormen':Theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen, (pp.7-75). Assen: Van Gorcum

Smith, N. (1996) From Gentrification to Revanchist City. Uit: *The New Urban Frontier. Gentrification and the Revanchist city*. London & New York: Routledge pp.210-232

Smith, N. (2002) Cities and the geographies of "actually existing neoliberalism", *Antipode* 34 (3):427-451

Smith, N.(1998) Guillian Time: The Revanchist 1990s.Uit: *Social Text*, No.57. Duke University Press pp.1-20

Snel, E. & Engbersen, G.B.M. (2009).Social reconquest as a new policy paradigm.Changing urban policies in the city of Rotterdam. In K. De Boyser, C. Dewilde, D. Dierckx & J.Friedrichs (Eds.), *Between the Social and the Spatial* Farnham (UK): Ashgate Publishing (pp.149-166)

Stappers, J.G.(1973), *Masscommunicatie: Een inleiding*, (p.139).Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij

Stappers, J.G. Reinders, A.D. Möller, W. A.J(1997). *De werking van massamedia: Een overzicht van inzichten*, (pp.169-208). Amsterdam: De Arbeiderspers

Thompson,K. (1998)*Moral Panics*.London &New York: Routledge

Tops,P. (2007) *Regimeverandering in Rotterdam*. Amsterdam: Atlas

Uitermark, J.& Duyvendak (2005), *Civilizing the European city: revanchist urbanism in Rotterdam, the Netherlands*

Uitermark, J.& Duyvendak (2008), 'Civilizing the city: populism and revanchist urbanism in Rotterdam', in: *Urban Studies* 45, forthcoming

Van Zoonen, L.(2004), *Media, Cultuur & Burgerschap; Een inleiding*,Amsterdam: Het spinhuis

Woodrum, E.(1984), *Mainstreaming" content analysis in social science: Methodological advantages, obstacles, and solutions: Social Sciences Research, Volume 13,issue1* (pp.1-19). New York: Elsevier inc.

Young, J. (1981)*The myth of the drug taker in the Mass Media*. London &New York: Routledge

Artikelen

http://w.j.m.de.haan/Morele_paniek_of_cultureel_trauma.pdf

Haan de, W (2007) Morele paniek of cultureel trauma? Over de betekenis en de gevolgen van de moord op Theo van Gogh. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 2007 (49) 3, 253.

Morele Paniek of cultureel trauma. Geraadpleegd op 15mei 2011

http://www.scp.nl/publicaties/boeken/9037700764/Zekere_banden.pdf

Sociaal cultureel planbureau, zekere banden. Geraadpleegd op 4 augustus 2011

Websites

<http://www.nvj.nl/ethiek/code-voor-de-journalistiek> Geraadpleegd op 14 juli 2011

<http://deventer.christenunie.nl/pooierboys>: Bovenkerk. F, e.a., *Loverboys of modern pooierschap*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. Geraadpleegd op 15 juli 2011

<http://www.rotterdam.nl/smartsite1144.dws?channel=182&style=2125&goto=2087260&ct=65&substyle=251101>

Gemeente Rotterdam, productomschrijving Hotspots. Geraadpleegd op 15 juni 2011

<http://www.rotterdamveilig.nl/Media/pdf/rapveiligheidsindex2003.pdf>

Gemeente Rotterdam, Rapportage bevolkingsenquête januari -februari 2003 en feitelijke criminaliteits- en stadsgegevens over 2002, (mei 2003), p13, Gemeente Rotterdam. Geraadpleegd op 26 maart 2011

<http://www.rotterdamveilig.nl/Media/pdf/rapveiligheidsindex2008.pdf>

Gemeente Rotterdam, Rapportage bevolkingsenquête januari -februari 2008 en feitelijke criminaliteits - en stadsgegevens over 2007, (april 2008), pp7-8, Gemeente Rotterdam. Geraadpleegd op 28 april 2011.

http://www.rotterdam.nl/Rotterdam/Internet/Collegesites/collegeprio_final_lr.pdf

Gemeente Rotterdam, Het Collegeprogramma 2006-2010, (2006, sept), p7, Thieme Media Center Rotterdam. Geraadpleegd op 3 mei 2011

<http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Feijenoord%20in%20beeld%202007.pdf>

COS Rotterdam, Feijenoord in beeld, 2007. Geraadpleegd op 23 mei 2011

<http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Delfshaven%20in%20beeld%202007.pdf>

COS Rotterdam, Delfshaven in beeld 2007. Geraadpleegd op 23 mei 2011

http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1897&item_type=project&item_id=216

KEI, kennis centrum stedelijke vernieuwingen, Rotterdam west, projectindiener Gemeente Rotterdam, 2007. Geraadpleegd op 12 mei 2011

Midterm Review Kansenzones Rotterdam: Achtergrondrapport, september 2007, Regioplan Beleidsonderzoek, H. ter Beek, P. Kroon, Ernst&Young, Real Estate Advisory Services, M. Karres, J. Siemons.

http://www.kei-centrum.nl/view.cfm?page_id=1897&item_type=project&item_id=215

KEI, kennis centrum stedelijke vernieuwingen, Rotterdam Pendrecht ,projectindiener Gemeente Rotterdam,2007. Geraadpleegd op 12 mei 2011

<http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Ijsselmonde%20in%20beeld%202007.pdf>

COS Rotterdam, Ijsselmonde in beeld 2007. Geraadpleegd op 23 mei 2011

<http://cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF/07-2746%20Charlois%20in%20beeld%202007.pdf>

COS Rotterdam, Charlois in beeld 2007. Geraadpleegd op 23 mei 2011

<http://www.rotterdam.nl/smartsite2094121.dws>

Raadsbericht 16 februari 2006, inkomenseis. Geraadpleegd op 26 mei 2011

<http://www.woonbron.nl/wijken/hillesluis.asp>

Woonbron, wijk Hillesluis te Rotterdam. Geraadpleegd op 12 mei 2011

<http://www.groeibriljanten>.

Groeibriljanten. Geraadpleegd op 12 mei 2011

<http://www.woonbron.nl/wijken/lombardijen.asp>

Woonbron, wijk Lombardijen te Rotterdam. Geraadpleegd op 12 mei 2011

<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=32954>

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, actieplan krachtwijken,2007. Geraadpleegd op 25 mei 2011

*Dgws2007027019bindatoren{1}.pdf
Geraadpleegd op 25 mei 2011*

<http://www.werkenaanwonen.nl/krachtwijken.php>

Geraadpleegd op 25 mei 2011

<http://www.expertisecentrumveilig.nl/Media/Deelgemeenten/Feijenoord/1.011%20Hand%20in%20Hand%20in%20Hillesluis.pdf>

Hand in hand in Hillesluis pdf. Geraadpleegd op 16 juli 2011

<http://www.rotterdam.nl/smartsite1144.dws?channel=182&style=2125&goto=2087260&ct=65&substyle=251101>

Gemeente Rotterdam. Geraadpleegd op 16 juli 2011

<http://www.expertisecentrumveilig.nl/Media/Deelgemeenten/Feijenoord/1.011%20Hand%20in%20Hand%20in%20Hillesluis.pdf>

Expertisecentrum veilig. Geraadpleegd op 16 juli 2011

<http://www.rotterdam.nl/pdc:opzoomeren>

Rotterdam: Opzoomeren. Geraadpleegd op 16 februari 2011

http://www.perspect.nu/projecten/mensen_maken_de_stad

Mensen maken de stad. Geraadpleegd op 16 februari 2011

Dagbladen

Algemeen Dagblad

De Telegraaf

Trouw

Het Parool

de Volkskrant

Het NRC Handelsblad

Bijlagen

Bijlage 1: Totaal aantal berichtgevingen uit de Landelijke dagbladen.

In de tabel hieronder vindt u een overzicht van het totaal aantal krantenberichten per wijk.

Wijken	Aantal berichten (landelijke dagbladen)	Periode berichten (1992-2007)
Hillesluis	246	14
Tussendijken	127	14
Pendrecht	297	15
Lombardijen	245	15

Tabel 1: Totaal aantal berichten per wijk

Uit de analyse van de berichten uit de landelijke dagbladen is gebleken dat er meer berichten zijn gepubliceerd over Pendrecht dan de andere wijken.

Uit de landelijke dagbladen blijkt dat het aantal berichten per week verschilt. In totaal zijn er 297 berichten gevonden waarin de naam van de wijk Pendrecht is vermeld. Deze berichten dateren van 13 februari 1992 tot en met 26 januari 2007. Er is een analyse uitgevoerd over een periode van 15 jaar.

In de databank zijn er 246 berichten gevonden waarin de naam van de wijk Hillesluis is verwerkt. De berichten dateren van 21 mei 1992 tot en met 4 november 2006. Voor de wijk Hillesluis is er een analyse uitgevoerd over een periode van 14 jaar.

In de landelijke dagbladen zijn er 245 berichten waarin de naam Lombardijen is verwerkt. De berichten zijn gedateerd van 5 maart 1991 tot en met 30 november 2006. Hierdoor heeft een analyse kunnen plaatsvinden over een periode van 15 jaar.

Voor de wijk Tussendijken zijn er 127 berichten gevonden, waarin deze naam is vermeld. Deze berichten dateren van 12 februari 1992 tot en met 12 oktober 2006. Er is voor Tussendijken een analyse uitgevoerd over een periode van 14 jaar.

Bijlage 2: Data krantenberichten Landelijke dagbladen met zoekterm Hillesluis, Pendrecht, Lombardijen en Tussendijken.

Algemeen Dagblad:

21-12-1991, 21-1-1992, 8-2-1992, 13-2-1992, 29-2-1992, 2-5-1992, 29-5-1992, 4-8-1992, 4-8-1992, 8-8-1992, 7-12-1992, 12-12-1992, 27-1-1993, 9-2-1993, 22-2-1993, 22-3-1994, 31-3-1993, 15-4-1993, 16-4-1993, 5-5-1993, 25-6-1993, 30-6-1993, 24-8-1993, 6-11-1993, 23-11-1993, 26-11-1993, 7-12-1993, 15-12-1993, 20-1-1994, 31-1-1994, 25-2-1994, 15-3-1994, 19-3-1994, 5-4-1994, 30-6-1994, 17-9-1994, 19-09-1994, 1-12-1994, 27-12-1994, 2-1-1995, 31-3-1995, 3-4-1995, 4-4-1995, 3-6-1995, 7-6-1995, 10-6-1995, 16-6-1995, 19-6-1995, 20-6-1995, 10-7-1995, 21-7-1995, 21-7-1995, 28-8-1995, 14-9-1995, 20-9-1995, 18-12-1995, 7-3-1996, 18-3-1996, 26-4-1996, 31-8-1996, 5-9-1996, 21-10-1996, 11-12-1996, 14-4-1997, 13-5-1997, 28-5-1997, 14-6-1997, 20-8-1997, 3-9-1997, 14-11-1997, 20-6-1998, 20-7-1998, 20-7-1998, 12-12-1998, 6-3-1999, 19-4-1999, 3-5-1999, 15-5-1999, 5-7-1999, 12-7-1999, 29-9-1999, 21-4-2000, 13-6-2000, 13-6-2000, 16-8-2000, 10-10-2000, 20-10-2000, 20-11-2000, 28-11-2000, 30-11-2000, 30-11-2000, 19-2-2001, 24-2-2001, 29-3-2001, 16-6-2001, 25-6-2001, 3-8-2001, 5-12-2001, 6-12-2001, 26-1-2002, 28-1-2002, 20-2-2002, 10-4-2002, 16-8-2002, 14-9-2002, 11-10-2002, 12-10-2002, 28-11-2002, 28-11-2002, 13-12-2002, 27-1-2003, 4-2-2003, 14-2-2003, 14-2-2003, 15-2-2003, 15-2-2003, 27-2-2003, 22-3-2003, 24-3-2003, 28-3-2003, 15-4-2003, 15-4-2003, 29-4-2003, 13-5-2003, 16-5-2003, 16-5-2003, 17-5-2003, 17-5-2003, 17-5-2003, 22-5-2003, 22-5-2003, 26-6-2003, 5-7-2003, 22-7-2003, 11-8-2003, 11-9-2003, 11-9-2003, 11-9-2003, 15-10-2003, 22-10-2003, 24-10-2003, 25-10-2003, 27-10-2003, 29-10-2003, 29-10-2003, 29-10-2003, 30-10-2003, 8-1-2004, 8-1-2004, 2-2-2004, 2-2-2004, 7-2-2004, 11-2-2004, 17-2-2004, 18-2-2004, 25-2-2004, 4-3-2004, 8-3-2004, 8-3-2004, 10-3-2004, 31-3-2004, 6-4-2004, 6-4-2004, 15-4-2004, 16-4-2004, 17-4-2004, 29-4-2004, 30-4-2004, 1-5-2004, 12-5-2004, 18-5-2004, 18-5-2004, 27-5-2004, 26-6-2004, 30-6-2004, 23-8-2004, 28-8-2004, 30-8-2004, 31-8-2004, 23-9-2004, 15-10-2004, 18-10-2004, 18-10-2004, 20-10-2004, 25-10-2004, 9-11-2004, 17-11-2004, 23-11-2004, 10-12-2004, 20-12-2004, 14-1-2005, 15-1-2005, 1-2-2005, 28-2-2005, 3-3-2005, 9-3-2005, 25-3-2005, 18-4-2005, 21-4-2005, 25-4-2005, 27-4-2005, 30-4-2005, 27-5-2005, 11-6-2005, 13-6-2005, 14-6-2005, 2-7-2005, 5-7-2005, 25-8-2005, 6-9-2005, 10-9-2005, 21-9-2005, 21-9-2005, 21-9-2005, 7-10-2005, 8-10-2005, 1-11-2005, 12-11-2005, 15-11-2005, 23-11-2005, 10-12-2005, 15-12-2005, 16-12-2005, 21-12-2005, 23-12-2005, 23-12-2005, 23-12-2005, 30-12-2005, 30-12-2005, 30-12-2005, 2-1-2006, 3-1-2006, 5-1-2006, 6-1-2006, 9-1-2006, 9-1-2006, 11-1-2006, 26-1-2006, 30-1-2006, 30-1-2006, 2-2-2006, 2-2-2006, 3-2-2006, 3-2-2006, 4-2-2006, 7-2-2006, 7-2-2006, 7-2-2006, 7-2-2006, 7-2-2006, 13-2-2006, 6-3-2006, 6-3-2006, 9-3-2006, 14-3-2006, 14-3-2006, 27-3-2006, 28-3-2006, 30-3-2006, 5-4-2006, 12-4-2006, 1-5-2006, 17-5-2006, 18-5-2006, 26-5-2006, 6-6-2006, 8-6-2006, 8-6-2006, 19-7-2006, 24-7-2006, 24-7-2006, 24-7-2006, 31-7-2006, 7-8-2006, 7-8-2006, 8-8-2006, 9-8-2006, 16-8-2006, 16-8-2006, 26-9-2006, 18-10-2006, 4-11-2006, 26-11-2006, 3-12-2006, 22-12-2006, 5-1-2007, 7-1-2007, 22-1-2007, 13-1-2007.

De Telegraaf:

25-1-1999, 7-6-2002, 10-9-2002, 31-1-2003, 18-2-2003, 22-2-2003, 15-4-2003, 17-4-2003, 15-5-2003, 22-5-2003, 4-6-2003, 15-7-2003, 11-8-2003, 22-8-2003, 4-9-2003, 2-10-2003, 7-10-2003, 7-10-2003, 29-10-2003, 29-10-2003, 14-11-2003, 7-1-2004, 11-2-2004, 17-2-2004, 4-3-2004, 29-4-2004, 18-5-2004, 18-5-2004, 25-5-2004, 26-5-2004, 26-5-2004, 26-5-2004, 2-6-2004, 2-6-2004, 14-6-2004, 15-6-2004, 15-6-2004, 18-6-2004, 22-6-2004, 20-7-2004, 31-8-2004, 23-9-2004, 9-10-2004, 18-10-2004, 20-10-2004, 9-11-2004, 9-11-2004, 16-11-2004, 17-11-2004, 18-11-2004, 16-12-2004, 12-1-2005, 13-1-2005, 9-3-2005, 19-4-2005, 20-4-2005, 21-4-2005, 21-4-2005, 31-5-2005, 31-5-2005, 11-6-2005, 29-6-2005, 6-7-2005, 22-7-2005, 9-8-2005, 23-9-2005, 14-11-2005, 14-11-2005, 15-11-2005, 24-11-2005, 24-11-2005, 15-12-2005, 19-1-2006, 2-2-2006, 3-2-2006, 3-2-2006, 10-3-2006, 20-4-2006, 31-5-2006, 9-6-2006, 15-6-2006, 16-6-2006, 20-6-2006, 11-8-2006, 12-10-2006, 29-11-2006, 30-11-2006, 30-11-2006, 13-12-2006, 26-1-2007.

Het NRC Handelsblad:

2-5-1990, 5-3-1991, 5-3-1991, 11-3-1991, 29-3-1991, 30-3-1991, 8-1-1992, 10-4-1992, 21-5-1992, 21-5-1992, 30-5-1992, 30-5-1992, 23-7-1992, 20-10-1992, 20-10-1992, 9-11-1992, 31-3-1993, 31-3-1993, 23-4-1993, 30-4-1993, 17-6-1993, 31-7-1993, 7-10-1993, 28-3-1994, 25-4-1994, 30-5-1994, 5-7-1994, 2-11-1994, 18-3-1995, 7-6-1995, 9-6-1995, 9-6-1995, 19-6-1995, 19-6-1995, 20-6-1995, 29-7-1995, 13-9-1995, 20-9-1995, 25-9-1995, 29-4-1996, 29-4-1996, 2-5-1996, 7-9-1996, 21-11-1996, 21-11-1996, 5-5-1997, 13-11-1997, 13-11-1997, 5-8-1998, 17-9-1998, 1-2-1999, 28-6-1999, 31-1-2000, 30-3-2000, 30-3-2000, 8-6-2000, 27-7-2000, 16-8-2000, 16-8-2000, 23-10-2000, 8-11-2000, 30-11-2000, 1-12-2000, 24-3-2001, 26-4-2001, 17-5-2001, 17-5-2001, 13-10-2001, 13-10-2001, 16-3-2002, 4-7-2002, 11-10-2002, 30-10-2002, 30-10-2002, 31-10-2002, 20-12-2002, 4-2-2003, 1-3-2003, 8-5-2003, 18-9-2003, 15-10-2003, 24-10-2003, 27-10-2003, 2-12-2003, 4-12-2003, 21-2-2004, 21-2-2004, 28-5-2004, 26-6-2004, 26-8-2004, 27-8-2004, 27-8-2004, 15-1-2005, 20-1-2005, 20-1-2005, 24-3-2005, 31-5-2005, 7-6-2005, 28-6-2005, 27-8-2005, 8-10-2005, 31-12-2005, 11-1-2006, 3-2-2006, 3-2-2006, 3-2-2006, 3-2-2006, 7-3-2006, 22-4-2006, 22-5-2006, 15-6-2006, 15-6-2006, 26-7-2006, 26-7-2006, 26-7-2006, 27-11-2006, 26-1-2007.

Het Parool:

24-7-1992, 4-8-1992, 18-3-1993, 1-4-1993, 24-2-1994, 6-4-1995, 7-6-1995, 8-6-1995, 19-6-1995, 19-6-1995, 21-9-1995, 23-5-1996, 28-8-1996, 22-11-1996, 12-7-1997, 4-9-1997, 9-3-1998, 31-3-1998, 9-5-1998, 9-5-1998, 31-5-1998, 25-6-2001, 26-1-2002, 5-2-2003, 24-10-2003, 6-11-2003, 14-11-2003, 10-1-2004, 9-3-2005, 7-6-2005, 4-7-2006.

Trouw:

12-2-1992, 1-4-1992, 15-4-1992, 15-7-1992, 22-7-1992, 24-7-1992, 7-8-1992, 14-8-1992, 18-8-1992, 4-9-1992, 19-9-1992, 17-10-1992, 21-10-1992, 5-11-1992, 5-11-1992, 14-11-1992, 14-11-1992, 6-2-1993, 25-2-1993, 1-4-1993, 15-5-1993, 3-6-1993, 17-7-1993, 12-11-1993, 23-11-1993, 4-12-1993, 7-12-1993, 7-12-1993, 12-1-1994, 12-1-1994, 14-1-1994, 15-1-1994, 25-1-1994, 27-1-1994, 1-2-1994, 11-2-1994, 15-2-1994, 17-2-1994, 18-2-1994, 22-2-1994, 25-2-1994, 2-3-1994, 2-3-1994, 27-5-1994, 27-5-1994, 24-6-1994, 24-6-1994, 1-9-1994, 2-9-1994, 1-11-1994, 8-3-1995, 11-3-1995, 14-3-1995, 23-3-1995, 24-3-1995, 31-3-1995, 7-6-1995, 7-6-1995, 9-6-1995, 16-6-1995, 20-6-1995, 22-6-1995, 13-9-1995, 19-9-1995, 19-9-1995, 20-9-1995, 27-9-1995, 1-11-1995, 4-12-1995, 6-12-1995, 28-12-1995, 28-12-1995, 25-1-1996, 16-3-1996, 12-4-1996, 12-4-1996, 24-4-1996, 22-6-1996, 11-9-1996, 13-11-1996, 21-11-1996, 22-11-1996, 4-4-1997, 4-4-1997, 23-5-1997, 28-5-1997, 3-6-1997, 13-9-1997, 16-5-1998, 18-5-1998, 19-5-1998, 23-5-1998, 22-10-1998, 4-2-1999, 2-3-1999, 5-3-1999, 17-4-1999, 17-6-1999, 25-6-1999, 12-7-1999, 3-9-1999, 18-9-1999, 19-10-1999, 2-11-1999, 2-12-1999, 2-12-1999, 3-12-1999, 10-3-2000, 25-3-2000, 8-8-2000, 1-11-2000, 2-11-2000, 20-11-2000, 28-11-2000, 2-12-2000, 14-12-2000, 17-5-2001, 11-6-2001, 25-6-2001, 24-10-2001, 28-1-2002, 7-6-2002, 12-7-2002, 27-9-2002, 18-10-2002, 10-2-2003, 3-5-2003, 22-5-2003, 22-5-2003, 22-5-2003, 17-7-2003, 8-9-2003, 24-9-2003, 3-10-2003, 8-10-2003, 21-10-2003, 24-10-2003, 28-11-2003, 17-2-2004, 29-4-2004, 30-4-2004, 8-5-2004, 18-5-2004, 18-5-2004, 26-5-2004, 28-9-2004, 6-11-2004, 13-1-2005, 18-4-2005, 31-5-2005, 7-6-2005, 7-6-2005, 8-6-2005, 8-6-2005, 14-11-2005, 16-11-2005, 16-11-2005, 23-12-2005, 10-1-2006, 24-1-2006, 3-2-2006, 7-2-2006, 11-3-2006, 4-4-2006, 29-5-2006, 16-6-2006, 22-8-2006, 4-11-2006, 30-11-2006.

de Volkskrant:

21-10-1994, 23-12-1994, 3-6-1995, 7-6-1995, 26-7-1995, 3-11-1995, 19-1-1996, 9-2-1996, 20-2-1996, 20-6-1996, 17-10-1996, 17-10-1996, 20-11-1996, 28-11-1996, 12-12-1996, 19-12-1996, 25-1-1997, 12-2-1997, 20-3-1997, 29-3-1997, 25-4-1997, 17-10-1997, 12-1-1998, 3-3-1998, 11-3-1998, 11-3-1998, 29-4-1998, 6-5-1998, 9-5-1998, 3-7-1998, 23-7-1998, 29-10-1998, 3-11-1998, 12-11-1998, 28-11-1998, 4-2-1999, 18-2-1999, 25-2-1999, 4-3-1999, 6-3-1999, 3-4-1999, 26-4-1999, 12-7-1999, 16-9-1999, 30-9-1999, 30-9-1999, 19-2-2000, 19-2-2000, 29-2-2000, 13-5-2000, 30-5-2000, 22-6-2000, 16-8-2000, 26-10-2000, 3-8-2001, 13-10-2001, 13-10-2001, 28-1-2002, 14-10-2002, 30-10-2002, 4-2-2003, 7-2-2003, 20-2-2003, 8-5-2003, 22-5-2003, 22-5-2003, 11-8-2003, 15-10-2003, 27-10-2003, 2-12-2003, 9-1-2004, 27-3-2004, 19-2-2004, 18-5-2004, 21-10-2004, 12-1-2005, 1-2-2005, 3-2-2005, 3-3-2005, 10-3-2005, 12-5-2005, 8-6-2005, 15-9-2005, 6-10-2005, 19-10-2005, 1-12-2005, 21-4-2006, 3-2-2006, 6-9-2006, 27-9-2006.

Bijlage 3: Onderzoeksresultaten uit de berichtgevingen van de Landelijke dagbladen.

Sensationele koppen

Komen die bobo's hier om zieltjes te winnen? (Trouw: 15februari,1994). Nabij de Kuip (de Volkskrant: 6september,2006). Huisvuildumpers lopen tegen lamp (De Telegraaf: 26mei,2004). Op naar een veilige stad (1) (Trouw: 25 februari, 1993). Spangen (Trouw: 12november,1993). Na posters, stickers en krantjes komt de olifant (Trouw: 15 februari,1994). Werken aan een complete, vitale en nieuwe stad (Trouw: 2 maart,1994). 'Altijd bonje, niemand wil een moskee naast de deur' (Trouw: 11 maart,1995). De profeet en zijn nationale dagen van het hoofddoekje (Trouw: 31 maart,1995). Feijenoord bijvoorbeeld (Algemeen Dagblad: 3 juni, 1995). Publiek vergaapt zich aan dubbele moord (Trouw: 1 november,1995). Relatieve armoede en de keus tussen het kleine en het grote kwaad (Het Parool: 4 september, 1997). Mopperkonten en buitenlanders in arme wijk (de Volkskrant: 16 augustus, 2000). Dan denkt Rico: ik ga ook (19 februari,2000). Rotterdammer kan kiezen: veilig, veilig of veilig (Algemeen Dagblad: 20 februari, 2002). Brood, fruit & medeleven (De Telegraaf: 22 februari, 2003). Teloorgang van Boulevard Zuid lijkt niet te stuiten (Trouw: 8 september, 2003). Boven elke voordeur een hart van rood stro (Het NRC Handelsblad: 8 oktober, 2005). 'Imitatie van baldadige jeugd'- Rotterdamse wijk haalt schouders op over autobranden (Algemeen Dagblad: 15 november, 2005). Ellens moeder vond bij wasgoed nieuwe echtgenoot (Algemeen Dagblad: 10 december, 2005). 2 minuten(Algemeen Dagblad: 23 december, 2005). Wijken op slot voor werklozen van buiten de regio(Algemeen Dagblad: 2 februari, 2006). Kanskaart laat snel zien waar het mis is (Het NRC Handelsblad: 26 juli,2006). Moslim- 'Dat hebben wij mooi voor elkaar gekregen' (Algemeen Dagblad: 31 juli, 2006). Bijna failliet door stelende kantinejuf (Algemeen Dagblad: 8 augustus, 2006).

Simons kan Spangen levend verlaten (Algemeen Dagblad: 25 februari,1994). Vissenkommen terug (de Telegraaf: 17 april,2003). Buurt kan een psychoot niet helpen (Het NRC Handelsblad: 26 juni 2004). Nieuwkomers zijn jong, alleen, arm ,allochtoon (Het NRC Handelsblad: 11 januari,2006). Wanbetalers dumpen complete 'dierentuin' (de Telegraaf:31 mei,2006). Betrokkenen (Algemeen Dagblad: 7 februari,2006). Wiggers en wackers (Het NRC Handelsblad: 21 februari, 2004). Gaan de poorten van de stad dicht? (Het NRC Handelsblad: 4 december,2003). Wie is vreemdeling en wie is inboorling? (Het Parool: 6 november,2003). 'Spreiding kon alleen onder Stalin' (Algemeen Dagblad: 22 oktober, 2003). Waar de prinses is, glunderen de mensen (Algemeen Dagblad: 9 maart,2005). Onder de molshopen van de metropool (Algemeen Dagblad:3 september, 1997). Vrijdag de 13e bij de NS (Algemeen Dagblad: 14 juni, 1997). Meerderheid Smeetsland wil lekker blijven, ook na 2010 (Algemeen Dagblad: 18 juni, 2006). Snelle trein: in de grond of door de lucht (Het Parool: 18 maart, 1993). Ben ik nou gek of hoe zit het? (Trouw: 17 mei, 2001). Satanisten staan met beide voeten op de aarde(Algemeen Dagblad:15 mei, 1999). Huisvuildumpers lopen tegen een lamp (De Telegraaf: 26mei,2004). Het goud van de stad (de Volkskrant: 27 september, 2006). Rellen Kuip ergste sinds jaren (Trouw: 18 april, 2005). Code kassa 5 (de Volkskrant: 7 februari, 2003). Ik hoorde nooit wat, maar nu is er van alles(Algemeen Dagblad:27 december, 1994). Cremers en Sorensen: Het is maar een peiling (Algemeen Dagblad:8 maart, 2004). Wees paraat, geen nazi's in de raad (Trouw: 28 januari, 2002). Idylle op wijkniveau (de Volkskrant: 28 november, 1998).

Kanskaart laat zien waar het mis is (Het NRC Handelsblad: 26juli, 2006). Het cement van de stad moet terug; nieuwbouw Rotterdam (Trouw: 31mei, 2005). De ravage van razende Regillio Tuur (Algemeen Dagblad:27 april, 2005). Huisvuildumpers lopen tegen de lamp (De Telegraaf 26 mei, 2004). "Vuile"wijken nu schoner (De Telegraaf: 7 oktober, 2003). Recreëren boven sporen en bedrijven (Algemeen Dagblad: 16 mei, 2003). Keileweg wordt prostituees te broeierig (Trouw: 3 mei, 2003). Verspreiding van tippelen gevreesd (Algemeen Dagblad: 4 februari, 2003). School drukt allochtoon droomhuis weg (Het NRC Handelsblad: 1 maart, 2003). Nachtopvang ligt onder vuur (De Telegraaf: 31 januari, 2003). Ah, Nederland is dus niet van elastiek (Het NRC Handelsblad: 20december, 2002). Huppeldoolhof (Het NRC Handelsblad: 16maart, 2002). Gewoon even die lantaarnpaal repareren, a.u.b. (Algemeen Dagblad: 6 december, 2001). Liever wonen bij junks dan in aangeharkt dorp

(Algemeen Dagblad: 5 december, 2001). Het is de sfeer waar je ziek van wordt (Algemeen Dagblad: 21 juli, 1995). Geen koudwatervrees in nieuw openluchtbordeel (NRC Handelsblad: 2 november, 1994). Heroïnehoertjes protesteren in niemandsland (Algemeen Dagblad: 19 februari, 2001). De zomer is over, Delfshaven zit in een dipje (de Volkskrant: 30september, 1999). Speelplaatsen verjagen onveiligheid Delfshaven (Trouw: 28september, 2004). Wijkbewoners voelen zich veiliger (Algemeen Dagblad: 29 oktober, 2003). Veiligheidsbeleid van Rotterdam heeft effect (de Volkskrant: 22mei, 2003). Vier onveilige wijken gemist (Trouw: 22mei, 2003). Rotterdam tikkie veiliger (Trouw: 7 juni, 2002). Stroppenkaart voor onveilige metro Rotterdam (Het NRC Handelsblad: 28 juni, 1999). Een café waar de verhalen vanzelf komen (Trouw: 17 juli, 2003). Door geen duizend junks uit Spangen te verdrijven (Trouw: 20 september, 1995). Stemmen in de hoop op een baan of een stageplek (Het NRC Handelsblad: 7 maart, 2006). In het koffiehuis valt een illegaal niet op; illegalen kiezen vooral voor wijken waar veel legale landgenoten wonen (Het NRC Handelsblad: 27 augustus,2004). Cybermoskee (De Telegraaf: 2 oktober, 2003). Broers verschaffen Marokkaanse jongeren nieuw bewustzijn (de Volkskrant: 12januari, 2005). Ter bevordering van het wij-gevoel (Algemeen Dagblad: 1 mei, 2004). Bewoners spelen Sherlock Holmes (De Telegraaf: 14 november, 2003). Zwartrijden tegen geweld: onveilige metro (Trouw: 25juni, 1999).

Synoniemen en metaforen

een Rotterdamse volkswijk (Trouw,1994), Boulevard Zuid(Trouw,1994;1995), vooroorlogse wijk (Volkskrant,1997), ondernemend stukje Zuid (Trouw,1994), echte Rotterdamse arbeidersbuurt(Algemeen Dagblad,2005), een dichtbevolkte arbeidersbuurt (Volkskrant,2000) en economische kanszones (Trouw,2004;Telegraaf,2004). probleemwijk/buurt (Telegraaf,2006), achterstandswijk (Volkskrant,2006), hotspotgebied (Telegraaf,2006;Trouw,2006), onveilige wijk (NRC Handelsblad,2001;Algemeen Dagblad,2003;Volkskrant,2003;Telegraaf,2004; Trouw,2004), oude stadswijk of verloederde buurt (Trouw,2004). wijk Hillesluis (Volkskrant,2006), Rotterdam- Hillesluis (Trouw,2006), Rotterdams wijk (Telegraaf,2005), vooroorlogse wijk (Volkskrant,1997), volkswijk (Volkskrant,2000), wereldwijk (Trouw,2000). Kinderrijk (Algemeen Dagblad,2006), kleurrijke wijk (Algemeen Dagblad,2006), economische kanszone (Algemeen Dagblad,2005), naoorlogse stadswijk (Algemeen Dagblad,1993), aantrekkelijke woonwijk (Volkskrant,1996), tuinstad (Volkskrant,1996), stadsvernieuwingswijk (Volkskrant,2005) en een kansrijke plek/wijk (Algemeen Dagblad,2006). Rotterdam –Lombardijen (Algemeen Dagblad, 1997), oude stadswijk (Algemeen Dagblad,1992), naoorlogse wijk (Algemeen Dagblad,2003) en wijk Lombardijen (Algemeen Dagblad,2002). met Bospolder- Tussendijken (NRC Handelsblad,2003), wijk Tussendijken (Algemeen Dagblad, 2003), Midderraan Marokkaans getinte woonwijk/multiculturele wijkje (Trouw,2005), Rotterdamse (oude)stadswijk (Algemeen Dagblad,2001), woonwijk (Parool,1996) en Rotterdamse wijk Bospolder – Tussendijken (Trouw,2005;Algemeen Dagblad,2003). achterstandswijk (Algemeen Dagblad,2003;NRC Handelsblad,2004), meest verloederde wijk (NRC Handelsblad,2006), kwetsbare wijk (Trouw,2006), veiligheidsrisicogebied (Algemeen Dagblad,2003), probleemwijk (2003), onveilige wijk (Telegraaf,2003), oude volkswijk(Algemeen Dagblad,2004), deprimerende wijk (Trouw,1994) en naoorlogse wijk (Volkskrant,1996). verpauperende buurt (Trouw,1992), overvolle wijk (Trouw,1994), volksbuurt (Algemeen Dagblad,1994) en deprimerende wijk (Trouw,1994). onveilig(st)e wijk (Algemeen Dagblad,2001), aandachtswijk (NRC Handelsblad, 2003), volksbuurt (Algemeen Dagblad,2001), achterstandswijk (Trouw,1998), probleemwijk (NRC Handelsblad,2006), dichtbevolkte stadswijk (Algemeen Dagblad,1993), aanpalende buurt (Algemeen Dagblad,2003), omliggende woonwijk (NRC Handelsblad,2000), ghetto van Rotterdam (NRC Handelsblad,2004),verloederde woonwijk (NRC Handelsblad,2006), kwetsbare woonwijk (Algemeen Dagblad,2001), kansarm (Volkskrant,1997), hotspot (Algemeen Dagblad,2003) en andere verpauperde achterbuurt (Trouw,2000). “ Een zogenaamde achterstandswijk” (Trouw: 13 november, 1996), “ (..) kwetsbare woonwijken” (Algemeen Dagblad: 19 februari, 2001). “ (..) probleembuurtten” (Trouw: 8 augustus, 2000).

Boulevard Zuid doelwit van bendes roofovervallers..().Kop van Zuid vitaal belang voor Feijenoord. Kop van Zuid ligt risico voor contrast tussen arm en rijk" (Trouw:8 maart,1995). "De vier wijken zijn bijvoorbeeld ook aangewezen als economische kanszones. Dat houdt onder meer in, dat ondernemers die daar een zaak beginnen, door de gemeente financieel worden gesteund"(Telegraaf:3februari,2006)."De wijken zijn kanszones op het gebied van veiligheid, onderwijs, ondernemerschap en zorg" (Trouw: 3 februari,2006). "Tarwewijk en Hillesluis, Carnisse en Oud-Charlois zijn ook aangewezen als economische kanszones, in de wijken zijn interventieteams actief en huisjesmelkers worden aangepakt" (NRC Handelsblad:3 februari,2006). "Hillesluis is een van de meest criminele buurten van Rotterdam- Zuid"(Trouw,1994). Voorlopig is de controle alleen nog in een proefproject in een aantal onveilige wijken in Rotterdam-Zuid" (Algemeen Dagblad:17 februari, 2004). "In de wijken Bloemhof, Hillesluis (..) in deze onveilige wijken, de zogeheten hotspots"(de Telegraaf:17 februari,2004). Hillesluis is een van de meest criminele buurten van Rotterdam (..)" (Trouw: 14 januari,1994). "Gepresenteerde nulmeting heeft de volgende wijken als onveilig benoemd:(..) Hillesluis" (Volkskrant:13 oktober,2001). " De wijk scoort lager dan drie op de schaal van twee (onveilig) tot zes redelijk tot veilig van de veiligheidsindex" (NRC Handelsblad:13 oktober, 2001). "Zo raakten Hillesluis en Tussendijken,....., het predicaat 'onveilige wijk' kwijt. Nu vallen beiden in de minder ernstige categorie 'probleemwijk' "(Trouw:22 mei, 2003). . "Oude stadswijken zijn een tijdbom"(Trouw:31 maart, 1995). 'de slagader van Zuid'(Trouw:15 februari, 1994). "Feijenoord lijkt soms 'Casablanca' wel, het heeft iets exotisch. Als ik m'n sportwagen uit de garage haal, drommen chocoladebruine kindertjes er omheen"(Trouw:31 maart, 1995). "Een aansprekend voorbeeld- los van haar project, overigens vindt Boon de woonwijk Pendrecht in Rotterdam waar een galerijflat is opgeknapt met zonnecellen" (Algemeen Dagblad: 16 augustus, 2002). "Naoorlogse wijken als Pendrecht stonden indertijd bekend als het schoolvoorbeeld van het nieuwe bouwen" (NRC Handelsblad:31 oktober,2002). " Tot 2002 willen we nog een paar van deze projecten realiseren. Als dat lukt zijn Pendrecht en Zuidwijk vijftig jaar na dato opnieuw heel aantrekkelijke woonwijken" (de Volkskrant: 20 november, 1996). " De economische kanszones zijn onder meer de Afrikaanderwijk, Oud Charlois, Carnisse, Tarwewijk en Pendrecht" (Algemeen Dagblad:5 juli, 2005). "Ondanks alle schrikverhalen over monotone, levenloze nieuwbouwbuurten, is de animo zich daar te vestigen groter dan bewoners van stadcentra denken. Wijken als Pendrecht hebben een aanzienlijke aantrekkingskracht", verzekeren Hanneke van der Ven en Mark Verhey van de dienst van Stedebouw en Volkshuisvesting in Rotterdam" (NRC Handelsblad:30 mei, 1992). Drie wijken zijn zelfs afgezakt van de categorie 'probleemgebied' tot de categorie 'onveilige wijken'. Dat zijn de wijken Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis" (Telegraaf:29 oktober,2003). "In kwetsbare wijken zoals Charlois en Pendrecht is goed onderhoud van levensbelang om die buurten in de lift te krijgen" (Trouw:22 augustus,2006). "De acties werden gehouden in door de driehoek van burgemeester, politie en openbaar ministerie aangewezen 'veiligheidsrisicogebieden', zoals Nieuwe Binnenweg, Tarwewijk, Pendrecht en Keileweg" (NRC Handelsblad:24oktober,2003). "De preventieve acties vonden plaats in de probleemgebieden Tarwewijk, Pendrecht, bij de Toppelzone aan de Keileweg en in het centrum" (Trouw:24 oktober,2003). herrie, zwerfvuil, criminaliteit en veel, heel veel allochtonen, waar spreiding van kansarme nieuwkomers een oplossing voor moet bieden"(NRC Handelsblad:18 september,2003). 'Klein Curacao'. " Antilliaanse C. de agua Rosada wist na haar komst in Pendrecht in 1982 goed haar plaats te vinden in de toen overwegend witte wijk. In het huidige 'Klein Curacao', zoals zij het noemt, voelt ze zich bedreigd door haar eigen cultuur" (Algemeen Dagblad:22 oktober, 2003). "Net als na de oorlog moet Nederland ook nu veel huizen bouwen en verder verstedelijken. In dat opzicht valt er voor stedebouwkundigen veel te leren van de 'zuidelijke tuinsteden' (Trouw: 24 juni, 1994 " Daarenboven zijn de controleteams ook in de niet-probleemwijken Kralingen, Overschie en Lombardijen operationeel" (de Telegraaf:26 mei,2004)." "Lombardijen, Pendrecht en Zuidwijk zijn ook interessant, omdat ze gebouwd zijn vanuit zekere idealen" (Trouw:24 juni, 1994). " Ongetwijfeld had Deelder de deprimerende wijken als Pendrecht, Zuidwijk en Lombardijen voor ogen" (Trouw: 24 juni, 1994). Bij het station -Lombardijen is aansluiting op de treinen naar Den Haag en Amsterdam" (Algemeen Dagblad: 20 augustus, 1997)."Als de metro in gebruik wordt genomen, krijgt Lombardijen de 'interregiostatus'en een nieuw dak" (Algemeen Dagblad:10 juli, 1995). 'Volgens de organisatie heeft de NS toegezegd treinen te

laten stoppen op Station Lombardijen, zodat de bezoekers minder last hebben van de staking van het openbaar vervoer in Rotterdam'(NRC Handelsblad:28 juni, 2005). "Het woningbestand is verouderd, hele straten zijn verpauperd en problemen als vervuiling en onveiligheid steken de kop op"(Algemeen Dagblad, 2003). "Ik leef zelf tussen een hele lading 'probleemwijken', in een ghetto van Rotterdam op loopafstand van Spangen en Bospolder- Tussendijken" (NRC Handelsblad: 21 februari, 2004). "Het gebied ziet eruit als een mini-politiestaat. Politie te paard, marechaussee, agenten met honden: alles met een pet patrouilleert een rondje extra" (Het Parool: 12 juli, 1997). "Het is een zeer onveilige omgeving, een wildernis geworden, zegt Visser" (Algemeen Dagblad: 19 februari, 2001)." De meeste illegalen vestigen zich in wijken waar veel legale landgenoten wonen. Ze profiteren van de informele economie die hierdoor is ontstaan. Bospolder- Tussendijken is zo'n 'illegalenwijk' (NRC Handelsblad: 27 augustus, 2004). "Veilig voelt men zich nog niet in de halfdichtgespijkerde wijk Bospolder- Tussendijken, in de volksmond 'het wilde westen'(Het Parool: 31 maart, 1998).

Emotioneel Taalgebruik

" Ons museum is nooit met kwalijke leuzen beklad", zegt zij. Maar om je heen hoor je dat mensen op de CD stemmen. Ze voelen zich verloren in hun eigen wijk en dat steekt. Angst heb ik niet, als iemand ons museum zou bekladden, zou hij alle wijkbewoners op zijn nek krijgen (Trouw: 22 februari, 1994). "Maar de grootste zorg in Rotterdam is dat de huidige politici Spangen, Hillesluis, de Afrikaanderbuurt en noem maar op, tot de ver van m'n bed bed-show rekenen en dat Rief de autochtone mensen daar tot z'n vrienden rekent en omgekeerd" (Trouw: 12 november, 1993).Op het programma van vandaag staat een bezoek aan Rotterdam- Zuid, alwaar de landelijke lijsttrekker voor de VVD " al pratende met verschillende winkeliers een wandeling maken over de Boulevard- Zuid." Een locatie die verbazing oproept, aangezien het te verwachten kiezerspotentieel voor de liberalen in deze contreien minimaal is (Trouw:15februari,1994). Onder bewoners en ambtenaren van de verschillende gemeentelijke diensten heerste, misschien onbewust, een sfeer van 'Je kunt hier proberen wat je wilt, maar opgepikt wordt het niet'(Trouw:8maart,1995). 'Wij vonden de maatregel stigmatiserend en ineffectief" (de Telegraaf:16juni,2006). De wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek, zoals de wet officieel heet, kwam tot stand na een noodkreet uit Rotterdam (het NRC Handelsblad:3 februari,2006). Veel mensen zetten hun afval naast de verplichte containers, een hardnekkig probleem dat zich ook elders in de stad voordoet (Algemeen Dagblad: 17mei, 2003). (..) die klootzakken uit den haag (..). Een inwoner roept boos: vijf jaar geleden heb ik hier mijn huis gekocht (..). Ik had hier mijn stekkie gevonden(..) afschuwelijk (Trouw: 7juni,1995). (..)onbegrijpelijk/makkelijk (Het NRC Handelsblad: 7juni,1995). Wij voelen ons gediscrimineerd/tien jaar hebben wij hem nou (..). Het zijn rotervaringen (..) (Algemeen Dagblad: 6juni,1995). Wij voelden ons overvallen (..) wakker liggen (Het NRC Handelsblad: 17juni, 1993). Onze moties zijn buitengewoon achteloos behandeld (Het NRC Handelsblad: 7 oktober, 1993). Waarom doe je niks? Waarom kun je het niet oplossen? Waar moest ik mijn ei kwijt?(Trouw:22 november, 1996). Ze hebben mij een keer een bloedneus geslagen (Het NRC Handelsblad: 20 januari, 2005). Levensgevaarlijke maffioso (..)zo aardig en vriendelijk (De Telegraaf: 25 oktober, 2005). Met geen enkel respect voor de hardwerkende winkeliers, die zijn getroffen (Algemeen Dagblad: 1 mei,2006). (..) heeft tot verbijstering in de buurt geleid. Wij hebben niets gemerkt (..). Iedereen vind het allemaal heel erg raar (Algemeen Dagblad:19 juli, 2006). De dood van de vrouw, die een goed contact had met buurtbewoners, zorgde voor een schok (Algemeen Dagblad:24 juli, 2006). Ik voetbal zelf met allochtonen en ga dan echt niet een of ander politiek punt aansnijden. Niemand hoeft bang voor me te zijn. Ik heb geen strafblad; ik heb niets te verbergen. Ik kom op voor de gewone rotterdammer (Het Parool: 24 februari, 1996). Ik kan nu niet meer zien. Ik kan er niets meer mee. Ik probeer op kantoor te re-integreren maar het werk is lang niet zo leuk als buiten. Ik mis de vrijheid (..) (Algemeen Dagblad:24 maart, 2003). (..) dat laat ik me niet zeggen. Ik woon nu in een lief wijkje (..) (Algemeen Dagblad: 8 januari, 2001). In de ze wijken ervaren mensen onder andere minder last van vandalisme (De Telegraaf: 29 oktober,2003). (..) beter te spreken. (..) gevoel van veiligheid verbeterd. (..) juist negatiever (Algemeen Dagblad: 29 oktober,2003). (..) zichtbaar/overtuigend/positief. Ruime meerderheid van de bevolking het zeer tot zeer eens is met preventief fouilleren (Het NRC

Handelsblad: 24 oktober, 2003). Hij heeft er nog een trofeetje van in de vitrine staan. Alles hoor ik hier in de zaak, de praatjes het hele lief en leed (Trouw: 12 januari, 1994). Wij wonen hier fijn (..) zonnige toekomst. Er zijn wat winkels verdwenen en nu gaat t zwembad dicht (Het NRC Handelsblad: 30 mei, 1992). Het is niet goedkoper en schaadt het milieu (Algemeen Dagblad: 20 juni, 1995). Sul hoopt dat de Tweede Kamer de onrechtvaardigheid inziet (de Volkskrant: 12 februari, 1997). Rover is woedend (de Volkskrant: 3 augustus, 2001). Hij mopperde daarover voortdurend (..) (Trouw: 24 juli, 1992). 's Avonds durf ik niet meer alleen over straat (..). Zelf ben ik in deze kleine ruimte ook wel 's overstuurd geraakt, ik vond het vreselijk dat ik mijn kinderen geen eigen slaapkamer kon geven (Het NRC Handelsblad: 30 mei, 1992). Sombor zijn is iets anders dan pessimisme (..) (Trouw: 2 maart, 1994). We maken ons voorlopig geen zorgen/Je weet nooit waar het toe kan leiden is de onzekere reactie (Algemeen Dagblad: 12 mei, 2004). Ik vind het belachelijk (..) (Algemeen Dagblad: 18 mei, 2006). (..) hij omschrijft de dag als veel te zwaar voor de senioren (Het NRC Handelsblad: 28 juni, 2005). Ze maakt zich zichtbaar zorgen (Algemeen Dagblad: 2 januari, 2005). Laat mij een goede, waardige dood sterven, want dit leven kan ik niet meer aan (Algemeen Dagblad: 9 februari, 1993). U moest eens weten hoeveel, zweet en tranen het ons heeft gekost om die hele popgroep bij mekaar te verzamelen (De Telegraaf: 20 april, 2006). Ik ben nog steeds erg boos (De Telegraaf: 20 juni, 2006). Hier ben ik een beetje stil van, zegt ze. Sylvia reageerde ontroerd (..) (De Telegraaf: 9 juni, 2006). Help, help, buurvrouw. (..) zo bang was ze (Algemeen Dagblad: 15 december, 2005). Wel staat vast dat de hoogzwangere Fatma doodangsten heeft moeten uitstaan toen haar man op haar instak (De Telegraaf: 15 december, 2005). de onderste steen moet maar eens boven (..) (Algemeen Dagblad: 11 oktober, 2002). De Vroed is naar eigen zeggen niet bang in de trein, maar wel alert (Algemeen Dagblad: 25 februari, 2004). Het meisje reageerde woedend (Het Parool: 10 januari, 2004). Schande, schande, schande (..) (de Volkskrant: 7 februari, 2004). Veel gruwelijker ervaart hij (..) (Algemeen Dagblad: 5 juli, 1999). (..) omdat ze daar te bang voor waren (Algemeen Dagblad: 15 maart, 1994). Dan ga ik uit mijn dak (Het NRC Handelsblad: 23 oktober, 2000). Die kankerlijers verzieken mijn plezier (Algemeen Dagblad: 27 december, 1994). Heel vervelend allemaal, maar wij kunnen daar niets aan doen (Trouw: 21 oktober, 1992). Voor Johan Schepers is de maat vol (Algemeen Dagblad: 3 januari, 2006). Voor Johan Schepers is de maat vol (Algemeen Dagblad: 2 januari, 2006). verschrikkelijk blij (Algemeen Dagblad: 22 december, 2006). Ik vrees dat ze van nummer moeten veranderen (Trouw: 7 augustus, 1992). (..) en ik vertrouw mijn buurman al jaren niet (Trouw: 6 februari, 1993). Een enorme teleurstelling/ik had het gevoel dat er eindelijk iets ging veranderen (Algemeen Dagblad: 8 maart, 2004). Wij zullen geweldloos demonstreren. We willen laten zien dat we niet die criminele gewelddadige bende zijn zoals we zijn afgeschilderd (Het Parool: 26 januari, 2002). De vrees bestaat dat voetbalsupporters de demonstraties aangrijpen om onderlinge vetes te beslechten (Algemeen Dagblad: 26 januari, 2002). Kankerlijers, dit is wel mijn wijk (Het NRC Handelsblad: 29 april, 1996). De bewoners die niet welkom zijn, zijn boos (Algemeen Dagblad: 30 december, 2005). De bewoners die niet welkom zijn, zijn boos (Algemeen Dagblad: 30 december, 2005). Ze durven niet, hoewel ze eigenlijk wel willen (Algemeen Dagblad: 21 april, 2005). Rotterdam voelt zich gesteund door een advies van de Onderwijsraad (Het NRC Handelsblad: 7 juni, 2005). Ze zijn woedend (..) (Algemeen Dagblad: 22 maart, 1994). De klachten van omwonenden stapelden zich op (de Volkskrant: 28 november, 1998). Het is leuk om te doen (..) (Algemeen Dagblad: 7 augustus, 2006). Veel schoolgenoten zijn de criminaliteit opgegaan. Jeugd vrienden die dood zijn, mede door harddrugs, prostitutie en misdrijven (Algemeen Dagblad: 27 april, 2005). Er broeit iets op de keileweg (Trouw: 3 mei, 2003). Het is niet de bedoeling dat we junks gaan belonen met een clubhuis (De Telegraaf: 31 januari, 2003). Je kunt wel altijd bang zijn, maar daar schiet je niets mee op (Algemeen Dagblad: 5 december, 2001). Inwoners van Spangen- Bospolder klagen steen en been over de overlast (Trouw: 27 september, 1995). 'Waar blijven de stadsmariniers' en Wij willen zonder angsten en beven in onze wijken leven' schreeuwen de spandoeken haar toe, begeleid door de leus van het schoolklasje uit Bospolder- Tussendijken: 'Drugs? Nee! Opzoemer mee' (Algemeen Dagblad: 14 september, 1995). "Daar wordt een mens moedeloos van" (Algemeen Dagblad: 20 juni, 1998). "Het gaat sinds enige tijd weer bergafwaarts met Bospolder." Ik denk dat we gewoon te tolerant zijn. "In Bospolder- Tussendijken kan het verkeren. Het ene moment lijken de junks, dealers en runners te zijn verdwenen, terwijl bedreigingen, wapengekletter en andere drugsgerelateerde

overlast op het ander moment niet van de lucht zijn. 'Het waterbed effect', noemt Jeanette dat: zodra er elders anti-overlastacties zijn, stroomt de Mathenesserweg in Bospolder met lieden uit de harddrugscene " (Trouw: 3 december, 1999). (verhuizing van de prostituees) 'Kijk, zij krijgen boompjes. Wij wachten daar al een jaar op', zegt haar man, wijzend op het prille groen waarmee Gemeentewerken de kale tippelzone wat tracht op te fleuren. 'Ja alles gaat naar hullie daar', bromt een kennis" (NRC Handelsblad: 2 november, 1994).

Melodramatische woorden

"Als het mooi weer was, zette je je stoel buiten. Gezellig met mekaar kletsen. Moet je tegenwoordig doen. Ze jatten de hele handel zo onder je reet vandaan. En als je er wat van zegt, kun je 'n klap voor je kanes krijgen, 'n sted voor je head" (Trouw:1 februari,1994). De verpaupering en de onveiligheid zijn de grootste klachten van de ondernemers./Het aantal inbraken en overvallen in buurt is, ondanks de rolluiken en alarminstallaties, aanzienlijk en blijft verder stijgen (Trouw:15februari,1994). Bloemhof en Hillesluis blijven achter bij de ontwikkeling in andere wijken op Zuid (..) (Algemeen Dagblad:6maart,2006). De verpaupering van de wijken is stopgezet en de horeca weet via een stevige, duidelijke aanpak inmiddels precies waar die aan toe is. Toezicht en serviceverlening zijn met de komst van de wijkveiligheidsposten flink verbeterd en de aanpak van het jongerenprobleem, dat niet in club- en buurthuizen ligt maar op de straat, staat op rails (Trouw:8maart,1995). Met het weren van kansarmen hoopt de gemeente dat de probleemwijken en -buurten meer 'lucht' krijgen (de Telegraaf:3 februari,2006). We kunnen nu daadwerkelijk aan de slag om deze wijken er weer bovenop te helpen. We gaan de inkomenseis voorlopig een jaar toepassen om te proberen deze wijken leefbaarder te maken (de Telegraaf:16juni,2006). 'We willen de inkomenseis een jaar toepassen om de wijk leefbaarder te maken (Trouw:16juni,2006). De moskee in de wijk, dichtbij Feijenoord- stadion de Kuip, wordt een van de grootste van Europa, met vier bouwlagen, een centrale koepel en twee minaretten van elk vijftig meter (de Volkskrant: 6 september, 2006). Wie minder verdient dan 120procent van het minimumloon, kan vanaf mei niet meer terecht in een aantal achterstandswijken. De gemeente wil zo de verloedering in de stad aanpakken (Algemeen Dagblad: 6 maart,2006). De inkomenseis is een van de maatregelen die Rotterdam neemt om het aantal kansarmen per wijk terug te dringen (Het NRC Handelsblad: 15 juni, 2006). De gemeente denkt dat de regeling veel verschil maakt (de Volkskrant: 3 februari, 2006). Doel van de maatregel is de negatieve spiraal in oude stadswijken te doorbreken en die 'lucht te geven' (Trouw: 3 februari, 2006). Deze stad gaat gebukt onder een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken (Het NRC Handelsblad: 3 februari, 2006). Veel stadswijken, zoals de Tarwewijk in Charlois en Hillesluis en de Afrikaanderwijk in Feijenoord, zitten in een negatieve spiraal en verloederen (De Telegraaf: 31 mei, 2005). In liefst zestig gevallen bleek er sprake van illegale bewoning of gebreken aan het pand, waardoor een streep werd gehaald door de inschrijving (De Telegraaf: 2juni,2004). De gemeente past een nieuw middel toe in de strijd tegen verloedering van woningen. De eigenaar heeft het pand, dat in bar slechte staat verkeert, ondanks aanschrijvingen niet aangepakt (Algemeen Dagblad: 27 mei, 2004). De gemeente zet de inspectieteams vooral in probleemwijken in, zodat die gebieden er op den duur schoner uit zullen zien." In het afgelopen jaar is er veel verbeterd, maar het kan nog beter (De Telegraaf: 26mei, 2004). Rotterdam is nog steeds te vies", schrijven de liberalen in de notitie 'De VVD heeft er schoon genoeg van. "Dit ene pand staat nu als een rotte kies tussen de andere huizen Dat is voor de omwonenden niet plezierig, zeker niet in een wijk als deze die toch al is ingeklemd tussen slecht buurten (Trouw: 26 mei, 2004). De gemeente zal in Hillesluis proberen binnenkort een pand te onteigenen, dat haar een doorn in het oog is (De Telegraaf: 25mei, 2004). Aanleiding voor de maatregel was de 'excessieve vervuiling' van de buurt. Onze moties zijn buitengewoon achteloos behandeld. (..) fake voorstellen. Ik wil dat u naar mij luister, als u dat niet doet werk ik tegen (Trouw: 7 december,1993). (..) Gelderland onwaardig (Algemeen Dagblad: 7 december, 1993). (..) de trein hier dwars door de huiskamer heen dendert (Het Parool: 19 juni, 1995). (..) met blote handen Pendrecht en Zuidwijk opgebouwd (Algemeen Dagblad: 16 juni, 1995). Schoot gisteren uit haar slof (NRC Handelsblad: 7 oktober, 1993). (..) ellende (..) klitten samen (de Volkskrant: 19 februari, 2000).

Grote woede (Algemeen Dagblad: 30 november, 2000). Ik ben hier voor positieve dingen gekomen en wens geen negatieve vragen te beantwoorden (de Volkskrant: 27 oktober, 2003). Media schrijven vaak over slechte dingen en te weinig over de grote groep Antillianen in Nederland die positieve dingen doen (Algemeen Dagblad: 27 oktober, 2003). Behalve boos ben ik heel erg verdrietig. (..) enthousiaste trommelaars (De Telegraaf: 27 januari, 2004). (..) komt Nederland massaal aan de slag (Algemeen Dagblad: 6 april, 2004). Ernstige jeugdcriminaliteit vaak samenhangt met gedragsstoornissen (Algemeen Dagblad:30 januari, 2006). Extra schrijnend (..) geen medelijden heeft getoond. (..) rechtbank rekent dat de verdachte zeer aan (de Volkskrant: 1 februari, 2005). Kom niet aan zijn auto vriendinnen en drugs want dan is Gerald in staat om iemand te vermoorden (Algemeen Dagblad: 1 februari, 2005). En nou loopt ie op straat/de kans dat zo iemand in de criminaliteit belandt is enorm groot (de Volkskrant: 12mei, 2005). Ze maken er een bende van/eigenlijk is het een zieligheid ten top (Algemeen Dagblad: 21 september, 2005). (..) noemt ze onbetrouwbaar (de Volkskrant: 19 oktober, 2005). Ogni was vuurwapengevaarlijk (De Telegraaf: 25 oktober, 2005). welke hufter steekt nou t karretje van een bejaard echtpaar in de fik?/ Wrange afloop (Algemeen Dagblad: 7 februari, 2006). Geraffineerd roversbende (..) (Algemeen Dagblad: 1 mei, 2006). (..) met bebloede handen (Algemeen Dagblad: 19 juli, 2006). In NL verblijven 3000 vrouwen in de gevangenis waarvan de helft moeders (Algemeen Dagblad: 24 juli, 2006). (..) met bebloede handen (Algemeen Dagblad: 24 juli, 2006). (..) oplettende voorbijgangers (..) (Algemeen Dagblad: 9 augustus, 2006). ellende/generaties lang in armoede leven zonder onderwijs/moralisme is niet vies (Trouw:10 januari, 2006).(..) uiteindelijk geleid tot de vondst van een vuurwapen (Algemeen Dagblad: 26 november, 2006). Bewoners voelen zich beduidend veiliger ((Algemeen Dagblad: 28 maart, 2003). Geen stad zo gespleten als Rotterdam. (..) verpauperde stadsvernieuwingswijken. De nieuwe welvaart is niet voor iedereen weggelegd. (..) desolate aanblik. (..) sociale veiligheid. (..) evenmin erg vrolijk (Het Parool: 24 februari, 1994). (..) licht toegenomen (Algemeen Dagblad: 25 oktober, 2003). Selectief fouilleren wordt niet getolereerd (Trouw: 24oktober, 2003). Wat een teringzooi is het hier. Maar het wordt vast hartstikke mooi. (..) beruchte. (..) zou hij voor geen goud willen missen. Het wonen beviel hem niet meer. Natuurlijk woon ik hier niet meer wat dacht je met al die buitenlanders. Je moet hier haren op je tanden hebben. (..) domme onwetende mensen. (..) te gortig (Trouw: 19 september, 1992). Vol afschuw verwijzen buurtbewoners op de jute zakken. Het gaat allemaal achteruit (..). De kinderen konden niet buitenspelen en kwijnden weg. (..) erbarmelijke omstandigheden (..) teleurstelling. (..) zeer tevreden. (..) stijloos. Ik heb hier zoveel banden die ik niet weg wil (..) (Het NRC Handelsblad: 30mei, 1992). Sul verwijt Jorritsma dat ze te weinig lef toont (de Volkskrant: 12 februari, 1997). Rotterdam is de meest ondergrondse stad van Nederland (Algemeen Dagblad: 3 september,1997). Ze komen veel Rotterdammers de keel uit(Algemeen Dagblad: 11 september,2003). (..) automobilisten naar het openbaar vervoer te lokken/poogt automobilisten te verleiden (Algemeen Dagblad: 20 augustus,1997). Gelukkig benut de nieuwe NS- Dienstregeling wel de extra sporen (..) (Algemeen Dagblad: 28 mei, 1997).Toch zijn de cijfers iets beter dan die uit voorgaande jaren (..) (trouw: 23 mei, 1997). (..) snoerde burgemeester Peper de mond(Algemeen Dagblad: 5 september, 1996). Je zou ze de ruggegraat van de wederopbouw kunnen noemen (de Volkskrant: 17 oktober, 1996). Maar nu heeft NS het weer eens gepresteerd behoorlijk wat goodwill te verliezen (de Volkskrant: 3 augustus, 2001). Het zat NS de afgelopen weken ook niet mee (Trouw: 25 juni, 2001). (..) heeft hij maar wat vaak geklaagd over die onophoudelijke pestzooi in de Riederlaan, in Rotterdam Zuid. Nee, de slet was er in gekomen toen veel oorspronkelijke burgers de verpauperde buurt lieten voor wat het was (Trouw: 24 juli, 1992). Alle drie kunnen ze model staan voor wat er mis is aan de naoorlogse stedenbouw: leegte, anonimiteit, technocratie (Trouw: 24 juni, 1994). lijkt me sterk (Algemeen Dagblad: 30 juni, 1994). Op de studiedag krijgt 'verzuipen' echter de meeste aandacht (Trouw: 1 april, 1992). drugsgebruik, toenemende gevoelens van onveiligheid, vocht dat zich door de muren vreet (..) (Het NRC Handelsblad: 30 mei, 1992).(..) jaren lang niet onderhouden (Algemeen Dagblad:26 mei, 2006). Het nieuwe gebouw moet de wijk een oppepper geven (Algemeen Dagblad: 5 januari, 2006). Die mensen willen niet voor hun dood weg (Algemeen Dagblad:16 augustus, 2006). Tot overmaat van ramp wordt de huur in 2007 met 5000euro verhoogd(Algemeen Dagblad: 3 december, 2006). Nieuwe bejaardenhuizen kosten meer dan het tienvoudige (Het NRC Handelsblad: 28 maart, 1994). Reizen in de Randstad is geen pretje(Algemeen Dagblad: 6 november, 1993). (..) Akkoord, dit kan niet

langer (Trouw: 2 maart, 1994). De grootste problemen doen zich dagelijks nog altijd voor (..) (Trouw: 9 juni, 1995). (..) dan moet de herstructurering nog voortvarender worden aangepakt, aldus Hooimeijer (Algemeen Dagblad: 13 juni, 2002). Maar afgelopen week was De Vries getuige van het absolute dieptepunt in reizigersgedrag (Trouw: 17 mei, 2001). Lange tijd leek het gisteren een droomstart te worden (..) (Trouw: 11 juni, 2001). (..) zeer tevreden (Trouw: 21 november, 1996). (..) een absolute noodzaak (Trouw: 16 mei, 1998). Dat is juist het probleem met de NS (..) (Algemeen Dagblad: 14 november, 1997). Tot 2010 zullen alle naoorlogse (flat)wijken een ingrijpende opknabbeurt ondergaan (Algemeen Dagblad: 15 februari, 2003). Rotterdam is nog steeds te vies (De Telegraaf: 26 mei, 2004). Ook de zelfstandige ondernemers die onder de naam Edah, Konmar of Super de Boer opereren hebben het zwaar (Algemeen Dagblad: 12 mei, 2004). Vol walging deze week (Algemeen Dagblad: 18 mei, 2006). Wat is er toch mis met Rotterdam- Zuid (de Volkskrant: 27 september, 2006). En het wordt steeds erger (De Telegraaf: 6 juli, 2005). Maar het is een slechte zaak dat lang niet iedere veteraan erbij betrokken kan zijn, meent hij (Het NRC Handelsblad: 28 juni, 2005). We hebben een hele hoop ampullen in die koffer, maar niet eentje tegen verdriet (Algemeen Dagblad: 2 januari, 1995). Iedereen schrikt zich vandaag dood (Het NRC Handelsblad: 5 juli, 1994). Het is natuurlijk heel vervelend (..) (De Telegraaf: 15 juli, 2003). De laven waren hun leven (De Telegraaf: 20 april, 2006). Die vrees bleek gegrond. John en Silvia genoten met volle teugen (De Telegraaf: 9 juni, 2006). Ze sloeg helemaal dubbel toen ze werd gestoken (Algemeen Dagblad: 15 december, 2005). Het steekwapen kliefde dwars door haar buik (De Telegraaf: 15 december, 2005). Totale chaos heerste gisteren (..) (Trouw: 18 april, 2005). Het jongetje heeft ook niet bewust geprobeerd Jasmijn pijn te doen (Algemeen Dagblad: 12 oktober, 2002). Het valt nog mee dat geen ernstiger omgelukken zijn gebeurd (Algemeen Dagblad: 24 oktober, 2003). De golf overvallen (..) (Algemeen Dagblad: 25 februari, 2004). Ook heel erg (de Volkskrant: 7 februari, 2003). Een vloedgolf van gajes (Algemeen Dagblad: 5 juli, 1999). En begint de terreur dan opnieuw? (..) zorgwekkend hoog (Het NRC Handelsblad: 23 oktober, 2000). het slechte weer was de grote boosdoener (Algemeen Dagblad: 23 november, 2004). de schade aan de woning is aanzienlijk (De Telegraaf: 20 juli, 2004). (..) ernstig ontregeld (De Telegraaf: 15 april, 2003). (..) tot wanhoop gedreven (Algemeen Dagblad: 16 juni, 2001). slechtste uit de bus (Algemeen Dagblad: 20 november, 2000). Het loopt steeds meer uit de hand (Algemeen Dagblad: 27 december, 1994). NS heeft bovendien geen beste reputatie als het gaat om de beveiliging van baanwerkers (Algemeen Dagblad: 30 juni, 1993). (..) nog veel langer duren (Trouw: 21 oktober, 1992). Het is ook een kleine moeite (Het NRC Handelsblad: 23 juli, 1992). (..) is van slechte kwaliteit (Algemeen Dagblad: 30 december, 2005). Het is een groot zwembad (Algemeen Dagblad: 3 januari, 2006). Het is een groot zwembad (Algemeen Dagblad: 2 januari, 2006). De weg is levensgevaarlijk (Algemeen Dagblad: 22 december, 2006). Uiteindelijk heeft het hele karwei 10 jaar in beslag genomen (Trouw: 7 augustus, 1992). Het is er in elk geval niet slechter op geworden (Algemeen Dagblad: 8 maart, 2004). (..) en dat is twee keer zo veel bij een risicowedstrijd van Feyenoord (Het Parool: 26 januari, 2002). (..) en dat is twee keer zo veel bij een risicowedstrijd van Feyenoord (Algemeen Dagblad: 28 januari, 2002). De woningkoepels hangen mooie verhalen op over hun landelijke invloed, maar ze slaan nog geen deuk in een pakje boter (Trouw: 17 oktober, 1992). De stadspolitiek maakt zich zorgen (Het NRC Handelsblad: 29 april, 1996). Inwoners van Lombardijen hoeven niet te vrezen voor het verdwijnen van de service van het postkantoor aan de Spinozaweg (Algemeen Dagblad: 9 januari, 2006). In Hoogvliet verwijst de politie zelfs al blind alle problemen tussen bureaus naar buurtbemiddeling door (Algemeen Dagblad: 21 april, 2005). Een school in de Rotterdamse jaren '70- wijk Lombardijen, waar de flats hoog zijn en inmiddels vooral door migranten worden bewoond (Algemeen Dagblad: 14 februari, 2003). Leerkrachten op 'zwarte' basisscholen in grote steden leveren in het algemeen goed werk, maar kunnen niet concurreren met 'witte scholen' als uitsluitend wordt gekeken naar (..) (Algemeen Dagblad: 19 april, 1999). (..) een rustige monotone gebouwde wijk (de Volkskrant: 28 november, 1998). Verloederde buurten. Rotterdam is het ergst aan toe (Het NRC Handelsblad: 26 juli, 2006). Veel stadswijken zitten in een negatieve spiraal en verloederen. Mensen worden "kansarm" genoemd (De Telegraaf: 31 mei, 2005). Rotterdam is nog steeds te vies. De VVD heeft er schoon genoeg van. Viespeuken (De Telegraaf: 26 mei, 2004). Vuile wijken (De Telegraaf: 7 oktober, 2003). Risicokinderen (Het NRC Handelsblad: 1 maart, 2003). Verloedering plaagt de oude stadswijken van Rotterdam. De onveiligste wijk, tussendijken (Algemeen

Dagblad: 6 december, 2001). Het is niet de eerste keer dat de Schilderswijk deze treurige gouden medaille in ontvangst moet nemen (Trouw: 2 december, 2000). Een straat verder tippelt een heroineprostituee. Ze is er allerbelabberdst aan toe. Nog een half jaar misschien en dan is ze dood (Trouw: 27 september,1995). "Deze stad gaat gebukt onder een aanhoudende toestroom van kansarme, vaak allochtone nieuwkomers, wat zorgt voor een snelle verloedering van bepaalde wijken"(NRC Handelsblad: 3 februari, 2006)."Pendrecht werd 'hemels' genoemd toen het in de jaren Vijftig verrees, met veel groen en brede straten. En ja, de problemen kwamen pas toen in de wijk steeds meer nieuwkomers kwamen. De meesten van buitenlandse afkomst, zonder binding met de buurt, vaak afgekomen op de lage huur. Nu is er sprake van onbegrip, agressie, bedreigingen, scooterlawaai en drugshandel. Een kleine groep zorgt weliswaar voor overlast, maar velen trekken zich terug achter de eigen voordeur." (Trouw: 21 oktober, 2003). "We dachten dat we in de veiligste buurt van Rotterdam woonden, maar kennelijk stelen ze hier dus ook als de laven...(de Telegraaf:20 april, 2006). " Het is nooit zo slecht geweest hier" (Trouw: 27 september, 2002).

Symboliseren

(Boulevard Zuid) =(..).dit ondernemend stukje Zuid/oude wijken (Trouw: 15 februari, 1994). Junks (verslaafden)-Kijk we zeggen niet tegen junks 'kom maar naar ons'. Wel hebben we onvoldoende voorzieningen om de verslaafden die in dit gebied wonen op te vangen (Trouw: 8 maart, 1995). Behalve voor de genoemde wijken gaan de strengere eisen ook gelden voor een aantal probleebuurtten in de stad: de zogenoemde hotspotgebieden. (..) huisjesmelkers (De Telegraaf: 3 februari, 2006). In de bedoelde kwetsbare delen van de stad (De Telegraaf: 16 juli, 2006). In totaal gaan 20.000 huizen, in onder meer de Tarwewijk, Carnisse en Hillesluis op slot voor mensen die geen 'inkomen uit werk hebben (De Telegraaf: 6 maart, 2006). Rotterdam- Wet (Het NRC Handelsblad: 15 juni:2006). Rotterdam- Wet . Dit is een pakket maatregelen waarmee de verloedering van achterstandswijken kan worden aangepakt./twintigduizend huizen op slot voor mensen die geen 'inkomen uit werk' hebben (de Volkskrant: 3 februari, 2006). Hotspots (Trouw: 3 februari, 2006). Rotterdam- Wet (Het NRC Handelsblad: 3 februari, 2006). Kakbuurtten . De Rotterdamse stadswijken zullen ondanks de herstructurering niet veranderen in 'kakbuurtten' belooft het stadsbestuur (De Telegraaf: 31 mei, 2005). Hotspots. Illegale bewoning (De Telegraaf: 2 juni, 2004). Strijd tegen verloedering van woningen (Algemeen Dagblad: 27 mei, 2004). Viespeuken (De Telegraaf:26 mei, 2004). Nieuw wapen tegen verloedering oude wijken (Trouw: 26 mei, 2004). Nieuw wapen tegen verloedering oude wijken (Telegraaf: 25 mei, 2004). Maatschappelijk isolement (de Volkskrant: 25april,1997). Delfshaven bang voor gevolgen van pasjesregeling prostituees (Algemeen Dagblad: 4 februari, 2003). Er komt een tussenschool, tussen lagere en middelbare school in, voor risicokinderen (NRC Handelsblad: 1 maart, 2003). Verloedering (Algemeen Dagblad; 6 december, 2001). Verslaafden (Trouw; 8 augustus, 2000). Drugsdealers (NRC Handelsblad; 2 november, 1994). Migranten (Trouw; 5 november, 1992). In negen wijken oordeelden de bewoners juist negatiever over de veiligheid, waaronder Bloemhof, Pendrecht en Hillesluis (Algemeen Dagblad; 29 oktober, 2003). Junks en buitenlanders (Trouw; 20 september, 1995). Je kan niet aan iemand afzien hoelang hij of zij hier al woont en men over verblijfspapieren beschikt (NRC Handelsblad; 27 augustus, 2004). Illegale bewoners (De Telegraaf; 2 juni, 2004). allochtone jongeren (NRC Handelsblad; 25 september,1995). Heroïneprostituees (NRC Handelsblad; 13 september, 1995). Het meeste risico (op kindermishandeling) hebben volgens TNO kinderen uit niet westerse landen of met ouders die niet of minder dan 16 uur per week werken (Algemeen Dagblad; 18 oktober, 2004). Junks (Algemeen Dagblad; 21 juli, 1995). Drugs (Het Parool; 21 september, 1995). De Bronx van Rotterdam (Algemeen Dagblad; 3 september, 1997). verpauperde buurt (Trouw; 24 juli, 1992). leegte, anonimiteit, technocratie (Trouw; 24 juni, 1994). Verslaafden (NRC Handelsblad; 30 mei, 1992). Migranten (Trouw; 2 maart, 1994). Verpaupering (Algemeen Dagblad; 5 juli, 1999). Drugsverslaafden (Algemeen Dagblad; 13 mei, 2003). Bom (Trouw; 18 oktober, 2002). Tuig (Algemeen Dagblad; 27 december, 1994). de verzakte weg (Algemeen Dagblad; 2 januari, 2006). de verzakte weg (Algemeen Dagblad; 3 januari, 2006). nazi's (NRC Handelsblad; 29 april, 1996). Huidskleur (Trouw; 7 juni, 2005). De familie is een zaak van Kinderbescherming en jeugdzorg (Algemeen Dagblad; 24 juli 2006). Ze keuren het af

van hun zonen hebben gedaan (Algemeen Dagblad; 7 februari, 2006). Als je zo'n gozer zijn speeltje afneemt, is dat toch vervelend. Zo'n scooter is best een kostbaar ding. (Algemeen Dagblad; 22 juli, 2003). Schaamteloos gebruik van vuurwapens op straat/algemene verbreiding van schietgeweld is uit den boze (NRC Handelsblad; 4 februari, 2003). Een ongekend probleemcumulatie (NRC Handelsblad; 1 december, 2000). Je bent en blijft een politieman (Trouw: 22 november, 1996). Pendrecht is het vijfde gebied waar de Rotterdamse burgemeester de bevoegdheid die de nieuwe wet wapens en minutie sinds september biedt, inzet/wetswijziging preventief fouilleren (Algemeen Dagblad; 28 maart, 2003). Veiligheidsindex moet meer duidelijkheid geven (De Telegraaf: 29 oktober, 2003).

Voorspelling

De renovatieplannen voor de winkelboulevard, waarmee in mei wordt begonnen, betekenen een nieuwe impuls voor de ondernemers./ En als er straks een tram over de Groene Hilledijk gaat rijden, zoals in het ambitieuze TramPlus-plan van de gemeente Rotterdam en RET staat vastgelegd, wordt de boulevard volgens van Tongeren helemaal 'de slagader van Zuid' (Trouw; 15 februari, 1994). Bloemhof en Hillesluis, moeten volgens de deelgemeente, kansrijke wijken worden (Algemeen Dagblad; 6 maart, 2006). " Voor de Kop van Zuid kennen we het 'wederzijds profijt'-beginsel, de bedoeling is dat mensen die in Feijenoord wonen en die werkloos zijn in dat nieuwe gebied aan de slag kunnen (Trouw; 8 maart, 1995). "Bewoners en ondernemers en (deel) gemeente kunnen dan samen een begin maken met het verbeteren van het sociaal en economisch klimaat in die gebieden", aldus B en W (De Telegraaf; 3 februari, 2006) Bedoeling van de maatregel is dat de aangewezen wijken gevarieerder worden qua bevolkingssamenstelling en dat de opeenstapeling van problemen er minder wordt./Overigens wil de fractie van GroenLinks dat Rotterdam over een jaar stopt met het stellen van inkomenseisen (De Telegraaf; 16 juni, 2006). De gemeente verwacht dat door het 'tijdelijk ontzien 'van de vier wijken door toepassing van de Rotterdam- Wet 'het sociale en economische klimaat zal verbeteren.'(NRC Handelsblad; 3 februari, 2006). In 2000 bestond 91 procent van de op te knappen Rotterdamse wijken uit goedkope woningen, in 2017 zal dat nog 76 procent zijn (De Telegraaf; 31 mei, 2005). (Marco Pastors) Hij denkt op deze manier ook de uitkeringsfraude te kunnen bestrijden (De Telegraaf; 2 juni, 2004). Mogelijk gaat de eigenaar failliet. Dan staan wij met lege handen en kan de bank goede sier maken met een opgeknapt huis (Trouw; 26 mei, 2004). "Over drie jaar moet Delfshaven de verloedering te boven zijn" (Volkskrant:20juni,1996). Over de toekomst van de Afrikaanderbuurt, Hillesluis, Katendrecht en de andere wijken is hij somber (Trouw:2maart, 1994). Over drie jaar moet Delfshaven de verloedering te boven zijn. Gemeente en politie, maar ook meer gematigde buurtbewoners vrezen een kettingreactie van eigenrichting (Het Parool; 21 september, 1995). Als de PVDA de grootste wordt, zou dat vooral komen door de allochtonen (NRC Handelsblad; 7 maart, 2006). Over vier jaar moeten we zo ver zijn dat belangrijke elementen uit deze opleiding ook gemeengoed zijn geworden in ons regulier onderwijsprogramma (de Volkskrant; 20 februari, 1996). Zij vrezen dat de opvang nieuwe randfiguren, zoals drugsdealers zal aantrekken (De Telegraaf; 18 februari, 2003). Het klinkt misschien dramatisch, maar toch zal de oorlog over afzienbare tijd tot het ongrijpbare verleden behoren (NRC Handelsblad; 31 maart, 1993). de wijk krijgt 93 woningen met een mediterraan uiterlijk (De Telegraaf; 12 oktober, 2006). Tot 2017 gaan hele wijken, zoals tussendijken tegen de vlakte (Trouw; 31 mei, 2005). Zo'n opvang verergert de overlast alleen maar, omdat het nieuwe randfiguren zoals drugsdealers aantrekt (De Telegraaf; 31 januari, 2003). Het moet anders en volgende week kunnen we het regelen (de Volkskrant; 30 mei, 2000). Wilhelm gaat er bij voorbaat vanuit dat de werkgroep, waarvan ook de gemeente Rotterdam deel uitmaakt, zal besluiten tot aparte meisjesscholen (Trouw; 12 februari, 1992). Mr. Wolfsen verwacht dat die kosten erg mee zullen vallen (Algemeen Dagblad; 11 december, 1996). Geloof me nou: over twee jaar krijgen ze die gewoon weer (Algemeen Dagblad; 8 maart, 2004). Het zal tot 1994 duren voordat een ieder een gespecificeerde rekening krijgt (Het Parool; 24 juli, 1992). Straks kan dat wel (Algemeen Dagblad; 4 augustus, 1992). Straks kan dat wel (Algemeen Dagblad; 4 augustus, 1992). waarschijnlijk eind dit jaar wordt het verplicht riskante situaties te vermelden (..) (Algemeen Dagblad; 29 april, 2003). droger weer wordt verwacht (Algemeen Dagblad; 23 november, 2004). En

er gaan meer zaken volgen (Algemeen Dagblad; 5 juli, 1999). Eind 2004 hoopt Stadstoezicht in de hele stad direct te kunnen beboeten (Algemeen Dagblad; 11 september, 2003). Problemen met spoorbomen verwacht Sul niet (de Volkskrant; 12 februari, 1997). Pendrecht zou er zelfs op vooruit gaan (NRC Handelsblad; 7 juni, 1995). (..) aan hen immers de taak, de wijken een nieuw leven in te blazen (Algemeen Dagblad; 17 september, 1994). (..) is Nederland distributieland de verkrachting van het standstill beginsel (NRC Handelsblad; 17 juni, 1993). (..) dus ga je in een krot wonen (de Volkskrant; 19 februari, 2000). De Rotterdamse politie wil ook in de wijk Pendrecht voorbijgangers preventief fouilleren op wapens en drugs (Algemeen Dagblad: 14 februari, 2003). Preventief fouilleren (Algemeen Dagblad: 22 augustus, 2003). (..) open moet staan voor positieve verandering (NRC Handelsblad; 27 oktober, 2003). De overheid wil met sport processen als integratie en terugdringen van bewegingsarmoede stimuleren (Algemeen Dagblad: 6 april, 2004). Een verloren generatie (NRC Handelsblad: 20 januari, 2005). Wij willen jongeren niet bekeren maar trekken hen op vanuit onze christelijke levensvisie (Algemeen Dagblad: 16 april, 2004). Daarom willen wij er eind aan maken (Algemeen Dagblad: 21 september, 2005). Wat gebeurt er met de kinderen? Is er geld? Huisvesting? (Algemeen Dagblad: 24 juli 2006). Alleen dan kan de verloedering van sommige immigranten worden tegengegaan. Er lijkt in de slechtste wijken in de stad een Amerikaanse getto cultuur te ontstaan. Wij moeten moeders leren hun kinderen op te voeden. Jongeren leren wat wel en niet mag. (..) moreel besef toebrengen. (..) staatsopvoeding moet komen (Trouw: 10 januari, 2006). Tarwewijk wordt waarschijnlijk aangewezen als risico zone (Algemeen Dagblad; 28 maart, 2003). (..) spreiding kansarmen bevorderen, daar kan het landelijk politiek wat aan doen (Algemeen Dagblad: 8 januari, 2004). Het aantal aangiften van straatroof werd minder (Het Parool: 24 oktober 2003). (..) gevangen in onze wereldorde, zijn wij toch bevrijd tot solidariteit (Trouw: 19 september, 1992). Laten wij de goede dingen blijven zien (NRC Handelsblad: 30 mei, 1992). De behoefte komt voort uit een poging om vervreemding tegen te gaan (Algemeen Dagblad: 13 februari, 1992).